

KOROŠKI

svižinar

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXXV

Ravne na Koroškem, 8. februar 1985

Št. 1

D 113 098 / 1985

**SREČNO
1985**

Od starega leta k novemu

Ko se leto prelomi od starega k novemu, začnemo ljudje ocenjevati staro in delati načrte za novo. To počnejo posamezniki pa tudi društva, organizacije in družbenopolitične skupnosti se obnašajo podobno. Običaj je, da si ob tem prelomu zaželimo ljudje vso srečo v prihodnje.

Prav minulo in novo leto sta v zvezi z načrtovanjem posebej pomembni. Lani smo v občini opravili prve aktivnosti v zvezi z novim srednjeročnim in dolgoročnim načrtovanjem. Tudi skupščina občine s svojim delegatskim sistemom je bila vključena v to delo. Letos bomo s temi dejavnostmi nadaljevali. Zelo pomembno je, da bomo v nastajanje novih planskih dokumentov vključeni vsi občani, kar najbolj široko; pri oblikovanju teh dokumentov pa nas morajo voditi strokovnost, realnost in inovativnost. Zaželeno bi namreč bilo, da bi v razvoj občine — predvsem njenega gospodarstva — vključili nove pango, do sedaj pri nas neznane, ali pa bi dali podarek tistim obetavnim, ki pri nas niso dovolj razvite in njihovih komparativnih prednosti ne izkoriščamo dovolj. Leta, ki bodo sledila, bodo leta, ko bo treba vsak razvojni korak bistveno bolj premisliti, kot smo bili navajeni doslej. To zadnje, kar sem zapisal, je v duhu poziva k večji kakovosti tudi v razvojnih korakih in ne samo v proizvodnji, kot se navadno sliši. Velja pa zlasti za prihodnost: v vseh pogledih bo prevladovala kakovost — z njo bomo lahko premagovali težave in ne več s količino kot nekoč. Verjetno bodo občutili udarce tudi tisti, ki že v zadnjih nekaj letih temu niso dajali dovolj poudarka. Žal imamo tudi pri nas takšne primere.

Ko poudarjamo pomen kakovosti in inovativnosti kot dveh poglavitnih dejavnikov, ki bosta v prihodnje pozitivno vplivala, ne moremo mimo znanja, ki je z njima v tesni povezavi. Tisti, ki bodo hoteli hitreje napredovati in uspevati, bodo morali rast znanja zaposlenih vnesti v svoje programe, zaposlene pa spodbujati, da bodo bolj kot doslej občutili potrebo po dodatnem izobraževanju.

Zdi se mi, da bo v političnem smislu pri načrtovanju upoštevati še en element, da bo poznejša realizacija načrtov prinesla kar največ zadovoljstva našim občanom. Potrebno bo veliko dogovarjanja, strpnosti in iskanja skupnih ciljev, da bomo iz možnosti, ki jih ugotavljamo, potegnili tisto najboljše, in ko bomo to ugotovili, da si bomo za te ugotovljene cilje v najširšem smislu vsi prizadevali. Složnost pri realizaciji zastavljenih ciljev poudarjam zaradi tega, ker se mi zdi, da je ponekod ni dovolj.

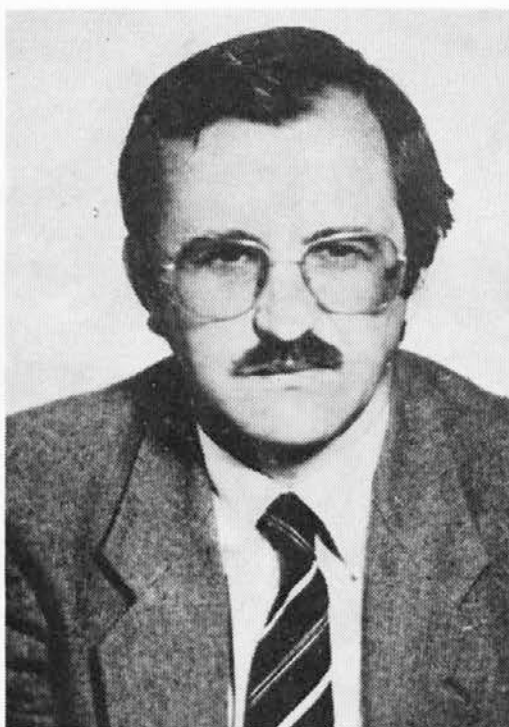
Okolje, zlasti zrak, je v naši dolini dokaj prizadet, čeprav je bilo v zadnjih letih za rešitev tega problema veliko storjeno. Razprava na eni zadnjih sej skupščine občine je pokazala, da so občani do tega vprašanja precej kritični in da kritičnost, tako kot drugod v svetu, tudi med našimi občani narašča. Omenjena razprava v skupščini se je začela spontano, je pa izzvala sklep, da bo treba o tej problematiki v skupščini še spregovoriti. Na osnovi tega sklepa bo imenovano delovno telo strokovnjakov (iz industrije, gozdarstva, medicine itd.), ki bodo pripravili skupščinsko gradivo za temeljitejšo obravnavo. Ne glede na ugotovitve pa bo nemara pripravila

predlog, da bi bilo zaželeno v načrtih za prihodnji razvoj upoštevati tudi ekološko zaščito.

V sredstvih javnega obveščanja je bilo v zadnjem času dovolj vesti o stanovanjski problematiki in v zvezi s tem o ekonomski stanarini. V razpravah o tem vprašanju se je pokazalo, da je za marsikatero družino postal večji problem od stanarine kurjava, zlasti še, ker kaže, da bo tudi v prihodnje šla njena cena navzgor. V naši občini je v zadnjem letu nastal problem velikih razlik v cenah ogrevanja. Že nekaj časa si prizadevamo,

gajo v naše življenje. Načrtovanje naše prihodnosti varovanje okolja ter s tem v zvezi tudi ogrevanje in končno dogodek, ki bo v letošnjem letu ponesel ime naše občine najbolj daleč v svet, so te stvari. Morda bo kdo našel še kaj, kar bi bilo treba omeniti, pa sem to izpustil. Izpusti ti pa ne morem želje, da bi občani naše občine v letu 1985 živeli kar najbolj srečno in zadovoljno in da bi ob koncu leta lahko ugotovili, da je bilo leto vendarle boljše, kot so pričakovali.

**PREDSEDNIK
SKUPŠČINE OBČINE
RAVNE NA KOROŠKEM**
Maks Večko, dipl. inž.

Maks Večko

da bi ga zadovoljivo rešili. Reševanje te problematike zahteva veliko mero enotnosti, ki pa je žal med nami ni zadosti. Že nekaj časa se dogaja, da imamo rešitev v določenem trenutku zelo blizu, potem pa se zopet oddalji. Oklevanjem bo treba narediti konec in ljudem jasno odgovoriti. Cilj prizadevanja pa je in ostane znosna in v vseh delih občine čimbolj enaka, za socialno šibke pa dodatno subvencionirana cena ogrevanja in merjena poraba energije.

V letu, v katerega smo vstopili, bo v naši občini še en pomemben dogodek. Na Poljani bo ena centralnih proslav 40. obletnice osvoboditve Jugoslavije. Dogodek načrtujemo za 18. maj dopoldne, v vsem letu pa se bo razvrstilo še več dogodkov, ki bodo nosili skupno sporočilo »40 let svobode in miru«. V občini se na proslavljanje že nekaj časa pripravljamo in reči smem, da je to pripravljavanje prineslo nekaj sadov, ki so pozitivno ocenjeni. Zlasti križišče na Poljani je sedaj urejeno tako, kot se za vhod v Jugoslavijo spodobi. Prepričan sem, da bomo vsi občani v slavnostnih majskih dneh znali prijateljsko sprejeti goste, s katerimi bomo skupaj proslavili pomemben svetovni jubilej — zmago nad nacizmom.

V članku sem omenil zadeve, ki v marsikaterem smislu v tem času najbolj pomembno pose-

Jernej Krof

Voščilo za novo leto 1985

Mir in sreča
in ljubezen,
želja vroča —
narod trezen.

Misel prava
še vseh sil —
kot postava
bo za cilj.

Mir tako
zaželen čas
naj olajša
vam obraz.

Kmet naj gre
na svoje polje,
naj ostane
dobre volje.

Skrbel bo za
vsakdanji kruh,
če ne bo izgubil
svoj posluh.

Spomladi naj
cveti mu drevje,
saj še njemu
bo v veselje.

To so želje,
misli vroče,
in obvari
nas še toče.

Če nas ona
podrobi,
smo pa vsi
izgubljeni.

Janko Dežman

Priznanja za ustvarjalnost in dobro sodelovanje

Delavski svet Železarne Ravne je na svečani seji, ki je bila 26. decembra 1984 v Nami na Ravnah, podelili 46 našim delavcem-inovatorjem priznanje »inovator železarne«. To priznanje smo letos podelili prvič, pomeni pa spodbudo za nadpovprečno inovacijsko dejavnost. Prejeli so jih inovatorji, ki so imeli od pet do 16 prijavljenih in odobrenih inovacij, in dva s po eno inovacijo, ki sta obenem prijavljeni kot patenta, ki pa sta velikega pomena.

Sorazmerno veliko število teh priznanj je bilo podeljenih zaradi tega, ker je to prvič in smo čutili dolg do tistih delavcev, od katerih so nekateri že upokojeni, ki so v preteklosti in še sedaj veliko prispevali na področju inovacij, racionalizacij in tehničnih izboljšav. Slednjemu namenjamo v železarni zlasti zadnji čas veliko pozornost. Ni odveč omeniti, da smo ravno v tem času uvedli novost prijavljanja in denarnega nagrajevanja vseh koristnih predlogov, ki naj bi pripomogli k boljšim poslovnim rezultatom, k zniževanju stroškov, manj napornemu doseganju boljših rezultatov, in to na enostaven način brez velikih formalnih komplikacij.

Obenem s temi priznanji smo podelili priznanja Železarne Ravne tudi štirim ozdom, s katerimi dolgoročno uspešno poslovno sodelujemo, z željo, da bi bili naši stiki v prihodnje še bolj pristni in rezultati še boljši.

To priložnost smo izrabili tudi za to, da smo podelili dve državni odlikovanji. Predsednik skupščine občine Ravne na Koroškem ju je izročil dvema strokovnjakoma železarne, ki sta veliko prispevala k osvajanju tehnologije pri najzahtevnejših proizvodih za potrebe jugoslovanske ljudske armade.

Državno odlikovanje — red dela s srebrnim vencem — sta prejela Ivan Ažnoh in Edvard Štrucl.

Priznanje Železarne Ravne so prejeli: Vojno-tehnični inštitut Beograd, V. P. 9599 Beograd, delovna organizacija Tovarna dušika Ruše in IMP — projekt, montaža, industrija Maribor.

Priznanje »inovator železarne« so prejeli:

DUŠAN BRANKOVIČ, upokojenec:

- 1969 Izboljšava sesalnih in tlačnih ventilov na zračnih kompresorjih
- 1969 Čistilni filtri za tekoče gorivo pred gorilniki na kotlih
- 1977 Izpihovalnik saj na toplovodnih kotlih
- 1978 Izboljšava zvrtljivih cevi za ogrevanje mazutnih cistern
- 1981 Naprava za tlačno preizkušanje ventilov in manometrov

MILAN DOBOVIŠEK, član poslovnega odbora:

- 1968 Nova tehnologija izdelave šarž in litja jekla
- 1970 Rešitev problematike cementacijskih jekel
- 1970 Rešitev problematike jekel za ležaje
- 1971 Osvojitev tehnologije proizvodnje členkov
- 1971 Povečanje izplena na kovaških ingotih

FRANC GOSTENČNIK, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- 1979 Odstranitev hladilnikov na elektroobločnih pečeh
- 1982 Izboljšava toplotne izolacije žarilnih peči v čistilnici jeklolivarne
- 1982 Izboljšava obzidave pokrovov na globinskih pečeh v valjarni
- 1982 Izboljšava zadnjih sten na kovaških ogrevnih pečeh
- 1984 Izboljšava toplotne izolacije globinskih peči v valjarni

ANTON GODEC, Jeklovlek:

- 1970 Vgraditev končnega stikala na vlečno ravnalnem stroju
- 1971 Uporaba obruskov
- 1979 Osvojitev proizvodnje grelnice žice ravnal 2
- 1982 Osvojitev tehnologije vlečenja ventilskih jekel
- 1984 Olajšanje dela pri peči z zaščitno atmosfero

JANKO GNAMUŠ, Razvoj proizvodnje in trga:

- 1966 Izboljšava kaljenja blanjalic
- 1967 Odprava žarilnih loncev
- 1972 Izboljšava kaljenja valjev
- 1976 Izboljšava tehnologije toplotne obdelave velikih nožev
- 1977 Zamenjava kvalitete jekla za valje pilger
- 1979 Osvojitev grelnice žice ravnal 2
- 1982 Osvojitev tehnologije vlečenja ventilskih jekel
- 1982 Osvojitev reparaturnega varjenja valjev pilger in trnov

MIHA HOVNIK, Stroji in deli:

- 1981 Vrtalna naprava
- 1981 Izboljšava vrtanja členkov
- 1982 Stroj za peskanje in varjenje okroglih predmetov
- 1982 Osvojitev reparaturnega varjenja valjev pilger in trnov

1982 Izboljšava odzračevanja pri varjenju in brušenju

- 1983 Izboljšava grezenja izvrtin na členkih
- 1984 Izboljšava traverzних izmetal na stiskalnicah DE

MAKS HABER, Orodjarna:

- 1977 Izboljšava tehnološkega postopka izdelave bran
- 1978 Izboljšava vtiskavanja napisov na pnevmatična kladiva
- 1980 Priprava za posnemanje robov
- 1980 Naprava za lepljenje sedežev ventilov
- 1980 Izboljšava stroja za vtiskavanja osov in v členke
- 1980 Priprava za brušenje kalupov za traktorske gume
- 1981 Izboljšava vrtanja členkov
- 1981 Naprava za preizkušanje armatur

VILJEM IRMAN, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- 1967 Izboljšava dimnih zasunov na ogrevnih pečeh v valjarni
- 1982 Izboljšava toplotne izolacije žarilnih peči v čistilnici jeklolivarne
- 1982 Izboljšava obzidave pokrovov na globinskih pečeh v valjarni
- 1982 Izboljšava zadnjih sten na kovaških ogrevnih pečeh
- 1984 Izboljšava toplotne izolacije globinskih peči v valjarni

VINKO JAVORNIK, Stroji in deli:

- 1979 Izboljšava rezkanja pastorkov za stiskalnice
- 1981 Povečanje produktivnosti pri obdelavi zobnikov
- 1981 Izboljšava odvalnega rezkalnega stroja
- 1983 Odcejalnik olja na stroju za ozobljenje
- 1983 Delilna plošča za rezkanje utorov na valjih

ANDRIJA JUG, upokojenec:

- 1978 Izboljšava tehnologije luženja
- 1979 Naprava za luženje, transport in odlaganje materiala

Inovatorji železarne

Skupina inovatorjev na družabnem večeru

1983 Izboljšava obešalnika
1983 Kad za luženje PK žice
1983 Izboljšava jarma

JOŽE JESENEK, Pnevmatični stroji:

1970 Balansirna os na stroju FORTUNA
1970 Izboljšava posnemanja brusne plošče na brusilnem stroju FORTUNA
1971 Izboljšava posnemanja brusne plošče na brusilnem stroju TOS
1971 Izboljšava posnemanja brusne plošče
1976 Uvedba lepanja ventilov pri ročnih kladih
1978 Naprava za zaščito brusilnih strojev

IVAN JEHART, Orodjarna:

1977 Izboljšava tehnološkega postopka izdelave bran
1980 Priprava za posnemanje robov
1980 Izboljšava stroja za vtiskovanje osov in v členke
1981 Izboljšava vrtanja členkov
1981 Naprava za preizkušanje armatur
1982 Priprava za rezkanje orodnih plošč
1984 Osvojitev trnov za cevnice na kovaškem stroju

MAKS JELEN, Vzmetarna:

1978 Osvojitev hladnega prebijanja vzmetnih listov
1983 Izboljšava trna za montažo vzmeti
1982 Odprava prepiha pri lakiranju vzmeti
1983 Izboljšava prebijalnic matric
1983 Izboljšava orodja za ravnanje vzmetnih listov
1983 Izboljšava prebijalnih trnov za ovalne luknje
1984 Izboljšava matric za sekanje vezi
1984 Izboljšava okolja pri koračni peči

PAVEL KRIVOGRAD, Stroji in deli:

1966 Izboljšava kovanja vrtalnih kron
1970 Izboljšava stroja za valjenje navojev
1970 Izboljšava gredi zračnega motorja
1974 Stojalo za tuširanje ležajnih blazin
1976 Izboljšava tehnologije kaljenja bran

IVAN KOS, Tovarna rezalnega orodja Prevalje:

1980 Uvedba zračnega vpenjanja krožnih žag in rezkarjev pri povrtavanju
1980 Naprava za razmaščevanje
1981 Naprava za lotanje HM nožev

1981 Naprava za vstavljanje vijakov v svedre
1984 Signirni strojček

ŠTEFAN KAMNIK, Stroji in deli:

1971 Priprava za ostro brušenje okroglin
1973 Izboljšava brušenja utorov na kosmačilnih rezkarjih
1976 Izboljšava rezkanja deteljic na valjih pilger
1976 Stroj za brušenje krožnih žag
1977 Stroj za čelno brušenje frezal in rezanje industrijskih nožev
1981 Usposobitev mikrometra
1983 Izboljšava vpenjanja matic
1983 Stroj za vrtanje čelnikov
1984 Izboljšava prebijalnikov za štancanje etiket

JOŽE KRAMER, Kovinarstvo:

za konstrukcijo škatlastega dvigala, izjemen dosežek, prijavljen kot patent

JAKOB LOGAR, Valjarna:

1973 Izboljšava sklopov na valjih srednje proge
1973 Povečanje zdržljivosti valjev pri valjanju ploščatih profilov

1974 Povečanje zdržljivosti ležajev na težki progi
1976 Izboljšava dovodke za valjanje ploščatih profilov na srednji progi
1979 Izboljšava vleženja srednje in lahke proge
1980 Izboljšava kalibracije na 3. ogrodju srednje proge
1983 Obnova prečnih veznikov na srednji progi

VLADIMIR MACUR, Jeklarna:

1968 Uvedba varjenja kokil
1969 Priprava za izbijanje ingotov
1970 Rešitev problematike cementacijskih jekel
1970 Rešitev problematike jekel za ležaje
1971 Uvedba pretaljevanja škafe brzoreznega jekla
1975 Izboljšava dodajanja ferolegur

BLAŽ MLAKAR, Stroji in deli:

1977 Izboljšava vrtanja valjev
1977 Izboljšava vrtanja osov
1981 Priprava za stiskanje matic
1981 Vrtalna naprava
1981 Izboljšava vrtanja členkov
1982 Izboljšava tehnologije izdelave osov
1984 Izboljšava orodja za valjanje navojev

DANIJEL MERKAČ, Stroji in deli:

1978 Izboljšava tehnologije obdelave zvarjencev za stiskalnice DE
1981 Izboljšava tehnologije obdelave cilindrov za stiskalnice
1981 Izboljšava tehnologije obdelave delov za stiskalnice
1981 Izboljšava tehnologije obdelave glave za stiskalnice
1981 Izboljšava linete za struženje trnov pilger
1982 Izboljšava tehnologije obdelave stebrov za stiskalnice
1982 Izboljšava postopka navlačenja čepov na valje
1983 Izboljšava vpenjanja orodja HRVS

FRANC MESNER, Pnevmatični stroji:

1980 Izboljšava tehnologije kopirnega struženja zobatih vencev
1980 Izboljšava priprave za struženje ojnica
1980 Izboljšava vpenjanja obdelovancev na stružnici NC

Ravenski župan Maks Večko, Vladimir Rac in Franjo Krivec v pogovoru

- 1981 Izboljšava tehnologije izdelave steznih vijakov
- 1981 Izboljšava tehnologije struženja podložk za pnevmatična kladiva
- 1981 Izboljšava tehnologije izdelave priključkov
- 1982 Zračna vpenjalna glava
- 1983 Izboljšava vpenjanja glave kladiva

IVAN MIHELIC, Vzmetarna:

- 1978 Osvojitve hladnega prebijanja vzmetnih listov
- 1982 Izboljšava trna za montažo vzmeti
- 1982 Odprava prepiha pri lakiranju vzmeti
- 1983 Izboljšava orodja za ravnanje vzmetnih listov
- 1983 Izboljšava prebijalnih matric
- 1983 Izboljšava prebijalnih trnov za ovalne luknje
- 1984 Izboljšava matrice za sekanje vezi
- 1984 Izboljšava okolja pri koračni peči

DOMINIK NABERNIK, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- 1967 Podaljšanje vzdržljivosti valjev na 5. ogrodju srednje proge
- 1975 Izboljšava pogona linealov na težki progi
- 1976 Zmanjšanje zastojev na srednji progi
- 1976 Izboljšava vzdrževanja in čiščenja ogrevnih peči na srednji progi
- 1979 Izboljšava pogona brusne plošče na brusilnih strojih CENTROMASKIN
- 1980 Izboljšava škarij na srednji progi
- 1980 Izboljšava zatesnitve pogonov valjčnic na srednji progi
- 1982 Izboljšava pogona valjčnic na težki progi
- 1982 Izboljšava pogona valjčnic na težki progi

MARTIN NOVAK, Tovarna rezalnega orodja:

- 1982 Vpenjalna priprava za rezkanje za miniaturni spoj
- 1982 Izboljšava vrtanja
- 1982 Uvedba profilnega orodja
- 1984 Priprava za razrez pritrdilnih letov
- 1984 Izboljšava rezkanja utorov na nožih
- 1984 Izboljšava rezkanja

JOŽE OSENJAK, odšel iz železarne:

- 1967 Odprava izmečka pri strojnih delih
- 1969 Izboljšava tehnologije obdelave ojnica
- 1971 Povečanje produktivnosti na HRVS
- 1972 Izboljšava vpenjanja rezkarjev na HRVS
- 1977 Naprava za rezanje navojev na valjih

VINKO PUŠNIK, Jeklarna:

- 1981 Izboljšava objemka za dvig elektrod na EPŽ
- 1982 Nataljevanje na EPŽ
- 1983 Izboljšava formiranja EPŽ elektrod
- 1984 Rešitev popuščanja EPŽ ingotov
- 1984 Popravilo kokila na EPŽ elektrode

ALOJZ PORI, Projektivno izvajalni inženiring:

- 1966 Priprava na brušenje orodja
- 1967 Izboljšava vpenjalne glave na brusilnem stroju
- 1970 Priprava za zračno vpenjanje
- 1972 Vpenjalni trni
- 1979 Orodje za kovaško valjanje

KAREL POLANC, upokojenec:

- 1967 Izboljšava toplotne obdelave jekel
- 1967 Izboljšava nalaganja litine pri gašenju
- 1969 Izboljšava tehnologije vlivanja pest
- 1977 Uvedba košar na krožni peči
- 1978 Izboljšava tehnologije vlivanja členkov

Priznanje železarne VP 9599

Priznanje železarne IMP — Maribor

Priznanje železarne Tovarni dušika Ruše

Red dela s srebrnim vencem za Edvarda Štrucla

JOŽE PORI, upokojenec:

- 1966 Priprava za brušenje ojnih oljnih črpalk
- 1969 Izboljšava pehanja vodil
- 1971 Priprava za ostro brušenje okroglin
- 1973 Izboljšava brušenja utorov na kosmačilnih rezkarjih
- 1976 Izboljšava rezkanja deteljic na pilger valjih
- 1976 Stroj za brušenje krožnih žag

VLADO PORI, upokojenec:

- 1966 Izboljšava polavtomatskih stružnic
- 1967 Izboljšava suporta na polavtomatskih stružnicah
- 1967 Suport za struženje konusa na avtomatskih stružnicah
- 1972 Uvedba hitrega teka vzdolžnega suporta na revolverških stružnicah
- 1976 Izboljšava struženja polosovin
- 1980 Izboljšava vpenjanja obdelovancev na NC stružnici

IVAN PUNGARTNIK, Kovačnica:

- 1971 Izboljšava mazanja na revolverških stružnicah
- 1975 Izboljšava pogona linealov na težki progi
- 1977 Naprave za struženje ležajnih ohišij na težki progi
- 1982 Prodaja znanja za kovaški stroj
- 1983 Osvojitev proizvodnje orodij za kovaški stroj
- 1984 Osvojitev trnov za cevnice na kovaškem stroju

ADOLF PUSTOSLEMŠEK, Stroji in deli:

- 1966 Izboljšava ravnanja bran
- 1977 Izboljšava vrtanja osov
- 1982 Izboljšava tehnologije izdelave ohišij za stiskalnice
- 1982 Izboljšava letev na stiskalnici HPS 1000
- 1982 Izboljšava tehnologije izdelave osov
- 1983 Stroj za vrtanje členkov

EMIL PORI, Vzmetarna:

- 1982 Izboljšava trna za montažo vzmeti
- 1982 Odprava prepiha pri lakiranju vzmeti
- 1983 Izboljšava orodja za ravnanje vzmetnih listov
- 1983 Izboljšava prebijalnih matric
- 1983 Izboljšava prebijalnih trnov za ovalne luknje
- 1984 Izboljšava matric za sekanje vezi
- 1984 Izboljšava okolja pri koračni peči

FRANC RATAJ, Jeklovlek:

- 1970 Povečanje izkoristka brusnih plošč na brusilnem stroju MALCUS
- 1970 Izboljšava linet na brusilnih strojih MALCUS
- 1978 Izboljšava tehnologije luženja
- 1982 Osvojitev tehnologije vlečenja ventilskih jekel
- 1984 Olajšanje dela pri peči z zaščitno atmosfero

JOŽE RODIČ, Slovenske železarne:

- 1982 Prodaja znanja za kovaški stroj
- 1983 Razvoj jekla za težka kovaška orodja
- 1983 Osvojitev proizvodnje orodij za kovaški stroj
- 1983 Programski paket za matematično statistične analize
- 1984 Osvojitev trnov za cevnice na kovaškem stroju
- 1984 Program ESR — BASIC

ANTON RUS, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- 1974 Izboljšava sprožilne naprave na kalilnem stroju
- 1975 Izboljšava ventilatorjev na napuščni peči v vzmetarni
- 1978 Izboljšava varovanja manšet na kaluparskih strojih

- 1980 Odprava vibracij na peskometu
- 1981 Izboljšava varnostnega ventila za plamensko kaljenje
- 1984 Nadomestitev uvoženih krtač za cestni pometalnik

VLADIMIR RAC, Jeklarna:

- 1970 Izboljšava litja brzoreznega jekla
- 1971 Uporaba obruskov iz jeklovleka
- 1976 Uporaba odbruskov iz valjarne
- 1974 Odprava hladilnikov na elektroobločnih pečeh
- 1979 Osvojitev grelne žice ravnal 2
- 1979 Zmanjšanje porabe kokil V 20
- 1979 Izboljšava košar za prevoz vročih ingotov
- 1982 Razvoj jekla za težka kovaška orodja

ALENKA RODIČ, Razvoj proizvodnje in trga:

- 1970 Rešitev problematike cementacijskih jekel
- 1970 Rešitev problematike jekel za ležaje
- 1977 Zamenjava kvalitete jekla za valje pilger
- 1979 Osvojitev proizvodnje grelne žice ravnal 2
- 1982 Izboljšava tehnologije izdelave osov
- 1982 Osvojitev reparaturnega varjenja valjev pilger in trnov
- 1982 Prodaja znanja za kovaški stroj
- 1982 Razvoj jekla za težka kovaška orodja
- 1984 Skrajšanje kovanja hladnih valjev

LAZO SAVIČ, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- 1976 Izboljšava vpenjanja glave na brusilnih strojih CENTROMASKIN
- 1976 Zmanjšanje zastojev na srednji progi
- 1979 Izboljšava pogona brusne plošče na brusilnih strojih CENTROMASKIN
- 1980 Izboljšava škarij na srednji progi
- 1982 Izboljšava pogona valjčnic na težki progi
- 1982 Izboljšava kardanskih gredi na težki progi

ALOJZ STRMČNIK, Stroji in deli:

- 1971 Izboljšava struženja bran
- 1977 Orodje za kalibriranje zobatih vencev
- 1977 Izboljšava vrtanja valjev
- 1977 Orodje za odrezovanje diskov krožnih žag

in za Ivana Ažnoha

- 1979 Povečanje produktivnosti na stroju za plamensko rezanje
- 1980 Kopirna šablona za plamensko rezanje
- 1980 Izboljšava hlajenja varilnih klešč
- 1981 Priprava za stiskanje matic
- 1981 Ščitnik za lakiranje sklopok
- 1982 Izboljšava varjenja cilindrov
- 1982 Izboljšava tehnologije izdelave osov
- 1982 Izboljšava vrtanja valjev
- 1982 Stroj za peskanje in varjenje okroglih predmetov
- 1982 Osvojitve reparaturnega varjenja valjev pilger in trnov
- 1982 Izboljšava odzračevanja pri varjenju in brušenju
- 1984 Izboljšava traverzних izmetal na stiskalnicah DE

SLAVKO STRMČNIK, Armature:

- 1966 Izboljšava obdelave zaskočnikov
- 1969 Izboljšava obeženja koles na globinski vrtalni napravi
- 1973 Naprava za kontrolo sedežev ventilov
- 1975 Izboljšava razreza industrijskih nožev
- 1976 Izboljšava igel za prevlačenje
- 1977 Izboljšava cilindrov na RRK 30
- 1979 Izboljšava odkopnih konic

ALOJZ ŠTREKELJ, upokojenec:

- 1976 Izboljšava kalibracije na lahki progi
- 1979 Povečanje proizvodnje na srednji in lahki progi
- 1981 Izboljšava odvodnega vodila
- 1982 Izboljšava aktiviranja škarij na lahki progi
- 1983 Povečanje izkoriščenosti lahke proge

FRANC ŠTINJEK, Valjarna:

- 1979 Uvedba avtomatskega aktiviranja škarij pri izpadih na lahki progi
- 1980 Izboljšava kalibracije na 3. ogrodju srednje proge
- 1980 Olajšanje nameščanja dovodk na srednji progi
- 1980 Olajšanje prestavljanja vodil na 5. ogrodju srednje proge
- 1981 Izboljšava odvodnih vodil na 1. ogrodju srednje proge
- 1983 Izboljšava kalibracije lahke proge pri valjanju drobnih profilov

JOŽE ŠEGEL, Gospodarjenje:

- 1975 Izboljšava dodajanja ferolegur
- 1982 Uvedba pretaljevanja legiranih odpadkov
- 1983 Programski paket MSA 101 — prodaja
- 1983 Programski paket ISA 10 — prodaja
- 1983 Programski paket ISA 1-V3, — prodaja
- 1983 Programski paket SIS 101 — prodaja
- 1984 Programski paket LIV 110 — prodaja
- 1984 Programski paket ESR BASIC — prodaja

DANILO VODOVNIK, Strojno-gradbeno vzdrževanje:

- Izdelava svedra snežnjaka, izjemen dosežek, prijavljen kot patent

Vsem prejemnikom priznanj še enkrat iskreno čestitamo z željo, da bi bilo tovrstnih uspešnih prizadevanj in tudi priznanj v prihodnjem letu še več.

Mitja Šipek

Vizualizacija defekta — vloga računalnika pri odkrivanju skritih defektov v jeklu

Že od nekdaj so proizvajalci in uporabniki jekla pa tudi drugih kovinskih in nekovinskih snovi sanjali o tem, kako bi ugotovili, če je material po vsem preseku zdrav, brez napak, ne da bi ga bilo treba razrezati, porušiti, da bi ga videli od znotraj.

Najbolj poznana metoda za odkrivanje napak v notranjosti materiala je **rentgen**, ki se vse bolj uporablja tudi za odkrivanje skritih napak v jeklu, ne samo v človeškem telesu, kot je bil prvotni namen. Kolikor bolj so izpopolnili tehniko visokonaletostnih rentgenskih naprav, toliko globlje so prodirali X žarki v snov. Ko pa so odkrili še izotope, ki sevajo izredno »trdo« se je ta globina še povečala, tako da je mogoče danes s praktično uporabnim rentgenom prodreti skozi 80 mm debelo plast jekla pri približno pol milijona voltih na anodi rentgenske cevi. Kobaltov izotop ⁶⁰Co omogoča »presevanje« do 130 mm debeline jekla. Z razvojem pospeševalnikov, kot so betatron, linearni akcelerator in še bolj izvori nevtronskega sevanja, so to mejo pomaknili celo do pol metra debeline sten.

Presevanje z Q ali X žarki imenujemo s skupnim imenom »**radiografija**« in je postalo zelo priljubljeno zato, ker na filmu pokaže neposredno obliko napake v materialu, torej njene robove pa tudi približno plastično obliko, če so razlike v prostornini defekta znatne. Ima pa celo vrsto hib. Največja je gotovo nevarnost opeklin oziroma poškodb tkiva. Zato moramo pri delu s »trdimi« radiografskimi izvori delati zelo previdno. Tudi gradnja prostorov, kjer take izvore hranimo, in še bolj, kjer z njimi delamo, je draga, saj so potrebne tudi po več metrov debele betonske stene ali debele svinčene pregrade, da bi okolico zavarovali pred škodljivimi posledicami sevanja.

Kolikor bolj prodorna je naprava, toliko težja je, manj gibljiva in predvsem draga. Teža naprave doseže več tisoč kg in taka ni gibljiva, temveč moramo preiskovani predmet pripeljati k njej v zavarovan eksponažni prostor.

Tudi oblika napake ima zelo veliko vlogo. Dvoplastnosti v pločevini z radiografijo ne morete odkriti, tudi ozke razpoke zelo težko, predvsem pa ni mogoče določiti globine, na kateri se defekt skriva. Končno je radiografski posnetek tudi zamuden in precej drag, večkrat radiografije ni mogoče uporabiti, če so oblike predmeta, ki ga želimo preiskati, zapletene. Prav gotovo pa se še danes uporablja predvsem pri kontroli zvarov in odlivkov.

Ko se je pojavil v kontrolni tehniki **ultrazvok**, je napravil pravo revolucijo, saj je z ultrazvokom v finoizrnatem jeklu mogoče prodirati tudi 10 metrov globoko. Naprave so lahke in mnogo cenejše kot rentgenske, delo z njimi hitro, poceni in praktično brez

nevarnosti, pa še mehanizirati je delo mogoče, kar je pri radiografskih postopkih zelo težko in drago ter omejeno le na preiskavo tanjših materialov.

Toda tudi ultrazvok ni deklica za vse. Z njim lahko gotovo najdemo še tako tanke razpoke, npr. dvoplastnost, če jo napadamo pravokotno na ploskev. Z ultrazvokom lahko zelo natančno določimo lego napake, tj. globino, kjer se skriva. Seveda pa je zopet oblika napake in tudi predmeta, ki ga kontroliramo, merodajna za uspeh preiskave. Predvsem pa obstajajo omejitve, če material slabo ali pa sploh ne prepušča ultrazvoka. Npr. lito avstenitno jeklo ga ne prepušča, liti bron prav tako ne, plastika le slabo, prav tako guma, les itd.

Druga zelo odbijajoča lastnost ultrazvočnih postopkov je v tem, da moramo s preizkušancem vzpostaviti tekočinski kontakt, to se pravi, da ga moramo mazati ali potapljati v vodo, olje, mast itd., ker ultrazvok ne gre niti skozi najtanjšo zračno plast, temveč se od nje odbije.

Najbolj nepriljubljena pa je razlaga odbitih signalov. Za uporabo ultrazvočnih postopkov je treba precej vedeti o ultrazvoku, tega znanja pa običajno v naših šolah ni mogoče dobiti, temveč strokovnjake izobražujemo v specialističnih tečajih.

Velika prednost pred vsemi drugimi je v tem, da jo lahko popolnoma mehaniziramo in da lahko z njo dobimo sliko defekta, ki je močno podobna rentgenski, ima pa pred njo prednost, da lahko ugotovimo dokaj natančno lego (globino) napake, ki smo jo odkrili.

Sodobna elektronika, predvsem še računalniki, pa omogočajo, da sondo (ultrazvočno glavo) vodimo po določenem programu ob preiskovanem vzorcu, seveda potopljenem v tekočino tako, da v vsakem položaju čim bolj pravokotno napada ploskev napake, kajti le v taki legi napaka odbija zvok nazaj v sprejemno sondo, če pa zvočni snop pada na ploskev defekta poševno, se odbija pod dvojnim kotom vstran (kot žoga od stene, če jo vržemo poševno nanjo) in napake ne odkrijemo, pa je lahko še tako velika.

Na napake v materialu sklepamo iz položaja odbitega signala, ki ni nič drugega kot električni napetostni signal, ki je nastal v **piezoelementu**, ki spreminja mehanski sunek (odbiti zvok) v električni signal. Večja je ploskev, ki zvok odbija, višji je električni signal — torej po višini signala sklepamo na velikost napake. Z merjenjem časa od trenutka, ko ultrazvočna glava odda zvočni sunek, pa do trenutka, ko se odbiti zvočni paket vrne do ultrazvočne glave, pa lahko zelo natančno ugotovimo, koliko je napaka oddaljena od površine. Kot merilec časa uporabimo katodni osciloskop, ki istočasno meri tudi višino električnega signala. S pravilnim kalibriranjem

1985

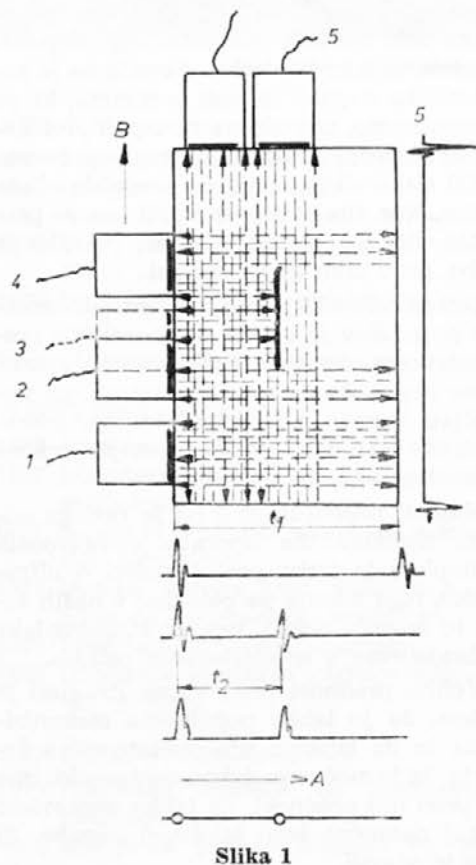
LETO KAKOVOSTI

ekrana in opazovanjem položaja odbitega signala na ekranu tedaj lahko ugotovimo:

- ali napaka obstaja
- kako daleč je
- kako velika je.

Seveda so vse te ugotovitve posredne, torej iz analize signala sklepamo na defekt, lego in obliko. To pa je že napor. Človek bi se ga rad znebil in bi najrajši videl, da se mu slika napake v materialu pokaže na ekranu kot na rentgenskem zaslonu. Tudi to je danes z ultrazvokom mogoče. Ta postopek imenujemo »vizualizacija«.

Da bi razumeli, kako pridemo do ultrazvočne »rentgenske« slike, se moramo ustaviti najprej pri A-scanu.

Slika 1

Na sliki 1 je prikazan jekleni blok, ki ima v sredini razpoko. Ultrazvočna glava pošilja vanj zvočni snop, ki se na mestu brez defekta (1) odbija od nasprotne stene in v času t_1 pride nazaj do sprejemne glave. V položaju glave (2) se del zvoka odbija od nasprotne stene, drugi del pa od dvoplastnosti v bloku, vendar v krajšem času t_2 . V položaju glave (3) se ves zvočni snop odbija od dvoplastnosti v času t_2 . V položaju glave (4) se dogaja isto kot v položaju (2) itd.

Na ekranu se bodo pojavljali »odmevi« v času t_1 in t_2 kot paket nihanj, ki so videti kot šilo, če jih usmerimo (spodnji del sinusoide odpade).

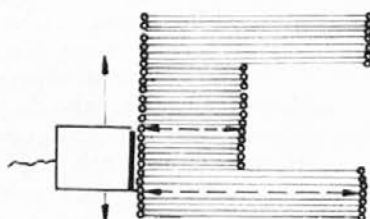
V A-sliki tedaj vidimo na ekranu demoduliran signal (primer za položaj glave (2), (4), kjer na vodoravni črti odčitamo razdaljo do defekta od površine (pri znani hitrosti zvoka), na navpični črti pa sklepamo na premer defekta (primerjamo s signalom od neskončno velike prepreke).

Iz A slike s solidnim znanjem lahko ugotovimo, razen položaja defekta in njegove velikosti, tudi lego itd., če poskrbimo, da ga napadamo iz več smeri, npr. pod kotom.

B-scan

Če napetostne signale, ki so se v različnih časih pojavili na ekranu prek smitovih trigerjev, spremenimo v pravokotne napetostne impulze, te pa peljemo na venetov cilindri v katodni cevi in jih uporabimo za modulacijo svetlosti točke na ekranu (kot pri televizorju), se bodo namesto šiljkov na ekranu pojavile svetle točke, ki predstavljajo reflektorje, od katerih se zvok odbija. Lego še vedno lahko natančno določimo, velikosti pa že ne več, torej vertikalne osi na ekranu ne uporabljamo več.

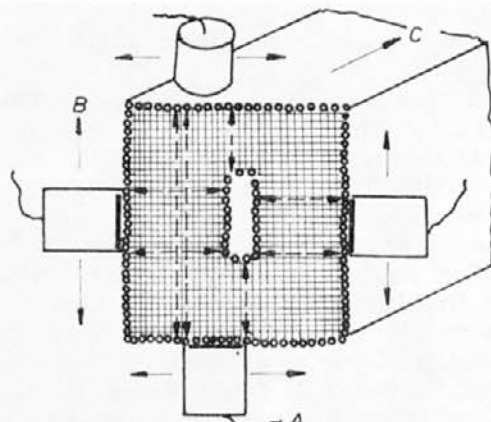
Sedaj vežemo pomik glave v smeri B na vertikalno os oscilografa, kar lahko storimo tako, da na glavo pritrdimo potenciometer (ali kak drug nakazovalec položaja npr. induktivni itd.), ki se prek drsnega kolesa prilega na površino vzorca, potem bomo vzdolž osi (smer B) dobili serijo svetlih točk, ki kažejo položaj defekta in roba vzorca (slika 2).

Slika 2

Kolikor bolj na gosto so pike, toliko bolj strnjena je slika in že se pojavi slika, ki je podobna rentgenski. Vidimo pa, da v tistem delu, kjer je dvoplastnost, ne nastopijo pike, ki označujejo nasprotno steno, pravimo, da leži v »zvočni senci« defekta. Dobili smo B sliko defekta. Vendar ne vemo, kaj se skriva za velikim defektom. Da bi to videli, moramo postaviti glavo na nasprotno steno bloka in po celi dolžini otipati blok. Našli bi z nasprotne strani prav tako sliko kot s prve. Če je tako, pomeni, da gre za eno samo dolgo razpoko (dvoplastnost).

Če pa smo dobili z nasprotne strani svetle pike na krajši razdalji, pomeni, da je vmes prazen prostor, skozi katerega zvok ne gre (sl. 3).

Slika 3

Če hočemo videti popolno sliko napake, moramo otipati blok tudi s stranskih sten.

Naslednji korak je preiskava volumna tako, da glavo premikamo še po dolžini v smeri C.

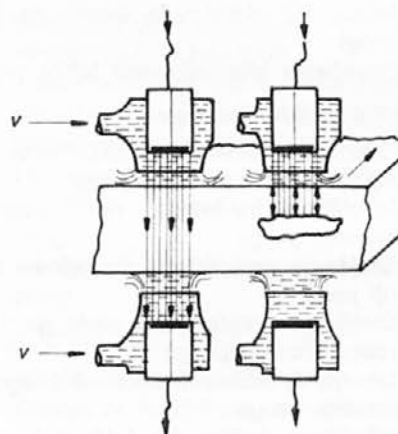
C-scan

Ker pa na oscilografu nimamo treh koordinat, se običajno odpovemo koordinati

A, ki pomeni zvočno pot, in to koordinato uporabimo za premik elektronskega žarka skladno z gibanjem glave v smeri C.

To lahko storimo pri kontroli pločevine, kjer so dvoplastnosti običajno v sredini preseka pločevine in nas natančen položaj v preseku ne zanima, pač pa razsežnost dvoplastnosti po dolžini in širini pločevine. Vzdolžno smer gibanja glave prek sledilcev položaja prenesemo v merilu na x os, prečno gibanje pa na y os ekrana, svetla točka pa se pojavi tam, kjer nastopi odmev od defekta. Že pred dvajsetimi leti so s takratno tehniko (tranzistorjev še niso uporabljali) kontrolirali debelo pločevino popolnoma avtomatsko takoj po prvem valjanju iz brame na notranje defekte, tako da so nad in pod pločevino postavili do 50 parov ultrazvočnih glav, ki so bile sklopljene s površino prek vodnega curka.

Tisti par glav, ki je prišel v območje dvoplastnosti, ni dal signala, ker je bil zvok odbit od napake in sprejemna glava ga ni »čula«. Vsak par glav je bil povezan s pisalom, ki je na papirni trak v merilu 1 : 100 risalo črto, ko pa je bil zvočni snop prekinjen, se je pisalo dvignilo in ostalo dvignjeno tako dolgo, dokler je trajala prekinitev. Tako je nastala C-slika, kjer je bilo točno zarisano v merilu 1 : 100, kje so dvoplastna področja. (sl. 4).

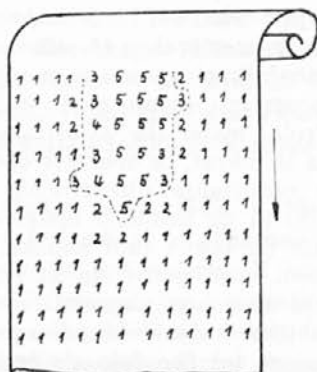
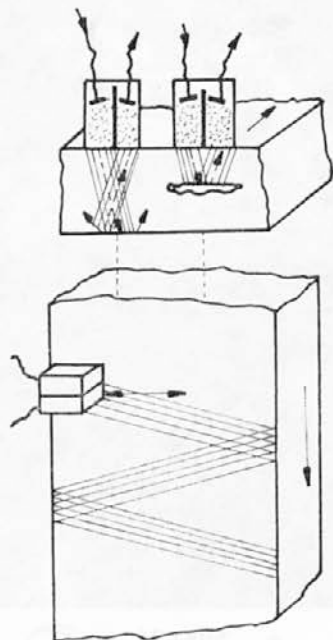

Slika 4

Signale je obdeloval tudi takrat še zelo neroden in velik računalnik in avtomatsko krmilil vroče škarje, ki so odrezovale pločevino na meji dvoplastnosti. Taka kontrola še vedno ni bila 100%, saj je širina glave le približno 20 mm in je pri 50 glavah pokrite le 1 meter pločevine, vmes med glavami pa je ostal material nekontroliran.

Naslednji korak je bil storjen, ko so namesto intenzitetne metode uporabili SE glave samo z gornje strani, te glave pa so se premikale prečno sem in tja, pločevina je potovala vzdolžno. Pri pravilni izbiri hi-

trosti premikanja glav in pločevine, je bila pokritost vse večja. (sl. 5).

Slika 5

Tako je bilo mogoče izmeriti tudi velikost prekinitev, ki so bile ožje kot zvočni snop in jih je računalnik po določeni metodi ocenil in v C-sliki tudi zapisal s hitrim printerjem.

Tako je npr. pomenila št.:

- 1 — zdravo jeklo
- 2 — manj zdravo
- ...
- ...
- 5 — popolna prekinitev

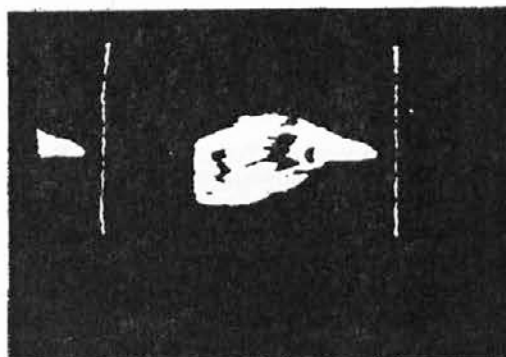
Informacija je bila že bolj popolna in računalnik je bilo mogoče programirati tako, da da povelje škarjam, da izreže npr. vse dele, kjer je ocena 5, 4, 3.

Take naprave za 100% kontrolo debelih pločevin so v valjarnah pločevine znane že 20 let in je v svetu instaliranih več kot 50, žal, pri nas ne deluje niti ena. Tako kontrolirana debela pločevina zagotavlja, da se dvoplastnosti ne bodo pojavljale v tanjših izdelkih iz teh polproizvodov.

Za kontrolo nespojenih mest v platinah, ki jih uporabljajo za izdelavo furnirskih nožev, smo v naših laboratorijih že pred 10 leti izdelali prototip naprave za 100% kontrolo s C-sliko.

Ultrazvočna glava premera 10 mm, 4 MHz, se je z veliko hitrostjo vrtela tik nad platino v posodi brez dna, v katero je stalno dotekala voda, ki je služila kot sklopni medij. Posoda se je premikala vzdolžno po platini in prek potenciometra prenašala

vzdolžno gibanje na x os oscilografa v merilu 1 : 50. Kroženje glave je predstavljalo y os in bilo prav tako preneseno na oscilograf. Na mestih, kjer je bila platina slabo zavarjena, se je pojavil vmesni odmev, ki je povzročil svetlo piko na ekranu oscilografa. Pred oscilograf smo postavili fotografski aparat z odprto zaslonko in tako posneli nespojeno področje (slika 6). V platinah so svetla mesta nespojena, obe strani črti pa nakazujeta robove platine.

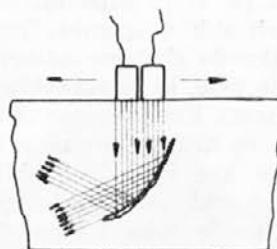

Slika 6

Slika je čisto podobna rentgenski, sestavljena je iz mnogih svetlih pik, vendar je rentgen ne bi mogel narisati, saj dvoplastnost za rentgenske žarke ne pomeni nikakršne ovire, za ultrazvok pa popolno.

Čeprav naprava sodi v arhiv, je bila za tiste čase velik dosežek, saj smo vso potrebno elektroniko in projekt izdelali v lastnih laboratorijih.

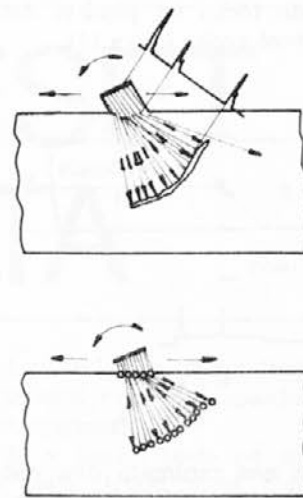
Problem pa nastopi takoj, ko napaka ni usmerjena pravokotno na zvočni snop, saj se zvok odbija od napake stran od sprejemne glave. Vzemimo isti jekleni blok, kjer pa je napaka proti površini nagnjena (sl. 8).

Slika 8

Zvok se od napake ne odbije nazaj in svetla pika na ekranu izostane, izostane pa tudi svetla pika od nasprotne stene. Da bi našli in »narisali« tudi tako usmerjeno napako, moramo ultrazvočno glavo tudi nagibati pod različnimi koti, tako da zvočni snop pade na razpoko pravokotno. Pravimo, da glavo »skaniramo« (slika 9), istočasno pa jo premikamo vzdolžno po površini.

Pri takem skeniranju nastopijo še dodatne težave, kar se pod določenim kotom (prvi kot totalne refleksije za long. val) pojavijo v preizkušancu še transversalni valovi, ki so skoraj za polovico počasnejši, kar pomeni, da bi se moglo zgoditi, da od iste napake dobimo dva odmeva, enega od longitudinalnega vala in drugega od trans. vala, vendar na različnih mestih na ekranu. V B-sliki bi se na ekranu tedaj videli dve svetli piki iste napake. S primernimi elektronskimi posegi moramo poskrbeti, da »blenda« opazuje ves čas le eno vrsto valov. Razen tega bi morali neprekinjeno

Slika 9

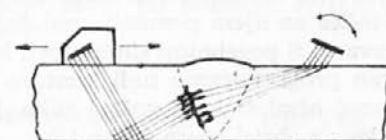
spremljati poleg vzdolžnega gibanja glave še kot pod katerim trenutno pošilja zvočni snop v preiskovani vzorec. Teh opravil pa primitivna tehnika ne zmore več, kaj še človek »peš«, če hoče, da gre kontrola hitro od rok.

To opravilo mora prevzeti mikroračunalnik in v spomin vtisniti vse podatke o položaju zvočnega snopa, o pojavu odmevov napak, o višini signalov, ki se odbijajo itd. Iz vseh teh podatkov računalnik potem skonstruira dejansko sliko razpoke, vendar ne neposredno, ter jo upodobi na ekranu monitorja.

Računalnik pri tem opravlja še druga koristna dela, ki jih človek ne more. Po programu lahko prek robota vzdolžno premika glavo in jo skanira, izloča moteče odmeve, ki ne izvirajo od napak, temveč nastajajo zaradi vpliva okolice, npr. visokofrekvenčne motnje, na ta način, da nariše samo tiste signale, ki si v pravilnem zaporedju sledijo v taktu oddanih impulzov, slučajne pa uniči. Če so signali zelo slabi, ker je napaka majhna ali zelo neugodno usmerjena ter ležijo v »šumih«, jih dvigne iz šumov tako, da sešteva samo tiste signale, ki se npr. 1000-krat v sekundi pojavijo na isti zvočni poti, vseh drugih pa ne sešteva, tako se napaka »dvigne« iz šumov. Ta tehnika se uporablja predvsem pri kontroli zvarov na slabo prepustnih materialih, kot je avstenit (Sampling).

Pi-scan

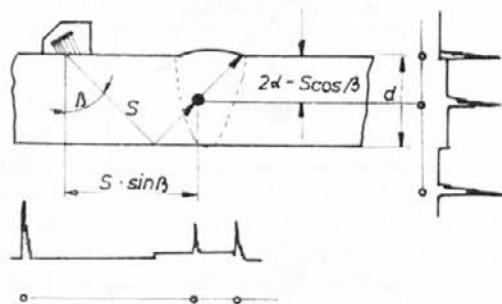
Spoznali smo A, B in C sliko (scan). Pri kontroli zvarov uporabljamo posebno tehniko π scan, da »napadamo« zvar z zvočnim snopom pod kotom direktno, največkrat pa z enim odbijanjem od nasprotne stene pločevine. Tako pokrijemo z zvočnim snopom ves presek zvara (slika 10).

Slika 10

Najugodnejši položaj zvočnega snopa, tako da napada napako pravokotno, dosežemo s pomikanjem glave po površini pločevine ob zvaru ali pa samo s skeniranjem (desno) ali pa kombinirano s skeniranjem in pomikanjem glave. Iz zvočne poti do defekta in ob znanem vpadnem kotu β lahko natančno izračunamo položaj defekta.

ta, tj. tisto točko na ploskvi defekta, ki odbija največ zvoka (slika 11).

Slika 11

Pri tem nas zanimata dva podatka, in sicer, kolika je projekcija zvočne poti S do defekta, ki je: $S \cdot \sin \beta$, in kolika je globina te točke pod površino, ki se izračuna: $2d \cdot \cos \beta$, ali $S \cdot \cos \beta$, če imamo v zvaru več napak, so tudi zvočne poti do njih različno dolge in največji odmev od njih dobimo v različnih položajih glave ali pod različnimi koti, če glava stoji na istem mestu na površini.

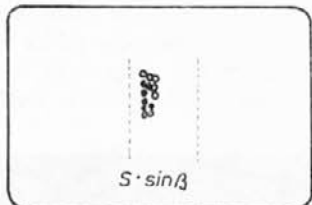
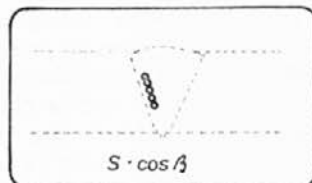
Običajno iščemo napake v zvarih s transversalnimi valovi, če je le mogoče, direktno, brez odbijanja od spodnje stene. Tako nam ostanejo skriti defekti blizu gornje površine, razen tega pa lahko čiste transversalne valove ustvarimo s transformacijo iz longitudinalnega vala pri prehodu iz ene snovi z manjšo hitrostjo za zvok v drugo, skozi katero potuje zvok hitreje, npr. iz vode v jeklo ali iz plexi stekla v jeklo. Le do 35 stopinj izpod te meje pa se ne moremo izogniti mešanici longitudinalnih in transversalnih valov, kar pa vnese v interpretacijo rezultatov veliko zmedo, saj obe vrsti valov vpadata v jeklo pod različnimi koti in z različnimi hitrostmi. Skaniramo lahko torej le med 35 in 90 stopinj (slika 12). Isti defekt torej najdemo večkrat na

Slika 12

različno dolgih zvočnih poteh in tako na različnih mestih na ekranu. Velja torej uporabiti samo direktni ali samo indirektni napad, nikakor pa ne obeh hkrati. Če še poskrbimo, da na ekranu katodnega oscilografa nagibamo elektronski žarek v istem smislu, kot potuje zvočni snop, kar lahko dosežemo, če os nihajoče ultrazvočne glave spojimo s sin-cos pretvornikom, potem bomo na ekranu videli izsek kroga in svetle točke na njem pomenijo položaj napak v zvaru. S posebnimi simulatorji lahko na ekran programiramo tudi konture zvara in pred očmi se nam pojavi slika, ki je dopolnjena z obrisu zvara (slika 13).

Z uporabo mikroračunalnika pa je mogoče dobiti še več podatkov o napaki, saj lahko »odpokličemo« sliko na površini, tj. projekcijo, $S \cdot \sin \beta$ ali po globini $S \cdot \cos \beta$, in računalnik nam nariše položaj defektov v zaželeni smeri in na monitorju jih vidimo, kot da smo zvar prerezali po dolgem ali počez. Tega seveda rentgen ne zmore, saj nam lahko pokaže le sliko položaja defektov v ploskvi na površini, torej po x-y

Slika 13

in ne tudi po y-z osi. Tu gre torej za B-sliko, vendar v različnih smereh.

Podobno tehniko uporabljajo v medicinski diagnostiki. Tudi tu uporabljajo nihajočo ultrazvočno glavo, ki pošilja v telo pacienta snop ultrazvoka pod različnimi koti. Na preprekah se zvok odbija, npr. na prehodu iz mesa v kosti ali predele, ki so napolnjeni s tekočino. Če je v tem območju še kak drugi predmet, ki ne propušča zvoka, npr. žolčni kamen, bo na ekranu serija svetlih točk označila njegovo obliko na tisti strani, kjer zvok napada, na drugi strani pa se bo pod njim potegnila »zvočna senca« v obliki temne lise. Na sliki 14 je prikazan posnetek žolčnega kamna v B-sliki. Kamen ima premer približno 20 mm. Čeprav zvok prestopi na svoji poti v pacientovo telo več mej, npr. iz kože v maščobo, naprej v meso, nadalje v prepono, ki meji na tekočino, nato na žolčnik in šele sedaj doseže kamen, in bi bila A-slika silno zamotana, B-slika pa postane mnogo bolj razumljiva, saj glava večkrat zaniha čez to področje in vsakič pusti za sabo B-sliko, ki pa si jo zapomni računalnik. Množico teh slik v spominu primerja in »sčisti«, tako da slučajne odmeve izbriše, nariše pa le tiste, ki se vsakokrat pojavijo na istem mestu. Ker je mesno tkivo v glavnem voda, so hitrosti zvoka v njem približno take kot v vodi (približno 2000 m/sek) in ne pride do loma in transformacij valov, pa je tako interpretacija bolj enostavna kot pa v jeklu, kjer imamo lahko popravka z motečimi valovi.

Namesto mehanskega skeniranja se danes uveljavlja elektronsko skeniranje zvočnega snopa iz ultrazvočne glave, ki je sestavljena iz mnogih majhnih glav do 96. Elektronsko skeniranje, ki ga istočasno lahko kombiniramo s fokusiranjem, je seveda višek elegancije in zanesljivosti. Žal, pa je danes taka naprava še silno draga in pride v poštev kvečjemu v večji bolnišnici, nikakor pa ne v železarni za kontrolo jekla, čeprav je v principu postopek podoben. Razen cene (16 kanalna naprava stane 300 do 500.000 DM), pa je naprava tudi težka in slabo premakljiva.

ZAKLJUČEK

Sodobna elektronika in računalniška tehnika omogočata, da skrite napake v materialu lahko »vidimo« in tako presodimo, ali so nevarne ali ne. Vizualizacija defektov pa je mogoča le, če je material prepusten za ultrazvok in če uporabimo najbolj primerno taktiko »napada« na napako. Vse drugo namesto nas opravi računalnik.

Slika 14

Zahteva pa mnogo več znanja od tistega, ki ga krmi s podatki in potem sprašuje, kakšen je defekt, kot pa je to potrebno pri enostavnih meritvah z A-sliko. Vsekakor pa računalnik ni sposoben misliti in dela le po programu, ki mu ga je vsilil človek.

Kontrola materiala z ultrazvokom je uspešna le takrat, če operater dobro pozna zakone razširjanja ultrazvočnih valov v materialu in pa lastnosti materiala, ki ga preiskuje ter pozna tudi napake, ki lahko v določeni vrsti materiala nastopijo. Šele potem je sposoben napraviti program za računalniško voden robot, ki opravlja namesto njega težaško delo, da premika glavo natančno po predpisani poti in da hitro izračunava lego in velikost najdene napake ter jo čim bolj nazorno nariše na ekran ali sproži alarm, če se napaka pojavi tam, kjer ni dovoljeno in je tako velika, da je ne moremo dovoliti.

Rudi Kotnik

Planinski dom

Kdor na Koroškem je doma,
gore naše vse pozna,
vzljubil naše je planine,
postal član paninske je družine.

Uršlja Gora — moj vsakdanji je pogled
gor kjer raste mi planinski cvet.
Ob mislih začne srce hrepeneti,
na goro spet se moral bom povzpeti.

Na gori zrasel nam je novi cvet.
V srcu našem začel je tleti plamen,
iz ljubezni naše vzet,
grel nas bo še mnogo let.

To je naš planinski dom,
delo naših pridnih rok.
Bilo je treba dosti
truda, dela in skrbi,
da dom na Gori zdaj stoji.

OSEMINOSEMDESET DREVES ZA TITA

IDEJNA ZASNOVA

Spominska drevesa in pomniki v tem parku so navadna drevesa in besede opomnje, govore pa nam o povsem nenavadnem življenju pokojnega Josipa Broza Tita. Njegovo veličino vsi čutimo in njegovo življenje nas navdaja z občudovanjem. Spominski park je pisana povest, ki razvršča

življenjepisna dejstva in dejanja tovariša Tita; je hotenje, da bi pritegnili pozornost obiskovalcev, ki naj bi si sami zamislili žive podobe, kakršne nudi sporočilo parka.

Prepričani smo, da je življenjska pot tovariša Tita dragocena tudi kot prispevek za spoznavanje naše zgodovine in

kot zgled za življenje, ki spodbuja obiskovalce k premišljevanju sklepanju in do samostojnih spoznanj.

Pomniki v parku bodo po našem predprijanju zlasti trden most med obiskovalcem in človekom, ki govori o svojem življenju. Jedro spominskega parka je spomenik »Štafeta mladosti 79«, kot opomnja na odhod zadnje Titove štafete, ki jo je Tito sprejel v svojem življenju.

Je kot opomnja in zaveza naše mladine, delovnih ljudi in občanov, da so svoboda, neodvisnost, svoboden napredek, bratstvo in enotnost, mir in varnost v svetu — cilji našega boja, da vztrajamo na Titovi poti.

Spomini na Uoranca

Ob 35. obletnici Prežihove smrti se je uredništvo Koroškega fužinarja odločilo, da to februarско — kulturniško številko popestri z likovnimi deli Bojana Golije, velikega ljubitelja Prežiha in koroške pokrajine.

Bojan Golija se je rodil v Mariboru, grafiko pa je študiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. V letih 1954 do 1956 se je izpopolnjeval v grafični specialki akademika Božidarja Jakca. Leto dni je tudi študijsko potoval po Japonski in

Leta 1978 je prejel naziv zaslužni likovni pedagog Jugoslavije.

Našim ljubiteljem likovne umetnosti je že star znanec, saj je dvakrat sodeloval v slikarski koloniji. V zadnji — 1983. — je tudi nastal ciklus, tematsko povezan s Prežihom, njegovimi literarnimi junaki in pokrajino. Z Golijevimi 15. slikami se pridružujemo kulturnim slavnostim v februarju.

Pri Vožniku; v Vožnikovi bajti je umrl svetleči Gašper — zapit kmečki sin, star samec, tesar, v svoji mladosti razuzdanec.

ZASNOVA SPOMENIKA »ŠTAFETA MLADOSTI«

Spomenik »Štafeta mladosti« bo izdelan na podlagi izvirnika štafetne palice, ki jo je jugoslovanska mladina izročila Titu po prehojeni poti bratstva in enotnosti 25. maja 1979 na stadionu JLA v Beogradu.

Skulptura bo predstavljala v jeklo vlito povečano izvirno štafetno palico. Umetniške predloge za skulpturo je izdelala akademska kiparka Branisljeva. Tehnološke postopke za vlijanje skulpture so izdelali v livarni Železarne Ravne.

Ob spomeniku »Štafeta mladosti« bo na betonskih kvadrilih napisano besedilo dr. Franca SUŠNIKA, ki ga je leta 1979 naslovlil štafeti na pot:

»Šumijo skozi gozdove partizanskih let spomini.

Beli cvetijo kruhi v svobodi.
Naš kruh je železo. Naš kruh je les.
Naš kruh je ruda.
Kruh tudi za gosta z juga in za brata.
Poje dežela v svobodi, vres cveti;
poje jih sto in sto.
S fužinarji, z olcarji, s knapi se ubira
pavška tovarišija, eno je ljudstvo
enovito.

Tu se je v srcih spočelo voščilo, potuj,
srečno potuj po bratskih cestah domovine.

OSEMINOSEMDESET DREVES ZA TOVARIŠA TITA V POSAMEZNIH SKLOPIH

Napisni kamni:

KUMROVEC
25. maj 1892

— 25. maja 1892 se v družini Marije in Franja Broza v Kumrovcu rodi sedmi otrok — Josip

deželah Bližnjega in Daljnega vzhoda ter Afrike. Osnovnošolce in srednješolce je poučeval likovno vzgojo, zdaj pa je docent za predmeta risarsko in grafično oblikovanje na Pedagoški akademiji v Mariboru.

Včasih se je za cele dneve zaril v lesove in drl goldinar za goldinarjem, preživljal se ob sami polenti, potem pa ga je nenadoma popadlo, da je pil, dokler ni zagnal zadnjega groša, ga je označil Prežih.

ZAGREB**1. oktober 1910**

- vstopi v zvezo kovinarskih delavcev in v socialnodemokratsko stranko

OMSK**1. januar 1918**

- vstopi v mednarodno rdečo gardo in je sprejet med člane jugoslovanske sekcije Ruske komunistične partije boljševikov

LEPOGLAVA**14. november 1928**

- po znamenitem procesu proti Brozu in tovarišem, imenovanem »bombaški proces«, nastopi v Lepoglavi prestajanje petletne robije

PARIZ**17. avgust 1937**

- dopotuje Josip Broz Tito na poziv Rodoljuba Čolakovića in Sretena Žujovića v Pariz in prevzame vodstvo dela KPJ

ZAGREB**1. maj 1941**

- sklene politbiro CK KPJ na seji v Zagrebu, da je treba nadaljevati odpor proti okupatorju. Ustanovijo vojni komite z Josipom Brozom na čelu. Poziv: »Vsi v boj, vsi v partizanske odrede.«

STOLICE**26. september 1941**

- na posvetovanju v Stolicah z vojaško političnimi voditelji skoraj iz vse države spreminijo naziv »glavni štab NOPOJ« v »vrhovni štab«, njegov vrhovni poveljnik postane Josip Broz

BIHAČ**26. november 1942**

- začne Josip Broz ob navzočnosti 54 delegatov prvo zasedanje AVNOJ v Bihaču

NERETVA**30. januar 1943**

- izdela vrhovni poveljnik načrt za ofenzivne operacije NOV: udar glavnine proti Neretvi, obramba Like in Bosanske krajine

SUTJESKA**9. junij 1943**

- je vrhovni poveljnik ranjen v gozdu Milinklade nad Sutjesko med prebojem glavnine vrhovnega štaba skozi večkratni obroč sovražnikov

JAJCE**29. november 1943**

- se začne v Jajcu drugo zasedanje AVNOJ, na katerem postane AVNOJ najvišji zakonodajni in izvršni predstavniški organ: izvoljen je nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije; Tita izvolijo za njegovega predsednika in dobi naziv maršal Jugoslavije

DRVAR**25. maj 1944**

- Nemci v zračnem desantu napadejo Drvar, kjer biva vrhovni poveljnik. Desantne sile razbije 3. liška brigada

VIS**7. junij 1944**

- vrhovni poveljnik maršal Tito, VKOJ, vrhovni štab in CK KPJ prispejo iz Barija na Vis. Vis postane začasno glavno mesto Jugoslavije

BEOGRAD**7. marec 1945****29. november 1945**

- po sporazumu z begunsko vlado (junija in novembra 1944) je 7. marca v Beogradu ustanovljena vlada Demokratske federativne Jugoslavije z Josipom Brozom na čelu

- začne ob drugi obletnici II. zasedanja AVNOJ delovati ustavodajna skupščina s tem, da sprejme deklaracijo o razglasitvi Federativne ljudske republike Jugoslavije

POLJANA**15. maj 1945**

- slovenske partizanske enote IV. operativne cone v sodelovanju z jugoslovansko ljudsko armado bijejo zmagovito zadnjo bitko v II. svetovni vojni

MOSKVA**28. junij 1948**

- je KPJ izključena iz kominforma. Začne se odkrit stalinistični pritisk na Jugoslavijo in gospodarske blokade

BEOGRAD**26. junij 1950**

- sprejme ljudska skupščina na predlog Josipa Broza Tita zakon o delavskem samoupravljanju

BRIONI**18. julij 1956**

- se srečajo Tito, Naser in Nehru na Brionih. To je prvi izmed

štirih sestankov najodgovornejših dejavnikov neuvrščenih držav. Ta datum štejejo za začetek svetovne neuvrščene politike

RAVNE NA KOROŠ.**19. avgust 1958****6. julij 1971**

- tovariš Tito dvakrat obišče Ravne na Koroškem in sosednje kraje. Obisk je posebej namenjen ogledu Železarne Ravne in razgovorom z delavci in političnim aktivom občine

HELSINKI**1. avgust 1975**

- se v Helsinkih konča konferenca o evropski varnosti in sodelovanju. Josip Broz Tito v imenu Jugoslavije podpiše njen zgodovinski sklepni dokument, helsinško listino

HAVANA**7. september 1979**

- od 3. do 7. septembra vodi predsednik Tito jugoslovansko delegacijo na šesti konferenci šefov držav in vlad neuvrščenih dežel v Havani, kjer mu izkažejo izjemne časti in prijanja

LJUBLJANA**4. maj 1980**

- se je zgodaj popoldne splošno zdravstveno stanje predsednika Tita še naprej slabšalo. Kljub vsem neobhodnim medicinskim ukrepom so vse vitalne funkcije postopno pojeemale in predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije, predsednik Zveze komunistov Jugoslavije in vrhovni poveljnik oboroženih sil SFRJ, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito je preminil ob petnajsti uri in pet minut.

NEKATERE VSEBINSKE REŠITVE ZA UREDITEV SPOMINSKEGA PARKA**Izbor dreves:**

Za posaditev je treba izbrati primerne vrste in sorte dreves ter jih razporediti tako, da bodo imele rastline najboljšo možnost za rast in razvoj ter bodo primerno obogatile videz spominskega parka.

Izbirali bi izmed naslednjih vrst:

- tisa
- kostanj
- hrast-dob
- velikolistna lipa
- cemprin
- bukev
- platana
- macesen
- kavkaška jelka
- rdeči bor

- rdeči hrast
- rdeča bukev
- turška leska
- malolistna lipa
- oreh
- brest
- jesen
- ozkolistni javor
- gaber
- breza
- divji kostanj
- omorika

Razporeditev dreves:

- drevesa posaditi v posamezne skupine med seboj skladnih dreves;
- skupine dreves bi nosile sporočilo enega izmed pomembnejših mejnikov na življenjski poti tovariša Tita;
- v tem sklopu posajenih dreves bi postavili pomnik ali v obliki preseka drevesnega debla (v lesu, kamnu ali betonu) ali ingota. Na teh pomnikih bi bili zapisi, npr. KUMROVEC — 25. maj 1892, itd.;
- skupine dreves bi med seboj povezali s sprehajalnimi potmi, ob poteh pa bi na prikladnih mestih namestili klopi iz drevesnih debel.

Razporeditev okrasnih rastlin in grmovnic

- sredi spominskega parka bi oblikovali sprehajalne poti v obliki dveh osmic. Osmici bi oklepali prostor, na katerem bi bila postavljena štafetna palica v obliki spomenika. V notranjih prostorih vsake osmice pa bi uredili cvetlične grede za posaditev vrtnic (sorta maršal Tito);
- ob robu spominskega parka pa bi posadili nizko rastoče grmovnice, tako da bi prostor ogradili od prometnic, ki vodijo na Čečovje in na DTK. Park naj bi bil poln življenja, zato bi priporočali zasaditev grmovnic — nizko rastoči glog, da bi ptice, kot so kosi, drozgi in drugi, našle v njem zavetišče.

Razporeditev drugih naprav

- ker je v neposredni bližini speljan pod zemljo potoček, ki priteče izpod Navrškega vrha, bi lahko uredili fontane z vodometa oziroma nakazanimi brzicami in slapovi; ali pa bi speljali odtočno vodo iz bazena pri DTK, ki sedaj odteka v prazno (kanalizacijo);
- osrednji prostor spominskega parka bi moral biti ustrezno osvetljen;
- na robu sedanjega parka in ob stičišču z novim bi lahko namestili najnujnejše prostore za sanitarije (lesenjača po vzorcu iz parka OF na Navrškem vrhu);
- prav tako bi v obrobju parka postavili neke vrste zavetišče po vzorcu iz Milinklada (kjer je bil ranjen tovariš Tito). To bi se lepo skladalo tudi s koroško arhitekturo.

LOKACIJA SPOMINSKEGA PARKA

Spominski park osemindeset drevov za tovariša Tita bi obsegal prostor ob križišču ceste Čečovje—DTK na eni stra-

»Vožnik, povej mi, zakaj je življenje tako hudičevo težko ...« sprašuje Svetneči Gašper v svoji zadnji uri

ni, na drugi pa jugovzhodno obrobje sedanjega parka.

PROSTORSKI UREDITVENI NAČRT

Prostorski ureditveni načrt za spominski park pripravi urbanistična strokovna organizacija pri Komunalnem podjetju Prevalje.

Prostorski izvedbeni akt se grafično prikaže na temeljnih topografskih načrtih sedanjega stanja, dopolnjenih s katastrskimi podatki o parcelah, ali strokovna organizacija pri Komunalnem podjetju Prevalje pripravi prostorski ureditveni načrt za celotni park in v okviru njega posebej spominski park.

Pri načrtovanju je treba upoštevati naravovarstvena in spomeniškovarstvena izhodišča in rešitve vsebinske valorizacije v zvezi s prenovo parka in morebitno etapno urejanje.

LOKACIJSKI NAČRT

V lokacijskem načrtu je predvideti z ureditveno situacijo tehnične rešitve, iz katerih so razvidni funkcija in položaj spominskega parka, njegovi vplivi na sedanje objekte in naprave ter na okolje.

SPREJEM UREDITVENEGA NAČRTA

Ureditveni načrt na predlog strokovne urbanistične organizacije pripravi občinski

izvršni svet oziroma občinski komite za urejanje prostora in varstvo okolja.

Občinski izvršni svet da osnutek izvedbene akta za ureditev spominskega parka v javno razpravo v krajevnih skupnostih Čečovje, Ravne—Trg, Dobja vas in Ravne—Javornik in v Železarni Ravne ter v izobraževalnih in kulturnih ustanovah na Ravnah.

Dopolnjen ureditveni načrt pošlje izvršni svet skupščini občine, da sprejme odlok o ureditvi spominskega parka.

PREDHODNA OBRAVNAVA

O zasnovah ureditvenega načrta spominskega parka predhodno razpravljajo organi občinske in republiške konference SZDL.

Investitor si mora za ureditveni načrt pridobiti soglasje odbora RK SZDL.

UPRAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE SPOMINSKEGA PARKA

Na podlagi sporazuma, sklenjenega med krajevnimi skupnostmi mesta Ravne na Koroškem in Samoupravno komunalno interesno skupnostjo, bo skupščina občine Ravne na Koroškem s posebnim sklepom dodelila pravice in dolžnosti upravljanja ter vzdrževanja spominskega parka strokovni organizaciji v okviru Komunalnega podjetja Prevalje.

SPREMLJAJOČE AKTIVNOSTI

- ureditev starega parka in najnujnejši posegi v njem;
- animacijsko delo med mladimi v vzgojno-izobraževalnih, kulturnih in telesno-kulturnih organizacijah;
- izdaja posebnega almanaha s prispevki mladih literatov in likovnikov na temo: Tito — simbol humanega socializma, svobodne misli, ustvarjanja, boja za pravico, za bratstvo in enotnost, za enakopravne odnose, za svet brez vojne;
- javni množični nastop predšolske in šolske mladine na temo »svoboda in mir« (na stadionih na Ravnah, Prevaljah, Mežici in Črni);
- borba — delo — sadovi — otvoritev likovne razstave;
- 20. jubilejno srečanje otroških in mladinskih pevskih zborov;
- bratsko kolo zaigrajmo i zapevajmo slobodi — 5. obletnica delovanja KUD Bratstvo Ravne na Koroškem;
- Koroška osrednja knjižnica dr. Franc SUŠNIK na Ravnah — razstava »knjižno in dokumentarno gradivo — Tito na Ravnah na Koroškem«.

SKLEP

Načrt za ureditev spominskega parka osemindeset dreves za tovariša Tita v parku na Ravnah na Koroškem sprejmejo vsi v elaboratu navedeni organi in organizacije vsak za svoje delovno področje:

- svet družbenopolitičnih organizacij mesta Ravne na Koroškem;
- samoupravna komunalna interesna skupnost Ravne na Koroškem;
- kulturna skupnost Ravne na Koroškem;
- telesnokulturna skupnost Ravne na Koroškem;
- delavski svet Železarne Ravne;
- sveti krajevnih skupnosti mesta Ravne na Koroškem;
- občinske družbenopolitične organizacije;
- izvršni svet skupščine občine Ravne na Koroškem;
- skupščina občine Ravne na Koroškem.

Dela bo organiziral in vodil ožji gradbeni odbor za gradnjo spominskega parka, ki ga bo imenoval iniciativni odbor.

literarna proizvodnja je pač prevelika. Dvakrat težka pa je naloga, če avtor uporabi za prikaz pisateljev in njihovih del tako osebni stil, kakršnega si je izbral Sušnik za prvo in drugo izdajo.

Posebnost njegove svetovne književnosti namreč ni toliko v zanesljivosti podatkov o življenju in delu sto in sto pisateljev, v preglednih razvrstitvah po dobah in narodnostih (to je vendarle zahtevani standard takšnih del), ampak v izrazito osebnih definicijah, ki so ponekod skice, druge kar literarni portreti, zarisani z zanesljivo roko. Znanstveni eksaktnosti in brezosebne nizanju podatkov je Sušnik zavestno postavil nasproti osebne sodbe o ljudeh in knjigah. Same stvari, ki se jim znanstveniki izogibajo za vsako ceno. Da bo razlika bolj jasna, pogledjmo nekaj poljubno izbranih primerjav.

LEKSIKON CZ

Mailer Norman, am. pisatelj, 31. 1. 1923, Long Branch (N. Jersey). Štud. na Harvardu, med 2. vojno vojak na Filipinih in Japonskem, nato svob. književnik. — Realist. — natur. romani (npr. Goli in mrtvi o 2. vojni) in novele, pogosto satir. in družb. angažirani; po vsebini so večinoma kritične interpretacije aktualnih dogodkov in družb. težnj (Ameriški sen); razvil tudi posebno vrsto avtobiogr. reportaže (The Armies of the Night — Armade noči, 1968).

SUŠNIK, POGLAVJA ...

Norman Mailer (1923 New Jersey — ...) je bil v vojni na Manili. Petindvajsetletni je zaslovel z romanom *The Naked and The Death* (Goli in mrtvi) iz bojev z Japonci; to je kruta, surova podoba vojne in nje svinjarije.

JANKO KOS, PREGLED ...

(O Tkavcih G. Hauptmanna)

»Najpomembnejša med njimi je drama *Tkavci* (Die Weber, 1892), ki prikazuje upor šlezij-skih tkavcev v letu 1844. Drama, v kateri se naturalistična objektivnost prepleta s socialistično tendenco, ni več zgrajena na načelih Ibsenove dramske tehnike, ampak je napisana v obliki kolektivne odrske kronike brez individualnih junakov.«

Marjan Kolar

Dr. Franc Sušnik, poglavja iz svetovne književnosti

Založba Obzorja v Mariboru je konec leta 1984 izdala knjigo dr. Franca Sušnika »Poglavja iz svetovne književnosti«. Za tisk jo je pripravil in napisal uvodno besedo o avtorju njegov sin Tone Sušnik; dodana je Bibliografija dr. F. Sušnika do l. 1978 Marije Suhodolčan. To je nedokončana druga izdaja Sušnikovega »Pregleda svetovne literature«, ki je izšla l. 1936. V primerjavi s prvo manjka vsa renesansa, iz naše dobe pa književnost Rusov, Jugoslovancev, Angležev, Holandcev in Flamcev, Skandinavcev, Špancev, Portugalcev, Kataloncev, Romunov, Grkov, Madžarov, Fincev, Estov in Litovcev, kar je približno tretjina prve izdaje.

»Poglavja« sežejo od Egipčanov in Babiloncev do Danteja; v primerjavi s prvo izdajo so marsikje razširjena. Književnosti Ukrajincev, Belorusov, Poljakov, Čehov, Slovakov, Lužiških Srbov, Bolgarov, angleških Američanov, Nemcev, Francozov in Albancev so predstavljene z važnejšimi deli do 60 let (v prvi izdaji do 20 let).

Med obema izdajama je minilo skoraj pol stoletja. V tem času je zelo napredovala literarna veda, kolonializma se je osvobodila vrsta narodov in v vsaki novi državi nastala lastna književnost. Pionirskemu Sušnikovemu delu je posebno po vojski pri Slovencih sledilo precej študij o svetovni književnosti. V zadnjem času smo dobili 3. natis »Pregleda svetovne književnosti« Janka Kosa, prav tako konec leta 1984 pa v zbirki Leksikona Cankarjeve založbe »Svetovno književnost« Ksenije Dolinar.

Priročnih pregledov svetovne književnosti se avtorji lotevajo v glavnem na dva načina. Leksikonski način razvršča pisatelje različnih dežel po abecedi in jih poskuša zajeti čim več. Kronološki pregledi (kot npr. Kosov) pa začnejo običajno pri Egipčanih in sežejo prek Babiloncev, Indijcev, Kitajcev in Japoncev do antike, nato pa prek srednjega veka do 20. stoletja. Obvezne so

oznake dob, sledijo pa le najvidnejši predstavniki in dela, ki so obdržala vrednost skozi stoletja.

Sušnik je že v svoji prvi knjigi poskusil združiti obe načeli, zato je predstavil razvoj književnosti posameznih narodov skozi čas, hkrati pa prikazal čimveč posameznih avtorjev in del. Tej metodi je ostal zvest tudi v drugi izdaji. To je sicer knjigi gotovo v prid, saj je pač udobno imeti v rokah nekaj kronološki svetovni literarni leksikon, po drugi strani pa takšno pisanje domala presega moči enega človeka; vsakoletna svetovna

»Tihi častilec«, pokojni dr. Franc Sušnik

Kotlje — »V zvoniku svete Marjete v Jamnici se je mogočno zibal veliki, nad dva tisoč kil težki zvon.« Farna patrona sveta Marjeta že stoletja bedi nad svojimi prebivalci — revnimi ali bogatimi

SUŠNIK, POGLAVJA ...

»Die Weber«, drama. Čas in kraj: 1844 v Šleziji. Osebe: proletarski kolektiv izkoriščanih tkavcev. Glad jih je nagnal v puntarski upor.«

Se nekaj Sušnikovih oznak obdobj, književnosti in dežel:

ORIENT. Prvi kulturni narodi so živeli tam; zato je najstarejša literatura orientalska.

V prvotni preprostosti izpoveduje vero v nadprirodni svet, hrepenenje človeško po sprostitvi od zemlje in smrti.

Mistična je in romantična; po otroško modro gleda in sanja v neskončnost.

KITAJCI. Štiri tisoč let ali več jim je stara kulturna tradicija; sveta jim je s spomini na dede in prade.

JAPONCI. Sredi morja jim je domovina Daj-Nipon sama zase. Obnjo pljuskajo vode kitajskega sveta. Misel jim je sončna, beseda igriva in lirična.

Vidimo, da je Sušnikov stil celo več kot le osebno obarvan. Zavestno se izogiba standardni literarnozgodovinski terminologiji. Ne označuje rad stila, ne analizira, ne določa medsebojnih vplivov. Raje uporablja pesniške figure, retoričen slog, citate v originalnem jeziku, velike zamahe, globalne poteze, ki jim večje vstavljeni odlomki anekdot dajo barvo in sočnost. Zato Sušnikove sodbe praviloma nikoli ne zgrešijo bistva. Bistvo zadeva jedro stvari in ljudi ter ga podaja kratko (celo krajše od leksikonske definicije), sugestivno. Na ta način prodre bralcu

globlje v zavest in ga s svojo suverenostjo prepriča.

Močan je Sušnik tam, kjer podobe in portrete gradi hkrati iz svoje velike načitanosti, znanja in življenjskih izkušenj, kjer izhaja iz del samih. Manj uspešen je v nekaj redkih primerih, npr. pri oznakah socrealističnih pisateljev in del iz ukrajinske in beloruske književnosti, kjer bolj interpretira tuje vire, se zanese na njihove sodbe in se pri pisateljih kar vrstijo članstva v raznih CK in sovjetih.

Knjiga je žal torzo, pa ne bi bilo treba. Danes vidimo in bomo z vsakim letom bolj, da je škoda vsakega poglavja, ki ni bilo dodelano, ker je moral doktor literarnih ved zapravljati čas in moči npr. za sestavljanje malo trajnih aktov in bilanc za študijsko knjižnico, ko bi bila ta posel opravila hitreje vsak poprečen pravnik in računovodja.

Škoda je tudi, da je Sušnika pretirano pekla vest zaradi nenapisanih poglavij o književnostih neuvrčenih držav, medtem ko precej mlajših avtorjev ne, saj klasični evropocentrični pregledi svetovne književnosti pač izhajajo tudi brez njih.

»Poglavja iz svetovne književnosti« so lepo pietetno dejanje Založbe Obzorja. Škoda pa je, da so bile korekture opravljene nemarno, saj je tiskarskih napak v knjigi odločno preveč.

Marija Hriberšek

Poljana drhti...

Poljana in gozd — vse je odeto v svežo zelenino. Odcvetel je črni trn. Vijolice dišijo. Na tratah zvončki tod povsod cvetijo.

Še pomnimo: Štirideset let je tega. V živo misel nam posega...

Poljana v cvetju. A čez drn in strn divjajo horde in ne morejo verjeti, da moral se je vdati on, ki bil jim je simbol in vse na sveti. Dolino kot povodenj je zalilo.

Zvonovi so zapeli, kresovi zagoreli. Bi mogli lepše vest o svobodi sprejeti? A za bežeče to ni blagovest. Še vedno roke stiskajo se v pest. Ne, pušk in brzostrelk ne dajo, kričijo, da nikakor se ne vdajo. A borci iz gozdov so dali jim na znanje: Kapitulacija velja za vse — da, tudi zanje!

To postala je Poljana. Drhtela je, uspela je. Ostala v svetu bo poznana.

Prežihova bajta z Jirsom in Bavhom

Maks Večko

70 LET PAVLETA ŽAUCERJA – MATJAŽA

18. decembra 1984 je praznoval 70. življenjski jubilej naš častni občan inž. Pavle Žaucer-Matjaž.

Tisti, ki smo imeli priložnost videti tovariša Matjaža na srečanjih s preprostimi ljudmi v naši občini, smo videli, kako trdna in iskrena je njegova navezanost na naš kraj in kako trdno je prijateljstvo, ki ga je v najhujših časih sklenil z našimi ljudmi. Pri mnogih so se ti odnosi z leti ohladili, Matjaž pa skrbi, da so stiki stalni in jih vedno znova bogati.

Trde življenjske izkušnje si je Žaucer nabral že v mladih letih. Komaj leto dni je bil star, ko mu je oče umrl v italijanskem ujetništvu in družina je ostala na materinih ramah. Ko se je po osnovni šoli vpisal na mariborsko klasično gimnazijo, si je moral denar služiti sam. Inštruiranje je takrat postalo skoraj njegovo poklicno opravilo.

Po končani gimnaziji je začel študirati v Zagrebu agronomijo. Izkušnje, pridobljene v dijaških letih, oplemenitene z novimi v Zagrebu, so ga leta 1936 pripeljali v vrste SKOJ in istega leta tudi v KPJ. Iz njegovih študentskih časov so znani tudi njegovi prvi stiki s Koroško in njenimi ljudmi. Napredni ljudje so se hitro zavedli grozeče nevarnosti. V počitnicah so začeli obiskovati izpostavljene kraje in pripravljati ljudi na narodnostni in socialni boj. Bil sem navzoč, ko je Žaucer ob zadnji obletnici vstaje slovenskega naroda na Lešah s starejšimi ljudmi obujal spomine na tisti čas.

Dokaz vnetosti in izpostavljanja v narodnostnem in socialnem boju je tudi hitra reakcija Nemcev ob okupaciji aprila 1941. Že prvi mesec so ga zaprli, nato pa skupaj z materjo izselili v Srbijo. Tudi v Srbiji je ostal zvest samemu sebi, saj se je takoj vključil v partizanski boj. Najprej se je boril v Čačanskem odredu, nato pa kot komisar slovenske čete »Ivan Cankar«, ki je bila vključena v 1. proletarsko brigado, ustanovljeno 22. decembra 1941 v Foči. V februarju 1942 je bil vključen v zaščitno enoto vrhovnega štaba NOV in POJ. Aprila je kot kurir odšel v Glavni štab Slovenije in ostal v Sloveniji. Bil je imenovan za člana PK KPS za Štajersko, od oktobra s posebno zadolžitvijo za Koroško. To je čas njegovega drugega obdobja na Koroškem; najbolj plodnega, ki je pustilo največ sledi. Bralci Koroškega fužinarja so lahko spoznali to njegovo delovanje v mnogih člankih, tudi avtorskih, ki so bili v našem glasilu objavljeni doslej. V kratkem spominskem zapisu je nemogoče obnoviti vse, kar je Matjaž v času NOV na Koroškem predstavljal in naredil. V vse dele koroške zemlje je segal njegov vpliv. Zila, Gure in Rož, Podjuna, Mežiška dolina in Svinja planina, povsod so ga poznali in mnogim preprostim ljudem je poosebljal tistega Matjaža, ki naj bi spal s svojo vojsko pod Peco in ko bi napočil čas, bi se zbudil iz svojega spanja in prinesel pravico med tlačene ljudi.

NOV se je uspešno končala, a pravice med vse Korošce vseeno ni bilo. To je predstavljalo nov izziv za Žaucerja. Po tem (in tudi medtem), ko je Žaucer opravljal mnoge pomembne dolžnosti, sta mu ljubezen in čut odgovornosti do Korošcev nalagala vedno nove naloge, ki jih je vedno rad opravljal.

V zadnjih letih deluje v osrednjem odboru koroških partizanov v Ljubljani in sodeluje pri Vestniku koroških partizanov. Zelo široko ima zastavljeno delo, pa vendar se mi zdi, da lahko izdvojimo njegovo skrb za neuresničene pravice koroških Slovencev v Avstriji in negovanje tradicij NOV. V zadnjih nekaj letih se je še zlasti posvetil Gašperjevi bralni znački — ne samo v spomin na dragega mu prijatelja Karla Prušnika-Gašperja, temveč tudi zaradi novega načina širjenja partizanske tradicije med ljudmi.

Ob koncu naj Pavlu Žaucerju-Matjažu v imenu bralcev in uredništva Koroškega fužinarja čestitam k življenjskemu jubileju z željo, da bi se kmalu oglasil na straneh našega glasila.

Janez Mrdavšič

Petintrideset let Koroške osrednje knjižnice „Dr. Franc Sušnik“

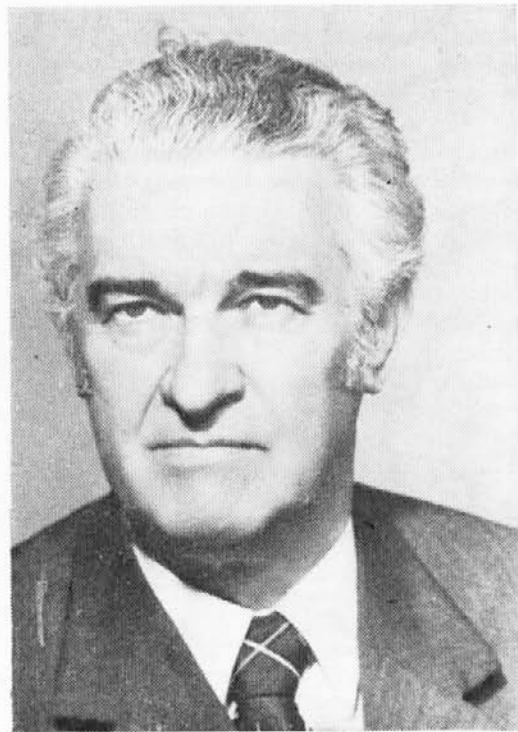
Koroška osrednja knjižnica »Dr. Franc Sušnik«, sprva Študijska knjižnica Ravne, je bila ustanovljena leta 1949 in je lani dopolnila petintrideset let. Korenine ji potemtakem segajo v prva povojna leta, v čase velikega revolucionarnega zanosa in vznesenih sanj o novem, do temeljev spremenjenem življenju, vzniklem iz dokazanih in občuteno doživetih lastnih moči, iz trdne odločenosti, da bomo premagali vsakršno zaostalost in se pognali v novo, živahno rast, v nenehno ohranjanje in bogatenje izbojevanе svobode.

V takem razpoloženju so tudi zamisli dr. Franca Sušnika padale v plodna tla, saj jih je razbiral iz naravnosti časa, iz potreb in prebujenih želja krajev in ljudi. V skladu z njimi je načrtoval knjižnici smer njenega razvoja in podobo, ki naj bi jo poskušala doseči.

Izhodišča in cilji so bili jasni, vredni truda in naporov, dovolj široko zastavljeni in zadosti trezno premišljeni, da jih tudi danes ni treba spreminjati, ampak le dopolnjevati in prilagajati naraščajočim potrebam in novim možnostim, ki jih prinaša čas. Temeljna vprašanja, ki usmerjajo delo knjižnice, ostajajo nespremenjena.

Kam knjigi utreti pot, če ne v strmine zakotnih samin, med kmete in drvarje? Kam, če ne med rudarje in fužinarje, ki so s skupnimi močmi in s pomočjo občine uredili in opremili prostore matične hiše v ravnem gradu in tudi danes skrbijo za boljše prostorske razmere krajevnih splošno izobraževalnih knjižnic?

Komu preskrbeti potrebne knjige, če ne tistim, ki redno ali ob delu in iz dela dopolnjujejo svoje znanje, da bi ga uporabili za še hitrejšo rast in napredek na vseh področjih človekovega delovanja?

Pavel Žaucer-Matjaž

Komu odreči knjige, če želi zapolniti praznino izvotljenega, zgolj pridobitniškega načina življenja z najžlahtnejšimi kulturnimi vrednotami, ki vračajo življenju globljo vsebino in pomen?

Kako zadovoljiti potrebe sodobnega človeka, če mu ne moreš dati vsaj temeljnih informacij, ki jih želi in potrebuje, in kolikor le mogoče temeljitega vpogleda v knjižnično bogastvo in načine, kako v množici knjig najti zaželeno?

Organiziranost in delovanje Koroške osrednje knjižnice »Dr. Franc Sušnik« sta v okvirih možnosti usmerjeni tako, kakor zahtevajo sami po sebi razumljivi odgovori na zastavljena vprašanja.

Po petintridesetih letih dela in rasti ima knjižnica široko razvejeno in trdno povezano občinsko knjižnično mrežo z močnejšimi splošno izobraževalnimi knjižnicami v Črni, Mežici, na Prevaljah in Ravnah (tu poleg matične še Pionirska knjižnica Leopold Suhodolčan), z nekoliko šibkejšimi v Žerjavu, na Lešah, v Kotljah in Šentanelu pa s še manjšimi knjižnicami in izposojevališčema v Podpeci, Strojnski Reki, na Strojni in v samskem domu ob Suhi (izposojevališče bratstva). Za dodatno napajanje zunanjih enot in kolekcij v izposojevališčih uporabljamo knjige posebnega potujočega oddelka.

Tudi vse zunanje enote oskrbuje matična knjižnica s strokovno obdelanim knjižnim gradivom, s sprotnim dopolnjevanjem in urejanjem ustreznih katalogov pa omogoča bralcem pregled nad njim in jim olajšuje izbiro.

V vsej občinski knjižnični mreži so si bralci že leta 1983 izposodili nekaj več kot štiri knjige na prebivalca, to pa je lep, zavidanja vreden uspeh — tudi v slovenskem merilu. Je pa knjižničnim delavcem

žal, da kljub dobri volji in pripravljenosti za to iz različnih objektivnih razlogov ne utegnejo več prispevati k razvijanju bralnih navad in potreb — zlasti med mladimi bralci — in za sodobne, nevsiljive načine poglobljanja bralne kulture.

Koroška osrednja knjižnica ima nekatere značilnosti, ki jo ločijo od vseh drugih. Ta svojski profil ji začrtujejo zlasti oddelki njene domoznanske zbirke. V njih je v letih svojega obstoja in delovanja zbrala veliko dragocenega rokopisnega, fotografskega in drugega gradiva, predvsem pa precej vseh vrst starejše in sodobne literature, ki se kakorkoli nanaša na Koroško, še posebej pa na štiri občine današnje Koroške krajine.

Temeljiti pregled nad tem gradivom in njegovo vsebino (dokaj natančna lokalna bibliografija) omogoča delavcem knjižnice, da lahko hitro posredujejo domoznanske informacije in zadovoljijo druge, zahtevnejše potrebe uporabnikov domoznanskega gradiva iz občine, regije in širšega slovenskega prostora.

Delavci Koroške osrednje knjižnice »Dr. Franc Sušnik« se zavedamo njenih korenin, njenega namena in poslanstva. Trudimo se, da bi čimbolje uresničevali duha njenega izročila in bili kos novim nalogam, da bi jo ohranili široko odprto krajem in ljudem, katerim je namenjena in ji ustvarjajo pogoje za obstoj in nadaljnjo rast. Red zasluge za narod s srebrno zvezdo, s katerim je odlikovalo knjižnico predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije ob njeni petintridesetletnici, še pogloblja naš čut odgovornosti do nje in okolja, kateremu je namenjena.

Justa Kostwein —
hotuljska
organistkinja
in mežnarica,
v Prežihovi
Jamnici
pa mežnarica
Treza

Janez Mrdavšič

Mirsad Begić: dr. Franc Sušnik in Leopold Suhodolčan

(Dnevniški zapis 28. in 29. julija 1984)

Mirsad Begić vztrajno, zbrano in studiozno, a ne brez nepogrešljive intuicije, podprte z obilnim strokovnim znanjem in izoblikovanim estetskim nazorom tipa za zunanjo podobo Leopolda Suhodolčana, ki pa naj bi jo seveda prežarjali odsevi dogajanj v pisateljevi živo snujoči osebnostni strukturi, svojski videz pa naj bi ji vdihovalo tudi celostno doživetje umetnika — kiparja.

Ime in delo Mirsada Begića Ravnam nista neznani, saj je že pred leti upodobil dr. Franca Sušnika. Bronasti odlitek tega doprsnega kipa stoji v avli Koroške osrednje knjižnice, ki od konca lanskega leta nosi njegovo ime. Odnos obiskovalcev, ki so dr. Sušnika osebno dobro poznali, do kipa, ki ga je ustvaril Mirsad Begić, je kar precej različen. Tisti, ki bi radi videli upodobljenega Sušnika iz obdobja njegove polne telesne moči in najintenzivnejše ustvarjalnosti, s kipom niso preveč zadovoljni, drugi, ki v kipu ne iščejo samo dopadljive podob-

nosti s portretirancem, ampak ga vsaj delno ocenjujejo tudi po umetniški plati in tudi kiparju priznavajo pravico do osebnostnega doživetja kiparske stvaritve, pravico do individualnega videnja in pristopa k delu, pravijo, da kip prav zato, ker je tak, kakršen je, razodeva Sušnikovo notranjo moč, zgoščen izraz njegove globoke življenjske izkušenosti in modrosti, v dokaj razgibanem življenju dosežene osebnostne zrelosti, načetih s tegobami starosti in bolezni. Prvim je žal, da tisti, ki so morda imeli možnost vplivati na končno podobo kiparskega portreta, niso storili kaj več, da bi nam bil Begić ustvaril »lepšo« podobo te zares izjemne osebnosti. Drugi, ki so spremljali nastanek umetnine in vsaj delno poznajo vplive sugestij, s katerimi so hoteli nekateri doseči, da bi bila Sušnikova podoba »lepša«, obžalujejo, da ni kipar trmasto vztrajal pri svojem. V obeh primerih pa sta vendarle izhodiščni merili presoje pred-

vsem zunanja podoba in osebnostne značilnosti dr. Sušnika, ne pa merila, ki veljajo za presojo umetniške vrednosti in izpovedne moči stvaritve same.

Sušnikov kip v avli Koroške osrednje knjižnice je potemtakem rezultat za kiparja še sprejemljivega kompromisa, a vendarle prav zato najbrž ne dovoljuje, da bi samo ob njem iskali zares avtentične poteze kiparjevih umetniških teženj in naziranj, čeprav tudi ni mogoče zanikati, da se vse to v kipu vendarle da opaziti. Sušnik v avli Koroške osrednje knjižnice je Begićev, obenem pa je sprejemljiv tudi za vse tiste, ki res ne pričakujejo samo prav take Sušnikove podobe, kakršno so vtisnili v spomin, ko so najtesneje sodelovali z njim in ga najpogosteje videvali.

In zdaj stoji Begić pred podobno nalogo. Spet naj bi upodobil človeka, ki ga osebno ni poznal, spet naj bi ustvaril razpoznaven

Dr. Franc Sušnik

lik pisatelja, kakršnega smo drugi dobro poznali in se ga živo spominjamo.

Begić si ogleduje fotografije pisatelja, polnega življenjskih moči, na višku literarne ustvarjanosti. Išče uravnoteženo ubranost med izrazi njegovega obraza, ko se je v sproščeni družbi tudi sam sprostil, ko se je sklonil nad odprto knjigo, ko zamišljen tehta smisel, vsebinske razsežnosti in globine njenega sporočila, estetske značilnosti prebranega teksta... Gleda, razmišlja, kombinira. Skicira komaj zaznavne sprelete zdaj nagajivih, zdaj cinično trpkih nasmeškov, spreminjajoče se izraze oči, čutno poudarjene ustnice, ki jim kot ne povsem organski nadstrešek skrivajo naravni lok košati brki.

Verjamem in vem, da bi kipar Begić rad sledil le svojim nagibom, izhajajočim iz lastnega umetniškega nazora, ki se napaja ob zgledih tuje in domače kiparske klasike, korigirata ga pa splošno spoznanje in zavest, da neklasična oblikovna perfekcija ne posnemanje novejših, pa če še tako uveljavljenih in uspešnih »rokopisov« brez nemirnega osebnega iskanja ne prinašajo razpoznavnih osebnostnih značilnosti umetnin in ne omogočajo osebne umetniške rasti.

Od nemirno iščočega, v avanture iskanja usmerjenega Begića je potemtakem nemogoče pričakovati, da se bo zadovoljil zgolj s topografsko natančnim prenosom značilnosti realnega v kiparsko stvaritev, še manj pa, da se bo zatekel k olepševanju — idealizaciji — pa čeprav bi kdo prav to želel in pričakoval.

Ne, Begić lagodnega, pasivno mirnega uživanja ob zgolj »lepem« ne privošči ne sebi, ko ustvarja, ne drugim, ko umetnino gledajo in presojujejo. Ne samo ustvarjalni proces, tudi rezultati tega procesa morajo spodbujati aktivno sodelovanje tistega, ki želi »prebrati« in dojeti kiparski izdelek, Begić želi prisiliti gledalca, da se tudi sam zamisli.

Prav zato je še toliko bolj zanimivo spremljati nastajanje umetnine, opazovati, kako se iz brezlične gmote mehke glin prikazujejo najprej še nejasni obrisi bodočega izdelka, kako pozneje že najrahljeji pritisk v gmoto spremeni videz bolj ali manj izoblikovane celote. Šele ob tej čudoviti »igri« umetniškega ustvarjanja se za-

veš in prepričaš, da je celota umetniškega izdelka resnično strukturirana iz smotrno prepletenih posameznosti, in kako te smotrno funkcionirajo šele v celoti in zaradi organske vgrajenosti vanjo. Kipar se tega vseskozi zaveda, zato sicer verjame pripombam opazovalcev, da se ta ali ona nadrobnost ne ujema povsem z realno podrobnostjo na obrazu pisatelja, nasveta, da bi jo zato spremenil, pa ne more in ne sme sprejeti, ker bi s tem porušil harmonijo vzpostavljenih razmerij, narahljjal ali celo podrl ustvarjeno celoto in bi moral začeti znova vzpostavljati nova, drugačna skladna razmerja.

Taki namigi spodbudijo kiparja, da začne utemeljevati svoje rešitve. Takrat pa se izkaže, da je vendarle tudi vse, kar je storil morda navidez nezavedno, tudi razumsko utemeljeno, da imajo celo navidezne nelogičnosti svoj namen in pomen.

In takrat se začne pogled opazovalca drugače sprehajati po površini kipa. Z docela obdelanih detajlov zdrsi prek samo grobo obdelanih ali povsem zglaženih površin do nerealne vdolbine, ki je ni pričakoval, a je tam zato, da kontrapunktično poudari vzboklino, ki tja sodi, a sploh ni posebej nakazana. Takrat se zave, da je celotno umetnino strukturirala ustvarjalno snujoča osebnost umetnika, pri tem pa so sodelovale vse njene zavestne in podzavestne sestavine.

Tako je torej Begić z analitičnim raziskovanjem dobljene značilnosti realnega Suhodolčanovega obraza sestavil v novo celoto, ki realizirana tudi drugim razkriva njegovo videnje pisatelja. Tako ustvarjeno

Leopold
Suhodolčan

Miroslav Osojnik

DR. FRANC SUŠNIK

(14. 11. 1898 – 21. 2. 1980)

»Morda je tisti dan umrl tudi tebi dober prijatelj«

Dr. Franc Sušnik je nedvomno za Korošce storil in pritoril toliko, da smo mu večkratni dolžniki. Ni bil samo prvi kulturno-prosvetni delavec, ki je Korošcem odkril svet in ki je svetu predstavil Koroško. Prav tako ni bil samo ustanovitveni in dolgoletni ravnatelj ravske gimnazije in študijske knjižnice. Nam, Korošcem, je pomenil dr. Sušnik še veliko več! Vsakemu delavcu, ki je v stiski potrkal na njegova vrata za nasvet, je bil dober in razsoden svetovalec. Slehernemu dijaku je bil ob strogem učitelju tudi odličen mentor in tovariš. Bridke izkušnje so izmodrile njegov življenjski nazor, zato mu je bilo čisto enako pomembno modrovati z univerzitetnim profesorjem ali sproščeno kramljati s preprostimi kmečkim ali delavskim človekom. Bil je naš prvi govornik — »buč Uršlje gore«; ko je svoje misli zapisal, je nastala čisto samosvoja zvrst besedne umetnosti: kratka in jedrnata, sočna in vsebinsko domišljena. Lahko bi bil pisatelj, pa se je raje, veliko raje posvetil kulturnemu napredku svojih ljudi pod Peco in Uršljo goro in jih iz hladnih nicin popeljal na svetlo, jim dal luči za vse prihodnje rodove...

Kljub temu, da mu je bila vedno prva misel gimnazija in druga študijska knjižnica, je velikokrat pisal — najraje za domačega Koroškega fužinarja. To so bili dragoceni spomini o domačih krajih in deželi, pa o ljudeh; veliko tudi o Prežihovem Vorancu. Tako sta po »Prekmurskih profilih« (1929), »Jugoslovanski književnosti« (1930) in »Pregledu svetovne literature« (1936) izšli koroško obarvani »In kaj so ljudje ko lesovi« (1968) in »Opomnje« (1978); konec lanskega leta pa je založba Obzorja izdala njegova »Poglavja iz svetovne književnosti«, del gradiva za knjigo, ki jo je dr. Sušnik začel snovati že okoli leta 1960.

Nikoli ni veliko govoril o svojem življenju, o senčnih in grenkih spominih mladosti, o netopirjasti strahoti obeh vojn. Konec prve vojske je pričakal kot prostovoljec — borec za severno mejo med osvoboditelji Maribora; za konec druge je bil Dachau prebridka življenjska izkušnja. Le enkrat je, menda ob svojem osebnem jubileju na srečanju s svojimi najbližjimi, prvič spregovoril tudi o Dachau, o tem, kaj je to »črni glad«, kaj je »rdeči glad«...

V zadnjih dveh desetletjih se je posvetil predvsem »študijski knjižnici«, ki je v teh letih prerastla v Koroško osrednjo knjižnico s skupnostjo desetih splošnoizobraže-

valnih krajevnih knjižnic v ravenski občini. S knjižničnimi delavci je šel v korak po vseh plateh; bil nam je vseskozi strog in preudaren ravnatelj ter zrel in izkušen mentor, ki je svoje bogate izkušnje potrpežljivo prenašal na mlajše, še neizkušene sodelavce. Ob neki priložnosti (verjetno okoli leta 1978) nam je po uradnem delu seje knjižnične delovne skupnosti dejal približno takole:

»Zadnja leta je bilo moje delo predvsem mentorsko: da bi vi — delavci študijske knjižnice živeli pristno samoupravno delovno skupnost, da bi vam to delo in ta ustanova bila pri srcu, da bi se poglobljali vanj, v bistvo in smisel svojega dela, si poglobljali in širili znanje in obzorje, bili zdravo kritični in samokritični, nikoli vase zaverovani;

da bi bili na svojo Koroško krajino navezani do korenin — in na osnovni ljudski, delavski element (pa da je pri vašem delu zmeraj prisotna tudi misel na zamejsko Koroško).«

Dr. Sušniku je bila vsaka beseda cekin. Kadar je spregovoril, bodisi kaj zapisal, je zazvenelo:

»Prva je glava, toda glavno je srce. In srce naše železarne in našega mladega jutrišnjega mesta so tisti zvesti, ki so svoje življenje zvezali z življenjem tega kraja. V mladem jutru tonejo v daljo spomini in trpke podobe preteklosti ugašajo v novi zarji. Eno pa ne ugasne nikoli, če je zatlelo: zvestoba in ljubezen domačemu kraju. In bloki in hale in dvorane bi bili nič in bi bili mrtve maske, če bi jim obraza ne navdihala duša.«

(Postali bomo mesto, 1951)

Njegove bogate življenjske izkušnje, človeška širina, osebnostna zrelost, moč presojanja in izpovedi sta bila zmožna ustvariti tudi take, v isti sapi preproste in hkrati mogočno domišljene resnice:

»In navsezadnje je prevzetnost od lepote in dobrote končni smisel človeške revolucije.«

(Ob devetem spominu Vorančeve smrti, 1959)

Dr. Franc Sušnik je osmislił svoje življenje, dosegel je skoraj vse življenjske cilje, ki si jih je zastavil. Z očmi, zazrtimi v bližnjo prihodnost, prepleteno s spomini na polpreteklo življenje, je trdno in zdravo zakoreninil v rodni koroški zemlji. Enaindvajsetega februarja letos bo pet let, kar smo se Korošci za vedno poslovili od njega.

Roman Jereb

Snidenje

Rudarjeva moč
je v temi, temni
kakor noč.

Vrta, minira,
dela, planira.

Spravlja rudo na dom,
trudi se, da dosegel bi plan.

Daleč v rovu je sam.

Zaklical bi:

»Sin, hčerka, žena!«

A kaj, ko ne bi
ga čula duša nobena.

Ko pa iz jame pride,
zagleda sonce — z družino se snide.

To je trenutek največji

v rudarjevi sreči.

Tu pri Prežihu na parni je začel Prežihov Voranc klesati svoje nesmrtné podobe Samorastnikov

delo pa prepušča presoji ljudi, ki si ga bojo ogledali, predvsem pa času, ki vedno izreče najostrejšo in nemara tudi najbolj pravično sodbo o ustvarjenem delu.

Kip naj bi bil vlit v bron do pete obletnice Suhodolčanove smrti, stal pa naj bi v pionirski knjižnici, ki nosi njegovo ime.

Miha Rigl

Srečanja s Korejem

Ko sva se s Korejem — tako smo nekateri po domače rekali Karlu Prušniku-Gašperju — prvič srečala, je bilo poleti 1944 nekje na pobočju Ojstre nad Železno Kaplo. Takrat sem segel v roke koroškemu Slovincu, ki je bil prerojen in samozavešten. Takšen pač, kot so bili koroški Slovenci — partizani, ki so storili odločilen korak na drugi breg reke, tja, kjer se ni bilo treba več sprenevedati, o puntarskih mislih šepetati med seboj in biti previden na vse strani. Korej je bil vesel, šegav in prepričan — in o tem je vztrajno prepričeval tudi druge — da zlo, posebno še tako strašno, kot je nacizem, nikdar ne more zmagati. In bil je pogumen, saj je bila neomajna vera v pravičnost in srečnejši svet vir temu pogumu. In koroški partizani so bili že združeni z vsemi Slovenci, vso Jugoslavijo, z gibanjem, ki ni poznalo kompromisov in je imelo jasno načrtano pot. Krvava je bila takrat ločnica med dvema svetovoma, dvakrat krvava na Koroškem, saj ni bil tu navzoč samo nacionalsocialistični velikonomški rajh kot okupator, ampak še vse tisto domače, topoglavo, duhovno omejeno in surovo, ki je služilo pred okupacijo, med njo in še danes služi geslom »Kärnten frei und ungeteilt«, »Drang nach Osten«, ter nerazumljivo neumnemu prepričanju o večvrednosti nemštva. Akademik Vidmar je to mentaliteto najtočneje označil, ko je pred kratkim v razgovoru na televiziji dejal, da je trogloditska. Dialog s tem svetom je bil mogoč le s puško in Korej je nekje zapisal: »Imel sem srečno roko tako za jelene kot fašiste«.

Kmalu zatem sva se zopet srečala. Prinesel mi je »kroparico«, angleško brzostrelko, ki je bila sicer preprosto sklepana, za presenečenja in borbo zbliza pa odlična, posebno primerna za aktiviste, ki so se v manjših skupinah gibali po vaseh v dolini. Te avtomate so nam Angleži poslali z letali. Ko mi je izročal brzostrelko, mi je spregovoril o tem, kako je treba čuvati puško.

Pa se je s »kroparico« slabo končalo. Kakšna dva meseca po tistem smo z Brežjakovim Mirkom s Plaznice in Jeričevim Francijem iz Železne Kaple blizu Gladke peči pod Topico padli v zasedo tako blizu med Švabe, da so bili prepričani, da nas bodo žive polovili. Pa smo jim vsi trije ušli. Z Mirkom sva ostala cela, le Jeričev Franci je dobil strel v koleno. Pa je bila strmina, v kateri so nas čakali, tako huda in poraščena z gladkim vresjem, da sem Francija lahko vlekel za roko, ko smo drseli in se kotalili navzdol. Le brzostrelko, ki mi je v gneči odletela, so takrat dobili Švabi. S Korejem se takrat nekaj časa nisva srečala, na mojo srečo, ker bi moral poslušati hudo pridigo. Mnogo pozneje pa sva se potolažila, ker je tudi on izgubil brzostrelko, pa še rusko povrh, ko se

je vračal s Svinške planine in skoraj utonil v Dravi.

V partizanih sva se često srečevala. Na vrhu Ojstre, kjer je bila pokrajinska konferenca OF, je govoril kot sekretar pokrajinskega odbora o ciljih borbe in bližajoči se svobodi, ki bo uresničila vse naše želje. Tako smo mislili vsi. Korejeva vera v prihodnost je bila neomajna. Podoba o njej si je skrbno izpopolnjeval z vztrajnim prebiranjem vse dosegljive literature. Kar mu je puščalo nejasnosti ali ni bilo dorečeno, je rad razčiščeval z neutrudnimi razgovori. Njegov vzornik je bil Matjaž, ki je bil v marsičem tudi njegov učitelj, predvsem pa trden in zvest prijatelj. Matjaževa beseda je bila za Gašperja vedno dokončna.

Karel Prušnik-Gašper

Korej je bil dober človek. Globoko je razumel svoje ljudi v vseh njihovih stiskah, slabostih, stremljenjih in željah. V partizane je odšel že z velikimi življenjskimi izkušnjami, ki si jih je bridko pridobil kot zaveden Slovenec, ki je moral na vsakem koraku prenašati mnoga ponižanja in kot puntar proti krivicam, ki so jih trpeli njegovi drvarji, bajtarji, delavci, vsi Slovenci, pa tudi avstrijski proletarci, komunisti, šuchbinderji; vsi, ki so bili ponižani in izkoriščani. Zaradi teh izkušenj je bilo zanj jasno, da je treba širiti upor tudi med Avstrijce in se bojevati skupaj z njimi. Nikoli mu ni bilo žal časa in prizadevnosti, da je tiste koroške Slovence, prepričane o tem, »da je Nemec Nemec«

poučeval in jim razlagal, kako je takšno gledanje škodljivo in brez prihodnosti. In kakor se je razumel z našimi ljudmi, tako je hitro našel stične interese tudi z Avstrijci. Vedno si je prizadeval, da je našel za vse čim preprostejše in razumljivejše razlage in gesla, da je bil razumljiv za še tako preprostega človeka.

Najina srečanja so bila vse pogostejša. In čudno, kako včasih trdoživo ostanejo v spominu postranski, nič kaj pomembni drobci, pomembnejše pa zabriše čas. Recimo: Na pokrajinski konferenci na Zavrhu nad Borovljami, menda marca 1945, torej tik pred koncem vojne, mi je ostalo v spominu, da je Korej med drugim govoril tudi o štednji. O tisti vsakdanji, s tistim, kar smo imeli okoli sebe. Posebno skrbno je treba ravnati z literaturo, je dejal. Pripravljali smo se na vkorakanje v Celovec, na svobodo, Korej pa o štednji. Pa je morda imel prav, ko je razmišljal tudi o tem.

Pozneje so bila srečanja vsakdanja, v oblastnem partijskem komiteju in pokrajinskem odboru, ko je bila že svoboda. Često sva posedala tudi pri njem doma, pri njegovi zvesti Miri, včasih kar globoko v noč. Načenjal je mnoga vprašanja, ki so ga mučila in je iskal nanje odgovore. Kadar je bil zaskrbljen, je vihal svojo košato desno obrv, kot bi zavijal brk.

Pa šegav je bil rad, kot vsi dobri ljudje.

In takšna podoba ostane v spominu: na vrhnjem ležišču pograda v celici celovških zaporov, po procesu pred angleškim sodiščem v Velikovcu, ko so nas obsodili zaradi nemirov v Železni Kapli — nemire pa so povzročali bivši nacisti in nemčurji — Korej kosmat in upadel leži negibno na hrbtu, pokrit do brade z oguljeno odejo. Za nami je bilo že nekaj dni gladovne stavke, on pa hudomušno, kot je znal, pripoveduje o kakšni dobri koroški jedi.

Angleži so takrat poskušali na preprost način, najbrž so tako počeli v svojih kolonijah, čim bolj utišati koroške Slovence, če se je pripravljala kakšna pomembnejša mednarodna konferenca, na kateri so govorili tudi o jugoslovanskih zahtevah po priključitvi koroških Slovencev. Zaprli so organizatorje, izgovor ni bil pomemben. Nas so obsodili na mesec dni, Gašperja pa kar na štiri mesece, istega leta 1947 pa ga je isto sodišče novembra obsodilo zaradi govora ob odkritju spomenika padlim partizanom v Št. Rupertu pri Velikovcu kar na dvanajst mesecev. Gašper je bil za okupacijsko oblast pač najbolj »nevaren«. Pa smo se v oblastnem komiteju pogovarjali — sekretar je bil Marko Primožič, kot bivši vojak natančen in odločen aktivist — da ne gre, da bi Gašper zdaj brez dela sedel v zaporih v Karlau na Štajerskem, na Koroškem pa je vrelo. In vendar je že to, da je bil Gašper kri- vično zaprt in je o tem pisal tisk po vsem

svetu, ogromno pomenilo za borbo. Pa še kot zidar je moral delati. Nič ni pomagalo, vsak je moral storiti čim več. In smo mu po njegovi Miri, ki mu je nosila priboljške in ga obiskovala, sporočili, naj začne pisati spomine. Gašper, kot zvest vojak, je takoj z drobno pisavo na majhnih listkih začel pisati svojo življenjsko zgodbo in te listke po Miri pošiljal v Celovec. Iz teh zapisov so nastali »Gamsi na plazu«, knjiga o Kalvariji njegovega življenja in koroških Slovencev.

Poslednjič sem se s Korijem srečal za nekoliko tihih trenutkov pred kratkim, na Dan mrtvih, na njegovem grobu v Kotmari vasi. Prižgal sem mu svečko v spomin na prijateljstvo. Njegov kip je s pogledom obrnjen tja čez Dravo, v gozdnata in skalnata pobočja Karavank, ki so nam v hudih dneh dajala varna zatočišča, in kjer žive tako dobri in pogumni ljudje. Pa gamsi, Korejeva strast, se pasejo po tistih strminah.

Ko sem odhajal med grobovi, sem opazoval napise: slovenske, mnoge nemške s priimki slovenskega izvora, pa prave nemške, pa mnogo, mnogo takšnih, ko ni bilo zapisano nič drugega kot ime, priimek pa letnici rojstva in smrti, pač, da se ni treba jezikovno opredeliti, da ne bi bilo manjših ali hujših posledic, kot jih je polno življenje naših ljudi tam. In za takšne ljudi, kakršni so pač, je Korej vedno znal najti pravo in spodbudno besedo. Najpogumnejši so bili vedno z njim, manj pogumnih pa se nikoli ni utrudil prepričevati in vabiti k skupnemu boju.

Ivan Hamun

Poljana

V dolini ozki vas Poljana
spominja nas na težke dni,
tu bili boji so srditi,
vsa trava bila je krvava,
je po cesti tekla kri.

Vojna se je tu končala,
bil sovražnik je pregnan,
preveč je že trpel naš narod,
umiral je od težkih ran.

Na pragu bila je svoboda,
že zmago smo proslavljali,
a v hudi borbi na Poljani
borci so še padali.

Njim v spomin tu spomenik,
ki šli so v grob prerani,
za domovino padli so
v borbi na Poljani.

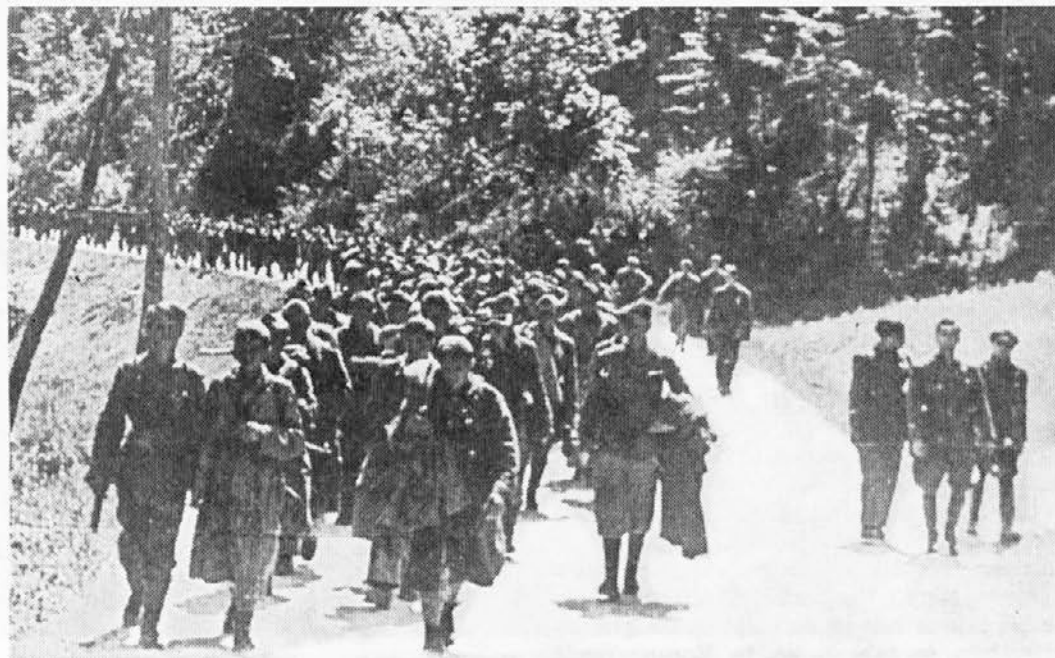
Spomenik, simbol miru,
golobi na njem sedijo,
naj polete v širni svet,
med narode,
ki za pravice se bore,
naj jim svobodo zaželi.

Načelnik štaba IV. operativne cone Petar Brajevič se pogovarja z Lührovim odposlancem o vdaji nemške vojske

Štab XIV. divizije maja 1945 na Koroškem

Pohod Zidanškove brigade na Koroško maja 1945

Tone Sušnik

Dobrije in Kotniki

II.

Iz zdravih korenin:

Le redkeje je toliko šolanih v rodovini kot v Kotnikovi. Župančev Franc je bil prvi izmed njih.

Dr. Franc KOTNIK, narodopisec in literarni zgodovinar, se je rodil 21. novembra 1882 pri Župancu na Dobrihah. Bil je s trdnega grunta, sin Dominika Kotnika, po domače Županca, mati mu je bila Prežihova, s Prežihovega vrha nad Kotljami, Helena Skidek. V Celovcu je obiskoval gimnazijo in maturiral. To je bilo v letih 1894–1902. Študiral je slavistiko v Gradcu, diplomiral je leta 1907 in promoviral leta 1908. Bil je nato profesor na gimnaziji v Celovcu. Strog je bil pri urah latinščine, tople in domače pa so bile ure slovenščine, za dijake, ki so se prijavili k slovenščini. Leta 1915 je moral na vojsko, na laško fronto. Ko se je po vojni hotel vrniti na celovško gimnazijo, ga je nemški ravnatelj z odurnim dekretom odslovil. Z velikim upanjem je snoval slovensko gimnazijo in slovensko učiteljsko v Velikovcu. Izid plebiscita leta 1920 je zavrnil ta načrt. Z ženo, ki je bila iz Ptuj, je odšel na realno gimnazijo v Ptuj. Leta 1927 je postal šolski inšpektor v Mariboru, leta 1929 pa je bil šolski inšpektor pri banski upravi v Ljubljani, a že naslednje leto (1930) je prevzel mesto ravnatelja Mohorjeve družbe, ki je pribežala iz Celovca leta 1919 najprej na Prevalje, nato se je leta 1929 nastanila v Celju. Odslej se je posvetil tej častitljivi slovenski založbi, še zlasti pomembni za koroške Slovence. Kotnik je vodil družbo do smrti leta 1955, le nacisti so pretrgali to delovanje. Umrl je v Celju 6. februarja 1955, pokopali so ga na ravnem pokopališču.

Njegovo literarno delo se začne že v dijaških letih. Leta 1900 je začel objavljati v Miru, glasilu koroških Slovencev, leposlovne in narodopisne podlistke. Na univerzi se je začel znanstveno ukvarjati s kulturo koroških Slovencev, zlasti z narodopisjem. Domače Dobrije so mu dajale gradivo za njegove številne narodopisne študije: O slovenski kmetijski hiši (1906), Koroške narodne črtice (1908), Nov' ne žgati, nov' ne kopati (1911), Narodna noša v Mežiški dolini (1926). Omenili smo le nekaj izrazitih domačijskih narodopisnih sestavkov. Zapisoval si je domače pripovedke: Storiže I (1924, 1957), Storiže II (1958). Posebna skrb in ljubezen je veljala koroškemu bukovnikom, zlasti Andreju Schustru-Drabónjaku. Napisal je več sestavkov o njem.

Stiki so se počasi tkali s Prežihovim Vorancem, prav gotovo še iz časov, ko je profesor Kotnik obiskoval nekdanji dom svoje matere, Prežihove, Kuharjev Lojz je bil takrat že višješolec celovške gimnazije, bilo je takrat, ko je Voranc prvič okušal grenkost tujine, jesen in zimo

1911/12. Dr. Kotnik je Vorancu pomagal odpirati vrata v svet, pomagal mu je v Zadržno šolo v Ljubljani in mu s tem omogočil pot na Dunaj. Voranc ga še naslavlja »dragi gospod« in ga vika. Prijateljski pa postanejo odnosi po vojni: mohorjanska tovariša, rojaka in nazadnje še daljna sorodnika v tretjem, četrtem kolenu, s Sel. Ustvarjalno sodelovanje pa je bilo zadnja leta Vorančevega življenja, ko je snoval roman Pristrah, roman o letu 1848. Korespondenca je bila izčrpna in obsežna. Junija 1948 Prežih prvič piše v tej zvezi prijatelju Kotniku:

»Danes prihajam z neko prošnjo. Potrebno bi namreč naslednje podatke za roman, ki ga nameravam napisati prihodnjo zimo. Roman o letu 1848 med Slovenci in posebej o naših krajih. Ta tema je pri Slovencih še neobdelana v leposlovju. ... Podatke bom rabil do jeseni, ker bom na zimo začel delati na tej stvari. Prosim Te, pomagaj mi, če moreš, da bo delo, kar se zgodovinske verodostojnosti tiče, res držalo. Ali boš prišel kdaj domov, tedaj bi Te prosil, da se oglasiš pri meni na Prežihovem vrhu.« (17. 6. 1948)

Dr. Franc Kotnik je Prežihu z vso natančnostjo nizal podatke o domači zgodovini, narodopisju, jezikoslovne razlage domačih krajev.

Že 18. junija mu je odgovoril dr. Kotnik iz Celja:

»Tvoji prošnji bom, kolikor bo mogoče, ustregel. Ker je do jeseni čas, Ti bom gradivo postopoma pošiljal.

Jurij Vodovnik (1791 do 1858) je hodil tudi k mojemu dedecu Jugu (Benediktu) na zimo prepevat 'In če je Jurij pripel' (očetov izraz), 'je bilo vedno veselo'. Moj dedec so bili zelo šaljivi mož, kolar po poklicu, in kadar so delali, so si žvižgali in peli ...«

Slede si pismo za pismom z gradivom za Prežihov roman Pristrah. Med drugimi mu v pismu 16. februarja 1949 izčrpno poroča o Lubasovih:

»Tvoje pismo sem prejel. Z Lubasovim posestvom je takole:

Žena Valentina Lečnika je bila Marija Barbara, rojena ... v Guštanju št. 1. Št. 1 je sedaj pri Cvitanju, svojčas se je imenovala trgovina in gostilna pri Lukcu, ker je bil njen oče Lukas Sajouz ...

Lečniki so bili 1812. posestniki na Podgori (Lubasovem). ...«

Priložil je cel rodovnik Lubasovih-Lečnikov.

17. februarja 1949 je Prežihu poslal podatke o Lisičniku (tako je zapisal v razpravi Naši bukvniki, ljudski pesniki in pevci; Narodopisje Slovencev II, Ljubljana 1952, str. 97) in avtobiografsko pesem, vseh 20 kitic.

Dr. Franc Kotnik je prav gotovo ena najeminentnejših literarnih in zgodovinskih osebnosti naše koroške, še posebej lokalne zgodovine, narodopisja, rodovin. Ravenska študijska knjižnica ima lepo urejeno sobo z bistvenim delom njegove knjižne in rokopisne zapuščine s pohištvo vred.

Dr. Janko Kotnik-Župančev, sin Dominika in Helene, rojene Skidek, se je rodil 22. 12. 1885. Odšel je za bratom Francem na celovško gimnazijo. V Gradcu in Pragi je študiral slavistiko in romanistiko, se izpopolnjeval v Parizu in Lausanni. Najprej je bil suplent v Gorici, v šolskem letu 1913/14 je bil profesor v Banja Luki. Ob mobilizaciji je moral na vojsko; kmalu je bil na ruski fronti. Bil je ujet, kmalu

Prežihova bajta — Tu so Kuharji 1911 končno dobili lastno zemljo, dom; lahko redili kakih pet glav, tudi Jirsa in Bavha; tu je babica v poznojesenskem soncu »zadnobar« žela ajdo

se je pridružil jugoslovanskim prostovoljcem ter nekaj časa bil tudi med rdečearmejci. Ko se je vrnil iz Rusije, je nekaj časa urejal glasilo koroških Slovencev »Mir«; bil je tudi član plebiscitne komisije. Profesuro je nadaljeval v Banja Luki, vendar se je že leta 1921 preselil v Maribor, kjer je kot profesor deloval do leta 1940, ko je postal nadzornik za moderne jezike v Beogradu. Od leta 1941 pa je deloval kot lektor na ljubljanski filozofski fakulteti za francoski jezik, dokler ga nacisti niso odstavili. Po osvoboditvi je najprej služboval kot referent na ministrstvu, pozneje pa je bil spet lektor, predavatelj in znanstveni sodelavec na ljubljanski univerzi za francoski jezik in francosko literaturo. Umrl je v Ljubljani leta 1975.

Že v gimnazijskih letih je začel objavljati v Miru. Leta 1903 je objavil prvo črtico »Ob novem letu« pod psevdonimom Danimir Ivanov. Sledile so druge črtice, objavil pa je tudi potopisne članke iz Pariza. Zgodaj je začel s prevajanjem; iz francoščine, češčine, ruščine. Leta 1934 je v knjižni izdaji (MD Celje) izšel njegov prevod povesti francoskega pisatelja Paula Ackerja Ljubezen in dolžnost.

V času med vojnama je pisal zlasti literarno-zgodovinske članke, predvsem za Časopis za zgodovino in narodopisje. Za naše kraje sta zanimivi razpravi Slovenski rokopis iz sredine 18. stoletja z Leš pri Prevaljah (ČZN 1929) in Štekanje (SR 1950), na osnovi doktorske disertacije v Gradcu). V Koroškem Slovcu je objavil članek o Ožbaltu Dularju, sodelavcu Bleiweisovih Novic, preprostem kmetu z Remšenika pri Železni Kapli. (Od tod je bila njegova žena, sestra dr. Angele Piškrnikove!). Odkril nam je in osvetlil koroškega ljudskega citraša in vižarja iz Globasnice v Podjuni; Lesičjaka (Franc Leder) v samostojni knjižici: Lesičjak, ljudski pesnik in pevec iz Korotana (1833 do 1909), Maribor 1929.

Zaslужno pa je njegovo slovarsko delo za francoski, angleški in ruski jezik. Stavljajal je tudi učbenike.

Obsežna je bibliografija njegovih del!

Beno Kotnik (1894—1967), Župančev, je bil viden kmečki zadružnik; poročil se je s Floro Lečnik, Lobasovo v Podgori; njen praded je bil Valentin Lečnik, Vohneči s Sel, tisti, ki je prvi kmečki lastnik tega Valvasorjevega gradiča »Unterpergen«.

Med NOB je sodeloval z OF, aktivna je bila vsa družina, zlasti žena Flora in hčerka Lojzka-Cvetka. Zbiral je tudi ljudsko gradivo. V Prežihovi Jamnici spominja na Dvornika.

Andrej Kotnik-Jurič (dedoval je del Jurčevega grunta s hišo), Župančev se je rodil leta 1897. Poslali so ga v kmetijsko šolo v Velikovec, plebiscitni čas je vse preobrnili. V Velikovcu je s slikarjem in profesorjem Maksimom Gasparijem celo igral v Divjem lovcu (pa tudi brat Šimen je sodeloval, bil je kaplan v Velikovcu). Andrej je sodeloval v koroških bojih in dobil visoko odlikovanje: Karadžorđevo zvezdo. Leta 1924 je dobil delo v ravenski jeklarni, kjer je bil do upokojitve. Bil je vnet član dramskih društev (v filmu Koplji pod brezo — po noveli Vodnjak Prežihovega Voranca — je igral starega Borovnika).

Na Koglu: hlev s parno. Kuharji so prišli sem konec leta 1896. Tu se je začelo Vorancu širiti obzorje — na vzhodu se razprostira Pohorje, na drugo stran se širi Podjuna, pred sabo imaš vso hotuljsko kotlino; v bližini pa je »strašni« Pekel

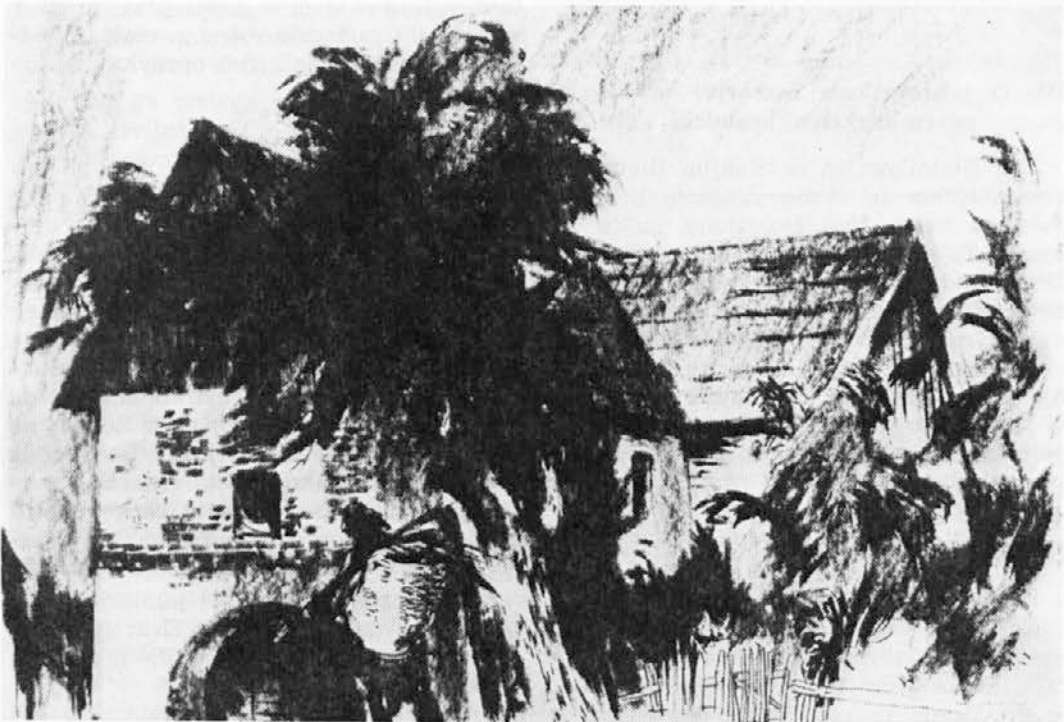
Poročil se je z Dóbrovnikovo, Alojzijo (Lojzko) Kordež s Prevalj. Šolala sta številne otroke, velik dar družbi. Med vojno, novembra 1944, je pred nacističnim preganjanjem z družino zbežal v osvobodjeno Savinjsko dolino, že čez dober mesec so jih v hajki zajeli Nemci, Andrija so odgnali na gestapo v Celovec, kjer so mu pridružili sina Stanka, partizana. Oba so odgnali v taborišče Dachau. V Dachau je bil tudi Županc. Vsi so se srečno vrnili. Zdaj še vodi borce za severno mejo. Kot vdovec se je poročil s hčerjo ljudskega pesnika Jurija Krofa-Kuštra z Lokovice nad Poljano.

Zorko Kotnik (19 — 197), Župančev, učiteljeval je po Savinjski dolini; bil je

organizator partizanskega šolstva v Savinjski dolini. Je kronist družine, zlasti je marsikak spominski članek objavil v Koroškem fužinarju: o bratu dr. Francu leta 1968 in 1974, o bratu dr. Janku 1974, pisal je o Franju Malgaju (KorF 1957), o Lenartu Kuharju-Lužniku (KorF 1968). Tako je ohranjal spomine na ljudi in čas.

Dobrije so dale krvni davek svobodi:

Župančev Lojzi, bogoslovec, rojen 1922, bil je partizan, ujeli so ga, ga zaprli v Mariboru ter marca 1945 kot talca pri Mali Nedelji ustrelili. Rutnikov sin, Franc **Lipovnik**, rojen 1919, borec Koroškega bataljona, je padel pri Sv. Duhu v Savinjski dolini; **Juričev** Dječek, rojen 1928, partizanski kurir, ujeli so ga za staro leto

Mihelje — Tu je bil Vorančev oče gostać; tu se je rodil Vorančev brat Lojz, tega kraja se Voranc spominja kot »nepopisno lepega, odetega v večno sončno luč«...

Prežihova mati — odkrivala mu je davne dogodke, bila je živa kronika ljudi in domačij v okolici

1944, ga zaprli in mučili v Dravogradu in ga ustrelili 12. 1. 1945.

Visoka je bila cena svobode, ki so jo dale majhne, kmečke Dobrije: zaprti, internirani, padli, ustreljeni, tudi cele družine so bile razkrojene: Kotniki, Naberniki, ...

Preglejte knjigo: SPOMINU — ŽRTEV — IZ — MEŽISKE DOLINE 1941—1945, Ravne na Kor. 1984

Obč. odb. ZZB NOV Ravne na Koroškem

III. O tolstovrškem rezbarju, zelovškem pevcu in skrivni bralnici ...

Nad Blatnikom in nekdanjim Blatnikovim klancem se strmo spuščajo bregovi Tolstega vrha. Nad Dobrijami ga je le nekaj; Tolsti vrh se sicer razprostira od Dravograda do Raven. Nekoliko nad staro cesto je kmetija pri Rutniku. Tu je gospodaril Gregor Lipovnik (1889—1969), ljudski rezbar. Postavil je doma cerkvico, zanjo je sam izrezljal svetnike. Pri cerkvici si je izprosil grob. Delal je pretežno razpela, svetnike, izrezljal si je tudi avtoportret.

Njegov sin pa je padel, bil je borec Koroškega bataljona.

*

Na drugi strani Dobrij je Zelovec, danes uradno Selovec. Domačini pravijo Zelovec, na Zelovcu; tudi Prežih je pisal Zelovec. Morda so v pisarnah posneli zapis Seloutz v avstro-ogorskih časih, morda pa je kdo etimologiziral po sosednjih Selah.

Grubarjev vrh poveže Zelovec prek Brdinj s Kotljami. Po teh vrhovih je bila meja med Koroško in Štajersko. Tod so bili maja 1919 boji za Koroško. Prežih piše o tem v Požganici:

»Na Grobarjev vrh se je v varstvu jutranje megle priplazil Vugin oddelek in v naskoku pometel s stražo; nato je obkolil kaščo, o kateri so vedeli, da je posadka koroških čet. Preden so presenečeni volkswehrovci v kašči prav prišli k sebi, so jih raztrgale ročne granate... Bajoneti že niso imeli več opravka...«

*

V globeli zelovških bregov, kjer so pomalem že Brdinje (ali pa so še Vrhe), v tej globeli vsaj že od leta 1554 stoji cerkev sv. Neže. Naši umetnostni zgodovinarji (dr. Cevc in dr. Zadnikar) domnevajo po odkritih starih freskah nastanek vsaj v 15. stoletju. Storijska pa pravi, da je sveta Neža želela cerkev na Vodovskem vrhu, pa je niso marali, morda, da se ne bi spogledovala s svetim Rokom na Selah. Lipo pred cerkvijo pa so menda Turki zasadili, tako ljudski glas. Bolj verjetno je, da so se v skrito cerkev skrili pred Turki. Morda nam freska kaj razodene: ljudje se stiskajo pod plašč Marije.

Neko zimsko jutro, 12. januarja 1945, je kolona gestapovcev iz Dravograda s sedmimi jetniki, talci, zmotila mir svete Neže, device.

»Partizani, ujeti nekje v okolici, so bili vklenjeni in vsak je imel na hrbtu vrečo peska, ki je tehtal šestdeset kilogramov.

Vrh tega so bili še med seboj zvezani z dolgo verigo, katere sprednji in zadnji konec sta držala po dva esesovca. To je bilo vse tako, da bi partizani ne mogli pobegniti. Že v svitu so zapustili arest v bližnjem trgu in zdaj so korakali že kako poldrugo uro, pa še niso videli Svete Neže.«

(Prežih, Sveta Neža)

Na obronku nad cerkvijo so jih ustrelili.

»Tu je konec mučeniške poti naše sami smo si jame izkopali padli vanje seme smo svobode vaše«

(dr. F. Sušnik)

Na tem mestu stoji spomenik.

Beseda o usodi enega izmed njih (najmlajšega med sedmimi), o zadnji poti, kakor jo je zapisal profesor Mrdavšič po pripovedovanju svojcev: »...Na starega leta dan so ga pri Jurčku v Kozarnici ujeli Nemci in ga odpeljali v dravograjsko mučilnico. Hoteli so mu iztrgati skrivnost, a je molčal kljub zverinskemu mučenju...«

Obsojen na smrt je moral Dreječek skozi domače Dobrije. Prav mimo doma je moral, da mu je mrzli sneg razjedal otrple in okrvavljene noge prav tam, kjer je po razgreti domači zemlji ubiral prve korake; da je ob mrkem spremstvu še bolj občutil toploto doma, ob ledeni brezčastnosti prisrčnost vezi, ki so spajale družino in — ljubezen, ki je vse Juričeve vezala na domače ognjišče.

Dom je bil prazen in tih. Mrtev je čemel v zasneženi pokrajini. Oče in brat v Dachauu, mati z ostalo družino v celovških zaporih, Dreječek je hodil tam mimo svojo zadnjo pot. Nikoli več ne bo videl Dobrij v pomladanskem cvetju, nikoli več si ob ognju domačega ognjišča ne bo ogrel prezebljiv rok. Vedel je, da ga bodo ljubeče misli klicale in iskale, ko bo po končanem trpljenju spet zbrana družina posedla za mizo in razpletla niti lepih in trpkih spominov. Dom bo spet oživel in tišino dobrijskih noči bodo spet parali vrisi, polni prekipevajočega življenja. In mati bo vsajala v peč velike hlebe domačega, rženega kruha.

Domači kruh, z ljubeznijo prekvašen...

Starka je prišla mimo. Poznal jo je in poprosil, naj gre k Jugovi teti in mu prinese kos kruha. Spremljevalec se je zarežal in zalajal: »Ti slovenski pes, kruha ne boš potreboval!« Udaril ga je s puškinim kopitom, da je klecnilo njegovo telo in se sklonilo pod težo bremena.

V strme klance se je vijugal spreod. Dobrije so se izgubljale v sneženi pokrajini.

Ko so še zadnjič izdivjali svojo zverinsko silo, so Nemci z rafalom utrnili življenje njega in njegovih šestih tovarišev...« (odlomek)

O Vohnetu in »skrivni bralnici«

Prežih je snoval roman o »pomladi narodov«, o letu 1848. Nabiral je gradivo, veliko mu je pomagal dr. Franc Kotnik z zgodovinsko in etnografsko širino in natančnostjo. V zvezi s tem romanom sta razpredla živahno korespondenco. Napisal

je le eno poglavje, o Vohnetu in »skrivni bralnici«.

Valentin LEČNIK, Uhnet, kot pišejo to domače ime v Novicah l. 1845, se je rodil 7. 2. 1782 na Selah, pač pri Vohnetu, obiskoval je živinozdravniški tečaj na Dunaju in že leta 1805 je izpričano, da je na Vohnečem zdravil živino in menda tudi ljudi. Leta 1811 ali 1812 se je poročil z Marijo Barbaro Sajouz, rojeno 3. 12. 1789. Bila je hči trškega guštanjskega gostilničarja in trgovca. Za doto je verjetno dobila od očeta posestvo na Podgori (Lubasovo!). Tega je verjetno posnel Prežih za Vohneta za Skrivno bralnico. Časnik Pravi Slovenec je leta 1849 na strani 240 (l. Kozoperska/oktober!) priobčil zanimivo vest: »... Iz nekega sela blizu Slovenjiga Gradca na Štajerskem zveemo ravno, da tam nekaj tacega že obstoji. Sploh pa moramo našim Štajerskim bratom čast dati, da se v vsakem ozeru veliko bolj goreče domorodce kažejo, kakor marsikje. V omenjenem selu namreč živi 60 let star mož, z imenom **Juri Lečnik**, pri katerim se vsako nedeljo in vsak praznik kmetje shajajo, da slovenske časopise berejo ali pa jih brati poslušajo. Gospod Juri Lečnik ima vse slovenske časopise in če se bodo želje »Novic« spolnile, bo blagi starček med začetniki naprave za omiko in podučenje naroda gotovo na prvem mestu stal. ...«

Na Vohnečem je bilo torej prosvetno žarišče in skrita čitalnica. (Po dr. F. Kotniku). Prežih je ustvarjalno zlival več usod Vohnečih.

SKRIVNA BRALNICA

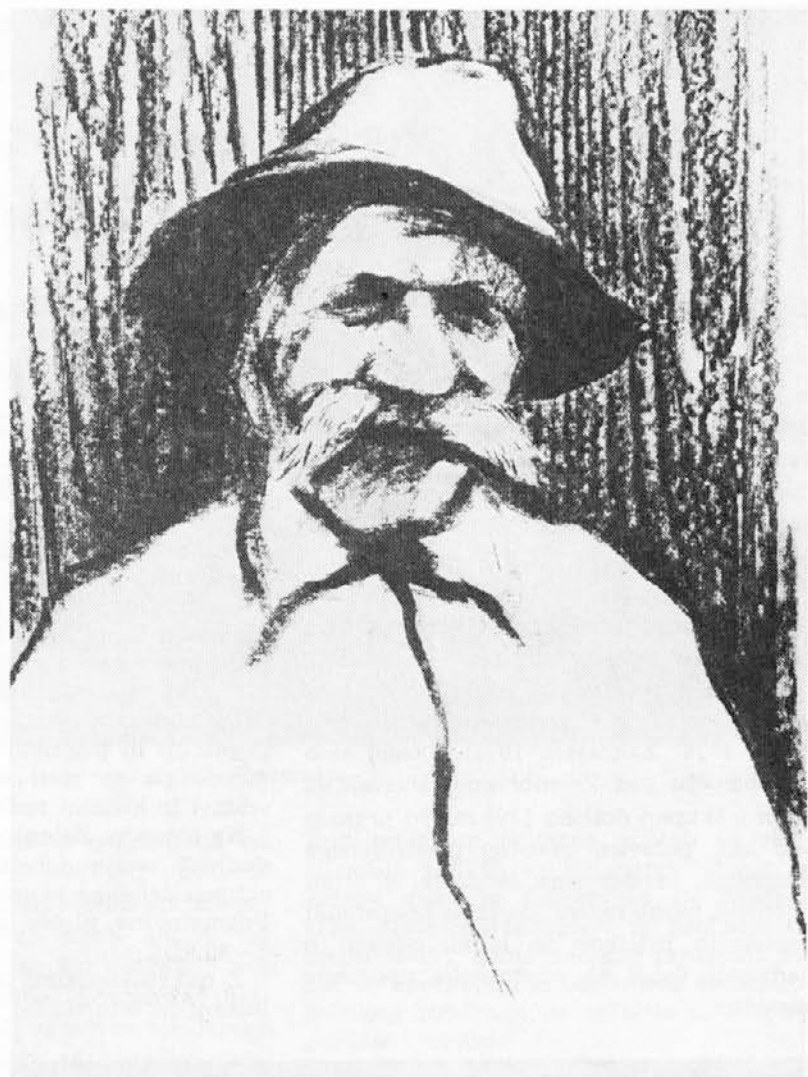
Poglavje iz romana »Pristrah«

Vohneča domačija na Vrheh je bila zelo nedostopna, čeprav ni bila preoddaljena od sveta. Ležala je na precej visokem hribu prav ob koroško-štajerski meji, toda kljub temu se od Vohneta nikamor ni videlo. Oza-dje proti zahodu je bilo zadelano z Brdinjami, ki so delale deželno mejo. Na severni strani so zapirali vsak pogled strmi bregovi Selovca, na južni strani so se vleкли Vrhi. Vzporedno z njimi pa Pogor, ki je bil veliko višji; na vzhodu se je razprostirala dolgo-hrbtina Gmajna in zakrivala Mislinjsko dolino. Vohneče je bilo le s slabimi potmi zvezano z dolinskim svetom, zato je veljalo za samotni kraj.

Nakljub samoti in nedostopnosti pa je bila daleč naokrog le malokatera hiša tako obiskovana kakor Vohneča, zakaj pri Vohnetu so bili gospodarji že nekaj rodov tudi živinozdravniki. To se pravi, nekateri gospodarji so nekoč kar na svojo roko začeli s tem poslom, medtem ko sta zadnja dva bila že nekje v šolah. Sedanji gospodar se je spoznal celo že na človeške bolezni in je bral bolezni že iz bukev,

(Prežih: Poglavje iz nedokončanega romana)

Anton LESIČNIK, ljudski pesnik, se je rodil 27. 12. 1836 pri Roženu na Zelovcu; v Šentjanu je dvakrat na teden v šolo hodil. Pri bratu, ki je bil muzikant in napravil orgle za cerkev sv. Neže, se je učil orglati in citrati. Bil je pastir in hlapec, »pri sami laški repi«. Privabile so ga pre-valjske fužine.

Prežihov oče — ob njem je spoznal socialne krivice, zavednost trdnega Slovenca, ob njem mu je zorela narodna zavest

»Na Prevaljskih fužinah sem potlej pudler bil, po Kotleh po Brdinjah pogosto moštev pil.«

(Lesičnik)

Nemirno mu je bilo njegovo življenje: bil je tkalec, vrnil se je na prevaljske fužine, bil je organist na Strojni, Ojstrici, v Št. Jerneju nad Muto, še prej je bil v Podgorju, kjer se je 57-leten oženil s 30 let mlajšo Antonijo Orešnik. Rodila sta se mu kar dvojčka. Pel je, pesnil, citral, orglal, komponiral cerkvene pesmi. Umrl je 29. 8. 1915 v Št. Jerneju nad Muto.

Prežih ga omenja v mladostni črtici Iz našega življenja (ZD I), vkomponirati ga je nameraval v roman Pristrah. Dr. F. Kotnik mu je posredoval gradivo.

Ljudje so prijazni pa redkobesedni. Strmine in znoj; sadovno pa je in mošta je pri vsaki hiši.

Na cesti, proti Guštanju (Ravnam). Še pozdrav Votli peči, če je vodni mož kje. Bliže Ravnam je »Javornikova kapelica«.

O nastanku kapelice živé med ljudmi razne zgodbe, Prežih je v potopisu Od Meže do Poljane takole eno zapisal:

»Kapelica je postavljena na mestu, kjer je pred stoletji izdihnil graščak na Javorniku. Bil je strog in krut s svojimi številnimi podložniki. ... Ker se je zadeli svojih pravic sprl z duhovsko gosposko, so ga postavili pred plemiško sodišče v Nemškem Gradcu. To ga je spoznalo za krivičnega in ga obsodilo na poljub železne device. Devica ga je pa prehudo stisnila in začel je domov grede umirati. Pripe-ljali so ga pod grajski hrib, kjer je izdih-

nil ravno na mestu, kjer še danes stoji spominska kapelica.«

Na ravnini tik pred trgovom Guštanj, pri Jagru, je stal grad **Grünfels**, last vplivnih baronov von Gaisruck. »Grad Spodnje gradišče je čisto blizu Guštanja na skalnatem griču, mimo teče Meža. Pripada Maksimiljanu, baronu Gaysruškega.« (po Valvasorju). So bili vneti luterani. Siegfried Gaisrugg je leta 1629 moral kot luteran zapustiti deželo. Leta 1688 še lastnik Maksimiljan, kakor je še poročal Valvasor, kmalu zatem je grad propadel in na koncu 19. stoletja so bile le še ruševine. Spomin nanj živi še samo v stori-jah. (Po Maksu Dolinšku)

Prišli smo do vrat ravnanskega mesta.

Ana Erjave

Življenje

Kaj pomeni mi življenje,
kaj pomeni celi svet,
če v duši je praznina,
brez ljubezni težko je živeti.
Hitro stekajo se leta,
dan za dnevom se podi,
žalostnih spominov,
moč pregnati ni.
Kar hudega sem prestala,
vse je v pozabo šlo,
duševne muke pa
zemlja krila bo.

Ivo Štruel

Raziskave pegmatoidov v okolici Raven na Koroškem

V širši okolici Raven na Koroškem — na Strojni, Zelenbregu, Tolstem vrhu, Brdinjah in Navrškem vrhu se v kompleksu metamorfnih kamenin pojavljajo sorazmerno velike količine pegmatoida, iz katerega je možno pridobivati naslednje komercialne proizvode:

K-Na glinenec, Na-K glinenec, sljudo (muskovit), kremen in mulj (mivko). Z raziskavami smo začeli leta 1979, in sicer po ugodnih predhodnih geoloških in tehnoloških raziskavah (Škerlj 1965 in 1974; Kitek 1974; Zakrajšek 1975). Doslej smo na območju pod Zelenbregom izvrtali 12 vrtin s skupno dolžino 1196 m. To je malo več kot polovica prvotno predvidenega programa, vendar smo že doslej z njimi ugotovili toliko rezerv, da bi se uporabniki navedenih izdelkov že lahko odločili o nadaljnji usodi te vsestransko uporabne surovine.

Geološke, mineraloške in tehnološke značilnosti pegmatoidov

Pred opisom geoloških značilnosti najprej nekaj pripomb — zakaj pegmatoidi in ne pegmatiti.

Pegmatiti so končni produkti magmatske diferenciacije, pegmatoidi pa izhajajo iz ultrametamorfne procesov. Medtem ko so pegmatiti vedno neposredno povezani z magmatskimi kameninami, zlasti z graniti in granodioriti, teh pri pegmatoidih nikjer ni zaslediti.

Po mineralni sestavi in strukturi so si pegmatiti in pegmatoidi zelo podobni, bistveno pa se med seboj razlikujejo po sestavi in količini redkih elementov.

Na območju Zelenbrega je pegmatoidnognajsna serija debela prek 600 m, toda skupna debelina je gotovo nekajkrat večja. Pegmatoidne plošče ali plasti so debele 1–40 m.

Z mikroskopskimi in rentgenskimi analizami, je bilo doslej ugotovljenih 24 mi-

neralov. Glavni so: mikroklin, albit, kremen, muskovit in turmalin (šorlit). Ker se pojavljajo akcesorni minerali (almandin, epidot, flurapatit, rutil, topaz, anataz, grafit, pirit, titanit in cirkon) v zelo majhnih in močno razpršenih količinah v procesu bogatenja ne povzročajo omembe vrednih težav. So pa zato drugi faktorji, ki precej otežujejo flotacijski postopek bogatenja posameznih mineralnih komponent. To so predvsem globoka in nepravilna zaraščenost mineralov ter sekundarne spremembe v njih. Problem nepravilne in globoke zaraščenosti se pojavlja zlasti med kremenom in obema glinencema, to je mikroklinom ($KAlSi_3O_8$) in albitom ($NaAlSi_3O_8$). Kremen in glinenci so večidel ksenomorfni in razpokani, razpoke pa zapolnjen z zelo drobnozrnatim kremenom in sericitom. Kremen se pojavlja v glinenčevih zrnih tudi v obliki mirmekitsko zaraščenih vključkov. Glinenci so pogosto tudi precej sericitizirani in kaolinizirani. Vse to pa zahteva, če hočemo dobiti koncentrate boljše kvalitete, zelo drobno mletje, kar pa seveda povečuje stroške predelave kakor tudi večje količine mulja. Precejšnji problemi se pojavljajo tudi še v procesu selektivnega flotiranja kalijevega in natrijskega glinenca ne samo zaradi navedenih značilnosti, temveč tudi zaradi strukturnih in mineralnih sprememb v njih. Zelo pogosto lahko namreč ugotovljamo izločanja albita v mikroklinu ali tudi obratno, mikroklinu v albitu.

Turmalin (šorlit), ki je glavni, ne preveč zaželeni mineral, je v pegmatoidu zelo neenakomerno razporejen. Ponekod ga je izredno veliko in v velikih kristalih, drugod pa ga skorajda ni. Nezaželen pa je predvsem zaradi tega, ker je glavni nosilec železa in seveda tudi zaradi črne barve.

Sljuda (muskovit) nastopa tu in tam v zelo bogatih koncentracijah, v poprečju pa ne presega 6%. Tudi po velikosti zelo variira. Povečini je drobno luskasta, tu in tam pa jo najdemo tudi v nekaj cm^2 velikih lističih, ki so pa žal v večini primerov močno upognjeni, poviti, razpokani ali zdrobljeni.

Ekonomska vrednost pegmatoida je med drugim tudi močno odvisna od njegove kemijske sestave. Zato so prav kemične raziskave pomemben sestavni del geoloških raziskav. Iz poprečne kemijske sestave na tabeli 1 izhaja, da imamo opravka z natrijsko-kalijem pegmatoidom.

Tabela 1. Poprečna kemijska sestava pegmatoida 53 vzorcev z območja Zelenbrega

Kolovoz	‰			‰	
	SiO ₂	73,91		MgO	0,06
	Na ₂ O	4,52		CaO	0,31
	K ₂ O	4,31		MnO	0,08
	Al ₂ O ₃	14,33		P ₂ O ₅	0,10
	Fe ₂ O ₃	0,81		TiO ₂	0,01

Razliko do 100% sestavljajo še H₂O, B₂O₃, F in prvine. Vzorci so bili analizirani v kemijskem laboratoriju ravske železarne.

Z redkimi prvinami so ravenski pegmatoidi zelo revni. Malo več je edinole litija, vendar ga zaenkrat še nismo zasledili

več kot 300 $\mu\text{g/g}$. Možnosti za to pa obstajajo. Na Golici v Avstriji so namreč v pegmatoidno-gnajsni seriji našli litij v ekonomsko zanimivih koncentracijah.

Z ravnim pegmatoidom smo naredili več poskusov bogatenja, med drugim tudi v polindustrijskem obsegu. Z dosedanjimi raziskavami ne moremo biti še povsem zadovoljni. Nekateri laboratorijski poskusi so namreč pokazali, da je iz pegmatoida mogoče dobiti dokaj kvalitetne koncentrate posameznih komponent, žal pa so rezultati še vedno preveč odvisni od kvalitete vhodnega materiala. Stalnosti kvalitete vhodnega materiala pa pri eksploataciji prav gotovo ne bo moč zagotoviti.

Dosedanji poskusi kažejo, da ima selektivno flotiranje glincev pred skupnim flotiranjem več prednosti:

1. z njim dobimo najmanj dva različno vredna prodajna glinenčeva produkta
2. v njih je skupna vsebnost $\text{K}_2\text{O} + \text{Na}_2\text{O}$ poprečno za 1,53 % višja in
3. tudi ostale sestavine kažejo bolj enakomerno vsebnost.

Nekoliko previsoka vsebnost železa v koncentratih, najsiho v muskovitnih (0,48–2,37 %), glinenčevih (0,03–0,19 %) ali v kremenčevem koncentratu (0,03 do 0,28 %), nas zaenkrat ne sme preveč motiti, ker so bili vsi poskusi opravljeni z navadnimi železnimi paličastimi mlini in brez magnetnega separatorja. Ko pa vključimo v proces bogatenja magnetni separator, se namreč vsebnost železa zniža na manj kot 0,04 %.

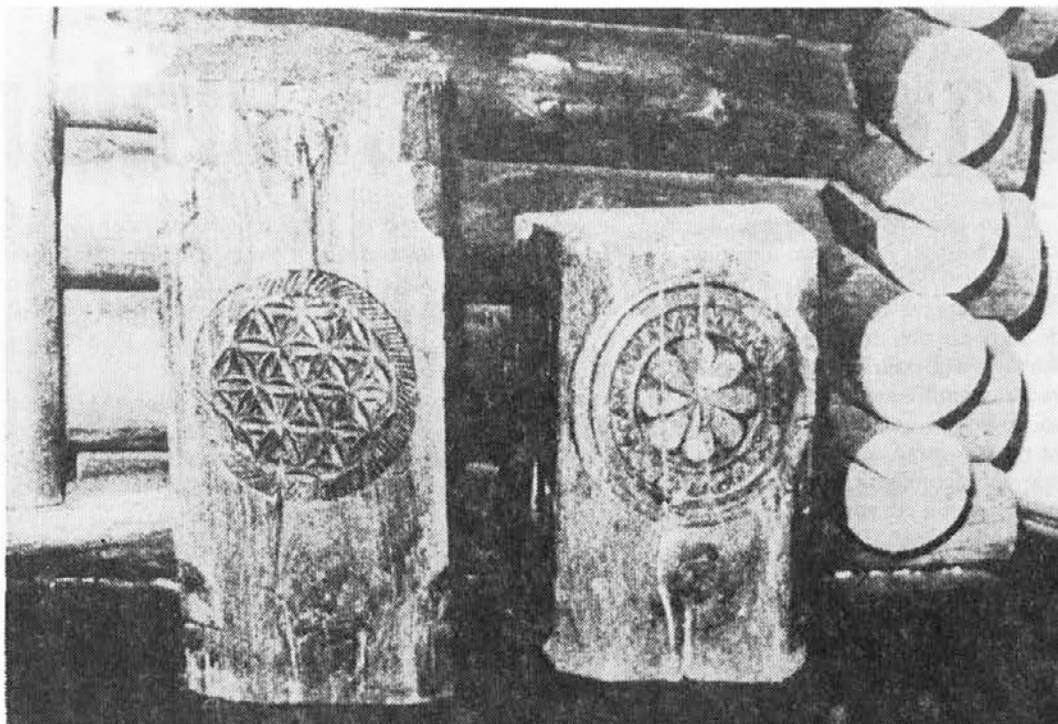
Možnosti uporabe

Narodno gospodarski pomen glinence je lahko zelo velik. To pokažejo tudi razne statistične in gospodarske analize te surovine, zlasti iz industrijsko razvitih držav. Svetovna proizvodnja glincev znaša več kot 3,5 milijona ton, skupaj z nefelinom ($\text{KNa}_3(\text{AlSiO}_4)_4$ in levcitom (KAlSi_2O_6) pa celo 4,5 milijona ton na leto. Od tega odpade približno tretjina na zahodno Evropo, kjer ga rabijo predvsem v naslednje namene:

	%
za keramiko	57
glazure in emajle	4,5
steklo	34
brusila	1,5
polnila	0,1
v druge namene	2,8

Kljub večstranski možnosti uporabe muskovita v elektro in toplotni tehniki ter za polnila v industriji cementa, barv, lakov in drugih zaščitnih premazov, je svetovna proizvodnja, zlasti pa evropska, sorazmerno nizka, vendar pa počasi narašča. Na uporabnost vplivajo trenutno predvsem sorazmerno visoke cene muskovitne moke, ki se giblje med 900 in 1200 DM/t. Cena pa je odvisna predvsem od visokih stroškov za mletje.

Muskovita največ porabijo v ZDA. Leta 1973 so ga porabili 227.000 t (scraps in flakes), do leta 2000 pa naj bi poraba bila že 340.000 t.

Znamenja

Uporabnost kremenca iz pegmatoida bo predvsem odvisna od kvalitete koncentratov, predvsem pa od vsebnosti železa. Če jo bodo tehnologi uspeli znižati na zahtevani minimum, za kar obstajajo vse možnosti, bo kremenčev koncentrat primeren tudi za najbolj zahtevne steklarske izdelke, če ne, pa samo za navadno stekleno embalažo.

Ostale proizvode iz pegmatoida, mulj in jalovino, bi lahko uporabili predvsem v industriji gradbenega materiala.

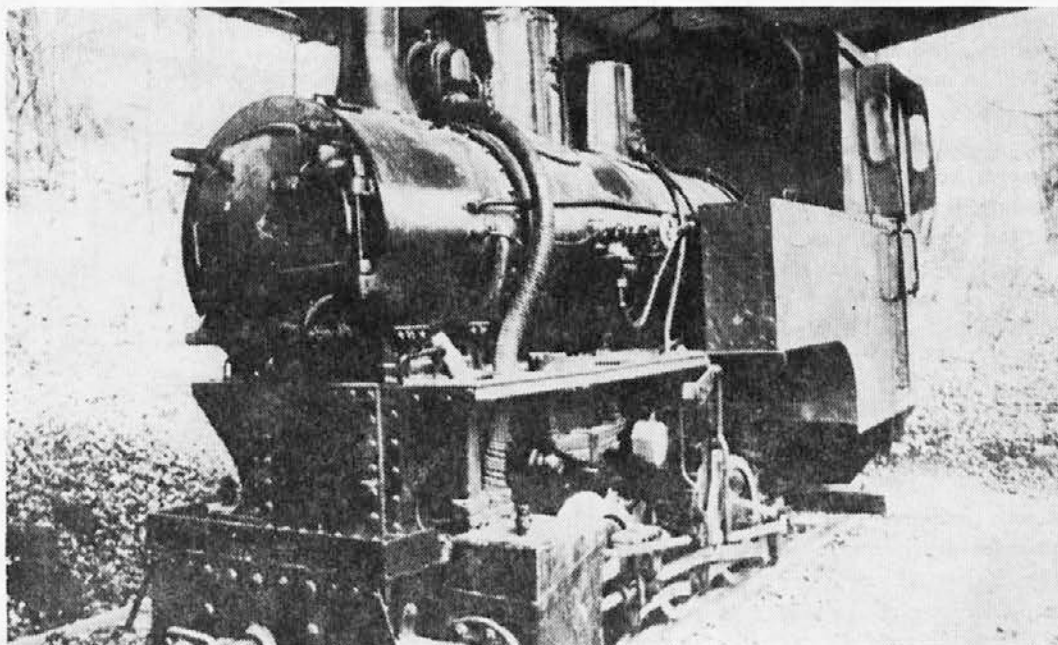
Zaključki dosedanjih raziskav

Z geološko-rudarskega vidika ni nobenih ovir za začetek izdelave investicijske dokumentacije za gradnjo rudnika za izkoriščanje pegmatoida. Raziskave sicer še niso zaključene, toda z globinskim vrtanjem je bilo ugotovljenih 840.000 t A in B rezerv, ki omogočajo proizvodnjo od 4 do 8 let, odvisno pač od obsega proizvodnje.

Tem rezervam je treba prišteti še okoli 30 milij. ton C_1 in C_2 rezerv ožjega in širšega območja Zelenbrega in Tolstega vrha. Nadaljnje raziskave za prekatgorizacijo rezerv bomo začasno prekinili, dokler se uporabniki in odgovorne družbenopolitične strukture ne odločijo za začetek gradnje rudnika.

S sredstvi RSS bomo nadaljevali temeljne in regionalne raziskave pegmatoidov in pegmatitov. Problemov je namreč še veliko, najsiho v zvezi z njihovim nastankom ali z nastopanjem redkih surovin v njih.

Rezultati flotacijskega bogatenja posameznih komponent so sicer zadovoljivi, vendar še ne optimalni. Ne smemo se namreč zadovoljiti s poprečnimi kvaliteta posameznih koncentratov. Danes jugoslovanska industrija te surovine pod različnimi imeni še vedno uvaža, lahko bi jih pa celo izvažali, vendar seveda samo v primeru, če bomo tehnološko sposobni pridobivati zahtevane kvalitete.

V miru počiva

Franc Rotar

Ravenski rdeči prah ni strupen?

Kljub temu da se v ravenski železarni že več kot petnajst let intenzivno ukvarjajo s problematiko varstva okolja — v desetih letih so v razne čistilne naprave vložili precejšnja sredstva — bodo z doseženimi rezultati pri varstvu okolja zadovoljni šele takrat, ko bodo nad Ravnami za vedno izginili oranžno-rjavi oblaki. V železarni so doslej po zastavljenih načrtih največ storili za varstvo zraka, medtem ko so pri varstvu voda šele v fazi projektiranja čistilne naprave, ki naj bi očistila vse odpadne vode, ki jih železarna spušča v reko Mežo.

Onesnaževanje ozračja s prahom in svinčcem

Čeprav je ozračje nad železarskimi Ravnami precej bolj čisto, kot je bilo, denimo, pred desetimi leti, ko so v železarni še obratovali generatorji, so v zadnjem času na Ravnah opravili posebne meritve ozračja. Rezultati merjenja so ovrgli dosedanje trditve — da namreč ravenski rdeči prah ni tako nedolžen, kot pravijo v železarni. Odgovore na vsa odprta vprašanja smo dobili pri strokovnjakih v železarni.

»Letos je služba za kemijo in kemične raziskave v sodelovanju s službo za varstvo pri delu in varstva okolja ponovno začela z meritvami ozračja nad spodnjo Mežiško dolino,« je povedala Jerica Jamer, vodja službe za kemijo v železarni. »Tako naša služba opravlja meritve ozračja od Poljane do Kotelj z desetimi merilnimi postajami štirikrat letno po en mesec. Sprotne meritve pa poleg nas opravlja z merilno napravo na Čečovju tudi Hidrometeorološki zavod Slovenije.«

»Kakšni so rezultati letošnjih meritev?«

»Vsi dosedanje rezultati merjenja zraka na Ravnah, ki jih je zbral Hidrometeorološki zavod, dokazujejo, da na Ravnah ne presegamo maksimalno dovoljenih količin prahu in žveplovega dioksida v ozračju. Nekoliko drugačni so rezultati našega merjenja na določenih postajah na Prevaljah; ti presegajo največjo dopustno koncentracijo (MDK). Naj povem, da je z zakonom dovoljena meja za žveplov dioksid 0,3 miligrama na kubični meter, za prah pa 0,15 miligrama. Rezultati našega merjenja kažejo, da je bila dovoljena meja onesnaženosti prekoračena le v kurilni sezoni, in sicer na Prevaljah.«

»Omeniti je treba še,« je povzel besedo Jožko Kert, vodja tehnoloških laboratorijev v ravenski železarni, »da je, ko so v železarni še obratovali generatorji, dnevno iz železarne šlo v ozračje šest ton žveplovega dioksida (SO_2) danes pa ga gre samo še okrog 600 kilogramov. Tako lahko trdimo, da smo problem onesnaževanja zraka s SO_2 popolnoma rešili. Medtem ko rezultati merjenja kažejo tudi manjšo onesnaženost zraka s svinčcem in cinkom na Poljani, Prevaljah in v Kotljah — to je zasluga novih filtrov v Žerjavu — pa so sledovi svinca in cinka na Ravnah predvsem posledica manj kvalitetnega vložka starega železa v železarni. Poudariti moram, da je onesnaženost s svinčcem in cinkom pod dovoljeno mejo. Ker je odpraševalna naprava pri novi jeklarni z leti povsem opešala, se dnevno iz železarne dvigne v ozračje pet ton prahu, in sicer od 70 do 80 odstotkov železovega oksida. Kljub temu

je na Ravnah (tu se prah najprej usede) povprečno onesnaževanje s prahom 0,098 miligrama na kubični meter, dovoljeno pa je 0,150 miligrama. Poudariti je treba še, da ravenski rdeči prah ni strupen, medtem ko je povsem drugače s svinčevim prahom.«

Jožko Kert je še razložil, da njihova kemijska služba od lani opravlja tudi meritve v poškodovanih gozdovih. Z zbranimi podatki hočejo železarji predvsem razložiti, zakaj odmirajo gozdovi v okolici Raven. Menijo namreč, da je sedanje odmiranje gozdov nadaljevanje poškodb pred desetimi leti, ko so bili gozdovi še izpostavljeni vplivom žvepla.

Odškodnine za poškodovane gozdove

Ker je v okolici Raven precej poškodovanih gozdov, mora železarna Ravne že leta plačevati odškodnino za povzročeno škodo v gozdovih.

»Nobena skrivnost ni, da naša železarna plačuje odškodnine za nastale škode v gozdovih že od leta 1969, in sicer 70 okoliškim kmetom,« je odkrito povedal Drago Mežnar, vodja pravne službe v železarni. »Odškodnine smo pričeli plačevati na podlagi sodbe takratnega okrožnega sodišča v Mariboru na zahtevo treh kmetijskih posestnikov. Od takrat dalje s posestniki poravnava odškodnine zunaj sodne poravnave.«

»Na podlagi katerih ocenitev plačujete odškodnino in v kakšni višini?«

»Ocenitev vsakoletne škode dobimo od temeljne organizacije kooperantov Gozdarstvo Prevalje. Poudariti moram, da se višine odškodnin iz leta v leto spreminjajo in so v upadanju. V letih 1969 do 1971 smo za škode v gozdovih plačali 208.300 dinarjev, lani pa 1,7 milijona dinarjev. Kakšne bodo odškodnine za leto 1984, še ne vemo, saj TOK Gozdarstvo Prevalje škode še ni ocenil. Naj še povem, da železarna od dejanske škode na gozdovih plačuje samo 70 odstotkov, ostalih 30 odstotkov pa so vzroki drugih emisij.«

Nova odpraševalna naprava

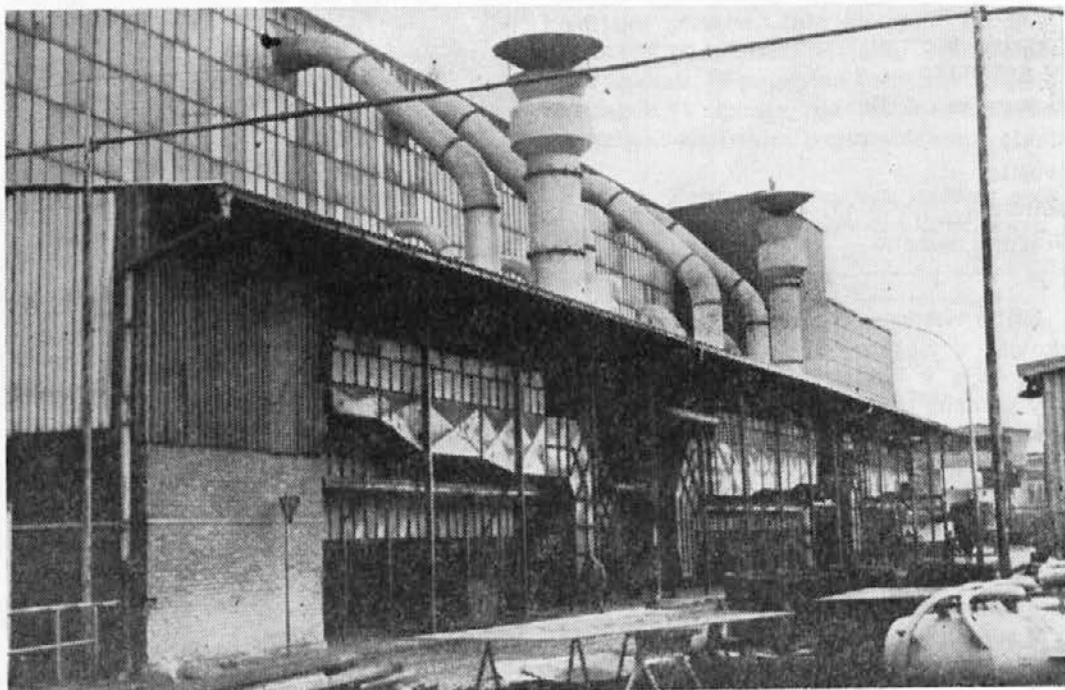
»Potem ko je pred več kot desetimi leti urejena italijanska odpraševalna naprava pri novi jeklarni povsem odpovedala, smo lani pričeli montirati novo švedsko odpraševalno napravo za staro Jeklarno,« je povedal Ferdo Medl, strokovni svetovalec v vozdu Projektivno-izvajalni inženiring. »Novo odpraševalno napravo bomo poskusno pognali, in sicer bomo nanjo najprej priključili 10-tonsko, nato 5-tonsko elektro-obločno peč, v letu 1985 pa še 25-tonsko. Naprava nas je stala okrog 70 milijonov dinarjev, namestili pa so jo monterji mariborske Hidromontaže.«

»Kaj boste storili s staro odpraševalno napravo pri novi jeklarni?«

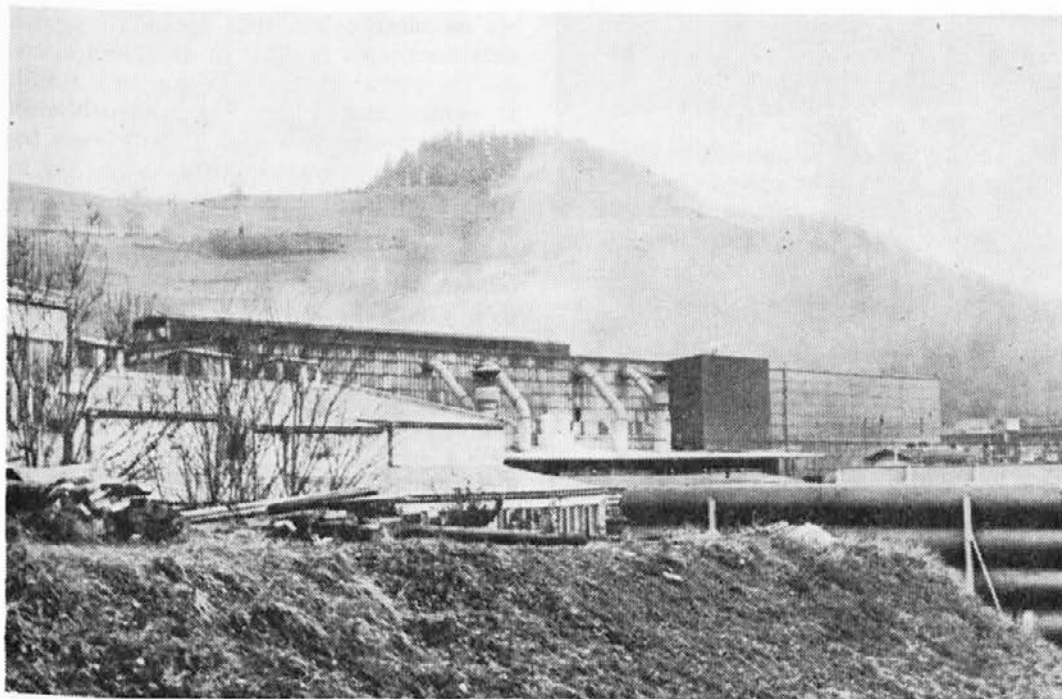
»Nameravamo jo v celoti preurediti, in sicer tako, da bo delovala enako kot nova švedska naprava. V železarni imamo tudi precej manjših naprav za odpraševanje vseh mehanskih delcev pri brušenju v valjarni, čistilnici in kovačnici ter v obratu za elektro pretaljevanje pod žlindro. Skratka, v zadnjih desetih letih smo v ravenski železarni dali precej denarja za izboljšanje ozračja nad Ravnami.«

Prva čistilna naprava za odpadne vode

»Nobena skrivnost ni, da tudi ravenska železarna spušča po svoji interni kanalizaciji v reko Mežo odpadne vode, ki so termično obremenjene oz. onesnažene z odpadnimi olji — emulzijo. Poudariti moram, da onesnaževanja vode s strupenimi ali drugimi škodljivimi snovmi ni, saj sta kemijski laboratorij in lužilnica že nekaj časa ustrezno opremljena s potrebnimi nevtralizacijskimi napravami,« je pojasnil dr. Dušan Vodeb, vodja oddelka za razvoj energetike v železarni. »Poleg tehnoloških odplak imamo v železarni tudi fekalne. Naj povem, da problematiko čiščenja vod rešujemo skladno z občinskimi progra-

»Opešana« italijanska odpraševalna naprava pri novi jeklarni

Nova jeklarna zavita v rdeč prah

mom in po zastavljenem konceptu. Po tem konceptu ločujemo fekalne odpadke od industrijskih z namenom, da bomo na skupni načrtovani kolektor speljali le tiste snovi, ki jih bo lahko očistila čistilna naprava. Za čiščenje industrijskih odplak pa že nekaj časa izdelujemo ustrezno tehnološko dokumentacijo za napravo, s katero bomo v celoti rešili čiščenje olj in emulzij. Treba je še povedati, da je industrijsko onesnaževanje občasno, in sicer takrat, ko v valjarni in v tozdu SGV perejo razno orodje.»

Ob koncu pogovora je dr. Dušan Vodeb še povedal, da v železarni že pripravljajo program čiščenja kanalizacijskih odplak. Vse maščobe bodo zajeli in shranili v poseben kontejner. Maščobe bodo nato zažgali v kotlih ali predelali, ostanke pa bodo odlagali na »haldi«.

»Analiza izmerjenih vrednosti — onesnaženosti vod, ki se iz železarne izlivajo v reko Mežo — dokazuje, da ravenska železarna le ni tako velik onesnaževalec voda, kot nekateri menijo, da je — po svoji osnovni dejavnosti,« je sklenil dr. Dušan Vodeb.

Franc Rotar

Naša teritorialna obramba med najboljšimi

Zadnje dni preteklega leta so ob vznožju Uršlje gore imeli taktično vajo pripadniki teritorialne obrambe iz ravenske občine, katerim so se pridružili tudi člani komitejev za SLO in družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih in tozdih, ki so svojo usposobljenost preverili skupaj s člani narodne zaščite. Na jesenski taktični vaji so bili prisotni tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij koroške krajine in predstavniki pokrajinskega štaba TO za Koroško.

Ob koncu dokaj uspele taktične vaje, ki je dala mnoge napotke za še bolj uspešen razvoj in krepitev SLO in družbene samozaščite v Mežiški dolini — smo se o nalogah teritorialne obrambe pogovorili z rezervnim majorjem Milanom Blagojevičem, komandantom TO v občini Ravne na Koroškem.

»Tovariš komandant, za uvod bi kazalo predstaviti teritorialno obrambo v ravenski občini, saj je ena tistih na Koroškem, ki se lahko pohvali z dosedanjimi uspehi.«

»Teritorialna obramba občine Ravne na Koroškem se je razvijala in krepila v skladu s konceptom SLO in družbene samozaščite in je danes tesno povezana z vsemi strukturami SLO in družbene samozaščite v Mežiški dolini. Za dosežene uspehe pri urjenju in vzgoji, krepitvi moralnopolitične enotnosti ter bojne pripravljenosti štabov in enot teritorialne obrambe je teritorialna obramba občine Ravne prejela vrsto republiških, pokrajinskih in občinskih priznanj in pohval. Poudariti moram, da so doseženi rezultati dokaz pravičnega načrtanega dela, pravične usmerjenosti in upravičenosti vloženih materialno taktičnih sredstev, predvsem pa ve-

like prizadevnosti pripadnikov teritorialne obrambe pri izvajanju nalog. Pri tem moram omeniti tudi velik interes družbenopolitičnih vodstev v občini, ki so nam omogočila, da smo lahko vse naloge pravočasno izpolnili in s tem dosegli določen napredek v razvoju teritorialne obrambe v Mežiški dolini. Omeniti moram, da pri razvoju teritorialne obrambe razvijamo tudi delovanje SLO in družbene samozaščite, saj tesno sodelujemo z vsemi komiteji za SLO in družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah, z družbenopolitičnimi organizacijami, JLA, organi za notranje za-

deve in sekretariatom za ljudsko obrambo v ravenski občini. Prepričani smo, da bomo z načrtnim in organiziranim delom, v sodelovanju z vsemi družbenopolitičnimi dejavniki v občini tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju uspešno izvajali vse naloge.«

Kako kot komandant teritorialne obrambe ocenjujete delo komitejev za SLO, sveta za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih v Mežiški dolini?

»Komite za SLO in družbeno samozaščito in svet za LO in DS občine Ravne

Teritorialna obramba vključuje v svoje enote tudi mlade prostovoljce

Pripadniki narodne zaščite se seznanjajo tudi s sodobnim pehotnim orožjem

Tudi mladinki prostovoljki znata skrbeti za strelno orožje

Pripadniki narodne zaščite spoznavajo strelno orožje

sta na začetku leta 1984 sprejela program dela komitejev za SLO in družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih in v tozdih z namenom nadaljnega podružbljanja SLO in družbene samozaščite v vseh temeljnih samoupravnih skupnostih. Da bi kar najbolj realno ocenili stanje varnosti in družbene samozaščite, je komite za SLO in družbeno samozaščito občine Ravne imenoval delovne skupine, ki so pregledale varnostne obrambne načrte komitejev za SLO in družbeno samozaščito v KS in tozdih. Ugotovile so, da večina komitejev ne skrbi dovolj za usposabljanje delavcev in občanov za njihovo zavestno delovanje in preprečevanje negativnih pojavov in za utrjevanje varnostne kulture. Še vedno je bilo premalo storjeno pri izpolnjevanju samozaščitnih nalog, za boljše počutje delovnih ljudi in občanov in njihovo varnost, ter negovanje in čuvanje pridobitev naše revolucije, varstvo zakonitosti in družbeni nadzor nad njo, za prometno preventivo, higiensko tehnično zaščito, varstvo pred požari, in za preprečevanje kriminalitete in drugih škodljivih pojavov; premalo še skrbimo za varovanje družbenega in osebnega premoženja in za varstvo okolja.

Komiteji za SLO in družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih in tozdih morajo svoje delo in naloge zastaviti tako, da bodo sproti sposobni ukrepati ter preprečevati škodljive pojave, biti morajo tesno povezani z družbenopolitičnimi organizacijami in samoupravnimi organi in jih redno seznanjati s svojim delom in opravljenimi nalogami. Ugotavljamo tudi, da se je družbena samozaščita v preteklem obdobju povsod bolje organizirala. Iskali smo take oblike samoupravnega organiziranja in delovanja, da bi delovni ljudje in občani postali resnični nosilci pravic in odgovornosti pri uresničevanju družbene samozaščite. Družbena samozaščita v krajevnih skupnostih in tozdih se je dobro uveljavila, dokaj dobre in spodbudne so bile tudi ocene varnostnopolitičnih razmer in jih tudi redno dopolnjujemo. Da bi izboljšali družbeno samozaščitno dejavnost, pa bi se morali pogovoriti o vseh odprtih varnostnih problemih v krajevnih skupnostih in tozdih, prikazati vzroke njihovega nastajanja ter način, kako jih odpraviti. Kljub vsemu moram poudariti, da smo pri uveljavljanju družbene samozaščite dosegli viden napredek, marsikje pa bo treba samozaščitno delovanje še okrepiti.

»Kako pa ocenjujete delovanje in vključevanje narodne zaščite v enote teritorialne obrambe?«

»Pri usposabljanju narodne zaščite v občini Ravne na Koroškem smo v zadnjem obdobju dosegli viden napredek, ki je rezultat skupnega in koordiniranega dela vseh odgovornih nosilcev pri usposabljanju pripadnikov narodne zaščite. Omeniti velja, da je usposabljanje obveznikov narodne zaščite v preteklem letu potekalo bolj načrtno, saj smo skupno s sekretariatom za notranje zadeve, postajo milice, sekretariatom za LO in ZRVS organizirali seminar za načelnike narodne zaščite, njihove namestnike in pomočnike.

Milan Blagojevič, komandant TO občine Ravne na Koroškem

Svet za LO in družbeno samozaščito ravenske občine je potrdil programe usposabljanja, določil organe za organizacijo seminarjev ter zagotovil finančna sredstva za usposabljanje narodne zaščite v Mežiški dolini. Koordinacijski odbor za SLO in družbeno samozaščito pri OK SZDL Ravne pa je določil predavatelje, ki so podali teme za idejnopolično usposabljanje pripadnikov narodne zaščite v krajevnih skupnostih in tozdih. Občinski štab teritorialne obrambe Ravne pa je v skladu s smernicami za organiziranje narodne zaščite in na podlagi presoje potreb sodeloval pri organiziranju narodne zaščite v krajevnih skupnostih in tozdih, predvsem pa za delovanje skupin narodne zaščite v oboroženem boju.

Da bi zagotovili varnostno in obrambno usposobljenost delovnih ljudi in občanov pri izvajanju varnostnih in obrambnih nalog v narodni zaščiti, so občinski štab za teritorialno obrambo, postaja milice, sekretariat za ljudsko obrambo in upravni organ za notranje zadeve izdelali programe usposabljanja načelnikov narodne zaščite, njihovih namestnikov in pomočnikov. Program usposabljanja je zajemal idejnopolično usposabljanje ter splošni in posebni del strokovnega usposabljanja, in sicer fizično varovanje objektov (stražarska in patrolna služba), opis in uporaba strelnega orožja, s katerim so oboroženi pripadniki narodne zaščite, vloga narodne zaščite v množični izvidniško obveščevalni dejavnosti in delovanje skupin narodne zaščite v oboroženem boju. Ob koncu seminarja so slušatelji opravili preizkus znanja ter izvedli pripravljeno streljanje s pištolo in puško. Poudariti velja, da je bil seminar organiziran z namenom, da se usposobijo načelniki narodne zaščite, njihovi namestniki in pomočniki za samostojno urjenje in vzgojo pripadnikov narodne zaščite v krajevnih skupnostih in tozdih.

Naj ob koncu še dodam, da smo pri izvajanju načrtov usposabljanja enot in

štabov teritorialne obrambe prišli do novih spoznanj in pomembnih izkušenj, pomembnih za nadaljnji razvoj SLO in družbene samozaščite. Tako bomo tudi v prihodnje posvečali veliko pozornost usposabljanju delovnih ljudi in občanov za še bolj učinkovito obrambno varnost in samozaščitno ravnanje v izrednih razmerah, neposredni nevarnosti vojne in v

vojni. V enotah in štabih teritorialne obrambe bomo še naprej utrjevali zavest o nujnosti varstva vseh temeljnih vrednot samoupravnega socialističnega razvoja. Krepili bomo vse strukture SLO in družbene samozaščite skupaj z vsemi družbenopolitičnimi strukturami z namenom podružbljanja SLO in družbene samozaščite v občini Ravne na Koroškem.

Po poteh Štirinajste

V spomin na legendarni pohod slavne Štirinajste divizije na Štajersko in Koroško v zimi leta 1944 smo tudi letos v Kotljah organizirali smučarski tek za pripadnike JLA, TO in ONZ na posebni 8 km dolgi progi ter za ostale 5 km trim tek in dva daljša teka na 12 in 24 km.

Zvečer pred tekom je bila v organizaciji ZKO Ravne kulturna prireditev v kulturnem domu, kjer so se nam godbeniki mežiškega rudnika predstavili z zelo dobro izvedenim programom, predsednik skupščine občine tov. Maks Večko pa je v svojem govoru dejal:

Letošnje leto bomo svobodomiselnih ljudi sveta praznovali štirideset let zmage nad fašizmom in nacizmom. Jugoslovanski narodi praznujemo istočasno tudi zmago narodnoosvobodilne vojne in ljudske revolucije.

Našim občanom je v okviru tega praznovanja pripadla posebna čast, da pripravijo in sodelujejo v široko zastavljenem programu praznovanja. Ni slučaj, da je prišlo do odločitve, da bo ena zveznih proslav osvoboditve prav v naši občini, kajti tu so se v dneh po uradni kapitulaciji nacistične Nemčije odvijali hudi boji med umikajočo se nemško armado, ki ni hotela priznati poraza, in njihovimi podivjanimi kvizlinškimi pomagači na eni strani ter med borci partizanske osvobodilne vojske in enotami JLA na drugi strani. Nadutost že poraženih, ki niso hoteli položiti orožja pred zmagovalci, in strah sovražnikovih hlapcev pred pravično kaznijo sta bila poglavita krivca, da je v tistih dneh še tekla kri.

V zmagovitih dneh, o katerih govorimo, so se posebej izkazale enote naše partizanske vojske — enote 4. operativne cone in še posebej 14. udarna divizija. Skoraj raztopljeni v množici sovražnikovih vojsk so enote in posamezniki izpričali izjemno junštvo, poveljujoči kader pa obilico dokazov taktične zrelosti in smelosti v strateškem načrtovanju. Ni slučaj, da so izkazovali veliko mero spoštovanja sposobnostim komandanta 4. operativne cone tudi zavezniki! Menim, da je treba tudi zaradi afirmacije slovenskega partizanstva, ki se je na Poljani in v dogodkih okoli nje ponovno pokazalo v najsvetlejši luči, ime Poljane zapisati z velikimi črkami v slovensko vojaško zgodovino. Tudi tu so se odvijali dogodki, ki zanjajo teorijo o nevojaški tradiciji slovenskega naroda, tudi tu se je imel slovenski človek priložnost potrditi v svoji bojevniški

sposobnosti in se je tudi dejansko potrdil. Menim, da je ena od nalog proslavljanja letošnjih jubilejev prikazati mladini dosežke lastnega naroda v preteklosti tako, da bo to nov prispevek samospoštovanju, kajti le narod, ki spoštuje samega sebe, je lahko resnično svoboden in se je za svobodo pripravljen tudi boriti.

Omenil sem že prispevek 14. udarne divizije k zmagovitim dogodkom na Poljani. Borci te enote so na svoj prispevek v teh dneh upravičeno ponosni, saj prav gotovo predstavljajo enega vrhov njihovega delovanja po prihodu 14. divizije na Štajersko in Koroško.

Enota, ki ji je posvečen današnji večer in jutrišnji smučarski maraton, je prišla na Štajersko v zimi 1943/1944. Sestavljali so jo borci, ki so na Notranjskem jeseni 1943 že okusili slast zmage, ko je kapitulirala fašistična Italija, pa vendar so bili pripravljeni prenesti skrajne napore, glad, sneg in neprestane boje, ki so jih pričakali v Obsočelskih hribih, ko so stopili na štajerska tla. Prav ta pohod predstavlja epopejo slovenskega partizanstva; slavni mejniki so na njegovi smeri: Kozjansko, Paški Kozjak, Graška gora, Bele vode, Kramarica, Mozirski hribi, da naštejemo samo nekatere. 14. divizija ni prinesla s seboj na Štajersko in Koroško samo pomoči, temveč tudi novo vsebino partizanskega boja. Tu so borci našli svoj drugi dom — spletel se je poseben odnos in 14. je postala enota predvsem tega dela slovenske zemlje. Tej enoti je podelilo domicil petnajst občin tega območja, med njimi tudi naša.

Ko sem prej govoril o prenašanju tradicij partizanstva na mladi rod, sem imel v mislih tudi akcijo, ki smo ji priče danes in jutri. Borci 14. divizije so zaslužili, da v spomin na njihovo trpljenje in zmage prirejamo spominske akcije.

Naslednji dan se je na štartu teka zbralo okrog 300 tekmovalcev, ki jih je v imenu »štirinajste« pozdravil generalpolkovnik Ivan Dolničar-Janošič, ki je skupaj z generalmajorjem Miho Butaro-Aleksem predstavljaj štirinajsto divizijo na tem teku.

Kljub rahlemu sneženju je tek uspel in vsi aktivni udeleženci so pohvalili dobro pripravljene proge, najboljši na posameznih progah pa so bili:

12 km

Moški do 40 let

1. Rudi Kolander — ZSD Maribor
2. Brane Gričar — TVD Hrušica
3. Darko Osovnikar — Tovarna dušika Ruše

Moški nad 40 let

1. Branko Dežman — Predvor
2. Janez Hercog — Kotlje
3. Ivan Krančan — Ravne

Ženske do 30 let

1. Milena Klemenc — Kamnik
2. Tanja Kolar — Ravne
3. Natalija Osrajnik — Vuzenica

Ženske nad 30 let

1. Jožica Taks — Železarna Ravne
2. Berta Vidovič — Ravne
3. Ida Erjavec — Mežica

Moški — registrirani

1. Janko Krevh — Fužinar
2. Zdravko Šumer — Fužinar
3. Jože Potočnik — Fužinar

Ženske — registrirane

1. Anita Urnaut — Fužinar
2. Mateja Šurc — Fužinar

24 km

Moški do 40 let

1. Tone Džuričič — Mojstrana
2. Bogdan Peruš — Ravne
3. Iztok Jert — Fužinar Ravne

Moški do 40 let

1. Mirko Krančan — Ravne
2. Ferdo Forstner — Mežica
3. Oto Šumer — Ravne

Moški — registrirani

1. Tomaž Robač — Fužinar Ravne
2. Jože Klemenc — Kamnik

Ženske do 30 let

1. Andreja Šverc — Maribor

Ženske nad 30 let

1. Nada Konečnik — Dravograd
2. Kazimira Lužnik — Slovenj Gradec

8 km — TO

1. Branko Slivnik — TO Ravne
2. Bojan Kopač — ŠNZ Ljubljana
3. Vester Polc — TO Ravne

TRIM tek (moški)

1. Milan Košeljnjk — Kotlje
2. Peter Paradiž — Strojanska Reka
3. Tadej Blatnik — Mežica

TRIM tek (ženske)

1. Marjanca Rozman — Strojanska Reka
2. Anita Mežnar — Mežica
3. Jožica Šeško — Celje

Viktor Levovnik

Ulšekov oče sedemdesetletnik

O človeku, ki ga dolgo poznaš, si ustvariš svojo podobo. Poznal sem dobro sodelavca Ulšeka, ki je vedno prišel dobre volje v službo, ki je nam vsakemu dal prijazen nasmeh, s katerim nam je lepšal delovni dan.

Luč sveta je zagledal v Črni na Koroškem. Leta 1911 so se njegovi starši preselili na Ludranski vrh, k Podbešniku. Ta kmetija je bila last grofa Thurna. Ni bila majhna, lahko so redili nekaj glav živine.

Ulšek

»Ker pa je bila družina številna,« je pripovedoval Ulšek, »smo tudi obnavljali goščo. V spominu mi je, ko so oče zažgali kakšen odor, ki so nanj navozili dračja, hoste. Temu smo rekli novne. Radi so na to požganino sejali oves, ki je kar uspeval. Jaz sem bil po letih predzadnji otrok. In sem bil najdalje pri starših. Kot je zavist ognjena reka, tako tudi grofu Thurnu ni bilo po volji naše početje in je k nam pogosto pošiljal svojega oskrbnika.

Da ne bi bilo vsak dan prepiranja, smo se leta 1925 preselili v Močivje pod Uršljo goro. Težko je postalo za nas, ko nam je mati leta 1939 umrla. Moje starejše sestre so gospodinje, vendar kamor koli smo se ozrli, karkoli smo delali, povsod smo pogrešali materino ljubezen in skrb.

Na kmetiji Močivje smo gospodarili do leta 1944. Močivje je bila nekoliko večja kmetija, da si lahko redil do 12 glav živine.

Moji bratje so odhajali za delom, vendar meni ni bilo preveč do dela v podjetjih, ki jih je bilo takrat bore malo. Bila je železarna, rudnik in kakšna žaga. Raje sem delal na kmetiji. Tudi oče so bili veseli, da

je vsaj eden njihovih otrok imel smisel za delo na kmetiji. Vse je kazalo, da bodo meni izročili njihov jarem, ki se mu je takrat reklo: delo na odorih!

Partizansko gibanje se je pri nas na Koroškem pričelo zgodaj. Naša hiša je bila že od 7. novembra leta 1942 za partizane odprt dom.

Skrbeli smo za hrano za borce in prenašali kurirsko pošto. Jaz sem bil obveščevalec. Težave so bile iz dneva v dan, domači izdajalci so nas pogosto tožili pri takratni žandarmeriji ali celo na gestapu v Dravogradu. Nemci so me velikokrat zasliševali, in tudi pretepali. Zavedal sem se, izdal ne bom, pa če delajo z menoj kar hočejo. To sem tudi storil, ostal sem nem. Moj odgovor je bil: O partizanih nič ne vem, mi smo kmetje, če se pa kje pojavijo, saj je vam vse javljeno.

Nekoliko sem odvrnil sum od naše hiše.

Naša obveščevalna je delala nemoteno, tako da so bili partizani takoj o vsem obveščeni.

Gestapo nam je grozil, da nas bodo vse postrelili in nam požgali hišo. Naša zavest ni klonila. Velikokrat nam je trepetalo srce, ko so od ene strani prihajali Nemci, z druge partizani. Zgodilo se je celo tudi to, da so bili v sobi partizani, v kuhinji pa nemška policija. Takrat so se pač naš oče izkazali, da so Nemce pogostili z žganjem, seveda tudi s klobaso, tako smo jih odvrnili od nadaljnje preiskave. Odprli bi samo vrata in nastal bi pekel pri nas.

Dobro se spominjam partizanov, ki so bili za mene več kot junaški! To so bili Modras, Žaucer in partizanka Marjeta!

Sum, da simpatiziramo s partizani, je Nemcem postajal vedno bolj jasen. Na njihovo zahtevo smo morali zapustiti Močivje in se preseliti v Kotlje na Perkhof, kot se je takrat reklo. Rekli so, da nas bodo imeli bolje pred očmi. A tudi tukaj naše delo ni prenehalo, le da smo morali biti zelo previdni. Posebno jaz kot obveščevalec. Srečo sem imel, da me niso ovadili, tako da sem na tej kmetiji dočkal svobodo!

Naj se malo povrnem nazaj na mojo življenjsko pot. Ko sem ostal sam s starši, sem bil primoran si poiskati življenjsko družico! Svojo srečo, ljubezen sem našel na Strojni pri kmetiji, ki se ji po domače pravi pri Pokeržniku.

V najinem zakonu se je rodilo sedem otrok, trije fantje in štiri dekleta.

Oče so nam umrli leta 1953. Ostal sem sam z družino. Delo je šlo naprej, nauki, ki sem jih prejel od staršev, so mi v življenju zelo koristili, kar sem tudi kot doto mojega očeta vtisnil v srca mojim otrokom.

Na kmetiji Perkhof sem ostal do leta 1954, ker je občina od gozdne prevzela po-

sestvo. Leta 1956 sem dobil v trajno last od agrarne reforme posestvo, na katerem še sedaj živim, ki se imenuje pri Ulšku.

Ko se danes oziram nazaj na mojo trnovo pot in na pot mojih že pokojnih staršev, lahko rečem, kot je Prežihov Voranc opisal delo bajtlarjev na 'odorih'. Tudi naše življenje se je odvijalo na strmih, težavnih kmetijah.

Danes so vsi moji otroci poročeni, srečna sva z ženo, že kot dedek in babica. Pri dveh že pradedek in prababica. Mirno se nasmiha vnučkom, ki radi prihajajo k nama. Oba z ženo se zavedava, da sva znala najinim otrokom vcepiti v srca ljubezen do domače zemlje in do staršev! Žena Marija mi večkrat reče: 'Vidiš, moj možek, ali ni lepa najina jesen življenja?'

Še malo se bom povrnil nazaj na mojo pot. Težko je bilo takoj po vojni, denarja

ni bilo, domovina porušena, domovi požgani. Številni so bili grobovi, ki so v njih počivali sinovi in hčere naše koroške grude, zemlja je klicala na setev in žetev, a ljudi je primanjkovalo. Tudi sam sem se poleg dela doma, leta 1955, zaposlil v železnarni na Ravnah. Delo sem dobil v vzmetarni. Delal sem kot ravnalet vzmeti. Na tisoče udarcev je bilo treba udariti po nakovalu, in to s sedem in več kilogramov težkim kladivom, da so dobile vzmetne palice obliko, ki je ustrezala radiusu. Težko je bilo to delo. Zaradi bolezni sem se moral leta 1965 invalidsko upokojiti.

Stara sva postala z ženo. Najmlajša hčerka se je poročila leta 1978. Srečen sem, ker z mojem dobro gospodaritvijo.

Dragi Ulcej, moj nekdanji sodelavec! Tudi mi, nekdanji tvoji sodelavci iz vzmetarne ti želimo še na mnoga leta!

Oče, Tomažev gospodar, je bil bolj tihe narave, toda z Leno sta vedno našla temo za pogovor. »Avžvala« sta po malem in rada je bila v njegovi družbi. Vsaka njegova beseda je bila pristna in modra, obogatena z izkušnjami in prepojena z dediščino njegovih prednikov.

Pa tudi ostale »korenine« je Lena občudovala in kaj rada je prisluhnila njihovim pogovorom, ki so s svojo značilno govorico, šegavimi dovtipi in hribovsko žilavostjo osvojili tudi Leno. Ko pa je nekoč slišala slavošpev divjemu petelinu, je sklenila, da mora z njimi na lov.

Zgodaj zjutraj, še v temi, jo pokličejo. Soj žepne svetilke jo oblije skozi okno in že zasliši precej glasen poziv: »Mi gremo! Boste šli z nami, učiteljica?« »Seveda,« kar s postelje zavpije in hitro skoči, ker je bila takoj budna: »Koliko pa je ura, da svetite še z leščerbo?« vprašuje, ko se začnejo pomikati proti gozdu? »Dve je že proč,« se oglasi Grega, najstarejši član lovskega družine. Lezejo v hrib. Tihi so — vse vidijo, vse slišijo. Čez nekaj časa se duša družine za hip ustavi in Leni je namenjen njegov poduk: »Ko se bomo približali kraju, kjer se ruševci navadno zadržujejo, stopajte previdno. Naredite korak dalje le tedaj, ko bo petelin zapel!« »Je morda takrat gluhi?« se Lena pošali. »Tako je, v ljubezenskem zanosu je slep in gluhi!« »To je pa skrivnost,« Lena čisto tiho izusti. »Njegovo petje je nekakšen krik, ljubezenski poziv samici, zelo ga prevzame.« Tudi Leno so ta čuda narave prevzela.

Posnema druge: napeto prisluškuje. Vznemiri jo nekakšno oddaljeno klepanje... Prisluhne, tedaj bliže, čisto razločno sliši, kako v zgodnje jutro čudno vabi in kliče družico divji ptič. Lovci gredo še naprej, potihno, da ne počí suha vejica, se oddaljujejo.

Ostanejo le še trije. Tudi Blaž se s svojo puško nekam izgubi. Takrat Ferdo prime Leno za roko in šepne: »Nobeden še ne ve

Štefanija Smonkar

„Sveta si zemlja in blagor mu — komur plodiš“

(Župančič)

III. POGLAVJE

Lena se zbliža z učenci, ljubke glave, odprte oči sledijo razlagi, dušice vpijajo prvo učenost. Zbliža se tudi z ljudmi. Z mladimi kmalu najde stik, pred šolo ob nedeljah vneto lovijo in brcajo žogo in kaj kmalu navadijo komično igro, s katero se predstavijo v stari podrtiji ob šoli.

Ljudje se smejejo posrečenim dialogom in izvirnim gestam glavnega igralca, ki ga je z veliko mero duhovitosti in humorja predstavil Blažev Ferdo. Nekaj tiči v tem fantu, ni to samo humor, spozna Lena v sebi. Njegova naravna inteligenca daje poseben čar njunim globljim pogovorom. Zelo ceni učiteljstvo, pove. »S prejšnjim učiteljem sem veliko šmarješkega sveta prehodil in se od njega marsikaj pametnega naučil«, nekam zasanjano obuja spomine.

»Tudi vas spoštujem, učiteljica,« reče. Pogovarjata se o marsičem. Govorita o prijateljstvu. Ferdo zagrenjeno prizna, da ne verjame, da obstaja trajno prijateljstvo. Današnja dekleta, pravi, so le prelahkoživa, in potoži, da ne bo našel takšne, kot bi on rad.

Lena se zamisli. V njenem srcu je le ostal svetel lik in podoba velikega formata, ki naj bi se imenovala prijateljstvo. Knjige, ki jih je začela prebirati že v rani mladosti, so izoblikovale njen življenjski nazor in vtisnile neizbrisni pečat v njeno dušo.

Dela je dovolj z mladimi, z otroki, z učenci v šoli, pa tudi s krajani. Vendar pa tudi zabave ne manjka. Šmarječani so veseli ljudje, prirejajo veselice, tudi Tomaževa gospodinja Mojca, stara kakih 45 let, je gibčna in živahna. Pa tudi drugače naravna — njen široki nasmeh Leno, kadar se je loteva nevolja — razoroži.

V jutrih jo pogosto vidi skozi šolsko okno, kako ob vsakem vremenu poleti in pozimi hiti, da ji dolga kita las opleta okrog bokov, v cerkvico in že zabinglja zvonček v bližini. Nekoč pa jo Lena le preseneti: »Mojca, povejte mi, kaj vas vsako jutro ob isti uri vleče v vaš božji hram?« Zazrla se ji je globoko v oči in odgovorila: »Veste, v hudi, težki uri sem se zaobljubila, ... zato bom obljubo držala, dokler me bodo noge nesle!« »Mojca, ravnajte tako, če čutite dolžnost in če se vam zdi tako prav.«

Preški vrh, kamor se je vrnil po mnogih letih beganja; tu bi lahko še ustvarjal, mnogo napisal, a telo je omagalo

Fernjača pri Kogovskih lipah — od tod je Voranc gledal, kako gorijo Kotlje in z nestrpnostjo šolarja čakal, da pogori šola (ni je maral, ker je bila nemška)

za gnezdo ruševca, pridite, pokazal vam ga bom!»

Po ozki, komaj vidni stezici jo previdno vodi med vse bolj nevarnimi skalami in srobotjem. Lezeta, skoraj se ne premikata več, ko Lena pogleda kvišku med skalovjem in gosto razraščenimi rdečimi bori nad seboj vidi vdolbino — tisti hip Ferdo rahlo spusti Lenino roko, svojo hoče dvigniti, sunkovito se obrne in pogleda Leno, nad njima zakrilijo trije velikanski ptiči, ki se z glasnim hrupom mimo njunih glav dvignejo in vzletijo v višino, preletijo kratko zračno pot ter se zgubijo v krošnjah visokih smrek. Leni tolče srce od silnega vznburjenja — enkratnega doživljanja v planinskem svetu.

Ptičji spev je naznanil jutro, ko se je Lena nasičena vonja po borovcih in smrekah po rosnih travah vrnila še bolj bogata in spokojna v svoj hram.

IV. POGLAVJE

Ob večerih včasih sanja — prebira pisma, v katerih jo nekdo sprašuje:

»Kje neki je tista Šmarjeta?« Rad bi vedel za njo.

Neko noč okrog polnoči Leno prebudi strel iz samokresa. Prestrašena skoči k oknu. Uniformiran človek. »Oh, to si ti, tovariš, da, to si ti!« Nedelja. Ples pri Blažaju. Gresta z družbo. Seznanani ga s svojimi znanci. Zaplešeta prvi ples. Lena in Lujo sedita za mizo in se pogovarjata. Spozna Ferda. »Ni nevaren,« reče in se zareži, ko Ferdo zaprosi za ples Leno. Spretno jo vodi po plesišču. Rada pleše z njim. Lujo kaj kmalu ugotovi, da so v Šmarjeti brhka dekleta. Postavna in živahna Ankica pritegne njegov pogled in še se v ritmu poskočne polke veselo zavrtita.

V. POGLAVJE

Dan v tednu ima prost — četrtek. Takrat jo mahne v dolino. Tudi danes se nameni v Breznico. Oče je Leni za rojstni dan po-

daril nekaj, kar ji je prišlo zelo prav — »Kmečke bone.« — Imeli so isto veljavo kot karte — točke. Z njimi si lahko kupil tekstil ali obutev, pa tudi druge stvari. Sklenila je, da si kupi nekaj praktičnega, kar bo nekoliko izpopolnilo njeno garderobo. Stika in išče po trgovinah, toda ne dobi zaželenega kosa. Vrne se slabe volje, toda kaj kmalu se potolaži in že sklene: »Nič zato, grem pa dalje!« Stopi k Blažajevim, kjer jo čaka sestra. Nasitijo obe, nato poprosi, naj Zorica še nadalje ostane v družbi nekaj let starejše prikupne Verice, ki je v razredu neverjetno veščica. »Lepi ste danes,« ji polaska gospodinja. V naglici Lena pogleda po sebi: temno modro ozko krilo, bela bluzica, brezrokavnik v obeh barvah, tenis copati so beli, bele so tudi kratke bombažne nogavice. »Sem mar res?« je za trenutek zaverovana vase, a že steče in jo ubere po stezi navzgor v hrib. Skoraj uro je hoda, preden se po ozki stezi, ki se vije nad strmim pobočjem, začne spuščati proti dolini v Log. Mlade noge ne čutijo utrujenosti, kar samo jo žene.

Na njeno veliko začudenje ji tam v trgovini ponudijo ravno to, kar je iskala — pomeri lepo flanelasto domačo haljo — rdeče barve, posuto s črnimi pikami. Tudi velikost in kroj sta v redu. Vsa srečna in lahka se skoraj v mraku vzpenja nazaj v hrib — nekje proti vrhu jo ustavi vojak, ki ima s svojo natovorjeno mulo še daljšo pot. »Priti morate še nocoj do karavle.« Vem, pomisli Lena, ni zavidanja vredno, dobri 2 uri in pol hoda, hudo pa tudi ne bo, polna luna je. Vojak zahteva osebno izkaznico, ne pozna je, je novinec. Vrne jo in se opravičuje: »Izvinite, nisam znao... pa dobro trčite,« kliče za Leno, ker je pospešila korak. Polno so žarele zvezde na nebu, ko je ta dan končala svoje popotovanje.

S sestrico se odpravljata k počitku. Lena ne čuti utrujenosti — razpoložena je. Obledelce novo haljo. V kotu stoji staro pianino — izvabi iz njega nekaj akordov, ki skušajo

spremljati njen glas, njeno najljubšo melodijo...

VI. POGLAVJE

Že od otroških let so pri Leni doma prepevali. Pozneje pa so po zaslugi sestre Magde v njihovi družini ustanovili pravi pevski zbor. Triglasno so pele že sestre same, zlasti glasbeno nadarjena Anita je znala »ta tretko« mojstrsko izvabiti. Kadar pa so pritegnili še bratje, so prav ubrano zapeli. Tako Leni petje ni bilo nepoznano.

Na partizanskem mitingu je sedaj — v Šmarjeti — z učenci pripravila pester spored. Najprej so triglasno zapeli Prešernovo »Zdravljico«. Sledila je tista otožna: »V Goriških brdih na pečinah skalnih.« Zaključili pa so z ljudsko — vse v triglasju — »Jaz pa vrtec bom kopala.«

Lena se je počutila srečno. Na misel ji je prihajal verz: »Hodil po zemlji sem naši... in pil nje prelesti...« To pot je poznala, bila ji je v veselje...

Vsi Blažajevi, še oče in sinova, so priznali, da bi ji bilo strah — groza živeti v tisti šoli. »Ujeti ste med cerkev in kapelo pa bog ve, kaj vse se je že dogajalo tam notri.« so ji vlivali strah v kosti. Lena pa: »Da bi me bilo strah, nak, na to pa še pomislim ne,« jim odgovori in bere začudenje v njihovih očeh.

VII. POGLAVJE

Z učiteljske konference se Lena včasih vrača zelo pozno domov. Zadnji avtobus je pripeljal v Breznico po deseti uri zvečer. Pot do Šmarjete je bila dolga — vse mogoče ji je prihajalo na um. Ni je bilo strah noči — spoprijateljila se je z njo. »Včasih ni bilo tako,« ji prešine dušo kot blisk in telo slika iz otroških dni!

Takrat se je Lena vračala v poznih nočnih urah z obiska pri bolni materi v bolnišnici; oče je to breme preložil na njena šibka ramena, sama pa je rada poletela k mami, čeprav je bila pot domov tako težka.

Do starega znamenja — lesenega križa je še šlo, potem pa jo je že objela neka groza in otrplost. Stopicala je po stezi po strmih »novnah«, se spotikala, tipala v trdi temi, kdaj bo prišla do peči in klopce. Globoka tišina: »Hvala bogu zaenkrat!« Malo si oddahne. Težko čaka, da pride na vrh do kmeta. Zavije po kolovozu proti vasi.

Padejo prve dežne kaplje. Za trenutek ni sama — zasliši rahel ščebet: »Kod si hodil ptiček, da si tudi ti tako pozen,« se razveseli drobnega spremljevalca, toda le za hip — že najde zavetje in utihne. Tedaj pa pride do neke votle peči — sunkovito bevskanje in pasje lajanje pretrga nočno tišino. Sedaj z ene, zopet z druge strani.

»Divja jaga!« Popolnoma otrpne, vedno glasneje, vedno bližje jo sliši. Prepričana je, da ponoči stražijo po gozdu divji jagri brez glave, s sekiro in podivjanimi psi. Naenkrat ji šine v glavo — mrzlično razmišlja in že se rešuje: išče — na desni strani najde »drago«. »Ja na desno stran se moram vleči, če se mi približa, brez diha moram negibno ležati...«, drugače mi na levo stran zasadi sekiro. Skoraj brez moči se počasi pomika naprej, dokler se ne približa prvim hišam v vasi. Odpočiti si hoče. Lena nasloni glavo na drevo, mravljinci ji zamrgolijo po hrbtu. Oh, kakšna zmotna

Mici Kotnikova

Korenine s Suškega

Micko sem poznala mnogo prej, da sem jo srečala. Poznala sem jo po maminem pripovedovanju.

Pred šestdesetimi leti, mogoče še kako leto prej, so se na Fari odločili uprizoriti »KRIŽEV POT«. Dvorano so jim odstopili Rajsmilerjevi — Krištanovi — v današnji gostilni Sonjak.

Za trpečega Jezusa so izbrali mladega učitelja Ožbija Lodranta. Bil je vitek, visok mladenič, črnih, kodrastih las. Njegova čudna umirjenost in lep značaj sta duhovnikom ugajala.

Mlado dekle Micko iz poštene Sušnikove hiše tam za Mežo pa so izbrali za žalostno Jezusovo mater — Marijo.

V letih 1920—1923 ni bilo delovnih mest za dekleta in žene v nobeni prevajalski »fabriki«. Ni bilo tovarne nogavic, ni bilo tiskarne na stari pošti, ni bilo »pilarne«, ne »Inštalaterja«. Šola je bila mnogo manjša. Vrtcev ni bilo. Trgovin je bilo manj. Bile so mnogo manjše od današnjih.

Na cestah je bila le konjska in volovja vprega. Od motornih vozil so poznali le avtobus, ki so ga imenovali poštni avto, ker je prevažal tudi pošto. Njegovih voženj pa je bilo zelo malo na dan. Ljudje so se prevažali s sanmi in kolesljem. »Kučij« so rekli »furmanu«, ki je prevažal ljudi. Vožnje so bile primerne zmogljivosti konj. V teh vozilih s konjsko vprego so se prevažali le bolj bogati ljudje, »štajgarji« in podobni, ki so vodili delo v leškem rudniku.

Na božja pota — romanja so odhajali ali peš ali z lojtrskimi vozovi. Revni otroci o gimnaziji takrat niso smeli razmišljati. O raznih poučnih krožkih, kot so danes, ni bilo sledu. Ustanovitelj ravske gim-

nazije je bil takrat še dijak in bratec Sušnikovih hčerk.

Nekaj ženske delovne sile je sprejel leški rudnik za pranje premoga, ostalo pa je bilo prepuščeno — kmečkim službam. Odtirgati se iz službe za pot v kino, na igro, ples ali zabavo, ne, tega služinčad ni poznala. Edina dovoljena pot je bila — k maši in nazaj domov.

Takrat, ko so uprizorili pri Rajsmilerju Križev pot, pa so dekleta z velike kmetije le smele iti pogledat. Moja mama, takrat še mlada dečva — so šli z Maričko — Pubijevo Maričko, na igro. Skupaj sta služili, skupaj sta spali v gornjih prostorih, v »svužavni kamri«. Mami je igra ostala za vedno v spominu.

Pripovedovali so nam otrokom ob zimskih večerih: »Tisti mladi učitelj je tako globoko hodil po sapo. Prsi so se mu zmerom manj dvigale — upodobljeni Jezus je na križu — umiral.

Micka je bila lepa dečva. Košati vasje so ji pokrili rame pa prsi. Gledala sem jo, še ko sem opolnoči legla v mrzli kamri, sem videla njeno lepo lice.

Sušnikova Micka se je v Ljubljani izučila obrti — necanja. S pomočjo dr. Franca Sušnika, ravnatelja, je bil v prevajalskih

rudniških stavbah tečaj ali šola za necanje. Tu so se učile žene in tudi dekleta od 10. leta naprej necanja pod vodstvom Sušnikove Micke. To večino lepega ročnega dela je Micka poučevala od 1922. do 1934. leta. Takrat sta jo zamenjali sestre Justika in Pavlika, do začetka druge svetovne vojne. A vojno divjanje je uničilo vse.

Človek obstaneš ob vrsticah Berte Pavlinice: »Danes, ko zmanjka elektrike, še sedeti ne vidimo, takrat pa so žene delale pri petrolejkah, pri karbidovki.« Ja, oči mladega človeka, koliko sreče človek nosi s seboj, ko še ne potrebuje očal.

Berta opisuje radost ob novi oblecki. Znana mi je ta radost. Tudi v naši hiši so bili tista leta tako redki novi »kladlji«. Tako se skromnost vcepi v človeka. In, ali ni po Micki — Sušnikovi — prešlo tisto njeno nagnjenje na gojenke v šoli za necanje. Tista njena skromnost in hvaležnost za vsako reč. In del lepote njenega srca. Človek se navzame topline njenih oči.

Gojenke pa je šola združevala z njo dolge mesece, leta... Od tam po mami Štefki izvira bogat čut, ob katerem se ustavlja frizerka Berta in razmišlja... o svoji mladosti v letih krize.

Triindvajsetega januarja je minilo 13 let, kar je bil za nju z Berto najtežji dan.

Ne moreva mami nič več povedati, nič več je ne moreva vprašati... In ta boleči datum je že petič nastopil za Kočanovo Jelko — zdravnico.

vzgoja — zastraševalna metoda. Nadaljuje pot — odgrne se zavesa — nov prizor. Šteje... dvanajst je odbila ura v zvoniku. Ježijo se ji lasje. Kako priti mimo cerkve in pokopališča? je dekletce obupano. Sedaj imajo mrtveci mašo, pravijo. Kaj če se bodo cerkvena vrata ravno sedaj odprla? In grobovi!

Ne ozre se nikamor — steče, kolikor jo noge nesejo in si z roko pokriva oči — boji se pogledati — je morda cerkveno okno razsvetljeno?

Lena nehoti obstane sredi steze. »Vstran, boleči spomini,« šepne. »Ne slišiš... murenčki pojo in razsajajo — pride do travnika, prevzame jo opojni vonj cvetja, da zabrunda, kar samo se ponuja. «Travniki so že zeleni.« Povzpne se na znani hribček.

Globok mir in opojna sladka utrujenost jo objemata, okrog nje pa diha življenje in klije nova rast.

Kje ste strahovi, ne poznam vas.

Oči se ji kar same zapirajo, trudna prestopi prag.

(Se nadaljuje)

Opomba: Vsa imena oseb in krajev v pripovedi so izmišljena.

Fana — lahko bi bil eden izmed tisočev obrazov, ki jih je Voranc izoblikoval v svojih kolektivnih romanih

Kotnikova bajta — taka, v kakršni se je rodil Voranc. Danes je drugačna — prenovljena

Korenine Sušnikove Micke segajo visoko pod Uršljo goro.

Na naše meji Suško tu zgoraj nad nami. V lanski novembrski številki Koroškega fužinarja je Maks Dolinšek zapisal: »Turki so na svojih pohodih zanesli leglo nalezljive kuge na Madžarsko. Od tam se je širila in strahovala štajersko deželo. Tudi po Koroškem je pobrala do 40 % prebivalstva. V mrliški knjigi prevalske in črnske župnije je zapisano, da so kmetje svoje mrljice pokopavali v bližini domačij. Na Suškem po Goro je tedaj kuga pobrala kar 5 ljudi, ki so jih pokopali v bližini domačije in tako povsod po naših dolinah in hribih. V urbanih strnjenih naseljih, kakor v Guštanju, je bil uveden strog kontumac. Ljudje se niso smeli shajati, ne hoditi v cerkev. Ne zahajati v bližino okuženih hiš. Šele 1. 1716 je črna smrt prenehala kositi po naši dolini.

Na sosedom — Suškem gotovo po tem groznem dogodku ni ostalo veliko ljudi.

In po njem, ki je ostal in ušel kugi, se je nadaljevalo potomstvo. Človek se sprašuje, kdaj se je Sušnikov rod začel. Ime so verjetno dobili ob postavljanju poslopja na Suškem. Vode je pri hiši čudno malo. Za napajanje živine in pranje jo je treba prinašati od spodaj čez ves strmi grunt. To je bila čudna muka. Pozimi pa gaz do vode zametena, poledenela, in »mevtra« vode je po nekaj sto metrih strmine grozno težka. Čez strmo daljavo 350 metrov. Visoko v planini se je Sušnikov rod prebijal skozi življenje, kot je vedel in znal.

V letu 1877 je Mickin dedej prodal posestvo grofu. Ostal je na starost sam na samotni domačiji. »Ne morem več,« je bilo okorno zapisano na listu papirja, ko so sosedom — Mecigojevi pritekli na Suško pogledat, kaj živina v hlevu tako muka. Dedej je v hiši ležal — mrt.

Razgled po dolini je moral biti čudovit. Takrat so ob domačiji stale le lipe in sladke češnje. Pred vetrom pa sta varovala domačijo grička na obeh straneh poslopja. Le, če je zapihalo od spodaj iz doline, se vetra ni bilo mogoče ubraniti. Od zgoraj

je sunke vetra branil Suški vrh — takratni in današnji gozd.

Teh lepih, vitkih in visokih smrek in jelk na travnikih, njivah in sadovnjakih, ki je bil kar velik, pač takrat še ni bilo.

Na zemlji, pognojeni z znojem Sušnikovega rodu, so zrasla ponosna gozdna drevesa. Rasla so na zapuščeni zemlji Sušnikovih dedov.

Od tod je v letu 1877 odšel 12-letni edinček Štefi. Odločitev za šolo je morala biti boleča. Saj je njegov oče vedel, da z odhodom Štefija, predaja grunčič v propast. Brez naslednika — ali ostati neuk na visoko ležečem grunčiču pod goro. Trpel je oče, a tolažila ga je misel: »Štefi se bo izšolal. Ne bo tako zgaran kot jaz na stara leta.«

Dva razreda je Štefi izdelal na Prevaljah. Domotožje po gruntu, tišini in lepoti v planinskem svetu ga je pripeljalo nazaj.

Ati je bil že pokopan.

Zadržal se je Štefi pri sosedu Macigoju. Tako je še enkrat želel podoživeti lepoto svoje domačije.

Pogled mu je uhajal na zapuščeno Suško. »Znoteršnja« je bila že posajena z gozdnimi sadikami. Iznad njih se je dvigalo drevje češenj, hrušk, jabolk, češpljev in mogočne lipe so stale ob mrtvi domačiji. Ni bilo dima, ne glasu, le pičel, a večni studenček je oživiljal osamljeni dom. Pogled v dolino, kjer so se na vigred risale brazde na njivah in drobcena pika, ki se ob lehi premika, je Štefija še bolj potrl. Ni več voličkov. Vrata hleva so odprta. Njegovi dragi pa, ki so ga tako ljubili in se za njegovo boljše življenje tako do kraja žrtvovali z grunčičem vred, so v grobu...

Ob delu na Macigojevem gruntu, od koder mu je pogled spet in spet uhajal na Suško, se je poslavljaj, poslavljaj in poslovil. Še je odšel h Krpuhu. Tja je odšel že kot otroček. Se poigral z deklico svojih let. »Pomarnav«, ji pokazal konjička iz macesnove skorje. Zdaj je pripovedoval o

prevalski šoli, o domotožju po domačih, po živini, po domu.

Štefi je trpel tudi za nas, za vso Koroško. Slovo od doma je bilo za ubogega 12-letnega fantka nepozabna žrtev. To je bila boleča žrtev dveh Sušnikovih generacij.

Ko se je Štefi poročil, ko so mu otroci toliko dorasli, da so mogli njegovo bolečino dojeti, jim je mogel položiti na srce svojo bol ob slovesu od doma, od Suškega, od »pvanine«.

Dr. Franc Sušnik in Micka sta bila med Štefijevimi prvimi otroci.

Bogata setev je od leta 1954 klila na ravenski novi gimnaziji. Dr. Franc Sušnik je začel že dolgo prej na Gradu.

V njegovih blagih besedah je bilo pododovano in mladim generacijam podano tisto očetovsko nagnjenje — pomagati mladim domače koroške zemlje. Na Suško pa se vračajo Štefijevi vnuki, pravnuki. Tako blaga je tista tišina tam gori, od koder je Štefi odšel s tako težkim srcem in kamor se vračajo misli in vzdihni številnega Suškega rodu.

Nad Vranskimi pečmi so v težkih letih 2. svetovne vojne zgradili leseno bajtico. Imela je samo eno okno. To okno je bilo sneto na takrat zapuščeni Apohajli hiši v Podkraju. Vojno zlo je Apohaljo družino razbilo, jim mam Marijo usmrtilo, ostali so pobegnili v gozdove.

Tu gori v znožju Suškega je postala lesena barakica s pogradi zavetje pregnanih slovenskih ljudi. Danes že pokojni Janeči Jaki-Boris je bil določen za prinašanje hrane. Skupaj z Jovom sta prihajala. Včasih sta se oglasila, ko sta odhajala po hrano in kurirsko pošto. Spet sta se oglasila, ko sta se vračala. Boris je imel vedno oprtan nahrbtnik. Včasih je bil čudno težak.

Postregli smo jima, s čimer smo pač mogli. Tudi mošta smo jima prinesli. Že se je Boris poslovil, bil je že med durmi, pa se je še enkrat vrnil k mizi: »Ambart se ga mrm še žie napit,« je navadno smejoč se rekel, nagnil pisker, do kraja ga ni nikoli spil. Hitro sta z Jovom odšla. A bilo je čudno, kadar je partizanski obisk s Suške strmine pri nas, nas ni bilo strah. Tako so bili ti ljudje previdni zase in za nas. Ob nevarnosti se niso nikoli pojavili pri hiši. Opazovali so okolico. Vedno so upoštevali dogovorjena znamenja pri hišah, ki so bolj na razglednih mestih. Nikoli niso bili nečakani, kadar je šlo za nevarnost ali pa samo za sum o nevarnosti. Rod s tega grunčiča, kjer so si postavili leseno skrivališče, pa je v vseh Sušnikovih družinah zbiral potrebščine za tehniko NETOPIR — v bajtici je bila tiskarna.

Izpod košatih starih bukev je Boris nanosil dobre prsti k bajtici. Pod oknom je uredil gredico.

Ko je bila že svoboda, ko so še mame zmerom čakale na svoje v vojni pogrešane »pobe«, smo otroci šli iskat v Suško, kje bi bila bajtica — Netopir. Boris nam je z naše gorice pokazal, kod naj gremo, da jo bomo našli. Bilo je jesensko nedeljsko popoldne.

Ko smo ob Vranskih pečeh prilezli po tisti strmi drči, smo bajtico ugledali šele, ko smo bili že ob njej. Okoli so stala gosta bukova debla.

Na streho je bilo položenih nekaj govejih kož. Mogoče je med deskami streho

varovala le ena velika koža. Točno tega ne vem več. Vedno pa še pod oknom vidim gredico. Ni bila zatravena. Le nekaj listja z bukovja in od javorja je bilo na njej. Iznad suhega listja pa se je iz črne gozdne prsti dvigal petršilj. Na dolgem stebelcu je pognalo semenje.

V to Suško zatočišče, ki smo mu pri nas rekli »pri sosedu«, saj partizani v njem so bili vsi, kot eden — tako človeški, kot bi bili bratje. V to barakico je »romalo« kdo ve koliko zavojčkov za pripravo hrane s poličk Lodrantovih, Filipovih, Kališnikovih, s poličk Štefijeve žene — matere dr. Franca Sušnika.

Te družinice so po pripovedovanju očeta — Suškega Štefija — vedele, kako je treba tako visoko v »planini« vedno najprej premisliti, kaj pri hiši manjka, če je kdo šel v dolino, da je gredoč prinesel vse potrebno.

Nositi težak nahrbtnik, puško in oprežati naokrog, ko človek leze po taki strmini, da bi se v koleno ugriznil. Bog nas varuj kaj takega.

Še vidim Borisa, rdečega in sklonjenega pod težo bremena, brez nahrbtnika nikoli ni bil, gredoč mi je rad nagajivo poltiho zaklical, če sem bila kje blizu z grabljami: »Preklemana dečva,« in že je odhitel med gozdna drevesa.

Dolge mesece smo vedeli, da nekje nad nami prebivajo, velikokrat so prišli k nam, pa nikoli se niso usedli, tako hitro so odšli. Včasih so prišli samo po domač »jesih«, da ga od drugod ni bilo treba predaleč nositi.

Nikoli pa ne bom pozabila velikega — mehkega svežnja, ki ga je do nas nekdo prinesel. Bil je iz hiše Sušnikove Micke — od Lodrantovih. V njem pa je bilo kdo ve koliko volnenih nogavic. Z mamom sva jih gledali. Bile so nogavice za odrasle moške, nekaj precej velikih, nekaj pa manjših — za srednje velike številke. Nekaj je bilo pa otroških. Vsemogočih barv. Tople — dobrodošle v dne, ko se je spet bližala zima in grozila z mrazom. Nekaj nogavic pa je bilo samo s stopalom.

Mama so jih vzeli v roke, jih podržali v naročju: »Ee te sirote, ne vejo, kaj bi še naredile, da bi onim v lesu prav prišlo, saj netiti ne smejo podnevi, vsak dan so mokri, ko siromaki gazijo bog ve kod, da se ceste izognejo. O, da bi že bilo konec te grde vojske,« so se mama sklonili k velikemu svežnju. »Le kako dolgo so pletle toliko nogavic.«

Čez kak dan pa je Boris odnesel sveženj gor v Suško. Manjše nogavice so bile namenjene Rožankovim in Lubasovim otrokom.

* * *

Komaj dva tedna poprej sem obiskala Lodrantovo mamom. Do vrat so mi prišli naproti. Seveda so jih pospremile hčerke. Lepe oči Sušnikove Micke so še vedno tako toplo sijale. Razširili so roke, tiste dobrotljive roke. Tako jasen je še bil tisti petek njihov spomin. Povprašali so me, koliko se je še naši mami zdravje izboljšalo po kapi.

Ja, to je tisto vprašanje, s katerim smo mi načenjali mnogokje, kjer so imeli izkušnje z bolnikom, zadetim od kapi. Kako veliko upa bolnik, ki je šel kot ura za delom, potem pa ga je ohromelost priklesala

nila na posteljo ali stol. Kako goreče si želi, da bi se čudežno premaknilo na bolje, da bi še mogel pomagati svojim, se jim razdati do zadnjega. Kako bi človek rad takemu bolniku rekel — mama so ozdraveli, hodili so spet, so delali za nas. Rad bi človek povedal resnico. Resnica pa je tako skopa. Hroma roka naše mame se je le toliko izboljšala, da so čutili med prsti kako malenkost, samo toliko, da so vogal rute prijeli s prstancem in sredincem, da so si jo malce poravnali na glavi. Moči ni bilo med prsti nobene. In tako čudno je mamom rado bolelo v roki, ker je bil moten njihov krvni obtok.

Človek spoznaš, kako smo nemočni v takih obdobjih, ko bi ljubljenu svojo radi pomagali, pa mu ne moremo.

Bil je dan, ko si otroci pripravljajo maske, barvice in oblačila za pusta. Koliko radosti je za otroke ... pomerjanje in smehe. Pustni ponedeljek je bil. Velika množica ljudi se je zbrala pri sv. Barbari. Številni prapori so pričali, da so v Lodrantovi družini tudi po svobodi odstopali prenekateri dinar v dobrohotne namene.

Govornik je omenil »lepe oči Lodrantove matere.« Ja, oči odkrivajo vrednost človeka. K desetim otrokom se je toplo sklanjala skozi dolga leta. Te lepe oči so se sklonile k številnim vnučkom. Jim pomagale, jih z ljubeznijo grele.

Kako težak je ta dan za domače ... dan maminega odhoda. Pravzaprav, saj se ga človek povsem ne zaveda. Na poti, ko smo pospremili našo mamom, mi je v Lagoječem klancu na ledu zdrsnilo. Ruknilo me je. Tega sunka se spominjam, vse drugo pa je zavito v omotico, tako je hudo, ko se poslavljajš od mame.

Ustavilo se je srce blage Sušnikove Micke, ki je številnim ženam in dekletom razložila umetnost drobnih nitk. Nasnovati mrežo. Potem pa uvesti v njo predvidene vzorce. Zahtevno delo je to in terja potrpežljivost in zbranost. In revnim ženam je to delo navrglo nekaj zaslužka, ki je bil v kriznih letih tako dobrodošel.

Na prostem pred mrliško vežo se zbirajo pevci. Po obredu in govoru je zadržala pesem. Mickin sin Pepi je stal med deseterico duhovnikov. Pokrov krste je za vedno zakril mamino lice — devetim preživelim otrokom. Ob njih stojijo že odrasli Mickini vnučki — dijaki, gojenci raznih šol. Ko človek gledaš tako številan Suški rod, bi rad primerjal Štefijeve potomce z njegovo podobo, vsi so si podobni in vsak je malce drugačen. So si bratje, bratrance, spet otroci bratrancev. V mladih obrazih iščem podobo Sušnikovega dedja. Ne znam se odločiti. Nikoli ga nisem poznala. Umrli je 50 let pred mojim rojstvom. Moral je biti mož globokih čustev. V zrelih letih se je iz »mešnih buklic« sam naučil pisave tiskane abecede. »NE MORAM VEČ« je zapustil sporočilo na koščku papirja na mizi. Ko so ga Macigojevi našli, je bil že dotrpel na osamljenem planinskem gruntu. Njegov sin Štefi pa je takrat sledil šolskemu pouku v mežnariji na Fari. Bil je prvi otrok s »planin« pod našo Uršljo goro, ki je odšel v šole. Za sabo je potegnil mladino vseh naslednjih koroških generacij. Z željo po znanju odhaja za njim rod njegove krvi, ki se najpogosteje odloča za pedagoški poklic.

Zlatko Škrubej

Za novo leto

V novem letu rad bi zaželel obilo zdravja vsem in sreče polno, predvsem sreče rad bi vsem želel, kajti problemov bo povsod prepolno.

Iznajdljivost naj bo glavna pot in roke, vedno večje dela, pa z vzdržljivostjo si bomo bot in bo družba vedno moč imela.

To zapomnit moramo si vsi, da lenuhe treba je odgnati, pa bomo boljše zaživel mi, in ne bomo več v zagati.

Zato srečno v novem letu vsem, ki nas strah ni dela, ki nas čaka, zmogli bomo, zagotovo vem, zatem pozdravljam zmago, ki nas čaka.

Ob pogledu na Lodrantovega Stanka se spomnim lepega sončnega jutra, ko so v vrtu Lodrantovi mami rekli: »Niniko imam tako rada, tako sem ji hvaležna.« V mislih so imeli mlado partizanko iz tehnike Netopir, ki je po svobodi službovala na nekem uradu Jeseniške občine in je pomagala k sprejemu Stanka na fakulteto. »Brez nadaljnega, Lodrantova družina je družina, ki bo sočloveku v življenju pomagala.« Takrat so bili za sprejem na višje šole potrebni dokumenti o pomoči partizanom. Suške sestre pa takih dokumentov niso zahtevale. Partizani so dokumente nosili v sebi, v podarjeni roki, sladkorju, svečah, vžigalicah, začimbah, tobaku, povojih, zdravilih, raznih aparatih in v toplih volnenih nogavicah.

Pevci so načeli drugo pesem.

To ravnicno čisto preplavljajo pesmi slovesa. Tokrat, na pustni ponedeljek, dne 14. 2. 1983, pojejo pevki Micki. Suška dekleta so bile pevke pri Fari, Barbari, na Brinjevi gori, pri sv. Lenartu, pri sv. Ani in morda še kje.

Iz mladih grl Suških dečl je donela svoje dni ob procesijah pesem tudi po lenah Hrastnikovega polja. Pravokotno je procesija obšla to lepo ravnico. Takrat, ko je človek mlad, ko se mu vetrič poigra z obletko na mladem bujnem telesu, ko je zanj vse tako lepo, ko njemu pojejo glasovi ptic in čuti notranje radosti, ko so roznata lica okrogla in mladostno gladka, ko čutiš v dolgem sprevedu, da nekatere tvoja navzočnost nekaj pomeni, ko se na ovinku za hipec ozreš ... In ta lepa leta tako hitro zbežijo. Gledaš lehe Hrastnikovega polja. Poklekli smo nekda, ob mali gospojnici. Nizka, mehka trava, po kateri smo šli, je bila malce pohojena. Stopati po njej je bilo prijetno. Tako mehak je bil korak. Duh kadila se je mešal med procesijo. Vetrič je majal rokavce in krila ženskih oblačil. Poigral se je z lasmi verne množice. Praznje počutje. Prijeten hlad vetriča, ki je rad zavel čez to ravnico.

V zvoniku je drobno potrkavalo. Glasovi pevcev in duhovnikov so se ubrano zlivali v zibajočo melodijo. Počasno stopicanje. Krog človeka pa samo znanci — domačini. In biti mlad, mlad, ko ti še mama postrežejo.

* * *

Mnogo, mnogo znancev. Procesija se vije čez sredino tega pravokotnega polja. Množica znancev je namenjena na ovinek, kjer se je davno nekoč verna množica ob »lepi nedelji« ustavila, kjer so pokadili, poškopili, zapeli. Na ovinku tam so na Micko čakali ati — Ožbej Lodrantov. Devet mesecev sta bila ločena. Za mamico Micko dolgih, dolgih devet mesecev vdovstva. Kako so pogrešali dobrega in blagega moža in ljubečega očeta svojih otrok. Bolj in bolj se je Micki zdravje rahljalo po Ožbijevem odhodu.

Tako kot so bili skromni naš učitelj na Lešah, tako skromno jim je bil izbran prostor za poslednji počitek. Tisti naš učitelj, ki se niso nikoli razjezili, vedno so bili tako blagi. »Grom — mazonij«, so zmajali z glavo, če so otroci v razredih bili le preveč poredni. Popeljali so nas v Jugov travnik, pripovedovali o marljivosti mravelj in čebel. Se sklonili k travničnim rožam. Bili so očetovski do vseh. Razdelili so flanelco otrokom. Priskrbeli so svaku dr. Sušniku obdarovanje z volnenimi štronicami za jope otrok 3. in 4. razreda na Lešah. Jopico smo nosili le v šolo in cerkev. Mehko jopico iz bele volne.

Čisto na robu, tik ob ograji, se je našel skromen prostorček miru za nekdanjega igralca »Križvega pota«. Na življenjski poti je razdaljal iz svoje osebnosti čudežno bogata darila. Skozi dolga leta učiteljevanja je vcepljal v drobna srca šolarjev »bele nageljne: — Bodite dobri, ustrezljivi, iskreni, pridni, hvaležni ...

Najlepši spomin na šolo mi je ostal iz tretjega razreda na Lešah, ko me je učil Ožbej Lodrant.

Za hip se človeku zazdi, da je ta množica ljudi — Ožbejev razred na izletu. In spet stopi v spomin procesija, ki se na ovinku spušča v notranjost polja. Oživijo znani obrazi — Sušnikove matere — Štefijeve žene, Lodrantove matere — Ožbijeve mame, dalje obrazi mladih mamic — nekdanjih Sušnikovih dečl — Micka, Pavlika, Justika, Pepca — hčerke, poročene Ivartnik pa nisem poznala, ker se je zgodaj odselila v Guštanj. V spominu se zvrstijo obrazki otrok že tretje in četrte Suške generacije. Oživi podoba mojih staršev, ko sta bila še mlada. Oživi spomin na Lodrantovo primicijo. Na dolgo — dolgo vrsto deklet — družičk v belih obličicah. Kako drhtijo nageljni na glavicah. Med nami pa je bil Pristovski Pepi — Dragov oče, poln šegavih domislic. Kdaj pa kdaj je iz megle rahlo porosilo na dolga omizja novomašniških gostov sredi Lodrantovega sadovnjaka. Strune citer so drhte, rože v kitah so cvetele, bil je enkrat, nepozabni dan.

Željo po novomašniku je izpolnila Micka — današnja Lodrantova mama in babica — Suška Micka. Ta želja je v rodovini že dolgo tlela. Po tem poklicu je hrepenel tudi Ožbej, a se mu ni izpolnilo. Črne šole, kot so takrat rekli šolam v semenišču, so bile za njegove starše predrage. Ta poklic je bil izbran tudi Štefijeve-

mu sinu dr. Francu Sušniku. Razmere so nanesle, da se je posvetil šolstvu.

Zalni spreved se bliža ograji. Mlada, močna dekleta se zgrnejo okoli globoke jame. Zemlja čaka, da ji vrnejo delček Suških korenin.

V mladih dekletih — dijakinjah iščem podobo Suške gospodinje, ko se je davno, pred 120 leti priženila na Suško. V vnukinjah pokojne Micke vidim podobo žene Suškega dedija, ki pričakuje otroka — Štefija.

Dolgo krilo, ki je po modnih pravilih in tedanjih šegah po Koroških hribih bilo strogo obvezno — se je opletalo ob noge. Včasih z zasneženim robom, segajočim do gležnjev. V naročju hribovske žene vidim »mevtro«, polno vode. Gaz v strmino je poledenela. Žena mora stopati v celo, da ne zdrsne po strmini z vodnim tovorom vred. Zdaj so Lodrantovo blago bitje položili v naročje Hrastnikovih leh. To je za dobre otroke, vnučke in sestre najbridkejši trenutek. Pred 270 leti so v naročje koroške zemlje položili kar 5 ljudi s Suške domačije.

Grunt na Suški strmini je bil tako stežaven. Od doline pa tako čudno oddaljen. Tri ure hoje za mladega človeka do Prevalj. In tri ure nazaj. In to nekdanje dekletce, ki je atiju prišlo naproti v Leško šolo, ki je z lističem in barvico v roki tudi poskušalo kaj narisati med nami, ki smo bili tri — štiri leta starejši od nje, tokrat stoji ob odprtem grobu svojih staršev. Mami je bila tako dobra strežnica. Podnevi, ponoči, čeprav je morala na šiht. Nič ji ni bilo prehudo. Tako lepo mirno je bilo v tem Lodrantovem domu. Otroci so prepojeni z velikim darom dobrote. Živel so v njej. Podedovali so jo.

Na ovinku nekdanje procesije ob lepi nedelji, je postala procesija. Na tem ovinku je postala po dolgih letih bogatega življenja in razdajanja Lodrantovih staršev. Srečala sta se ob cerkveni igri »Križvega pota«. Tu ob ograji, ob robu pšeničnih leh, je bil sklenjen njun »Križev pot«.

Tu, na ovinku nekdanje procesije spijo tople Mickine oči. K počitku so sklenjene roke, ki so pokazale toliko prelepih načinov izdelovanja ročnih del — dragoce-nih del.

Vnukinja — nekdanje Krpuhove dečle v »planini« je pospremila z nami Suško Micko k zadnjemu počitku. Še vedno jih veže vez nekdanjega otroškega prijateljstva med njo in Suškim Štefijem. Krpuhovo dekletce se je pozneje priženilo k Apohalu v Podkraj. Njeni otroci so bili: Johan, Tončka in Micka, ki so jo na Kiselci vodi med vojno ustrelili. Lodrantovi so na Apohalje radi zahajali. Tam so imeli košnjo za kravo in vir lepih spominov na preteklost svojega rodu.

Jernej Krof

Pust

Pust je praznik vse norčije,
je se dobro, mnogo pije,
igre so na dnevnem redu,
še kjer prepir se vrine v sredo.

Kjer je godba, tudi ples,
mačka mjavka, laja pes,
petelin pa tudi poje,
da poskusi štime svoje.

Ker doma je tudi raca,
v vodi rada kokobaca,
novica tu že ni več nova,
da oponaša se še sova.

Kdor Urha kliče, žabe vika,
temu tudi ni spotika,
če ta mu pride na pomoč,
sam sebi vošči lahko noč.

Kdor je junak, gre mimo tega
ne zgrabi kačja ga zalega,
ostane ti vsaj mirna vest,
ki pravi ti, saj bil si fejš.

Vožnja brez varnostnega pasu

Rok Gorenšek

Podkovski kovač

Komaj sem začel pomniti, že sem moral očetu pomagati pri delu. Moral sem po svojih močeh pomagati in biti zraven pri najrazličnejših kmečkih opravilih. Tudi pri vožnji lesa, stelje in raznih kmetijskih pridelkov s konji in voli. Včasih je bilo treba, poleti pri vozu, pozimi pa pri saneh kaj okovati, »zašvasati« strgano verigo. Tako smo tedaj po domače imenovali varjenje železa. Ko je bilo treba popraviti in ošpičiti klince in cepine, posebno pa tedaj, kadar se je zbosil konj in ga je bilo treba podkovati. Takrat sva z očetom ponavadi šla k tedanjemu hotuljskemu kovaču, rajnemu Rožankovemu Zepanu. Ta je imel svojo kovačijo pri Rožankovi žagi, ob glavni cesti, ki pelje iz Kotelj na Ravne.

Pred drugo svetovno vojno je bil Rožankov Zepa pravzaprav edini uradni kovač v Kotljah. Imel je kovaško obrt ter naziv »podkovski kovač«. To je pomenilo, da je opravil kovaško, podkovsko šolo in izpit na državni šoli v Ljubljani. To mu je dajalo pravico podkovati konje, tudi vojaške, če je bilo potrebno.

Rožankov Zepa je bil dober, daleč okoli znan kovač. Žal so ga zaradi njegovega sodelovanja v NOB med okupacijo zverinsko umorili nemški policisti na Rimskem vrelcu. Ubili so ga tako, da so ga križali z glavo navzdol. Toda Rožankov Zepa na bil edini podkovski kovač v Kotljah. Hotuljci smo že takrat imeli še enega izučenega podkovskega kovača. Zanj pa nismo vsi vedeli in še danes ne vemo vsi, da je kovač in še celo izučen podkovski kovač povrh, čeprav živi med nami že dolga leta, saj mu prav letos teče že 73. leto življenja.

Ta mož je Maks Gorenšek, Volenov Maks po domače, ki živi in prebiva v hiši, dvojčku ob cesti proti Ravnam. Volenov Maks je danes edini še živeči podkovski kovač v Kotljah. Prav gotovo pa je tudi eden izmed redkih takšnih kovačev tudi v Sloveniji.

Ko se je Maks Gorenšek 21. septembra 1912. leta rodil pri kmetu Protiču na Brdinjah, kjer sta takrat živela njegova starša kot najemnika, saj tedaj še nista bila lastnika Volenovega grunta na Brdinjah. Oče, Štručev sin Alojz Gorenšek, in mati Marija, roj. Šisenik, mati Prežihove žene Micke, sta šele pozneje postala Volena, in tedaj je tudi Maks postal Volenov. V osnovno šolo je hodil Maks v Kotlje. Potem pa se je šel učiti za kovača k večjemu in daleč okoli poznanemu kovaškemu mojstru Reberniku na Prevalje. Pri njem se je izučil za splošnega, rokodelskega in podkovskega kovača. Kovaški izpit pa je opravil pri znanem trškem kovaču Pipanu v Guštanju, kakor so se takrat Ravne na Koroškem imenovala. Pozneje je moral opraviti tudi posebni strokovni izpit na državni podkovski šoli v Ljubljani, kjer je poleg spričevala za splošnega orod-

nega kovača leta 1935 prejel tudi spričevalo za podkovskega kovača s pravico podkovanja konj, vključno vojaških. Takoj po končanem uku in opravljenem izpitu ga je že čakala vojaščina. Odslužil jo je v Bosiljgradu v Makedoniji.

Leta 1937 se je Volenov Maks zaposlil v železarni na Ravnah. Delo je dobil v težki kovačnici. Že čez dve leti pa je poprijel za delo v orodni kovačnici, kjer je ostal do upokojitve leta 1970. V njegovi delovni dobi je izjema le čas od 7. julija 1944 do septembra 1945, ki ga je preživel v partizanih.

O tem težkem in nevarnem času ne govori dosti. Je preskromen. Pa vendar! V partizane je šel prostovoljno, po lastni odločitvi. Najprej je bil na terenu, nato pa je bil dodeljen v I. koroški bataljon. Udeležil se je težkih bojev z Nemci v Črni, Podpeci, Bistri. Pa pri Novi Štifi pri Gornjem Gradu ob nemški ofenzivi na Gornjo Savinjsko dolino. Sledili so hudi boji na Črnicu, Kramarici, Menini planini, Smrekovcu. Pa še krvavi napad na bunkerje v Šmartinu ob Savi, kjer je padlo 28 partizanov.

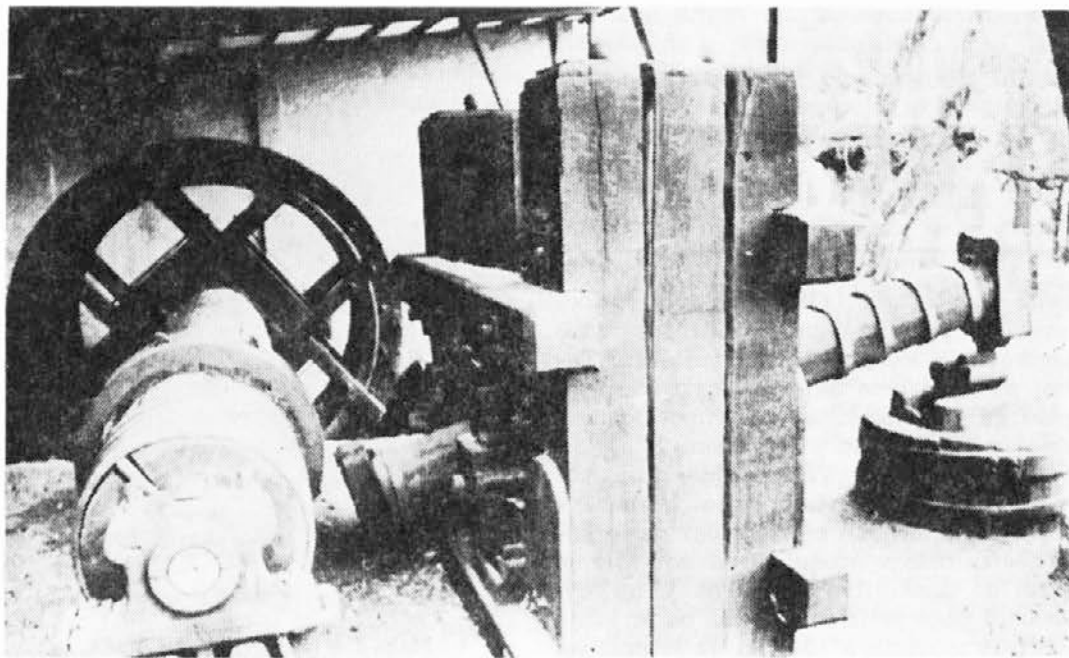
Svobodo je Maks leta 1945 dočakal kot kurir na domačem terenu. Med prvimi redkimi partizani, ki so se že vrnili iz gozdov, je doživel prihod ustašev in razočaranje Nemcev. Bilo jih je na tisoče, partizanov pa le 10. Maks je bil nekaj časa tudi borec Bračičeve brigade in tudi v partizanski podoficirski šoli v Gornji Savinjski dolini je bil, dokler niso tja prodrli Nemci. Na domači teren je bil poslan zato, ker je v hudi in ostru zimi 1944–1945 omrznil. Za vse to je bil naš podkovski kovač Volenov Maks odlikovan z medaljo za hrabrost in z medaljo za zasluge za narod. Leta 1947 se je poročil in si ustvaril družino. Za ženo je vzel sedaj že pokojno Faniko Jež. Rodila mu je dva sina: Vlada in Milana. Oba sta že poročena, dedija—kovača pa že razveseljujejo vnuki in vnukinje. Maksova ovset je bila prva trojna ovset po drugi svetovni vojski v Kotljah. Ženili so se Volenovi puobi: Maks s Faniko, Polda z Ančko, rojena Štruc, in Anza z Ančko, rojena Kamnik. Ovset je bila v gostilni pri Križanu v Kotljah, danes te hiše ni več. Ovset pa je po tedanji šegi trajala tri dni. V prvih letih po ženitvi sta si Volenova Maks in Polda kot brata skupaj zgradila hišo, dvojček, na zemljišču, ki sta ga podedovala in kjer še tudi sedaj živita. Brata sta poznana kot samouka, posebno Maks, za gradbena, betonerska, tesarska in železokrivska dela, zato sta že mnogim pomagala pri gradnji hiš in drugih delih. Pomagala sta tudi meni pri gradnji doma, za kar jima bom vedno hvaležen, še posebno pa Maksu kot vodji del. Pri delu ju je bilo prav zanimivo opazovati. Maks je bil nesporno mojster-vodja, Polda pa delavec, izvajalec, ki je razumel, kar je bilo treba storiti,

Maks Gorenšek-Volenov Maks

brez besed in ukazovanja. Nikoli se nista med delom glasno sporekla. Včasih je pa le prišlo do česa hujšega, tako, da je narasla temperatura do vrelišča. Polda se je takrat ponavadi pričel potihoma pridušati, Maks pa tolči s kladivom ali sekiro, da je odmevalo. Tedaj je bilo zame najbolje, da sem se potihem umaknil in daleč v stran, kje v zavetju, počakal, da je nevihta minila in se je »vreme zjasnilo«. Sicer pa se Volenovega Maksa, pa tudi Poldana živo spominjam še iz otroških let. Maks je že takrat, ko se je še učil za kovača, rad prihajal k Vužniku, kjer je v naši domači kovačnici, doma na gorici, očetu popravljal vozove, verige, podkoval konje in sploh opravljal najrazličnejša kovaška dela. Bil je mlad in rad se je poigral tudi z nami, otroki. Tako je nekoč ugotovil, da je mene takrat bilo rado ponoči strah. In to je bila resnica. Posebno strah me je bilo iti zvečer v mraku ali ponoči v temi mimo Pavšečega križa, ki stoji še danes ob robu gozda na koncu hotuljskega podna v smeri proti Podgori in Uršlji gori. Pri tem križišču je namreč po pripovedovanju starejših ponoči po »večni luči« strašilo. Naš Maks seveda ne bi bil Volenov Maks, če tega svojega spoznanja ne bi bil izkoristil in se zabaval na moj račun. Ker je zvedel tudi to, da je mene strah zvečer šele potem, ko zvon v farni cerkvi svete Marjete v Kotljah odzvoni »večno luč«, je ponavadi mirno počakal do tedaj. Potem pa je poklical očeta, rekoč: »Strič! Goti! Cigaret mi je zmanjkalo. Naj mi jih gre Roki kupit k Toniju v Kotlje« Meni so pri teh »lju-beznivih« besedah šli seveda lasje pokonci od strahu. Oče pa ni poznal pardona. Takoj me je nagnal ponje. Mene je bilo strah, da sem spreminjal barve, Maks pa se mi je sladko, privoščljivo smejal. Nič ni pomagalo. Moral sem iti v temi po cigarete v Kotlje. Seveda sem se »proslulemu« Pavšečemu križu na daleč izognil, tako da sem šel mimo Brčnika ali Garnika.

Tak je bilo včasih življenje. Ni me sram priznati, da me je bilo tedaj tudi strah. Temu se pa tudi ni čuditi. Televizije, radia in elektrike še nismo poznali. Večeri so bili dolgi, temačni, polni migetajočih senc po stenah, ki jih je povzročal odsev

Ponos začetka fužin

ognja z ognjišča ali iz peči. Vse je bilo posebno za otroke mnogo bolj skrivnostno kot sedaj. Pogovori odraslih pa so se kar vpričo otrok sukali okrog strahov, da je nam otrokom zastajal dih in nam je ledenela kri po žilah.

Kadar se danes z Volenovim Maksom, »podkovskih kovačem«, srečava, se seveda oba od srca nasmejiva ob spominih na te

minule čase, na ta minula otroška, mlada leta, ki pa so bila vkljub vsemu lepa, saj so v našem spominu ohranila vsaj majhen delček tiste skrivnostnosti, ki je danes tudi za otroke ni več. Takšen je ta naš še živi hotuljski »podkovski kovač«, Volenov Maks. Dober človek je. Naj še dolgo živi zdrav med nami, ki ga spoštujemo in radi imamo!

na srečo pa očeta in dveh otrok ni bilo doma; bila sta tudi moja sošolca. Nato so prišli še h Kohu, pobili so najemnico in njeno hčer Tončko ter nekaj talcev, ki so jih privedli s seboj, ter vse skupaj zmetali v goreči hram. Petrček, ki je šel k sosеду po ovce, kamor so ušle, jih je nič hudega sluteč gnal proti domu in ga je še soseda slišala peti tisto otožno... pušelj pa mora bit, zelen al plav, z njim bom slovo jemav... pač ni vedel, da poje sebi v slovo. Komaj je prignal čez hrib, že so ga zgrabile zločinske roke, pobili so ga in vrgli v ogenj. Ko bi vsaj slutil, kaj se dogaja onstran hriba, bi še lahko ušel smrti, tako pa je komaj štirinajstletni sošolec daroval svoje mlado življenje za svobodo.

Tudi brata Poldija so ujeli Nemci nekje na Remšniku. Privezanega k drevesu so hudo mučili in ga nato ustrelili z drugimi ujetimi soborci.

Tako je preminil rod Kohovih fantov, ki so nosili priimek hišnega imena. Morda je kdo izmed Kohovih prednikov kupil to domačijo in so jo poimenovali po njihovem priimku.

Po osvoboditvi si je hčerka Julka z možem na pogorišču zgradila skromen, a lep domek, ki ji služi za oddih. Včasih se ji pridruži še sestra Anica z družino, ki živi na kmetiji, ki je doživljala enako težko usodo. Tudi ob njeni hiši stoji spomenik padlim borcem. Skupaj obujata spomine na nekdanje lepe in tudi težke dni.

Te vrstice naj bodo zapisane v spomin na mojega sošolca ob štiridesetletnici njegove smrti.

Ludvik Mori

Spomin na Kohove

Pustega in meglenega jesenskega dne sem se odpravil na Kozji vrh pri Ojstrici. Pot me je vodila mimo samotne Kohove domačije, kjer je na hiši pritrjena spominska plošča z napisom:

SEŽGALI DOM SO IN DRUŽINO
KRES KRVAVI JE GOREL...

Ponovno me je zmrazilo do dna duše ob spominu na kruto preteklost. Prve dni lanskega novembra je minilo štirideset let od tega žalostnega dogodka. Preden sem nadaljeval pot, sem se poklonil spominu ljudi, ki so umrli tako krute smrti.

V meni so ponovno oživele spomini na to družino in na naša otroška leta. Bili smo precej oddaljeni drug od drugega, le v šolo smo hodili skupaj z mlajšimi.

Starejših morda ne bi poznal, če ne bi s svojo glasbo sodelovali v naši farni cerkvi. Na majhni Kohovi kmetiji je odraščalo pet fantov in dvoje deklet. Bila je to skrbna in marljiva družina. Poleti so obdelovali svoj košček zemlje in opravljali priložnostna dela pri sosedih, pozimi pa so pele statve, na katerih so izdelovali lanena in druga platna. Starejša hči Julka je bila v službi in tako je pomagala s svojimi prihranki mlajšemu bratu pri študiju; na žalost pa je ta med študijem umrl. Vsa

družina je bila glasbeno nadarjena. Radi so prepevali doma in ob drugih priložnostih, oče in sinova pa so igrali na razna glasbila po ohceti in veselica. Cela Kohova družina je uživala med okoličani spoštovanje in ugled.

Bolj globoko sta mi ostala v spominu mlajša dva, Anica in Peter, s katerim sva začela skupaj drgniti šolsko klop. Peter je bil okrogloličen, bled fantič, velikokrat ga zaradi bolezni po več dni ni bilo v šolo, a drugače je bil nagajiv in živahen. Rad je prepeval, včasih je prinesel s seboj ustne orglice, iz katerih je izvajal lepe melodije. V tistih časih so bile orglice pravo bogastvo za šolarje in le redki so se z njimi lahko ponašali, medtem ko jih danes le še redko kateri šolar vzame v roke.

Mati, oče in trije sinovi so tik pred vojno v krajših presledkih drug za drugim umrli. Ostali sta le hčerki in mlajša sinova Poldi in Peter. Ker pa sta tudi Poldi in Anica odšla v službo, sta dala kmetijo v najem in pri najemnikih je ostal najmlajši, Peter. Leta 1944 se je Poldi skupaj z najemnikovimi sinovi pridružil partizanom in tako so partizani bili večkrat gostje Kohove domačije, dokler niso bili izdani.

Prišli so gestapovci iz Dravograda. Še prej so požgali mežnarijo pri sv. Urbanu, mater te mežnarije so ujeli nekje spotoma,

Spominska plošča na Kohovi domačiji

Meta Boštjan

NOVOSTI NAŠE KOROŠKE OSREDNJE KNJIŽNICE

„DR. FRANC SUŠNIK“

Med 3160 knjigami, ki jih je Koroška osrednja knjižnica »Dr. Franc Sušnik« Ravne na Koroškem dobila v letu 1984, so tudi tele:

SPLOŠNO — BIBLIOGRAFIJE — ZBORNIKI

Splošno

Baigent, M. — R. Leight — H. Lincoln: Sveta kri in sveti gral. — Ljubljana, 1983.
Kartelj, V.: Roboti 20. veka. — Beograd, 1978.
Ežegodnik. 1982. — Moskva, 1982.
Goluža, L. — B. Lipanovič: Kvskoteka. — Zagreb, 1982.
Razvoj znanosti. — Ljubljana, 1984.

Bibliografije

Bibliografija Gradbenega centra Slovenije. — Ljubljana, 1983.
Bibliografija prevoda u SFRJ. Let. 1982. — Beograd, 1983.
Suhodolčan M.: Bibliografija Uršlje gore in planinskega društva Prevalje. — Ravne na Koroškem, 1984.
Katalog stranih serijskih publikacija u bibliotekama Jugoslavije. 1981 — 1: A-L. — Beograd, 1984.
Bibliografija razprava i članaka. Muzika. A-R. — Zagreb, 1984.
Kos, S.: Bibliografija Založbe Obzorja Maribor. — Maribor, 1984.
Geografska bibliografija Slovenije za leto 1982. — Ljubljana, 1983.
Munda, J.: Bibliografija Slovenske matice. 1964—1983. — Ljubljana, 1984.
Katalog serijskih publikacij s področja tehniških in prirodoslovnih ved. Zv. 1, 2. Dop. izd. — Ljubljana, 1984.

Knjižničarstvo

Knjižnica. Let. 27, 28. — Ljubljana 1983, 1984.
Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 301—600. — Maribor, 1983.
ISBD (PM) Mednarodni standardni bibliografski opis glasbenih tiskov. — Ljubljana, 1984.
ISBD (A) Mednarodni standardni bibliografski opis starejših (antikvarnih) zaključenih publikacij. — Ljubljana, 1984.

Periodika — zborniki

Mohorjev koledar 1984. — Celje, 1983.
Arzenšek, A.: Spomini na ikone : koledar Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1983.
Boštjan, F.: Partizanske domačije na Slovenskem Koroškem : koledar Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1984.
Koroško mladje. Št. 52, 53, 54, 55. — Celovec, 1984.
Vestnik koroških partizanov. Let. 18. — Ljubljana, 1984.
Nostradamusova pratika. — Ljubljana, 1984.
Kuharska pratika. — Ljubljana, 1984.
Seznam tujih periodičnih publikacij v knjižnicah mesta Maribora 1984. — Maribor, 1984.
Pratika. 1983, 1984. — Celovec. 1982, 1983.
Koledar Družbe sv. Mohorja. 1984. — Celovec, 1983.

Muzeji

Golija, B.: Prežihov ciklus. — Maribor, 1984.
Poročilo o delu Občinske raziskovalne skupnosti za leto 1982, 1983. — Ravne na Koroškem, 1983, 1984.
Razstava sodobne tapiserije v Srbiji. — Slovenj Gradec, 1984.
Sponinski center Josip Broz Tito. — Beograd, 1984.

FILOZOFIJA — MARKSIZEM — PSIHOLOGIJA

Filozofija

Erjavec, A.: O estetiki, umetnosti in ideologiji. — Ljubljana, 1983.
Zenko, F.: Aristotelizam od Petriča do Boškovića. — Zagreb, 1983.
Platon: Gozba. — Beograd, 1983.
Filozofija skozi psihoanalizo. — Ljubljana, 1984.
Nietzsche, F.: Tako je govoril Zaratustra. — 2. izd. — Ljubljana, 1984.
Hribar, T.: Kopernikarski obrat. — Ljubljana 1984.
Erjavec, A.: Estetika in epistemologija. — Ljubljana, 1984.
Fichte, J. G.: Izbrani spisi. — Ljubljana, 1984.

Marksizem

Reich, W.: Sexpol. — Ljubljana, 1984.
Stanič, G.: Razvoj Marxove in Engelsove teorije partije. — Ljubljana, 1984.
Grlič, D.: Misaona avantura Waltera Benjamina. — Zagreb, 1984.
Nikolič, M.: Marksizam i samoupravljanje. — Zagreb, 1984.
Sohn-Rathel, A.: Materijalistička kritika spoznaje i podruštvljenje rada. — Zagreb, 1984.
Kalanj, R. — V. Mikecin: Subjekti i alternative socializma. — Zagreb, 1984.
Majer, B.: Temelji marksizma 1.-2. nat. — Ljubljana, 1984.
Temelji marksizma 2.-2. nat. — Ljubljana, 1984.
Ziherl, B.: Zbrana dela. Knj. 2. — Ljubljana, 1983.

Psihologija — Logika — etika

Rus, V.: Možnost nove estetike. — Ljubljana, 1983.
Trstenjak, A.: Teorije zaznav. — Ljubljana, 1983.
Pečjak, V.: Nastajanje psihologije. — Ljubljana, 1983.
Horvat, L.: Teorije in dejavniki kognitivnega razvoja. — Ljubljana, 1983.
Ringel, E.: Da odbaciš život. — Zagreb, 1983.
Fulgosi, A.: Psihologija ličnosti. — 2. izd. — Zagreb, 1983.

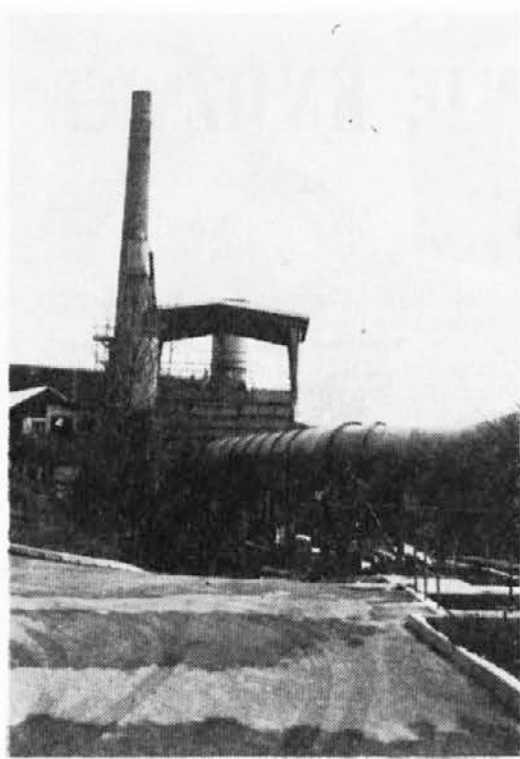
Trstenjak, A.: Ekološka psihologija. — Ljubljana, 1984.
Lamovec, T.: Emocije. — Ljubljana, 1984.
Donaldson, M.: Um deteta. — Beograd, 1982.
Freud, S.: Dve analizi. — Ljubljana, 1984.
Tepperwein, K.: Visoka šola hipnoze. — Zagreb, 1984.
Trstenjak, A.: Hoja za človekom. — 2. popr. izd. — Celje, 1984.
Trstenjak, A.: Človek samemu sebi. — 2. izd. — Celje, 1984.
Langen, D.: Nespečnost. — Ljubljana, 1984.
Fromm, E.: Djela. 1-12. — Zagreb, 1984.

Verstvo

Dalmatin, J.: Slovenska protestantska pesmarica. — Faks. izd. — Ljubljana, 1984.
Nadrah, A.: Zanimarjeni zakladi. — Ljubljana, 1983.
Rahman, F.: Duh islama. — Beograd, 1983.
Svetopisemski vodnik. — Koper, 1984.
Bartelj, L.: Globinski razum in stvarnost. 1, 2. — Ljubljana, 1983.
Bartelj, L.: Globinski razum in prastvarnost. — 1, 2. — Ljubljana, 1983.
Kerševan, M.: Religija v samoupravnih družbi. — Ljubljana, 1984.
Vesnjak, J.: Nedelja naše znamenje. — Ljubljana, 1984.
Knowles, A.: Verovati danes. — Koper, 1984.
Leger, L.: Slovenska mitologija. — Beograd, 1984.
Dalmatin, J.: Ta celi catchismus, eni psalmi inu teh vekskih godov stare inu nove kerszhanske pejsmi anno M. D. LXXXIII. — Ljubljana, 1984.
Wright, C.: Kristjan in sveto pismo. — Koper, 1984.
Čuk, S.: Iskalci in pričevalci. — Koper, 1984.
Redovništvo na Slovenskem. 1: Benediktinci, cistercijani, kartuzijani. — Ljubljana, 1984.
Knowles, A.: Življenjsko krščanstvo. — Koper, 1984.
Balchin, J.: Kaj kristjani verujemo. — Koper, 1984.
Putz, G.: Die Kärntner Slowenen und die Kirche. — Salzburg, 1982.
Ions, V.: Indian Mythology. — New York, 1983.
Perowne, S.: Roman Mythology. — New York, 1983.
Avguštin, A.: Izpovedi. — Celje, 1984.

Skupina prostovoljcev enote TO gre na strelske vaje

Nova švedska odpraševalna naprava za staro jeklarno

Janžekovič, J.: Krščanstvo in marksizem. — Ponat. — Celje, 1984.
Parrinder, G.: African Mythology. — 2. impr. — Felthan, 1984.
Neweklowsky, G.: Trubarjev katekizem 1550. — Ljubljana, 1984.

DRUŽBENE VEDE — SOCIOLOGIJA — STATISTIKA — POLITIKA — POLITIČNA EKONOMIJA — PRAVO — JAVNA UPRAVA — SOCIALNO SKRBSTVO — ŠOLSTVO, TRGOVINA, PROMET — NARODOPISJE

Sociologija — sociografija

Naloge ZK pri nadaljnjem uresničevanju političnih izhodišč za akcijo ZKJ v razvoju socialističnega samoupravljanja, bratstva in enotnosti ter sožitja na Kosovu. — Ljubljana, 1984.
Sociološki leksikon. — Beograd, 1982.

Statistika

Teme iz marksistične sociologije. — 2. izd. — Ljubljana, 1983.
Blagoev, B.: Statistika za samoupravljalce. — Ljubljana, 1983.
Makarovič, J.: Mladi iz preteklosti v prihodnost. — Ljubljana, 1983.
Statistisches Jahrbuch der Landeshauptstadt Klagenfurt 1982. — Klagenfurt, 1982.
Statistični pregled za občine koroške regije: Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. Št. 1, 2. — Ravne na Koroškem, 1984.
Statistični koledar Jugoslavije. Let. 25, 26. — Beograd, 1982, 1983.
Statistički godišnjak Jugoslavije 1984. — Beograd, 1984.
Mastnak, M.: Spremembe strukture meščanske družbe. — Ljubljana, 1984.
Slowenische Jahrbücher 1985. — Klagenfurt/Celovec, 1984.
Statistični letopis SR Slovenije 1983. Let. 22. — Ljubljana, 1983.

Politika

Grgič, J.: Odnosi med Vatikanom in Jugoslavijo po letu 1960. — Ljubljana, 1983.
Trček, V. — V. Janžič: Načela in praksa mednarodnega sodelovanja ZKJ. — Ljubljana, 1983.
Razprave in gradivo. 16. — Ljubljana, 1983.
Kardelj, E.: Socialistična zveza delovnega ljudstva. — Ljubljana, 1984.
Turk, D.: Načelo neintervencije. — Ljubljana, 1984.
Grabovšek, B.: Mirovna gibanja in evrorakete. — Ljubljana, 1984.
Kardelj, E.: Socializem in vojna. — Ljubljana, 1984.

Splichal, S.: Mlini na veter. — Ljubljana, 1984.

Narodne manjšine

Bogovič, A. — B. Cajnko: Slovenci v Franciji. — Ljubljana, 1983.
Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes. — Ljubljana, 1984.
Hände weg von der Schule. — Klagenfurt/Celovec, 1984.
Barker, T. M.: The Slovene Minority of Carinthia. — New York, 1984.

Delavsko gibanje — komunistična partija

Naloge zveze komunistov pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. — Ljubljana, 1983.
Aktualna ekonomska ter politična situacija in idejnopolične naloge ZK pri uresničevanju stabilizacijske politike v 1984. letu. — Ljubljana, 1983.
Stanič, G.: Zveza komunistov v razmerah socialističnega samoupravljanja. — Ljubljana, 1983.
Prispevek za zgodovino delavskega gibanja. Let. 23. — Ljubljana, 1983.
Fischer, J.: Čas vesolniga socialnega punta se bliža. — Ljubljana, 1983.
Božič, B. — J. Pieterski: Delavsko gibanje in Zveza komunistov Jugoslavije. — Maribor, 1984.
Delavska opozicija. — Ljubljana, 1983.
Boštjan, R.: Politika slovenskih komunistov do religije in cerkve. Dipl. nal. — Ravne na Koroškem, 1984.
Zgodovinska noč na Čebinah. — Dotisk. — Ljubljana, 1984.
Uresničevanje vodilne vloge ZKJ v družbi in krepitev njene idejne ter akcijske enotnosti. — Ljubljana, 1984.

Politična ekonomija

Rizzi, B.: Birokratski kolektivizam. — Zagreb, 1983.
Hribar, T.: Metode Marxovega kapitala. — Ljubljana, 1983.
Obrtni zakon. — Ljubljana, 1984.
Bunc, M.: Temelji politične ekonomije za samoupravljalce. — Ljubljana, 1984.
Horvat, B.: Politička ekonomija socializma. — Zagreb, 1984.
Mencinger, J.: Ekonomika Jugoslavije. Del. 2. — Ljubljana, 1984.
Senčar, P.: Osnove gospodarjenja in organiziranja v združenem delu. — Ponat. popr. izd. — Maribor, 1984.
Aktualna vprašanja politike cen v letu 1984. — Ljubljana, 1984.
Aktualna vprašanja razvoja drobnega gospodarstva. — Ljubljana, 1984.
Deželak, B.: Politika in organiziranje marketinga. — Maribor, 1984.
Uvod v novo ekonomijo. — Ljubljana, 1984.
Dragičević, A.: Kritika političke ekonomije. — Zagreb, 1984.

Delo — samoupravljanje

Novak, J.: Letni dopust. — Ljubljana, 1983.
Popit, F.: Bodimo dobri gospodarji in upravljalci. — Ljubljana, 1983.
Združeno delo. Zv. 50, (51), 52, 53, 54, 55, 56. — Ljubljana, 1983, 1984.
Lahovnik, M.: Rehabilitacija in zaposlovanje delovnih invalidov v delovni organizaciji Lesna, Slovenj Gradec. Dipl. nal. — Slov. Gradec, 1981.
Strojin, T.: Pravica do prostega časa. — Ljubljana, 1983.
Aktualna vprašanja uresničevanja kadrovske politike. — Kranj, 1984.
Gspan, P.: Ekologija dela. — Ljubljana, 1984.
Sindikati v združenem delu. — Ljubljana, 1984.
Program družbenopolitičnega usposabljanja v Zvezi sindikatov Slovenije. — Ljubljana, 1983.
Cajnko, Z.: Idejnoteoretične zasnove razvoja samoupravljanja. — Ljubljana, 1984.
Purg, D. — Smole-Grobovšek, V.: Participacija in ideje samoupravljanja v svetu. — Ljubljana, 1984.
Verhovnik, V.: Ekologija dela. — Ljubljana, 1984.
Organizirana rekreacija in oddih. — Ljubljana, 1984.
Pešec, M.: Inovacijska praksa v organizacijah združenega dela. — Ljubljana, 1984.

Petrič, E.: Pravica do samoodločbe. — Maribor, 1984.
Vlaj, S.: Krajevna skupnost v sistemu socialističnega samoupravljanja. — Ljubljana, 1984.
Moč Jugoslavije je v samoupravljanju. — Ljubljana, 1984.
Mikeln, P.: Studij dela. — Kranj, 1984.
Delitev po delu in rezultatih dela. — Ljubljana, 1984.
Sam svoj gospodar. — Ljubljana, 1984.
Šetina, P.: Družbeno varstvo samoupravnih pravic delavcev. Dipl. delo. — Ljubljana, 1984.

Finance

Pernek, F.: Finance in finančno pravo SFRJ. — Maribor, 1984.
Poročilo o uresničevanju srednjeročnega plana Ljubljanske banke. Temeljne koroške banke Slovenj Gradec v letu 1983. — Slovenj Gradec, 1984.
Arhar, F.: Mednarodna integracija kapitala in dela. — Ljubljana, 1984.
Integracije v gospodarstvu. — Ljubljana, 1984.
Kavčič, T.: Investicijska izgradnja. — Kranj, 1984.
Štern, Z.: Organizacija poslovanja s hranilnimi vlogami v temeljni banki. Dipl. delo. — Podgorje, 1983.
Predpisi o cenah. — Ljubljana, 1984.
Crnkovič, R.: Denar in kredit v OZD. — 3. popr. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.
Turk, I.: Upravljalni vidik računovodstva. — 3. pred. izd. — Maribor, 1984.

Pravo

Predpisi o prekrških. — Ljubljana, 1983.
Ribarič, M. — C. Ribičič: Delegatski skupščinski sistem. — Ljubljana, 1983.
Mednarodno zasebno pravo. — Ljubljana, 1983.
Zbirka odločb sodišč združenega dela v SR Sloveniji. Knj. 5. — Ljubljana, 1983.
Smerkolj, B.: Pravna fakulteta v Ljubljani. — Ljubljana, 1983.
Žerjav, C.: Kriminalistika. — Ljubljana, 1983.
Zbirka skupnih stališč gospodarskega sodstva. — Ljubljana, 1984.
Register veljavnih predpisov SFRJ in SR Slovenije. — Ljubljana, 1983.
Požar, D.: Osnove kazenskih postopkov. — Ponat. — Maribor, 1983.
Justin, I.: Osnove civilnih sodnih postopkov. — Izp. ponat. — Maribor, 1983.
Lerotič, Z.: Nacija. — 2. dop. i proš. izd. — Zagreb, 1984.
Rupel, S.: Družinsko pravo. — Ljubljana, 1984.
Milutinović, M.: Penologija. — 2. dop. izd. — Beograd, 1981.
Justin, I.: Pravosodje v SFR Jugoslaviji. — 2. izp. ponat. — Maribor, 1982.
Zbornik znanstvenih razprav. — Let. 43. — Ljubljana, 1983.
Dedovanje. — Ljubljana, 1984.
Žerjav, C.: Kriminalistika. — Ponat. — Ljubljana, 1984.
Kobe, P.: Kazensko procesno pravo. — 2. spr. in dop. izd. — Ljubljana, 1983.
Sajovic, B.: Družbenolastninska razmerja 2. — Ljubljana, 1984.
Cigoj, S.: Mednarodno pravo osebnih in premoženjskih razmerij. Knj. 1: Splošni nauki. — Ljubljana, 1984.
Mavrič, A.: Uresničevanje interesov delovnih ljudi in občanov. — Ljubljana, 1984.
Tarifa za storitve prve pomoči. Zakon o sodnih taksah s takšno tarifo. — Ljubljana, 1984.
Kazenski zakon SFR Jugoslavije. — Ljubljana, 1984.
Glavar, F.: Pravna ureditev obrtništva na Slovenskem. — Ljubljana, 1984.
Zakonodajna in samoupravna normativna aktivnost. — Ljubljana, 1984.
Stanovanjski spori in njihovo reševanje. — Ljubljana, 1984.
Zupančič, K.: Dedno pravo. — Ljubljana, 1984.
Cigoj, S.: Komentar obligacijskih razmerij. Knj. 1, 2. — Ljubljana, 1984.
Grad, F. — C. Ribičič: Volitve v delegatskem sistemu. — Ljubljana, 1984.
Predpisi o zavarovanju plačil s pojasnili. — 2. spr. dop. izd. — Ljubljana, 1984.

Novak, M.: Delovna pravo; posebni del. — Maribor, 1984.

Javna uprava — vojne vede

Ude, L.: Zakon o stanovanjskih razmerjih. — Ljubljana, 1984.

Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. — Ljubljana, 1984.

Narodna zaščita. — 2. nat. — Ljubljana, 1984.

Organizovanje i pripravljanje za zaščito od požara u miru i ratu u DPZ, MZ i OUR. — Kranj, 1984.

Marković, D. — N. Milovanović — D. Rebić: Bojevniki za mir. Knj. 1, 2. — Ljubljana, 1984.

Vlaj, I.: Krajevna skupnost. — Ljubljana, 1984.

Varnostne in samozaščitne izkušnje narodnoosvobodilnega gibanja pri graditvi in razvoju sistema družbene samozaščite in nekatera teoretična in praktična vprašanja naše varnosti danes. — Ljubljana, 1984.

Socialno skrbstvo

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. — Ljubljana, 1983.

Samoupravna ureditev zdravstvenega varstva na Slovenskem. — Ljubljana, 1983.

Boncelj, J.: Zavarovalna ekonomika. — Maribor, 1983.

Strovs, M.: Novi sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. — Ljubljana, 1984.

Prostovoljno delo na področju socialnih dejavnosti. — Ljubljana, 1984.

Statut Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1984.

Gačnik, B.: Beneficirana zavarovalna doba. — Ljubljana, 1984.

Šolstvo

Družbenomoralna vzgoja v osnovni šoli. — Maribor, 1983.

Človek ne živi samo od kruha. — Celovec, 1983.

Jurman, B.: Vrednotenje vzgojnega in drugega dela v domovih učencev srednjih šol. — Ljubljana, 1983.

Praper, P.: Veljavnost zgodnje diagnoze motenosti v prilagoditvi in veljavnost prognoze izkrivljenega razvoja osebnosti. Dokt. disert. — Ljubljana, 1981.

Veršnik, I.: Dvojezične predšolske vzgojne ustanove na južnem Koroškem kot pomemben vidik uresničevanja FADP. — Dipl. nal. — Ljubljana, 1983.

Jurman, B.: Načrtovanje življenja in dela v osnovni šoli. — Ljubljana, 1983.

Papotnik, A. — I. Gerlič: Tehnična vzgoja: v nižjih razredih osnovne šole. — Ljubljana, 1983.

Vresje, 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.

Zbornik za povijest školstva i prosvjete. 16. — Ljubljana, 1983.

O Klubu koroških študentov. — b. k., (1984).

Širec, J.: Operativiranje izobraževalnih učnih ciljev v srednjem izobraževanju. — Ljubljana, 1983.

Kolar, N.: Spremljanje in ovrednotenje celovitega in neprekinjenega programa za 5—7 letne otroke v COŠ. — Ljubljana, 1983.

Škoflek, I.: Motnje vedenja šolskih otrok. — Ljubljana, 1983.

Velikonja, M.: Sistemska in organizacijska didaktična zasnova stalnega strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev. — Ljubljana, 1984.

Zerovnik, A.: Vzgoja in izobraževanje otrok z motnjami v telesu in duševnem razvoju v procesu integracije. — Ljubljana, 1983.

Ostaneč, F. — A. Videčnik — A. Vovko: Šolsko varčevanje. — Ljubljana, 1984.

Širec, J.: Kako operativiram izobraževalni učni cilj. — Ljubljana, 1984.

Piciga-Rojko, D.: Razvijanje vzročnega mišljenja pri nadarjenih otrocih. — Ljubljana, 1983.

Slencnik, L.: Koroški Slovenci v boju za svojo šolo. — Maribor, Celovec, 1984.

Trgovina — turizem

Vipotnik, I.: Splošne uganke za blagovni promet. — Ljubljana, 1984.

Pregled namestitvenih zmogljivosti. — Slovenj Gradec, 1984.

Pauko, F.: Integralni turistični marketing. — Maribor, 1984.

Hrastelj, T.: Ofenzivno mednarodno poslovanje. — Maribor, 1984.

Deželak, B.: Politika in organiziranje marketinga. — Maribor, 1984.

Narodopisje

Kremenšek, S.: Etnološki razgledi in dileme. 1. — Ljubljana, 1983.

Švajncer, J. J.: Naše stare značke. — Maribor, 1983.

Hrovat, M.: Človek v zrcalu pregovorov. — Trst, 1983.

Križnar, I.: Politično osveščanje Slovencev. — Ljubljana, 1984.

Kozar-Mukič, M.: Slovensko Porabje. — Ljubljana, 1984.

MATEMATIKA — PRIRODOSLOVNE VEDE — ASTRONOMIJA — FIZIKA — KEMIJA — GEOLOGIJA — BIOLOGIJA — BOTANIKA — ZOOLOGIJA
Carinthia 2. Jahr. 93. — Klagenfurt, 1983.

Varstvo narave

Naravne nesreče v Jugoslaviji. — Ljubljana, 1983.

Naravne nesreče v Sloveniji. — Ljubljana, 1983.

Matematika

Uvod v višjo matematiko. — Ponat. — Ljubljana, 1983.

Kilar, B.: Sferna trigonometrija z uporabo v geodeziji. — Ljubljana, 1983.

Arih, L. — I. Indihar — I. Kavkler: Matematika za ekonomiste. — Maribor, 1983.

Abdelnoor, R. — E. J.: Matematični rečnik. — Beograd, 1983.

Suhodolc, A.: Nekorektni problemi. — Ljubljana, 1984.

Devide, V.: Matematika. — Ljubljana, 1984.

Bronštejn, J. N. — D. A. Semendjajev: Matematični priročnik. — 8. pon. — Ljubljana, 1984.

Šporer, Z.: Oh, ta matematika. — Ljubljana, 1984.

Kozak, J.: Podatkovne strukture in algoritmi. — Ljubljana, 1984.

Einsteinova opća teorija relativnosti. — Zagreb, 1984.

Lep, J.: Matematika I in II. Zv. 1, 2. — 2. popr. izd. — Maribor, 1984.

Radić, M.: Algebra. Dio 1.—4. izd. — Zagreb, 1982.

Astronomija

Nebo in zvezde. — Ljubljana, 1983.

Gorjup, Z.: Topografija s temelji kartografije. — Ljubljana, 1983.

Naše nebo 1984. — Ljubljana, 1983.

Lambić, M.: Sunce greje vodu. — Novi Sad, 1983.

Lambić, M.: Vredi da se štedi. — Novi Sad, 1982.

Čulum, Z.: Čovek se vraća suncu. — Novi Sad, 1982.

Milkić, V. — A. Nikolić: Solarne zemunice — dom budućnosti. — Novi Sad, 1983.

Fizika

Ferbar, J.: Poskusi na električni vezavni plošči. — Ljubljana, 1984.

Kuhelj, A.: Mehanika. — Ljubljana, 1983.

Kvaternik, F.: Fizikalni priročnik. — 7. izd. — Ljubljana, 1984.

Kuščer, I. — A. Moljk: Fizika 3.—4. nat. — Ljubljana, 1984.

Golli, B. — J. Zitnik: Rešene naloge iz fizike 2. — Maribor, 1984.

Gerlič, I.: Metodika in metodologija pouka fizike. — Maribor, 1984.

Skerlj, M.: Mehanika: statika. — 3. izd. — Ljubljana, 1984.

Skerlj, M.: Mehanika: trdnost. — 3. izd. — Ljubljana, 1984.

Koškin, N. I. — M. G. Šuković: Priročnik elementarne fizike. — 4. ponat. — Ljubljana, 1984.

Dobrić, M.: Hidravlika. — Zagreb, 1979.

Malić, D.: Kibernetika termodinamika. — Beograd, 1976.

Malić, D.: Termodinamika i termotehnika. — 9. izd. — Beograd, 1984.

Kostelić, A.: Nauka u toplini. — 4. izm. i dop. izd. — Zagreb, 1983.

Muzejski eksponat

Kladnik, R. — H. Šolinc: Zbirka fizikalnih problemov z rešitvami. Del. 1 — 3. izd. — Ljubljana, 1984.

Jugoslovanski simpozij o fiziki kondenzirane materije. 9. — Portorož, 1984.

Fizika I—II. — 3. nesp. izd. — Ljubljana, 1984.

Avsec, D.: Tehnična mehanika. — Pon. 2. sp. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.

Kemija

Dordević, S.: Fizička hemija. 1, 2. — 2. došt. izd. — Beograd, 1983.

Kovač-Artemis, T.: Kemiki skozi stoletja. — Ljubljana, 1984.

Rixner, W. — G. Wagner: Kemija. — Zagreb, 1977.

Jugoslovanski simpozij o organski kemiji. 3. — Ljubljana, 1984.

Reakcije in identifikacija ionov. — Ljubljana, 1983.

Grafenauer, S. — J. Duhovnik: Sistematska mineralogija. — Ljubljana, 1984.

Drovenik, M.: Nahajališča mineralnih surovin. — Ljubljana, 1984.

Kemija. — 3. dop. izd. — Ljubljana, 1984.

Stanovnik, B.: IUPAC : nomenklatura organskih spojin. — Ljubljana, 1984.

Lazarini, F. — J. Brenčič: Splošna in anorganska kemija. — Ljubljana, 1984.

Geologija

Kras in voda. — Postojna, 1983.

Naše jame. 25. — Ljubljana, 1983.

Ramovš, A.: Geologija. — 2. dop. izd. — Ljubljana, 1983.

Geološki zbornik. 4. — Ljubljana, 1983.

Ribarič, V.: Potresi. — Ljubljana, 1984.

Polajner, H.: Uporabnost šotišča Otiški vrh. — Ravne na Koroškem, 1982.

Naš dom Zemlja. — Ljubljana, 1984.

Bilbija, N.: Tehnička petrografija. — Beograd, 1984.

Otorepec, S.: Agrometeorologija. — Beograd, 1980.

Biologija — botanika — zoologija

Batagelj, E. — H. Hren-Vencelj: Mikrobiologija. — Ljubljana, 1983.

Kamenik, M.: Antibiotogram : naloge iz področja biologije v okviru gibanja »Znanost mladini«. — Ravne na Koroškem, 1980.

Kojić, M. — T. Cincović — M. Čanak: Botanika. — 5. izd. — Beograd, 1983.

Marinković, D. — N. Tucić — V. Kekić: Genetika. — 2. izd. — Beograd, 1982.

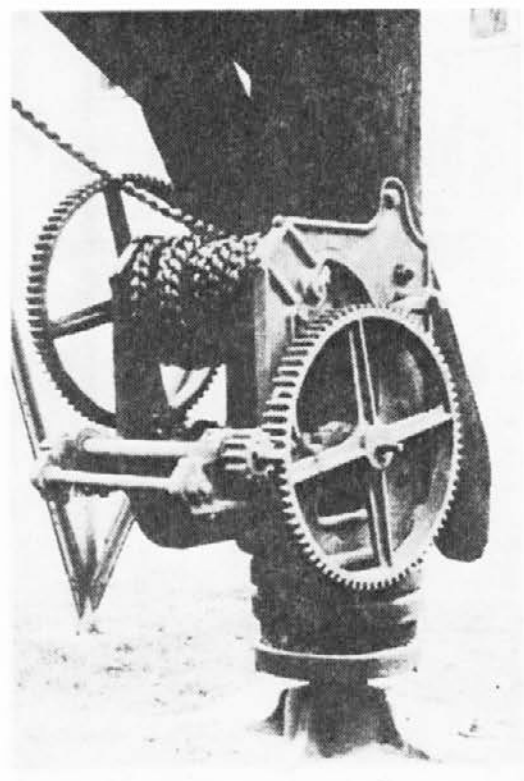
Krajncić, B.: Botanika. — Maribor, 1984.

Božič, I.: Ptici Slovenije. — Ljubljana, 1983.

Skoberne, P.: Zavarovane rastline. — Škofja Loka, (1984).

Iz zbirke metuljev. — Ljubljana, (1984).

Pacioni, G.: Gobe. — Koper, 1984.

Odsluženno dvigalo

Tatič, B. — R. Marinović — J. Blaženčič: Morfologija biljaka. — 5. izm. izd. Beograd, 1981.
 Denffer, D. — H. Ziegler: Udžbenik botanike. — 31. izd. — Zagreb, 1982.
 Encimsko imunske metode v mikrobiologiji. — Ljubljana, 1984.
 Martinčič, A. — F. Sušnik: Mala flora Slovenije. — Ljubljana, 1984.
 Vreš, B.: Flora Košenjaka nad Dravogradom. Dipl. nal. — Dravograd, Ljubljana, 1984.
 Vraneš, Z. — B. Minić: Farme puževa. — Beograd, 1984.
 Dudaš, A.: Gajenje nutrija. — Beograd, 1984.

UPORABNE VEDE — MEDICINA — TEHNIKA — KMETIJSTVO — GOZDARSTVO — VRTNARSTVO — ŽIVINOREJA — GOŠPODINJSTVO — VODSTVO IN ORGANIZACIJA INDUSTRIJE, TRGOVINE IN PROMETA — RAZNE INDUSTRIJE IN OBRTI — RAČUNALNIŠTVO — GRADBENIŠTVO

Medicina

Rugelj, J.: Uspešna pot. — Ljubljana, 1983.
 Kraker-Starman, A.: Higijenski minimum. — 7. dop. izd. Ljubljana, 1983.
 Ramovš, J.: Boj za življenje družine. — Celje, 1983.
 Leboyer, T.: Rojstvo brez nasilja. — Ljubljana, 1983.
 Škerlj, T.: Naš dojenček in mi. — Ljubljana, 1983.
 Sladkorna bolezen. — Ljubljana, 1983.
 Alergija in zdravila. Simpozij. — Portorož, 1983.
 Ortan, N.: Kontrola emisij fluoridov pri pečeh za EPŽ postopek v Železarni Ravne. — Dipl. naloga. — Ravne, 1983.
 Ortan, M.: Določevanje svinca v zemlji s klasičnimi analitskimi metodami. — Raz. naloga. — Maribor, 1983.
 Birs, M.: Srečanje z abrahamom. — 3. pren. izd. — Maribor, 1983.
 Zbornik predavanj 19. podiplomskega tečaja iz kirurgije. — Ljubljana, 1983.
 Zbornik radova. 1, 2, 3. — Ljubljana, 1983.
 Memorialni sestanek profesorja Janeza Plečnika. 13: Virusni hepatitis. — Ljubljana, 1983.
 Memorialni sestanek profesorja Janeza Plečnika. 14: Revmatoidni artritis. — Ljubljana, 1983.
 Tavčarjevi dnevi. 25. — Ljubljana, 1983.
 Černelč, D.: Zdrav in bolan otrok. — Trst, 1983.
 Milčinski, L. — M. Tomori — F. Hočevar: Droge v svetu in pri nas. — Ljubljana, 1983.

Moody, R.: Življenje po življenju. — Zagreb, 1984.
 Mitrinović, M. — M. Džinić: Laser u medicini. — Beograd, Zagreb, 1983.
 Ginekologija. — Beograd, Zagreb, 1983.
 Rugelj, J.: Alkoholizem in združeno delo. — 2. pred. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.
 Radiologija. — 2. izd. — Beograd, 1983.
 Bisio, B.: Psiha i droga. — Zagreb, 1977.
 Lukić, M.: Osnovi sudske medicine. — Beograd, 1982.
 Prpić-Majić, D. — M. Fugaš: Pračenje toka normalizacije nalaza bioloških pokazatelja izloženosti olovu u stanovnika oko talionice olova nakon postavljanja novih vrećastih filtera. — Raz. nal. — Zagreb, 1982.
 Prpić-Majić, D.: Biološki pokazatelji na olovu u trudnica nastanjenih u dolini rijeke Meže. Raz. nal. — Zagreb, 1982.
 Mally, M.: Organizacija zdravstvenega varstva. — Dop. 1. ponat. — Ljubljana, 1983.
 Požarnik, H.: Zdravila in motena spolnost. — Ljubljana, 1984.
 Del Cott, R.: Medicinski terminološki slovar. — 5. izp. izd. — Ljubljana, 1984.
 Živeti s hemofilijo. — Ljubljana, 1983.
 Moser, I.: Magnetoterapija. — Šentjur pri Celju, 1984.
 Schreiber, H.: Kriza srednjih let. — Ljubljana, 1981.
 Spominski sestanek Metode Kramerjeve. 6.: Rehabilitacija roke. — Ljubljana, 1984.
 Posinovec, J.: Atlas mikroskopske građe tkiva i organa. — Zagreb, 1984.
 Proces zdravstvene nege. — Ljubljana, 1984.
 Kalinšek, I.: Nujna medicinska pomoč. — Ljubljana, 1984.
 Wolff, H. P.: Visok krvni tlak. — Ljubljana, 1984.
 Spolne radosti. — Murska Sobota, 1984.
 Franović, A.: Pogovori z revmatologom. — Ljubljana, 1984.
 Domajnko, N.: Metode zdravstvenega izobraževanja. — Ljubljana, 1984.
 Davis-Christopher: Text book of Surgery. — 12th Edt. — Philadelphia, London, Toronto, 1981.
 Medical Dictionary. — 26th Edt. — Philadelphia, etc. 1981.
 Očekujući novorođenci. — Zagreb, 1984.
 Lavrić, A.: Klinična nevrološka preiskava. — 2. dop. izd. — Ljubljana, 1983.
 Robbins, S. L. — M. Angell — V. Kumar: Basic Pathology. — 3th Edt. — Philadelphia, etc., 1981.
 Cohen-Solal, J.: Spoznajte svojega otroka. — Ljubljana, 1984.
 Popović, J.: Bolečina v križu in išias. — Ljubljana, 1984.
 Sodobna interna medicina. 9. — Ljubljana, 1984.
 Ferković, M. — M. Topalović: Akupunktura. — Zagreb, 1983.
 Očne bolesti. — Sarajevo, 1982.
 Breyer, B.: Medicinski dijagnostički ultrazvuk. — Zagreb, 1982.
 Silver, H. K. — C. H. Kempe — H. B. Bruyn: Priručnik iz pedijatrije. — 13. izd. Beograd, 1983.
 Fališevac, J.: Zarazne bolesti. — 7. prešt. izd. — Beograd, Zagreb, 1983.
 Protić, M. F.: Hemoroidi. — Beograd, Zagreb, 1984.
 Kancler, K.: Pot do zdravja. — Maribor, 1984.

Gasilstvo

Vrhovec, M.: Gasilska tehnika. — Ljubljana, 1984.
 Barle, V. — D. Lazič: Električna in gasilstvo. — Ljubljana, 1984.
 Vrhovec, M.: Osnove požarne samozaščite. — Ljubljana, 1983.
 Kovačič, B.: Gasilska tehnika. 3 : Strojništvo v gasilstvu. — Ljubljana, 1984.
 Kaj moramo vedeti o požarni zaščiti. — Ljubljana, 1984.
 60 [Sestdeset] let Gasilske godbe Vuzenice. — Vuzenica, 1984.

Veterinarstvo

Brglez, J.: Helminologija. — Ljubljana, 1983.
 Batis, J. — J. Brglez: Mikrobiologija za veterinarje. — Pred. in dop. izd. — Ljubljana, 1983.
 Winterhalter, M. — M. Pogačnik: Sodobno veterinarstvo. — Ljubljana, 1983.

Rebesko, B. — L. Rigler: Slikovni priročnik za anatomijo domačih živali. — Ljubljana, 1983.
 Rigler, L.: Latinsko-slovensko veterinarsko anatomsko izrazje. — Ljubljana, 1984.

Tehnika

Acta hydrotechnica 1. — Ljubljana, 1983.
 Perme, B.: Razsvetljava. — 3. spr. in dop. izd. — Ljubljana, 1983.
 Rudniki svinca in topilnica Mežica. Akumulatorji. — Mežica, 1983. — Cir.
 Kokelj, P.: Naloge iz osnov elektrotehnike. Del. 1. — 2. popr. izd. — Ljubljana, 1983.
 Keršič, N.: Osnove elektrotehnike. 1, 2. — 2. izd. — Ljubljana, 1983.
 Jordan, V.: Prehodni režimi v hidravličnih cevni sistemih. — Ljubljana, 1983.
 Surutka, J. V.: Osnovi elektrotehnike. — Beograd, 1983.
 Černigoj, B.: Plinske turbine. — Ljubljana, 1983.
 Manojlović, Ž.: Radio-telekomanda. — Novi Sad, 1983.
 Popov, A.: Nebeski izazov. — Novi Sad, 1982.
 Jakobović, Z.: Uvod u radioamaterizam. — 6. izd. — Zagreb, 1983.
 Pelagić, S.: CB radio. — Novi Sad, 1983.
 Zavrl, D.: Elektronski nadzor pozicioniranja in merjenje dolžin. Raz. nal. — Mežica, 1984.
 Šiler, S.: Radiotehnika in elektronika. — Ljubljana, 1984.
 Kuhelj, A.: Matematična sredstva v tehniki. — Ljubljana, 1984.
 Srečanje rudarjev laškega rudnika. — Leše, 1984.
 Požar, H.: Osnove energetike. Sv. 2. — Zagreb, 1978.
 Šurina, T.: Automatska regulacija. — 2. prer. izd. — Zagreb, 1981.
 Božičević, J.: Temelji automatike. Knj. 1, 2. — 4. izd. — Zagreb, 1984.
 Červa, A.: Motori i motorna vozila. 1. — 3. nep. izd. — Zagreb, 1983.
 Dobrić, M.: Hidraulički strojevi. — Zagreb, 1978.
 Popović, B. D.: Osnovi elektrotehnike. 1, 2, 3. — Beograd, 1982, 1983, 1984.
 Milosavljević, M.: Klimatologija. — 7. izd. — Beograd, 1984.
 Rusov, L.: Mehanika. 1 : Statika. — 5. izd. — Beograd, 1984.
 Rusov, L.: Mehanika. 3 : Dinamika. — 3. izd. — Beograd, 1984.
 Zrnić, S. — Ž. Čulun: Grejanje i klimatizacija. — 5. iz. i dop. izd. — Beograd, 1984.
 Veselinović, V.: Osnovi konstruisanja mašinskih elemenata. Sv. 1. — Beograd, 1984.
 Antauer, M. — K. Jezernik: Regulacije. — Maribor, 1984.
 Zidarič, M.: Raketno modelarstvo za mlade. — Ljubljana, 1984.
 Rudniki svinca in topilnica Mežica. Akumulatorji. — Mežica, 1984.
 Korošec, V.: Elektrifikacija Slovenije. Zv. 3. — Ljubljana, 1984.
 Pravo orodje za velike in male mojstre. — Ljubljana, 1984.
 Oblak, B.: Analiza mehanizmov človeške drže in ravnotežja z metodami teorije sistemov. Disert. — Ljubljana, 1984.
 Rothamel, K.: Antene. — Beograd, 1983.
 Orodjarne in orodja. — Ljubljana, 1984.
 Colarić, O.: Erozijska izda hidrotehničnih objektov. — Ljubljana, 1984.
 Drusany, V.: Varnostnotehniški priročnik. — 3. dop. in razš. izd. — Ljubljana, 1984.
 Jeglič, A. — D. Fefer: Elektroakustika in ultrazvok. — Ljubljana, 1984.
 Pleterski, T.: Poznavanje motornega vozila in tehnika vožnje. — Ljubljana, 1984.
 Tomšič, M. — J. Možina: Plinske naprave. — Ljubljana, 1984.
 Možina, J.: Osnove plinske tehnike. — Ljubljana, 1984.
 Cajhen, R.: Regulacije v elektroenergetiki. — Ponat. 2. popr. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.
 Voršič, J. — I. Zorič: Izračuni nadomestnih vezav električnih omrežij. — Maribor, 1984.
 Matko, D.: Diskretni regulacijski sistem. — 2. popr. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.
 Trontelj, J.: Meritve v elektrotehniki. — Ljubljana, 1984.
 Decker, K. H.: Elementi strojeva. — Zagreb, 1980.

Basarič, N.: Zbirka nalog iz nelinearne elektronike. — 2. popr. izd. — Ljubljana, 1984.
 Sodobna elektronika 84. — Ljubljana, 1984.
 Kraut, B.: Strojarski priručnik. — 7. hr. sh. prer. i dop. izd. — Zagreb, 1982.
 Jugoslovanski simpozij o telekomunikacijah. 18 : 1, 2, 3. — Ljubljana, 1984.
 Kako deluje? 1, 2. — Pred. in izp. izd. — Ljubljana, 1983, 1984.
 Zalar, Z.: Dobro jutro elektronika. — Ljubljana, 1984.
 Kolesa in motorji. — Ljubljana, 1984.
 Tehnična enciklopedija. 9 : Mot-Org. — Zagreb, 1984.

Kmetijstvo

Ločniškar, F.: Reja perutnine. — Ljubljana, 1983.
 Jurca, J.: Mastitisi pri kravah. — Ljubljana, 1983.
 Jurkovič, J.: Konjereja. — Ljubljana, 1983.
 Kmetijski priročnik 1984. — Ljubljana, 1983.
 Cizej, D. — F. Černe: Prašičereja. — Ponat. — Ljubljana, 1984.
 Stritar, A.: Pedologija. — Ljubljana, 1984.
 Zagožen, F.: Ovčereja. — Ponat. — Ljubljana, 1984.
 Jerič, R.: Spoznavajmo akvarijske ribe. — Ljubljana, 1984.
 Leskovec, M.: Statistična analiza razvoja kmetijstva in gozdarstva v občinah Koroške krajine. Raz. nal. — Ravne na Koroškem, 1983.
 Burton, J. — D. Gibbon: Pferde. — Stuttgart, 1983.
 Pferde. — Herrsching, 1984.
 Pond, G.: Katzen. — Herrsching, 1984.
 Pacioni, G.: Gobe. — Koper, 1984.
 Šimovič, N.: Gajenje šampinjona. — 3. izd. — Beograd, 1983.
 Tošović, T.: Proizvodi od soje i njihova primena. — Beograd, 1983.
 Dolenc, M.: Uporaba in higijena konj v SLO. — Ljubljana, 1983.
 Savin, P.: Puževi i njihov uzgoj. — 2. izd. — Beograd, 1984.
 Miladinović, N. — B. Čirić — D. Jovanović: Visokorodne sorte pšenice. — Beograd, 1974.
 Čirić, M.: Pedologija. — Sarajevo, 1984.
 Praktično živinarstvo. — Novi Sad, 1982.
 Milosavljević, Ž. — V. Puača: Stočna hrana. — Beograd, 1978.
 Kojić, B. — Đ. R. Simonović: Poljoprivredne zgrade i kompleksi. — 6. prer. i dop. izd. — Beograd, 1981.
 Grom, J.: Naše gobe. — 3. izd. — Ljubljana, 1984.
 30 [Trideset] let koroške ribiške družine. — b. k., 1984.
 Doberšek, T.: Vinogradništvo. — 3. nat. — Ljubljana, 1984.
 Stropnik, Z. — B. Tratnik: Gobe naših krajev. — Ljubljana, 1984.
 Korošec, J.: Pridelovanje krme na travinju. — Ljubljana, 1984.
 Mrkušić, J.: Upoznajte bolje mačku. — Beograd, 1982.
 Kryštufek, B.: Gojitev malih živali. — Ljubljana, 1984.
 Lapčević, E.: Bolesti konja. — 2. izd. — Beograd, 1984.
 Litričin, V.: Osnovna znanja o psu. — Beograd, 1984.
 Saharov, N. A.: Dresura pasa. — Beograd, 1984.
 Tadić, M.: Jugoslovenske rase pasa. — Beograd, 1984.
 Čeranić, V.: Kozarstvo. — Beograd, 1984.
 Drecun, Đ. — V. Pejović — V. Drakić: Mali ribnjaci. — Beograd, 1984.
 Đonić, M.: Riblji svet. — Beograd, 1984.
 Pejkić, B.: Breskva. — Beograd, 1982.
 Lisjak, Z.: Uzgoj gljiva. — Slavenska Požega, 1984.
 Hunde. — Herrsching, 1984.

Gozdarstvo — vrtarstvo — čebelarstvo

Vardjan, F.: Vzgoja lončnic. — Ljubljana, 1983.
 Zgonec, S.: Bolezni in škodljivci sobnih, okenskih in balkonskih rastlin. — Ljubljana, 1983.
 Znanstveno-raziskovalno delo v dolgoročnem razvoju gozdarstva in lesarstva Slovenije. — Ljubljana, 1983.

Wagner, T. — C. Mastnak-Čulk: Vrt zdravilnih rastlin. — Žalec, 1983.
 Šumarska enciklopedija. 2 : Grad — Pl. — 2. izd. — Zagreb, 1983.
 Sušnik, F.: Možnosti pridelovanja zdravilnih rastlin na Koroškem. Raz. nal. — Prevalje, 1982.
 Rihar, J.: Pčelarenje nastavljačama. — 4. dop. i prerad. izd. — Ljubljana, 1984.
 Moč medu. — Ljubljana, 1984.
 Vardjan, F.: Vrtno zelenjadarstvo. — Pon. 3. dop. izd. — Ljubljana, 1984.
 Černe, M. — S. Levičnik: Solatnice in kitajski kapus. — Ljubljana, 1984.
 Omahen, M.: Moj bio vrt. — Ljubljana, 1984.
 Zdravilne rastline, dober dan. — Ljubljana, 1984.
 Sušnik, F.: Baldrijan. — Ljubljana, 1984.
 Koroške poslikane čelnice čebelnih panjev. — Celovec, 1984.
 70 [Sedemdeset] let Čebelarstva društva Ravne na Koroškem. — Ravne, 1984.

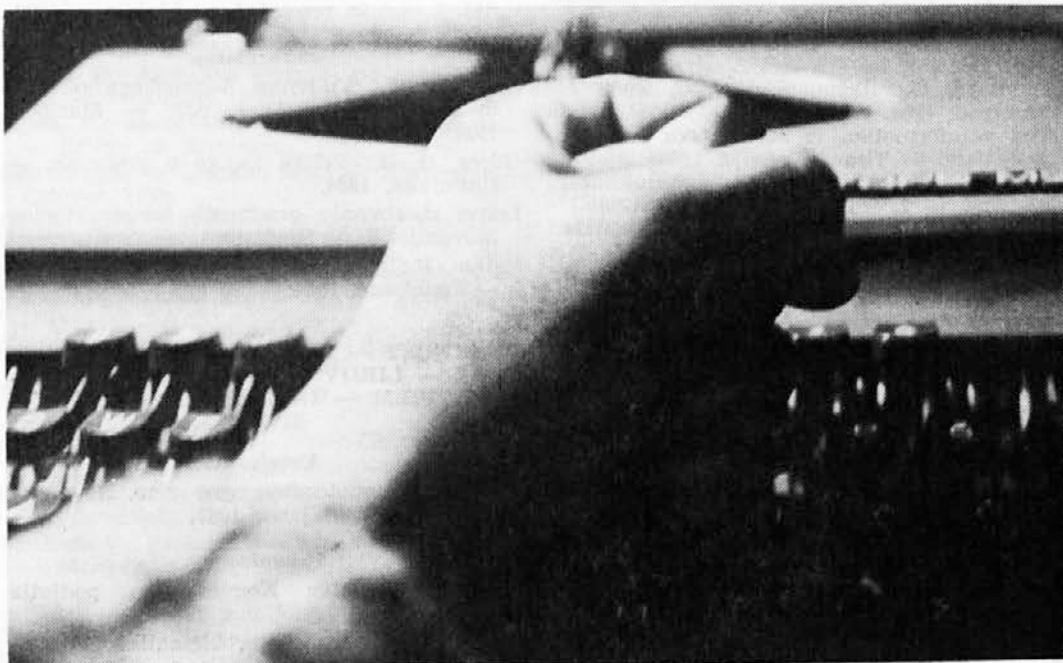
Gospodinjstvo

Istrska kuhinja. — Pula, 1983.
 Heine, G. — J. Hoffmann-Barthel: Otroška oblačila. — Ljubljana, 1983.
 Veljkovič, S.: Zdrava ozimnica. — Ljubljana, 1984.
 Pečjak, M.: Kuhajmo v mikrovalovni pečici. — Ljubljana, 1984.
 Franzot-Zor, J.: Kozmetika in mi. — 2. izd. — Ljubljana, 1984.
 Grum, A. — E. Kovačič: Konzerviranje in zamrzovanje v gospodinjstvu. — 7. dop. in pred. izd. — Ljubljana, 1984.
 Dve desni dve levi. — 2. izd. — Ljubljana, 1984.
 Grum, A. — P. Levstek: Kuharstvo. — 4. razš. in pred. pon. — Ljubljana, 1984.
 Francoska kuhinja za slovenski žep in okus. — Maribor, 1984.
 100 [Sto] vegeta specialitet. — Zagreb, 1984.
 Karapandža, S.: Moji najljubši recepti. — Zagreb, 1983.
 Vidmajer, J.: Kozmetika iz rastlin. — Ljubljana, 1984.
 Vse kuhinje sveta. — Ljubljana, 1984.
 Iz domačega lonca. — Ljubljana, 1984.
 Kuhajmo z Burdo. — Ljubljana, 1984.
 Helger, L.: Izbrani recepti z olivami. — Koper, 1984.
 Zelišča in gozdni sadeži v kuhinji. — Koper, 1984.
 Grum, A.: Vsakdanje in praznične jedi. — 5. pred. in dop. izd. — Ljubljana, 1984.

Vodstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa

Lipovec, F.: Analiza in planiranje poslovanja. — Ljubljana, 1983.
 Ocenjevalna analiza delovnega mesta. — Ljubljana, 1983.
 Lah, A. — J. Mežnaršič: Letališče Ljubljana. — Ljubljana, 1983.

Načrt stroškovnih mest za leto 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Načrt stroškovnih mest TOZD mehanske obdelave za leto 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Filatelistični zbornik. 1. — Ljubljana, 1983.
 Navodila za blagajniško in računsko poslovanje s PTT prihodki v PTT prometu Slovenije. — Ljubljana, 1984.
 Mihelčič, M.: Temelji organizacijske teorije in uporabe organizacijskih načel v proizvodni funkciji. — Ljubljana, 1984.
 Polič, M.: Pešci v prometu. — Ljubljana, 1983.
 Filipović, D. — N. Pastnović: Obrazovanje i razvoj kadrova. — 3. izd. — Beograd, 1982.
 Belak, J.: Osnove poslovnih informacijskih sistemov. — Maribor, 1984.
 Brajša, P.: Vodenje kot medosebni proces. — Ljubljana, 1983.
 Polajnar, A.: Priprava proizvodnje. — Maribor, 1984.
 Florjančič, J.: Planiranje in spremljanje razvoja kadrov v organizacijah združenega dela. — Kranj, 1983.
 Posvetovanje o ekonomiki in organizaciji združenega dela. 12. — Portorož, 1984.
 Pratkanar, T.: Razvoj dislocirane celične proizvodnje za kovinsko predelovalno industrijo v Koroški krajini. Raz. nal. — Ravne na Koroškem, 1983.
 Polajnar, H.: Predinvesticijska raziskava za obratno podjetje »Mizarstvo in tapetništvo« Dravograd. Raz. nal. — Ravne na Koroškem, 1983.
 Kaltnekar, Z.: Sistem materialnega poslovanja. — Kranj, 1983.
 20 [Dvajset] let Koroškega radia Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1983.
 Meško, I.: Metode optimiranja. Del. 1. — Maribor, 1984.
 Marošek, I.: Kritična ocena izdelave temeljnih računovodskih izkazov v stanovanjskem gospodarstvu. Dipl. delo. — Prevalje, 1984.
 Pavlič, I.: Produktivnost dela v cestnem tovornem prometu. — Ljubljana, 1984.
 Prelog, V. — M. Škerbič — J. Kralj: Ekonomika organizacij združenega dela. — Ponat. — Maribor, 1984.
 Gorenje Fecro. — Slovenj Gradec, 1984.
 Bačič, H.: Sanacija in prenehanje OZD. — Ljubljana, 1984.
 130 let Družbe sv. Mohorja v Celovcu. — Celovec, 1983.
 Samohodna parkovna kosilnica-SPK 80. — Muta, 1982.
 Cenik orodja za obdelavo lesa. — Prevalje, 1982.
 Škufca, F. — H. Zamernik: Vodenje poslovnih knjig za obrtne in druge samostojne dejavnosti. — Ljubljana, 1984.
 Ilustrirana povijest jadranskog pomorstva. — Zagreb, 1975.

Na kol

Fužinarstvo

Pregled izdelkov Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1984.

Razne industrije in obrti

Sgern, F.: Nastanek in razvoj žag v Dravski dolini. — Ljubljana, 1982.
Sinkovec, S.: Za vsakogar nekaj o vinu. — Ljubljana, 1984.
Dudaš, A. — M. Teofanovič — M. Majdak: Krznašice i krzno. — Beograd, 1983.

Računalništvo

Bratko, I. — V. Rajkovič: Računalništvo s programskim jezikom PASCAL. — Ljubljana, 1984.
Vuletić, V. — Č. Ljubović: Programiranje. — 4. izd. — Sarajevo, 1984.
Tešić, S.: Integrirana digitalna elektronika. — 2. izd. — Beograd, 1984.
Wirth, N.: Računalniško programiranje 2. — Ljubljana, 1983.
Kodek, D.: Uvod v mikroprocesorske sisteme. — Ljubljana, 1984.
Parezanovič, N. — B. Janković: Programski jezik BASIC. — Beograd, 1983.
Parezanovič, N.: Uvod u programiranje. — Beograd, 1983.
Čirić, V.: Zbirka rešenih zadataka iz programiranja. — 4. dop. izd. — Beograd, 1983.
Čirić, V.: Računske mašine, programiranje i primena. 1, 2. — 4. izd. Beograd, 1982.
Ristanović, D.: Računari u vašoj kući. — Beograd, 1984.
Uvod v informatiko in avtomatsko obdelavo podatkov. — Titovo Velenje, 1984.
Muftić, S.: Osnovni elementi kompjuterskih sistema. — 2. izd. — Sarajevo, 1984.
Sobotka, Z.: Mikroprocesori i mikroracunala. Knj. 1. — Zagreb, 1984.
Alagić, S.: Principi programiranja. — 2. izd. — Sarajevo, 1983.
Jezernik, A.: Osnove računalništva za inženirje. — Maribor, 1984.
Mitrović, B. B. — B. Ivanović — I. Delić: Lični kompjuter. — 3. izd. — Beograd, 1984.
Žiljak, V.: Simulacija računalom. — Zagreb, 1982.
Sričov, V.: Sistem, informacija, kompjuter. — Zagreb, 1981.
Osnove informatike. — 2. izm. izd. — Zagreb, 1984.
Čirić, V.: Uvod u programiranje i programski jezik FORTRAN. — 2. izd. — Beograd, 1981.
Aleksić, T. Ž.: Računari organizacija i arhitektura. — Beograd, 1982.
Hansen, P. B.: Principi operativnih sistema. — Beograd, 1982.

Smiljanić, G.: Osnove digitalnih računala. — 3. prer. izd. — Zagreb, 1983.
Birolla, H.: Kompjutorska obrada podataka. — Zagreb, 1981.
Turk, S.: Računarska grafika. — Zagreb, 1980.
Turk, S. — L. Budin: Analiza primjenom računala. — Zagreb, 1978.
Dimitrijević, D. — L. Savić: Računsko programiranje. — Beograd, 1980.
Stajić, D.: Sredstva za obradu podataka. — Beograd, 1983.
Han, I. — N. Balaban: Osnove informatike. — 2. izm. i dop. izd. — Beograd, 1983.
Muftić, S.: Sigurnost kompjuterskih sistema. — Sarajevo, 1979.
Vučković, Z.: Linearno programiranje. — Beograd, 1983.
Ferišak, V.: Organizacija elektroničke obrade podataka. — 2. izm. izd. — Zagreb, 1984.
Smiljanić, G.: Mikroracunala. — Zagreb, 1983.
Petrić, J. — S. Zlobec: Nelinearno programiranje. — Beograd, 1983.
Čavić, B.: Prenos podataka. — Beograd, 1980.
Panjanc, Z.: Upravljanje djelotvornošću elektroničke obrade podataka. — Zagreb, 1983.
Reljić, Z. — B. Makanec: BASIC. — 3. izd. — Zagreb, 1984.
Tkalcic: Programski jezik COBOL. — Zagreb, 1983.
Špiler, J.: BASIC. — Ljubljana, 1984.
Turaljić, S.: Osnovi programiranja i sistem za programiranje FORTRAN IV. — 2. izd. — Beograd, 1981.
Gerlić, I.: ABC računalništva. — Ljubljana, 1984.
Računalništvo — zbirka nalog. — 2. nat. — Ljubljana, 1984.
Ellershow, D. — P. Shofield: BASIC. — Ljubljana, 1984.
Laurie, P.: Čudoviti svet računalnikov. — Ljubljana, 1984.
Popović, S.: Elektronski računar. — Beograd, 1984.
Mitrović, B. B. — B. Ivanović — S. Delić: Osební računalnik. — Ljubljana, 1984.
Stojković, V. — D. Tošić — I. Stojmenović: Programski jezik PASCAL. — Beograd, (1984).
Stanković, B.: Zbirka zadataka iz programskog jezika COBOL. — Beograd, 1984.
Alagić, S.: Relacije baze podataka. — Sarajevo, 1984.
Salčić, Z.: Mikroracunarski sistemi. — 2. izd. — Sarajevo, 1984.
Mrakovčić, I.: Standardizacija programiranja u elektroničkom računskom centru. — Ljubljana, 1984.
Parezanovič, N.: Računske mašine i programiranje. — 13. izd. — Beograd, 1984.
Bratković, F.: Programiranje računalnikov. — 2. nespr. izd. — Ljubljana, 1984.
Evans, C.: Računalniški izziv. — Zagreb, 1984.
Slovar računalniških izrazov za hišni računalnik. — Nova Gorica, Ljubljana, 1984.
Hišni računalnik. — Ljubljana, 1984.
Bratković, F.: Metode programiranja. — Po-nat. 2. spr. in popr. izd. — Ljubljana, 1984.

Gradbeništvo

Špenger, M.: Vplivnice 3-členskoga okvirja in izvrednotenje. Dipl. nal. — Maribor, 1984.
Göres, H. H.: Velika knjiga o gradnjah. — Ljubljana, 1984.
Letno zborovanje gradbenih konstruktorjev Slovenije. 6. — Bled, 1984.
Fajfar, P.: Dinamika gradbenih konstrukcij. — Ljubljana, 1984.

UMETNOST — URBANIZEM — ARHITEKTURA — LIKOVNA UMETNOST — GLASBA — FILM — GLEDALIŠČE — IGRE — ŠPORT

Umetnost

Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta. 19. — Ljubljana, 1983.

Urbanizem

Čož, S.: Kronika Komunalnega podjetja Ljubljana. — Ljubljana, 1983.
Gosar, L.: Poselitvena problematika SR Slovenije. Zv. 1, 2. — Ljubljana, 1982.
Varstvo spomenikov. 26. — Ljubljana, 1984.

Arhitektura

Arhitektura Skupine Kras. — Piran, 1983.
Grabrijan, D.: The Bosnian Oriental Architecture in Sarajevo. — Ljubljana, 1984.
Zadnikar, M.: Po starih koroških cerkvah. — Celovec, 1984.
Solarna arhitektura 84. — Ljubljana, 1984.
Brezar, V.: Kompozitna struktura ovojnih konstrukcij. Dokt. disert. — Ljubljana, 1984.
Cevc, T.: Arhitekturno izročilo pastirjev, drvarjev in oglarjev na Slovenskem. — Ljubljana, 1984.
Baš, F.: Stavbe in gospodarstvo na slovenskem podeželju. — Ljubljana, 1984.

Likovna umetnost — fotografija

Zeri, F.: Tuji slikarji od 14. do 20. stoletja. — Ljubljana, 1983.
Vida Slivnik Belantič. — Slovenj Gradec, 1983.
Jože Tisnikar. — Kanal, 1983.
Gamulin, G.: Slikana raspela u Hrvatskoj. — Zagreb, 1983.
Priatelj, K.: Dalmatinsko slikarstvo 15. in 16. stoljeća. — Zagreb, 1983.
Republiška razstava mladinske fotografije 17. — Vuzenica, 1983.
Vrišer, S.: Janez Vidic. — Maribor, 1984.
Medved, D.: Vasilije Četković-Vasko. — Ljubljana, 1983.
Andersen, E.: Makrame. — Koper, 1984.
Janko Dolenc. — Radlje ob Dravi, 1983.
Menaše, L.: Rudi Španzel. — Ljubljana, 1983.
Mikuž, J.: Podoba roke. — Ljubljana, 1983.
Sontag, S.: Eseji o fotografiji. — Beograd, 1982.
Razstava 15. koroških kulturnih dni. — Celovec, 1983.
Nemec, Slivnikar. — Ljubljana, 1984.
Ticijan. — 2. izd. — Beograd, 1983.
Diponegoro, L. — V. Miličević: Kukičanje. — Beograd, 1984.
Rubens. — 2. izd. — Beograd, 1983.
Direr. — 2. izd. — Beograd, 1983.
Tuluz-Lotrek. — 2. izd. — Beograd, 1983.
Kolacio, Z.: Spomenici i obilježja. — Zagreb, 1984.
Umjetnost Bosne i Hercegovine 1974—1984. — Sarajevo, 1984.
Bernik, S. — Š. Čopič: Forma viva 1961—1981. — Ljubljana, 1983.
Butina, M.: Slikarsko mišljenje. — Ljubljana, 1984.
Kržišnik, Z.: Horvat Jože-Jaki. — Velenje, 1980.
Berce, H.: Likovna vzgoja. — Ljubljana, 1984.
Medklubska razstava fotografij in diapozitivov Vuzenica '84. 5. — Vuzenica, 1984.
Srečanje likovnih skupin severovzhodne Slovenije. — Radlje, 1984.
Umetnost med obema vojnima. — Ljubljana, 1984.
Bernik, S.: Silvester Komel. — Nova Gorica, 1984.
Ivančević, R. — E. Veve — A. Horvat: Gotika u Sloveniji i Hrvatskoj. — Beograd, Zagreb, Mostar, 1984.
Vrhunc, P. — F. Zupan: Anton Karinger. — Ljubljana, 1984.
Wheelock, A. K.: Vermeer. — Beograd, 1984.
Mikuž, S.: Ivan Napotnik. — Ljubljana, Titovo Velenje, 1984.
Hartija. — Novi Sad, 1981.
Slike od semenki. — Novi Sad, 1981.
Kamen na kamen. — Novi Sad, 1981.
Lisnata menažerija. — Novi Sad, 1981.
Sve od štipaljki. — Novi Sad, 1981.
Igračke od granja. — Novi Sad, 1981.
Figure od staniola. — Novi Sad, 1983.
Deca tkaju. — Novi Sad, 1983.
Igračke od plute. — Novi Sad, 1983.
Oslikavanje staklarije. — Novi Sad, 1983.
Slike od vune i kanapa. — Novi Sad, 1983.
Oblici od gline. — Novi Sad, 1983.
Slikarska kolonija '84. — Ravne na Koroškem, 1984.
Bihalji-Merin, O. — N.-B. Tomašević: World Encyclopedia of Naive Art. — London, 1984.

Glasba

Koncert okteta Lesna. — Slovenj Gradec, 1983.
10 [Deset] let moškega pevskega zbora Zdravko Čebular KUD Svoboda Mislinja. — Mislinja, 1983.

Sklepni koncert 17. pevskega srečanja Od Pliberka do Traberka. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Včeraj, danes, jutri. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Jurca, M.: Ritmične vaje. — Ljubljana, 1984.
 Prek, S.: Teorija glasbe. — 9. izd. — Ljubljana, 1984.
 Vres. — Prevalje, 1984.
 Srečanje oktetov lesne industrije Slovenije. — 12. — Slovenj Gradec, 1984.
 Lebič, L.: Epicedion. — Ljubljana, 1983.
 Koroška poje 84. — Slovenj Gradec, 1984.
 Leksikon jugoslovanske muzike. 1, 2. — Zagreb, 1984.

Gledališče — film

Frelih, E.: Svet operne talije. — Ljubljana, 1983.
 Repertoar slovenskih gledališč. — Ljubljana, 1983.
 Dokumenti Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja. — Let. 19. — Ljubljana, 1983.
 Kralj, V.: Dramaturški vademekum. — 2. popr. in razš. izd. — Ljubljana, 1984.
 Štih, B.: Sen gledališke noči. — Ljubljana, 1984.
 Vurnik, F.: Odmevi iz parterja. — Ljubljana, 1984.
 Olivier, L.: Igralčeva izpoved. — Ljubljana, 1984.

Igre — šport

Jugoslovansko smučanje 1983/84. — Ljubljana, 1983.
 Fudbalski klub Željezničar 1921—1981. — Sarajevo, 1981.
 Messner, R.: Na meji smrti. — Maribor, 1983.
 Mal, V.: Za čas in čast. — Ljubljana, 1983.
 Bergant, E.: B. Tomič: Olimpijske steze. — Ljubljana, Sarajevo, 1984.
 Bele arene. — Ljubljana, 1983.
 Olimpijski plamen v občini Ravne na Koroškem 2. 2. 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Vidovšič, J.: Povojni razvoj delavskega športa in športnerekreativne dejavnosti delavcev Železarne Ravne. — Dipl. delo. — Ravne na Koroškem, 1983.
 Mednarodni mladinski planinski tabor. — Mežica, 1983.
 Costill, D.: Sodoben trening tekov na dolge proge. — Ljubljana, 1983.
 Novak, N.: Tehnika in metodika temeljnih prvin na dvovišinski bradlji. — Ljubljana, 1983.
 Teci, skači, meči. — Ljubljana, 1983.
 Alpinizem na Koroškem: 1937—1945, 1947—1962, 1963—1974, 1975—1980, 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Maver, M.: Smučati za užitek. — Ljubljana, 1983.
 Banič, H.: Aerobika za vsakogar. — Ljubljana, 1984.
 Dimitrijevič, B.: M. Blagajac — S. Blagajac: Aerobika po meri. — Ljubljana, 1984.
 Cedilnik-Den, D.: Sledovi ptic. — Maribor, 1984.
 Rozmanov pokal. Mednarodni veleslalom. — Kope nad Slovenj Gradcem, 1984.
 65 [Petinšestdeset] let planinskega društva Prevalje. — Prevalje, 1984.
 Gorski turistični center Ribnica Kope. — Slovenj Gradec, 1984.
 Taborniški tek 22. — Muta, 1984.
 3 [Tretji] maraton kralja Matjaža. — Črna, 1983.
 Jadranje na deski. — Ljubljana, Koper, 1984.
 Pohod slovenskih železarjev Raduha '84. — Ravne, 1984.
 Uzorinac, Z.: Teniske legende. — Zagreb, 1984.
 Kragujevič, B.: Sa olimpijskih borilišta. — Beograd, 1984.
 Čabrič, M.: Kako da postanem jak. — Zagreb, 1984.
 Snažno tijelo za 6 mjeseci. — Zagreb, 1983.
 Modrič, Z.: Džudo. — Zagreb, 1984.
 Yu aerobik. — Beograd, 1984.
 Roglič, M.: Škola boksa. — Beograd, 1980.
 Ilić, M.: Sportska gimnastika. — Beograd, 1980.
 Vaganova, A.: Osnovi klasičnog baleta. — 2. izd. — Beograd, 1977.
 Rukomet. — Zagreb, 1981.
 Kasparov, G.: Moje partije. — Zagreb, 1983.

Marović, D.: Šah taktika. — Zagreb, 1984.
 Zahorjevič, A.: Plivanje. — Beograd, 1982.
 Mednarodna smučarska pravila (MSP). — Beograd, 1982.
 Hudetz, R.: Stolni tenis. — Zagreb, 1984.
 Mednarodna pravila odbojke. — Beograd, 1982.
 Pavlovič, M.-Luta: Košarka. — Beograd, 1979.
 Goinić, G.: Kako se igra rukomet. — 2. izd. — Beograd, 1982.
 Stakić, Z.: Fudbal. — Titovo Velenje, 1983.
 Toplak, I.: Taktika fudbala. — Beograd, b.l.
 Jovanović, J.: Fudbal. — 2. dop. izd. — Novi Sad, 1981.
 Petrović, K.: J. Šmitek — M. Žvan.: Pot do uspeha. — Ljubljana, 1983.
 Sportski leksikon. — Zagreb, 1984.
 Srečanje planinskih vodnikov slovenskih železarn. 2. — Ravne, 1984.
 Mihelič, T.: T. Škarja: Hoja in plezanje v gorah. — 3. izp. izd. — Ljubljana, 1984.

JEZIKOSLOVJE — KNJIŽEVNOST

Jezikoslovje

Horvat, J.: Pisatelj. — Murska Sobota, 1983.
 Kermauner, T.: Drama, gledališče in družba. — Ljubljana, 1983.
 Barbarič, S.: Turgenjev in slovenski realizem. — Ljubljana, 1983.
 Pričevanja. — Ljubljana, 1983.
 Poniž, D.: Znaki in poetike. — Maribor, 1983.
 Grad, A.: R. Škerlj — N. Vitorović: Veliki angleško-slovenski slovar. — Ljubljana, 1984.
 Grad, A.: Učbenik španskega jezika. — 4. nat. — Ljubljana, 1984.
 Andoljšek, E.: L. Jevšenak — T. Korošec: Povejmo slovensko. — Ljubljana, 1984.
 Vilhar, A.: Latinski citati. — 3. izid. — Beograd, 1984.
 Jugoslovanski književni leksikon. — 2. dop. izd. — Beograd, 1984.
 Batič, M.: Zborne recitacije. — Maribor, 1984.
 Capitol's concise dictionary. — Zagreb, 1984.
 Vidmar, J.: Slovensko pismo. — Trst, Celovec, 1984.
 Andrić, D.: Leksikon viceva. — Beograd, 1984.
 Slavistična revija. Let. 32. — Ljubljana, 1984.
 Toporišič, J.: Slovenska slovnica. — Pregl. in razš. izd. — Maribor, 1984.
 Esperanto. — 6. dop. i izm. izd. — Zagreb, 1984.
 Menaše, L.: L. Menaše: Med ljudmi in spomeniki. Knj. 2. — Trst, 1984.
 Idrizović, M.: Otroška in mladinska književnost v Jugoslaviji. 1. — Maribor, 1984.
 Kos, M.: Jezik lokalne radijske postaje Slovenj Gradec. Raz. nal. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Jančar, D.: Sproti. — Trst, 1984.
 Glavan, M.: V. Gregorač — M. Kolar: Slovenski jezik in književnost. — Maribor, 1984.
 Mihevc-Gabrovec, E.: Grščina. — 2. dop. izd. — Ljubljana, 1984.
 Komac, P.: Angleška slovnica po naše. — 3. izd. — Ljubljana, 1984.
 Šipek, N.: Slovenščina v javnosti. Dipl. nal. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Slovenščina za ljudske šole. — Klagenfurt/Celovec, 1982.
 Germ, H.: T. Ogris — M. Srienc: Oblikujmo svoj jezik. — Celovec, 1981.
 Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. — Ljubljana, 1984.
 Kunst-Gnamuš, O.: Govorno dejanje-družbeno dejanje. Ljubljana, 1984.
 Protestantizem pri Slovencih. — Klagenfurt, 1983.
 Jezikovno razsodišče. — Trst, Celovec, 1984.
 Vatovec, F.: Javno govorništvo. — Trst, 1984.
 Gričar, B.: D. Bajt — M. Koren: Mitološki slovarček. — 3. izd. — Trebnje, 1984.
 Benhart, F.: Bralnica in druge neprimernosti. — Maribor, Koper, 1984.

Književnost

Januš, G.: Pesmi. — Celovec, 1983.
 Hergold, I.: Pojoči oreh. — Trst, 1983.
 Šuster-Drabosnjak, A.: Pasijon. — Celovec, Trst, 1983.

V slalomu je številka 1

Prežihov, V.: Wildwüchslinge. — Klagenfurt, 1983.
 Prežihov, V.: Die Brandalm. — Klagenfurt, 1983.
 Kokot, A.: Ringaraja. — Celovec, 1983.
 Narodnosti. — Zagreb, 1983.
 Cubelič, T.: Ustanak i revolucija u riječi narodnog pjesnika. — Zagreb, 1983.
 Makedonska i slovenska poezija. — Zagreb, 1983.
 Jugoslovansko pjesništvo NOB i revolucije. SR Bosna in Hercegovina. SR Crna gora. SR Hrvatska. SR Srbija. — Zagreb, 1983.
 Pjesme o Titu. — Zagreb, 1983.
 Haderlap, M.: Žalik pesmi. — Celovec, Trst, 1983.
 Prežihov, V.: Odrinjeni. — Celovec, 1983.
 Prežihov, V.: Solzice. — Ponat. — Ljubljana, 1983.
 Suhodolčan, L.: Piko Dinosaurius. — Praha, 1983.
 Suhodolčan, L.: Dinosaurius Piko. — Bratislava, 1983.
 Sket, J.: Miklova Zala. — Celovec, Trst, 1984.
 Otrok in knjiga. 18. — Maribor, 1983.
 Suhodolčan, L.: D. Demšar: Kuža Luža. — Ljubljana, 1984.
 Kulnik, M.: Wenn Tränen erzählen. Quando le lacrime raccontano. Kadar solze pripovedujejo. — Klagenfurt/Celovec, 1984.
 Kulnik, M.: Wenn Tränen erzählen. Quand les larmes recontent. When tears tell a story. — Klagenfurt/Celovec, 1984.
 Ferk, J.: K. Vouk: Smrt. Črni cikel. — Celovec, 1982.
 Januš, G.: Gedichte. — Frankfurt am Main, 1983.
 Mauser, K.: Prekleta kri. — Celovec, 1980.
 Mauser, K.: Le eno je potrebno. Knj. 2. — Celovec, 1982.
 Prežihov, V.: Čez goro k očetu. — Ljubljana, 1984.
 Suhodolčan, L.: Deček na črnem konju. — 2. ponat. — Ljubljana, 1984.
 Ruski formalisti. — Ljubljana, 1984.
 Trubar in njegovi. — Ljubljana, 1984.
 Sušnik, F.: Poglavlja iz svetovne književnosti. — Maribor, 1984.
 Zlatar, J.: Večni popotnik. — Dravograd, 1984.

DOMOZNANSTVO — ZEMLJEPIS — BIOGRAFIJE — KULTURNA ZGODOVINA — ARHEOLOGIJA — ARHIVI — ZGODOVINA — ZGODOVINA NOB

Domoznanstvo

Radlje skozi čas. — Radlje ob Dravi, 1983.
 Tuzla. — Tuzla, 1983.
 Eterović, I.: Sarajevo s ljubavlju. — Beograd, 1983.

Trakt B v Portorožu bo že letos vseljiv

Mežiška dolina v preteklosti. — Ravne na Koroškem, 1979.
 Jalen, M.: Moja domovina SFRJ. Del. 5. — Ljubljana, 1984.
 Vimer, H. — J. H. Tileman: Alžir. — Beograd, 1983.
 Die Kanarischen Inseln. — Herrsching, 1984.
 Loški razgledi. 30. — Škofja Loka, 1983.
 Jugoslawien. — Herrsching, 1984.
 Vrišer, S.: Maribor. — Motovun, 1984.
 Pula. — Pula, 1984.
 Oexle, F.: Die Inseln im Bodensee. — Luzern, 1984.
 Bramby, R. — R. Smith — W. Jacobs: Neuseeland. — Luzern, 1984.
 Vidali, I.: Mengeš. — Ljubljana, 1984.
 Bergonzini, R. — B. Zagaglia: La nostra terra. — Modena, 1983.
 Bevilacqua, A. — F. Quilici: Emilia Romagna. — Milano, 1983.
 Proje, K.: Leše, leški rudarji in njihove šege in navade. Dipl. nal. — Ljubljana, 1984.
 Berlin. — Herrsching, b. l.
 China. — New York, 1984.
 Tibet. — New York, 1984.

Zemljepis

Atlas. — Ljubljana, 1983.
 Lodrant, J.: Pot okoli sveta. — Celje, 1983.
 Slovenci ob Soči med Brdi in Jadranom. — Celje, 1983.
 Mauthe, J.: Wien. — Wien, 1984.
 Gams, I.: Geografske značilnosti Slovenije. — Ljubljana, 1983.
 Atlas. — 2. izd. — Ljubljana, 1984.
 Geographica Iugoslavica. 5:1983. — Ljubljana, 1984.
 Ingolič, B. — J. Medved: Atlas sveta. — Posod. izd., ponat. — Ljubljana, 1984.
 Geografski zbornik. 1983:23. — Ljubljana, 1984.
 Blago na putevima Jugoslavije. — Beograd, 1983.

Biografije

Rubenstein, A.: Mojih mnogo let. 1. 2. — Ljubljana, 1983.
 Hribar, I.: Moji spomini. 1, 2. — Ljubljana, 1983, 1984.
 Pregelj, I.: Peter Pavel Glavar. — Celje, 1983.
 Gostenčnik, N.: Luka Kramolc. — Dipl. naloga. — Ljubljana, 1983.
 Sušnik, T.: Prežihov album. — Ljubljana, 1983.
 Odmev živega človeka in krajine. — Ravne na Koroškem, 1983.
 Tito i more. — Rijeka, Opatija, Zagreb, 1983.
 Laconture, J.: André Malraux. — Zagreb, 1983.
 Pirš, A.: Duhovni lik škofa Friderika Baraga. — Leskovača, 1983.
 Hrvatski biografski leksikon. I:A-Bi. — Zagreb, 1983.
 Gosnar, J. — D. Novak: Mama, živ sem in zdrav. — Ljubljana, 1984.
 Kreft, I.: Spori in spopadi. Knj. 3. — Ljubljana, Murska Sobota, Koper, 1984.
 France Stiglic. — Ljubljana, 1983.
 Javoršek, J.: Lili Novy. — Ljubljana, 1984.

Cvetko, D.: Jacobus Gallus. — Ljubljana, 1984.
 Broz, J.: Zbrana dela. Knj. 11, 12, 13, 14, 15. — Ljubljana, 1984.
 Dedijer, V.: Novi prilozki za biografiju Josipa Broza Tita. Tom 3. — Beograd, 1984.
 Hrnčević, J.: Svjedočanstva. — Zagreb, 1984.
 Pregljev zbornik. — Ljubljana, 1984.
 Hildesheimer, W.: Mozart. — Maribor, 1984.
 Zupančič, M.: Anton Tomaž Linhart. — Ljubljana, 1984.
 Marinko, M.: Zbrana dela. 3. — Ljubljana, 1984.
 Satler, M.: Ljubljanski originali. — Ljubljana, 1984.
 Ustinov, P.: O meni. — Maribor, 1984.
 Kuchar, H. — T. Busch — B. Windhab: Jelka, aus dem Leben einer Kärntner Partisanin. — Basel, 1984.
 Prušnik-Gašper, K.: Genssen auf der Lawine. — 2. Auf. — Klagenfurt, Ljubljana, 1984.
 Fischer, L.: Gandhi. — Zagreb, 1984.
 Evans, M.: The Art of the Beatles. — London, 1984.
 Smurthwaite, N.: The Meryl Streep Story. — Toronto, 1984.
 Slodnjak, A.: France Prešeren. — Ljubljana, 1984.
 Loparnik, B.: Biti skladatelj. — Ljubljana, 1984.

Arheologija — arhivi

Praistorija Jugoslovenskih zemalja. 4: Bronzano doba. — Sarajevo, 1983.
 Drnovšek, M.: Arhivska zapuščina Petra Grassellija 1842—1933. 6. — Ljubljana, 1983.
 Herm, G.: Kelti. — Ljubljana, 1983.
 Trampuž-Orel, N.: Narodni muzej 2 — stara kamena doba na Slovenskem. — Ljubljana, 1984.
 Bezek, V.: Analitični inventar fonda občine Izola. Del. 4, zv. 1. — Koper, 1984.
 Arhivski fond in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v SFRJ: SR Slovenija. — Beograd, 1984.
 Arhivski fond in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v SFRJ: SR Hrvatska. — Beograd, 1984.
 Stare kulture. — Ljubljana, 1983.
 Berlot, A. — I. Rebec: So bili Etruščani Slovani? — Koper, 1984.

Zgodovina

Pleterski, J. — D. Druškovič: Der ungleiche Grenzstreit. — Klagenfurt, 1983.
 Hotuljski tabor 40 let. — Dop. izd. Hotuljski tabor 35 let. — Kotlje, 1983.
 Zgodovina 1. — Ljubljana, 1983.
 Jelič-Butić: Hrvatska seljačka stranka. — Zagreb, 1983.
 Prispevki za zgodovino delavskega gibanja. Let. 23. — Ljubljana, 1983.
 Klopčič, F.: O preteklosti drugače. — Ljubljana, 1984.
 Saint-Loup, M. A.: Legion der Aufrechten. — München, 1984.
 Zgodovina 2. — Ljubljana, 1984.
 Časopis za zgodovino in narodopisje. Nova vrsta. Let. 19. — Maribor, 1984.

Stopinje skozi čas. — Ljubljana, 1984.
 Mikž, M.: Svet po vojni. Knj. 2 : 1958—1963. — Ljubljana, 1984.
 Jogan, S.: Pariška komuna 1871 in sodobna jugoslovanska občina. — Ljubljana, 1984.
 Mićunović, V.: Moskovske godine 1956/1958. — Beograd, 1984.
 Britovšek, M.: Stalinov termidor. — Ljubljana, 1984.

Zgodovina 1941—1945

Pot v Jajce 1943. — Ljubljana, 1983.
 Deveta SNOV brigade »Kočevska«. — Kočevje, 1983.
 Sardoč, D.: Tigrova sled. — Trst, Koper, 1983.
 Beltram, J.: Tukaj je Jugoslavija. — Koper, Trst, 1983.
 Kržišnik, Z.: Patuljka zvestobe. — Ljubljana, 1984.
 Zbornik dokumentov in podatkov sanitetne službe v narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem 1941—1945. Knj. 2. — Ljubljana, 1983.
 Kjer smrt je skrhala svojo kosó... — Ponat. — Radovljica, 1983.
 Guček, M.: Pekoči sneg. Šercerjeva brigada. Del. 2. — Ljubljana, 1984.
 Guček, M.: Strmi lazi. Šercerjeva brigada. Del. 1. — Ljubljana, 1984.
 Gradnik, V.: Skozi deset ujetniških taborišč 1941—1945. — Koper, 1984.
 Cesar, P. — A. Krivograd: Spominu žrtev iz Mežiške doline 1941—1945. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Penič, L.: Partizansko Pohorje. — Maribor, 1984.
 Prva proleterska. — Zagreb, 1984.
 Pohar, L.: Partizanski dnevnik. — Ljubljana, 1984.
 Šmicerberger, D.: List velikih preizkušenj. — Ljubljana, 1984.
 Mlakar, B.: Pohod 30. divizije NOV in POJ v Beneško Slovenijo. — Ljubljana, 1984.
 Phillips, J.: Zgodba o Jugoslaviji. — Ljubljana, Beograd, 1983.
 Tako je stvorena Titova Jugoslavija. — Ljubljana, 1983.
 Putovima revolucije. — Zagreb, 1979.
 Boj pod Olimpom. — Ljubljana, Koper, 1984.

Za Koroško krajino imajo glede na domoznanski vidik te letos dobljene publikacije poseben pomen:

- 1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine
- 2) Diplomatska dela domačinov
- 3) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov

1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine

Poročilo o delu Občinske raziskovalne skupnosti za leto 1982, 1983. — Ravne na Koroškem, 1983, 1984.
 Ortan, M.: Določevanje svinca v zemlji s klasičnimi analitskimi metodami. — Maribor, 1983.
 Alpinizem na Koroškem: 1937—1945, 1947—1962, 1963—1974, 1975—1980, 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Prpič-Majič, D. — M. Fugaš: Pračenje toka normalizacije nalaza bioloških pokazatelja izloženosti olovu u stanovnika oko talionice olova nakon postavljanja novih vrečastih filtera... — Zagreb, 1982.
 Prpič-Majič, D.: Biološki pokazatelji na olovo u trudnica nastanjenih u dolini rijeke Meže. — Zagreb, 1982.
 Prpič-Majič, D.: Biološki pokazatelji na olovo u trudnica nastanjenih u dolini rijeke Meže. — Zagreb, 1984.
 Pratekar, T.: Razvoj dislocirane celične proizvodnje za kovinsko predelovalno industrijo v Koroški krajini. — Ravne na Koroškem, 1983. (Doktorska disertacija)
 Sušnik, F.: Možnosti pridelovanja zdravilnih rastlin na Koroškem. — Prevalje, 1982.
 Leskovec, M.: Statistična analiza razvoja kmetijstva in gozdarstva v občinah Koroške krajine. — Ravne na Koroškem, 1983.

1985

LETO KAKOVOSTI

Polajner, H.: Predinvesticijska raziskava za obratno podjetje »Mizarstvo in tapetništvo« Dravograd. — Ravne na Koroškem, 1983.

Sgerm, F.: Nastanek in razvoj žag v Dravski dolini. — Ljubljana, 1982.

Zavrl, D.: Elektronski nadzor pozicioniranja in merjenje dolžin. — Mežica, 1984.

Kos, M.: Jezik lokalne radijske postaje Slovenj Gradec. — Ravne na Koroškem, 1984.

2) Diplomatska dela domačinov

Praper, P.: Veljavnost zgodnje diagnoze motenosti v prilagoditvi in veljavnost prognoze izkrivljenja razvoja osebnosti. Dokt. disertacija. — Ljubljana, 1981.

Veršnik, I.: Dvojezične predšolske vzgojne ustanove na južnem Koroškem kot pomemben vidik uresničevanja člena 7 ADP. — Ljubljana, 1983.

Vidovič, J.: Povojni razvoj delavskega športa in športnorekreativne dejavnosti delavcev Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1983.

Gostenčnik, N.: Luka Kramolc. — Ljubljana, 1983.

Ortan, M.: Kontrola emisij fluoridov pri pečeh za EPŽ postopek v Železarni Ravne. — Ravne, 1983.

Marošek, I.: Kritična ocena izdelave temeljnih računovodskih izkazov v stanovanjskem gospodarstvu. — Prevalje, 1984.

Boštjan, R.: Politika slovenskih komunistov do religije in cerkve. — Ravne na Koroškem, 1984.

Špenger, M.: Vplivnice 3-členskega okvirja in izvedenosti. — Maribor, 1984.

Stern, Z.: Organizacija poslovanja s hranilnimi vlogami v temeljni banki. — Podgorje, 1983.

Šipek, N.: Slovenščina v javnosti. — Ravne na Koroškem, 1984.

Proje, K.: Leše, leški rudarji in njihove šege in navade. — Ljubljana, 1984.

Vreš, B.: Flora Košenjaka nad Dravogradom. — Dravograd, Ljubljana, 1984.

Šetina, P.: Družbeno varstvo samoupravnih pravic delavcev. — Ljubljana, 1984.

Lahovnik, M.: Rehabilitacija in zaposlovanje delovnih invalidov v delovni organizaciji Lesna Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1981.

3) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov

Splošno

Arzenšek, A.: Spomini na ikone : koledar Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1983.

Boštjan, F.: Partizanske domačije na slovenskem Koroškem : koledar Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1984.

Golija, B.: Prežihov ciklus. — Maribor, 1984.

Suhodolčan, M.: Bibliografija Uršlje gore in Planinskega društva Prevalje. — Ravne na Koroškem, 1984.

Razstava sodobne tapiserije v Srbiji. — Slovenj Gradec, 1984.

Statistika

Statistični pregled za občine koroške regije: Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. Št. 1, 2. — Ravne na Koroškem, 1984.

Finance

Poročilo o uresničevanju srednjeročnega plana Ljubljanske banke Temeljne koroške banke Slovenj Gradec v letu 1983. — Slovenj Gradec, 1984.

Šolstvo

Vresje. 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.

Turizem

Pregled namestitvenih zmogljivosti. — Slovenj Gradec, 1984.

Biologija — botanika — zoologija

Kamenik, M.: Antibiotogram : naloga s področja biologije v okviru gibanja »Znanost mladini«. — Ravne na Koroškem, 1980.

Martinčič, A. — F. Sušnik: Mala flora Slovenije. — Ljubljana, 1984.

Gasilstvo

60 [Šestdeset] let gasilske godbe Vuzenica. — Vuzenica, 1984.

Tehnika

Rudniki svinca in topilnica Mežica. Akumulatorji. — Mežica, 1983. — Cir.

Srečanje rudarjev leškega rudnika. — Leše, 1984.

Rudniki svinca in topilnica Mežica. Akumulatorji. — Mežica, 1984.

Kmetijstvo

30 [Trideset] let koroške ribiške družine. — b. k., 1984.

Sušnik, F.: Baldrijan. — Ljubljana, 1984.

70 [Sedemdeset] let čebelarstva društva Ravne na Koroškem. — Ravne, 1984.

Vođstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa

Načrt stroškovnih mest za leto 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.

Načrt stroškovnih mest TOZD mehanske obdelave za leto 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.

20 [Dvajset] let Koroškega radia Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1983.

Gorenje Fecro. — Slovenj Gradec, 1984.

Samohodna parkovna kosilnica — SPK 80. — Muta, 1982.

Cenik orodja za obdelavo lesa. — Prevalje, 1982.

Fužinarstvo

Pregled izdelkov Železarne Ravne. — Ravne na Koroškem, 1984.

Likovna umetnost

Srečanje likovnih skupin severovzhodne Slovenije. — Radlje, 1984.

Slikarska kolonija Ravne '84. — Ravne na Koroškem, 1984.

Vida Slivnik Belantič. — Slovenj Gradec, 1983.

Jože Tisnikar. — Kanal, 1983.

Janko Dolenc. — Radlje ob Dravi, 1983.

Nemec, Slivnikar. — Ljubljana, 1984.

Medklubska razstava fotografij in diapozitivov Vuzenica '84. 5. — Vuzenica, 1984.

Glasba

Sklepni koncert 17. pevskega srečanja Od Pliberka do Traberka. — Ravne na Koroškem, 1984.

Včeraj, danes, jutri. — Ravne na Koroškem, 1984.

Vres. — Prevalje, 1984.

Koroška poje '84. — Slovenj Gradec, 1984.

Srečanje okteto lesne industrije Slovenije 12. — Slovenj Gradec, 1984.

Lebič, L.: Epicedion. — Ljubljana, 1983.

Film — fotografija

Republiška razstava mladinske fotografije 17. — Vuzenica, 1983.

Šport

Olimpijski plamen v občini Ravne na Koroškem 2. 2. 1984. — Ravne na Koroškem, 1984.

Mednarodni mladinski planinski tabor. — Mežica, 1983.

Rozmanov pokal. Mednarodni veleslalom. — Kope nad Slovenj Gradcem, 1984.

65 [Petinšestdeset] let planinskega društva Prevalje. — Prevalje, 1984.

Gorski turistični center Ribnica Kope. — Slovenj Gradec, 1984.

Taborniški tek. 22. — Muta, 1984.

3 [Tretji] maraton kralja Matjaža. — Črna, 1983.

Pohod slovenskih železarjev Raduha '84. — Ravne, 1984.

Srečanje planinskih vodnikov Slovenskih železarn. 2. — Ravne, 1984.

Jezikoslovje

Glavan, M. — V. Gregorač — M. Kolar: Slovenski jezik in književnost. — Maribor, 1984.

Književnost

Prežihov, V.: Wildwüchslinge. — Klagenfurt, 1983.

Prežihov, V.: Die Brandalm. — Klagenfurt, 1983.

Prežihov, V.: Odrinjeni. — Celovec, 1983.

Prežihov, V.: Solzice. — Ponat. — Ljubljana, 1983.

Prežihov, V.: Čez goro k očetu. — Ljubljana, 1984.

Suhodolčan, L.: Dinosaurius Piko. — Bratislava, 1983.

Suhodolčan, L.: Piko Dinosaurius. — Praha, 1983.

Suhodolčan, L. — D. Demšar: Kuža Luža. — Ljubljana, 1984.

Suhodolčan, L.: Deček na črnem konju. — 2. ponat. — Ljubljana, 1984.

Hergold, I.: Pojoči oreh. — Trst, 1983.

Sušnik, F.: Poglavlja iz svetovne književnosti. — Maribor, 1984.

Zlatar, J.: Večni popotnik. — Dravograd, 1984.

Domoznanstvo

Radlje skozi čas. — Radlje ob Dravi, 1983.

Mežiška dolina v preteklosti. — Ravne na Koroškem, 1979.

Zemljepis

Lodrant, J.: Pot okoli sveta. — Celje, 1983.

Gams, I.: Geografske značilnosti Slovenije. — Ljubljana, 1983.

Da bi še dolgo služil

Franc Gornik

ŽENITNA POGODBA

Preden so podrli Tomaževo staro hišo v Dobji vasi, mi je že pokojni lastnik Viktor dovolil, da sem lahko prebrskal podstrežje in pregledal, če je kaj zanimivega, kar bi bilo treba obvarovati pred uničenjem.

Ugotovil sem, da so verjetno po vojni dobili iz blizu ležečega Hofa nekaj arhiva. Med raznim papirjem sem našel samo še stranice urbarja in nekaj listin, med katerimi je mogoče najzanimivejša »Heirats vertrag« — ženitovanjska pogodba, datirana z letnico 1799.

Pri Potočniku na Dobrihah, ki je bilo podložno gospodstvu Glavnachu, ki je bil lastnik Hofa ali Dobjega dvora, in je spadalo pod sodstvo Pliberk, je v tistih časih živel krojaški mojster Anton Lager, ki nastopa v pogodbi kot ženin. Na drugi strani pa je kot nevesta navedena časti vredna vdova Lena Bäurin.

V oskrbnikov pisarni na Dobjem dvoru so bili poleg imenovanih še časti vredna ženina priča Johann GULTERER, podložnik iz Dravograda, in na nevestini strani neimenovani podložnik iz SITTER, gospostva BUCHENSTEINER. Bilo je urejeno, sklenjeno in napisano:

— Da nevesta Lena Bäurin prispeva kot poroštvo za dober in za državo neškodljiv zakon 50 zlatnikov — guldnov.

— Ravno tako je moral tudi ženin s svoje strani položiti 50 zlatnikov. Obojestransko je bilo položeno pred oskrbnika in priče 100 zlatnikov, ki ostanejo kot nalozba na dvoru.

— Ta denar je bil naložen zato, da imata poročenca, njun gospodar in država garancijo za trdno zakonsko zvezo.

— Če bi po neraziskani božji volji kateri od zakoncev umrl in ne bi bilo drugih dedičev iz zakona, lahko z založenimi zlatniki umrlega razpolaga preživeli brez kakega kreganja.

— V primeru, da bi imela zakonske dediče, se polog umrlega razdeli po sukcesijskem predpisu za Koroško.

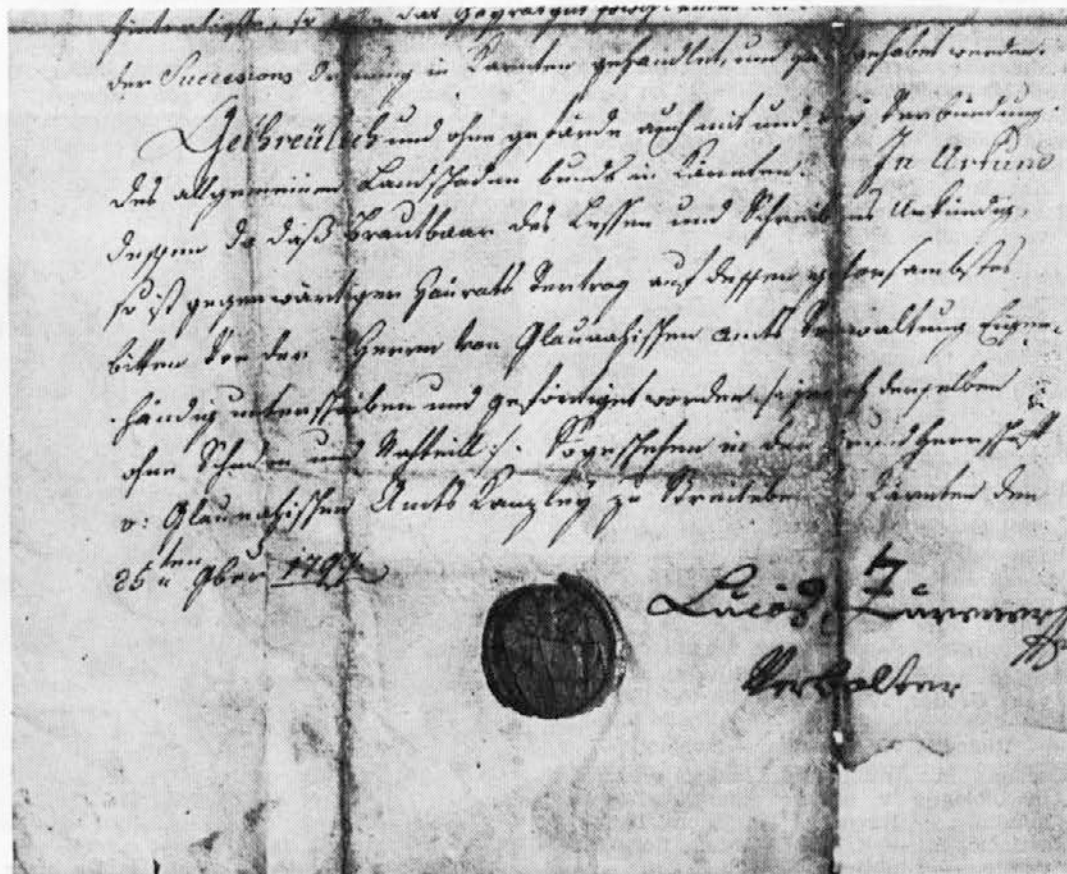
— Zaupno in brez nevarnosti (mišljen

je verjetno polog) s splošnimi zavarovalnimi deželnimi predpisi za Koroško.

Ker po izjavi nevesta in tudi ženin nista vešča pisanja in čitanja, je ženitovanjsko pogodbo na ponižno prošnjo upravnik v oskrbniškem uradu gospoda Glaunacha

lastnoročno podpisal in dokončal (za vse brez škode in zgube).

To se je zgodilo na posestvu gospodstva von GLAUNACHA v uradu oskrbnika STREITEBEN (RAVNE) na Koroškem dne 25. septembra 1799.

Biografije

Sušnik, T.: Prežihov album. — Ljubljana, 1983.

Odmev živega človeka in krajine. — Ravne
na Koroškem, 1983.

Zgodovina

Pleterski, J. — D. Druškovič: Der ungleiche Grenzstreit. — Klagenfurt, 1983.

Hotuljski tabor 40 let. — Dop. izd. Hotuljski tabor 35 let. — Kotlje, 1983.

Cesar, P. — A. Krivograd: Spomenu žrtev iz Mežiške doline 1941—1945. — Ravne na Koroškem. 1984.

Franjo Hovnik

V Fužinarja čim več zanimivosti

Ne pišem z namenom, da bi omalovaževal izobraževanje mladih fužinarjev, če lahko tako imenujem vse tiste, ki se v Srednji šoli TNPU na Ravnah pripravljajo za svoj bodoči poklic. Še manj pa, da bi omalovaževal prizadevanja vseh tistih, ki se kot učitelji, mentorji itd. trudijo, da bi mladim vcepili v času njihovega šolanja kar največ strokovnega znanja in znanja za življenje.

Pri prebiranju Koroškega fužinarja namreč ugotavljam, da uredništvo nameni kar precej prostora dejavnosti šole. Ni odveč, če zapišem, da ste tudi v prvi številki Koroškega fužinarja leta 1984 namenili šoli TNPU kar nekaj več kot 5 strani. Še mnogo več prostora pa ste namenili šoli v zadnji, se pravi 4. številki, ko ste za prikaz šolske dejavnosti namenili kar nič manj kot devet strani, kar je skorajda petina celotne številke Koroškega fužinarja, ki ima tokrat 56 strani.

Pa se pri vsem tem vprašajmo, koliko ljudi, delavcev železarne in sploh vrlih in klenih Korošcev vse to prebere. Menim, da le ozek krog ljudi, ki so bolj ali manj pač povezani s šolstvom in sploh s pripravo kadrov za bodoče — moderne fužinarje. Osebnost namreč menim, da bi »probleme« in seveda tudi uspehe lahko prikazali v zgoščeni obliki, se pravi, da bi pač iz obširnega poročila, kar je sicer novinarska praksa, naredili izvlečke. Tudi s tem bi povedali več kot sicer, ker bi pač ljudje raje prebrali, kajti resnica je, da bralce preveč števil in primerjav utruja. In kdo bi si vse to pač lahko zapomnil.

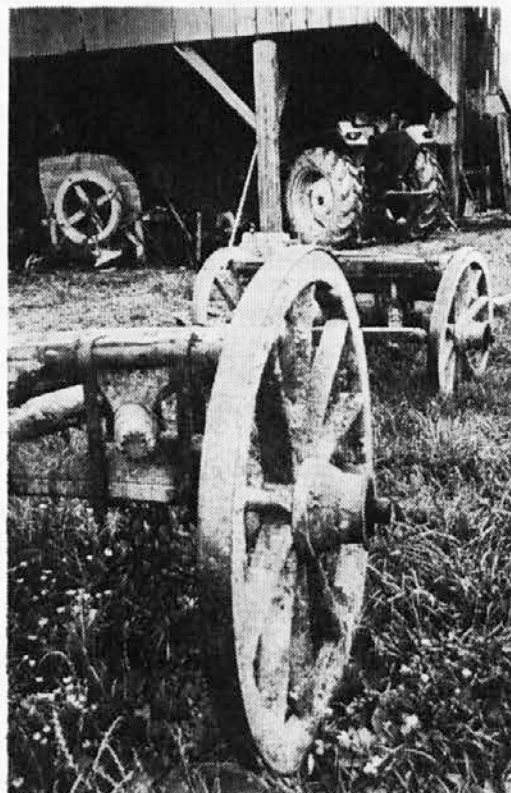
Menim, da je Koroški fužinar namenjen zelo širokemu krogu ljudi na Koroškem, ne samo »fužinarjem«, da bi lahko preostali prostor pač raje namenili drugim dogodkom in aktualnostim, ki jih brez dvoma ne manjka in sem prepričan, da mora svet Koroškega fužinarja ob izidu vsake številke temeljito prerešetati prispele prispevke, katerim dati prednost pri objavi, katere odložiti.

Seveda vam ne mislim vsiljevati svoje volje, predlogov, kaj bi naj objavljali, kajti to je res čisto vaša domena. Morda bi samo predlagal, da bi recimo lahko v vsaki številki Fužinarja objavili kakšen odlošek iz zbirke del Prežihovega Voranca, pa morda nekaj o uspehih delavcev plemenitega jekla, o inovatorjih, skratka, o delu in življenju modernih fužinarjev.

Da pa ne bom samo nekakšen kritik uredniške politike, vam moram dati tudi priznanje, ko sicer v vsaki številki nameňte nekaj prostora ljudem, ki smo jih imeli, a jih žal ni več med nami. Tu namreč opažam, da dajete prednost objavam zlasti ljudem, ki so se med drugim izkazali tudi v naši revoluciji, kar je brez dvoma vse pohvale vredno, njihovim svojcem pa je brez dvoma v ponos in ne nazadnje za

spodbudo, da gredo po stopinjah očeta, matere, strica, soseda, in verjemite, čeprav nisem več na Koroškem, me kar nekam v srce zaboli, ko v Koroškem fužinarju preberem kakšen nekrolog o človeku, borcu, delavcu, kmetu, ki ga že krije črna zemlja.

Vesel sem tudi, ker v Koroškem fužinarju radi odmerite precej prostora tudi raznim dogodkom, ki nas spominjajo na revolucionarna izročila, ko opisujete tudi nič kaj vesele dogodke iz NOB, kot ste na primer v zadnji številki opisali tragedijo okupatorjevega zločina pri Rakitniku, pa recimo o zgodovini Mežiške doline in še bi lahko našteval. Sicer pa naj mi bo dovoljeno, da vam v uredniškem odboru kot tudi vsem »knapom« pod Matjažovo Peco in »fužinarjem« pod vznožem Uršlje gore kot rojak, rojen v Javorju pred nekaj več kot 56 leti, zaželim v letu 1985 — SREČNO!

»Modernizacija«

Jure Škudnik

Delo mladinskih odsekov pri planinskih društvih v občini

V občini Ravne na Koroškem imamo štiri mladinske odseke, in to: Ravne, Prevalje, Mežica in Črna.

Vsi načelniki mladinskih odsekov (MO) pri planinskih društvih so člani odbora za delo z mladino (ODM). Naloge ODM so naslednje:

- usklajuje delo MO, da so dejavnosti terminsko razporejene
- z nasveti pomaga reševati razne probleme
- spodbuja delo MO na področjih, kjer je pomanjkljivo
- usklajuje in spodbuja akcije mladinske komisije pri PZS v MO.

Jože Libnik

Zimska

Bele poti v daljo hite,
krije bela jih zima.
Biseri beli zdaj jih kraste,
z žarki trosi jih luna.

Tiha otožnost prevzela me je,
zročega v belo ravnino.
Tisoč zvezd sije zopet zame,
iskrijo opojno kot vino.

Srce preletelo veselja je krog,
čas je pustilo za sabo.
Vrnilo se spet na belo je pot,
kjer ljubil tebe sem, draga.

Sneg kot sedaj takrat se iskril,
biserov tisoč sem ti natrosil.
Na nebu še mnogo sem jih pustil,
da bi jih sproti ti nosil.

Bila sva delček tiste noči,
senci bili sva na snegu,
senca le ena, a druge sledi
risale pot so po bregu.

Roke so tvoje kakor meglica
vile se nežno, ljubeče krog mene,
s poljubi sva grela mrzla si lica,
srcu odvezemala časa sva breme.

Biseri spet se iskrijo za naju,
bele poti pred nama hite,
v daljo teciva srečna po snegu,
lunini žarki naju love!

Bele poti še v dalje hite,
še krije bela jih zima,
le zame dnevi prehitro beže,
čas v nama večnosti nima.

Osnovna naloga MO je vzgoja in izobraževanje mladih planincev, ker samo z načrtnim delom lahko pričakujemo, da bomo vzgojili dober rod mladih planincev.

Vzgoja se začne že pri najmlajših. V okviru akcije ciciban-planinec, ki teče v vseh MO, je bilo izvedenih več kot 40 izletov (niso vštet krajši izleti med tednom, ki jih mentorice v vrtcih izvedejo brez pomoči MO), opravljenih je bilo nekaj predavanj, popestrenih z diapozitivi.

Številčno so najbolj obiskani izleti in predavanja prav za najmlajše.

Delo v osnovnih šolah je organizirano v dveh oblikah.

MO Ravne in Mežica izvajata program z rednim planinskim krožkom, kamor poleg predavanj spadajo tudi izleti. Seveda se izletov lahko udeležujejo tudi tisti pionirji, ki ne obiskujejo krožka. Te oblike se najraje poslužujejo pionirji nižje stopnje (1.—4. razred), za višjo stopnjo pa vsi MO organizirajo planinsko šolo, kjer je program nekoliko bolj strnjen. Planinske krožke prične obiskovati približno 100 pionirjev in 150 pionirjev planinske šole, konča pa jih nekaj manj. V okviru teh akcij je bilo nad 30 izletov v različnih letnih časih. Izleti so zelo različni — enodnevni, dvodnevni, z avtobusi itd. Največ jih je seveda v naše bližnje gore.

Za vzgojo pionirjev se bo treba še bolj zavzeti in resno spoprijeti z delom, kajti veliko možnosti nam nudi akcija ZTKO — športna značka. V okviru te akcije je treba za vsak razred osnovne šole izvesti določeno število izletov, jih popestriti in narediti bolj zanimive. Potrebni so nekaj več priprav in pravilno vodenje. Tudi orientacijsko dejavnost poskušamo po naših zmožnostih uvajati v programe za cicibane in pionirje.

Prav posebej je treba pohvaliti delo MO Črna, ki se je vključil tudi v delo Zavoda za delovno usposabljanje, kjer je zelo zahtevno delo z veliko posebnostmi, ki brez požrtvovalnosti mentorja ne bi bilo uspešno. Opažamo, da je zelo veliko odvisno od aktivnosti mentorjev planinske vzgoje, in je zelo pomembno vzdrževati stalne stike med šolo, vrtem in MO. MO zadovoljivo izvajajo dejavnost na VVZ in OŠ, seveda pa ne mislim, da ne bi bilo mogoče še bolje delati.

Slabše pa je ta dejavnost razširjena med srednješolci, mladimi delavci, študenti itd. Vzrokov je seveda več (vsakodnevna vožnja v kraj šolanja, dela...) Zaskrbljujoče je, da je le peščica v vsakem MO aktivna, nasproti množici neaktivnih. Podatek, da le približno 80 mladih deluje v MO, kjer izvajajo za njih zanimive programe, proti množici 800 mladih, ki samo plačajo članarino, je zaskrbljujoč.

ODM se vključuje tudi v delo republiškega organa — mladinske komisije pri PZS, kjer poskušamo za MO ter za mlade nasploh uvesti razne popuste pri nakupu opreme (nahrbtnikov, čevljev itd). Pri pripravljanju programov vztrajamo, naj jih pripravi širši krog mladih, tako da bodo bolj privlačni. Vabilu za seje MO in aktivnosti v njih se odzove le malo mladih, kar pa je problem tudi pri drugih družbenih dejavnostih.

Programi dejavnosti so prilagojeni sposobnostim mladincev. Izleti so bolj zahtevni (npr. v Julijske alpe, Savinjske alpe), večinoma dvodnevni, nekaj pa je tudi enodnevnih — skupaj okrog 20. Planiranih je bilo več, toda zaradi premalo prijavljenih jih je nekaj odpadlo. Pričeli smo tudi združevati izlete dveh ali več MO — tako odpade manj izletov. Aktivne mladince pošiljamo tudi na razne tečaje, kjer si nabirajo še več znanja, ki jim koristi pri nadaljnjem delu v MO.

Mladinci-planinci pomagamo tudi matičnim planinskim društvom pri opravljanju delovnih akcij (urejanje, popravila koč, markiranje poti itd).

Kaže pa, da programi vseeno še niso dovolj zanimivi za širši krog mladincev-planincev.

Na kratko bom opisal akcijo, ki je, kot so poudarili udeleženci, zanimiva za mlade, posebej, ko se je teže podati na daljšo pot (npr. v tujino).

Na pobudo MK in PZS je ODM organiziral mednarodni mladinski planinski tabor. Organizator je bil MO Mežica. Ideja je v tem, da smo bili gostitelji mladih planincev iz ZRN. Tabor je bil v avgustu leta 1983, trajal je teden dni, in sicer pet dni na Raduhi ter dva dni na Peci. V avgustu 1984 pa so bili mladinci, ki so na taboru največ delali, gostje podobnega tabora v ZRN.

Na prvem taboru so bili mladinci iz koroške regije (Ravne, Dravograd, Sl. Gradec, Prevalje, Mežica), ter gostje iz Baden Württenberga (DAV Section Schorndorf). Kljub vabilu pa se mladinci iz zamejskih planinskih društev (SPD Celovec) niso udeležili tabora. Tabor je bil izveden tako, da so bila vsak drugi dan predavanja in vsak drugi dan celodnevne ture.

Na predavanjih so bile naslednje teme: — zgodovina planinstva (prof. Stanko Lodrant)

— Karavanke in sosednje planine (prof. Ivo Štručl)

— GRS, zgodovina postaje Prevalje (Franc Telcer)

— gorsko cvetje (dr. Franc Sušnik)

— prva pomoč pri kačjem piku (dr. Janez Gorjanc)

Vsa predavanja so bila v slovenskem in nemškem jeziku.

Na taboru smo opravili celodnevne ture na:

— vrh Raduhe, Loko

— Robanov kot, Loko, Grohat

— Olševo, Potočko Zijalko, Grohat

— na Malo Peco, do kralja Matjaža

Vreme je bilo še kar lepo, le vrha Pece nismo obiskali zaradi preslabega vremena. Ostali prosti čas smo izrabili za razne družabne igre in za medsebojno spoznavanje udeležencev.

Na drugem taboru v lanskem avgustu je bila skupina mladih planincev v Schorndorfu (30 km od Stuttgarta). Prvi dan smo si ogledali kulturne in zgodovinske znamenitosti mesta. Naslednji dan smo si

ogledali glavne značilnosti mesta Stuttgarta in obiskali živalski vrt, ki je eden najlepših v ZRN.

Tretji dan smo imeli uradni obisk pri županu mesta Schorndorf (mesto ima približno 30.000 prebivalcev), ki je poudaril, da je zelo vzpodbudno, da smo se mladi odločili za takšno izmenjavo planinskih izkušenj in obenem podprli obojestranske želje, da bi s takšnimi tabori v prihodnje nadaljevali. Istega dne smo si ogledali še polnilnico Coca-cole.

Nato smo se odpeljali proti njihovi planinski koči, ki je oddaljena 50 km iz mesta. V njihovi okolici ni tako visokih planin kot pri nas, vendar pa je tudi gričevnat svet po svoje zanimiv za planinske izlete. Naslednje dni smo prehodili njihove najbolj znane okoliške poti (izleti so bili dolgi do 5 ur hoje). Vmes smo si ogledali nekaj gradov, muzejev, podzemno jamo, muzej fosilov, itd. Skratka, polni zelo zanimivih vtisov smo se vrnili s poti po ZRN.

Kolikor smo se pogovarjali z udeleženci, sicer posebne ankete nismo delali, sta jim bila tabora všeč in poudarjajo, da bi podobnih srečanj, kjer bi si mladi planinci pridobivali izkušnje, moralo biti več. Vladalo je prijateljsko vzdušje, večjih ali težjih poškodb ni bilo, le izvin in nekaj prehladov, glavobolov, ki pa smo jih sami pozdravili.

Denar za tabor smo zbirali na različne načine. Nekaj od dotacije, nekaj od reklama, s prostovoljnimi delom, tudi matična društva so veliko prispevala.

Opisal sem samo eno od zanimivejših akcij oziroma eno od oblik, ki daje verjetno večji interes širši množici mladih planincev za aktivno delovanje v mladinskih odsekih.

Zato vas vabim, ni treba čakati, da bi vas prosili za vključitev v MO ter aktivno delovanje, sami naredite korak do vodstva MO, kajti z odprtimi rokami vas bodo sprejeli. Če ste le malo družabni, boste kmalu postali tudi prijatelji. Skratka, ne bo vam žal, kajti v planinah boste odkrivali nove lepote, spoznavali veliko novega z nepozabnimi vtisi, ter upam, da se bomo srečevali — tam, kjer tišina šepeta...

Planinski zdravo!

Jože Štajner

Kopeli pa takšne

Bilo je leta dvaintridesetega, pozno v novembru, mraz je že pritiskal in slane so se držale v senčnih legah po ves dan. Na Rimschem vrelcu, ki so ga takrat upravljali Marchiottiji ali Nešiči, so takrat imeli že naročene mnoge turiste-smučarje. Bili so v glavnem iz Zagreba in tudi iz Italije. Primerilo se pa je, da je neki zlikovec začel odnašati razno opremo turistov iz obširne verande. Ker sta pa gospodarjeva sinova Stanko in Viktor prepoznala lopova in ga prijavila na žandarmerijo, so še tisti večer izdelali načrt, da naredijo zasede. Jaz sem takrat tesal v Brčnikovem in sem v glav-

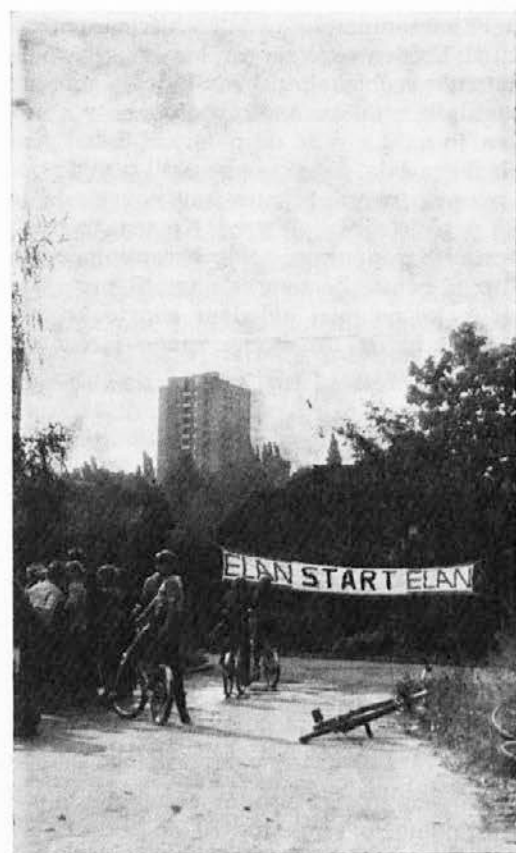
nem bil tudi gotov, zato sem še pred mrakom skočil v Kotlje, da povem Karlu Kolarju in Pepiju, ki sta tam les tudi kupovala, ko sem v naglici hotel prečkati gozd nad Kislo vodo, sem ravno vstric hlevov v sadovnjaku skoraj skočil v naročje žandarjem, ki sta mi takoj nataknila lisice. Eden, ki je bil malo večji od prvega, mi je še pripel nekakšno pasjo verižico, mi jo vrgel med nogami nazaj, mene pa obrnil kot šahovsko figuro, preprijel verigo, si jo ovil okoli leve roke in že sta me odgnala po stranski stezi nekam proti Pavšecemu križu. Tisti, ki je imel mene na verižici kot

psa, je bil velik, z ogromnimi brki, ki jih je imel zavihane naravnost kvišku, še visoka, z rdečimi trakovi obšita kapa z značilno kokardo, potem še bajonet na puški in revolver za pasom — tak je moral v vsakem vzbujati strah. Žandarjev je mene vedno bilo strah. Zdaj pa to. Meni na kraj pameti ni prišlo, zakaj gre. A sem kmalu zvedel, ko sta me začela spraševati, kje imam skrite jopiče in smučke. Zdaj sem vedel, da sem osumljen kraje. Ker pa nisem mogel kaj priznati ali povedati, sem še nekaj krepkih s palico dobil po hrbtu. Ker sta mi pa vse sorte obečevala, če ne bom povedal, sem sklenil nekaj tvegati, da se ju osvobodim. Načrt sem imel kar kmalu. Veliki brkač me je vodil po levi strani ceste, po levi strani ceste je tekel tudi potok. Kjer se ceste cepijo na desno k Svetinetu, na levo k Lužniku, vodi pot čez most. Še pred ovinkom je bila takrat niti pol metra od ceste globoka struga in na dnu kar zajeten tolmun. Vstric tolmunu sem se na hitro sklonil, z rokami na tla in se v hitrem saltu prekucnil čez rob v globino struge kraj tolmunu. Vedel sem, da veriga ni tako dolga, zato sem bil že vnaprej pripravljen na močan sunek. In res, nisem še stal na trdnih tleh, ko me rukne v zapestju in v ramah. Bil sem trdo ob obrežju; verižica mi je zdrsnila mimo obraza v vodo, onstran tolmunu je puška treščila na kamenje in se preletela na dvojce, nad sabo v zraku sem obenem zagledal žandarjsko kapo, in nekaj kot ogromen netopir se je strahotno hitro spustilo in tudi že treščilo v tolmun. Jaz pa, ki sem bil stisnjen s hrbtom ob breg, sem šele zdaj pogledal in tudi videl, da veriga prosto visi v vodo in sem vendar prost. Obenem že tudi treščim v beg po potoku navzdol, preskočim tisto kapo, ki plava po potoku naprej kot čoln brez čolnarja, jo preskočim, ali nesreča je hotela, da se mi je veriga zapletla okoli nog, moral sem obstati, da sem osvobodil noge, in naprej, a sem v tej ihti spet prehitel kapo in po nerodnosti stopil vanjo. Zdaj še nekajkrat preskočim, a kape se ne znebim. Spet sem moral obstati, z drugo nogo sem stopil na kapo in spustil drugo ven, vtem sem tudi pogledal proti tolmunu, če mi ne grozi nevarnost. Bil sem pa že dovolj daleč. Videl sem, da brkati žandar ravnokar leze po vseh štirih na bolj suha tla. Videti pa je bilo kot, da je ravnokar strašni vodni mož v polmraku iz mračnega vodovja prilezel na obrežje.

Torej sem rešen, saj ta še lep čas ne bo sposoben za tek po potoku, oni drugi pa itak ne ve, kaj se v potoku dogaja, kajti mrak in še grmovje je branilo, da bi videl v strugo potoka. Kar za prvim ovinkom sem že lahko skočil na suho in se v hitrem teku po bližnjici zagnal proti Gačnikovi bajti, tam sva namreč z bratom Lojzom stanovala. Lojz je k sreči bil že doma in je ravno napravil luč, ko sem jaz treščil v bajto. Kakšen obraz je naredil, ko me je ugledal z lisicami na rokah in z verigo med prsti. Nisem mu pa pustil, da bi me kaj vprašal, ampak sem velel, naj mi koj pomaga sneti to prekleto železje, drugič bova imela več časa za pogovor. Pograbil sem še suhe hlače in nogavice ter zginil v noč, k sosedu v otavo; Lojzu sem še naročil, če me bo kdo iskal, naj mu pove, da me že več dni ni videl. Ko sem se na sosedovem gumnju preoblekel, saj sem bil moker čez

kolena, in se zaril v otavo, zaspali še dolgo nisem mogel. Najbolj sem se čudil, ker me nobeden ni vprašal, od kod sem in kako se pišem. Zjutraj sem bil zgodaj pokonci in Lojz je imel zajtrk že na mizi, jaz pa, ki me je glad že kar krivil, sem pač pospravil levji delež. Zdaj me Lojz vpraša, če bi kaj pasalo, da bi nesel tisto verigo in lisice na žandarmerijo. To sem mu pa takoj odsvetoval. Rekel sem mu, veš kaj, moj ožji sorodnik po materi, sam pa ne bom rinil v sršenje gnezdo. No, saj brat niti malo ni slutil, kaj se je sinoči dogajalo. Ponoči in zjutraj sem tudi pogrešal lep nov žepni nožiček, ki mi je po vsej verjetnosti sinoči izpadel, zato sem se takoj odpravil na kraj sinočnjega dogodka in naprej v Brčnikov gozd. Ko sem prišel na kraj, kjer sem sinoči poslal žandarja na hladno jesensko kopel, sem najprej pogledal dol proti tolmunu in ga na veliko veselje tudi že zagledal. Ravno pogledam, kje bi se na hitro spustil dol, ko zagledam na desnem kraju med listjem in koreninami nekaj svetlečega. Ko bolje pogledam, vidim da je to rezilo žandarjevega bajoneta. Previdno ga izvlečem, ga skrijem drugam, po grmovju se spustim v globačo in poberem nožek. Nato krenem naprej v gozd. Za delo mi nekako ni bilo, in tudi dež je narahlo začel padati. Zato sem se odpravil nazaj proti domu. Na Lužnikovem travniku se že srečam z gospodarjem, ki me koj ustavi. Po krajšem pomenku me vpraša, če bi hotel pri njih sprešati lesnikove tropine za kis. »Kar greva domov, ker bi tudi malica že morala biti.« Meni je bilo kar všeč, saj dobre pavrske malice že dolgo nisem bil deležen, še bolj me je pa mikal mošt, ker me je posebno mučila žeja.

Do kosila sem bil s prešanjem gotov, že med kosilom mi pa pravi gospodar, če bi bil tako dober in bi gnal konja h kovaču, Rožankovemu Zepu, da bi ga na novo podkoval. »Zakaj pa ne, saj imam dosti časa, dež je pa tudi ponehal.« In že mi je prignal konja s povodcem. Doda še, kar lepo počasi hodita, saj se nikamor ne mudi, kovača bom pa že sam poravnal. Kar primem povodec in odkorakava s Hanzijem po poti navzdol proti Svetneči meji. Hanzij pa nič ni bil voljan iti z menoj in se je močno upiral. Lepo sem ga nagovarjal, ga vlekel, a ni bilo bolje. Ko sem stopil nazaj, se je tudi Hanzij zasukal. Sklenil sem, koj ko prideva čez mejo v Svetneče in izven Lužnikovih pogledov, bom konja zajahal, in potem, Hanzij, bo drugače. In res! Zelo drugače je bilo. Ko iz Lužnikovega zavijeva v Svetneče in še čez most, in ravno na sinočnjem mestu, je na levem kraju ceste kar precejšen rob, kjer ustavim konja, stopim na stran, se oprimem konja za kar ostro hrbtišče, in že sem bil na njem. A sem koj ugotovil, da dolgo ne bom jahal — zaradi ostrega hrbtišča. Tudi konj se je obrnil proti kritičnemu mestu in mežgal bolj ritenski kot naprej. Ravno hočem razjahati, ko tudi konju zmanjka tal pod zadnjimi nogami, in že sem letel verjetno v zelo elegantnem loku, s hrbta čez nizko grmovje v sredino tolmunu. Vem, da me je voda kar zagrnila, videl sem pa tudi, kaj bo, če pride tudi konj z menoj. Z vso silo sem trznil z nogami enkrat ali dvakrat, da sem se malo oddaljil od sredine tolmunu. Videl sem še, da se je konj obupno lovi s prednjima nogama za rob obrežja, in že je bil na hrbtu sredi tolmunu, mene pa je val vode dobesedno zalil, zdaj

Vsi na kolo

se je pa konj že prevalil na bok, zato me je voda še enkrat zalila. Ko zdaj skočim pokonci, in čutim, da sem še za silo cel, me postane strah za konja. Strah je bil koj mimo, saj je konj dvignil glavo in takoj tudi skočil pokonci, ker mu po vsej verjetnosti ta kopel ni preveč prijala. Zdaj je bil problem dobiti konja iz potoka, kajti bregovi so bili globoki in strmi. Moral sem Hanzija spraviti po potoku kakšnih petdeset metrov navzdol, in tam nekje, kjer sem sinoči jaz prišel ven, tudi s konjem zlezela iz struge. Kazalo je pa, da je tudi konj imel veliko razumevanje in se je kar potrudil za menoj na suho. Ko sva se pa s Hanzijem vračala po trdni cesti navzgor in sva bila na mestu, kjer sva pred nekaj minutami strmoglavila, sem našel še tisto gorjačo, ki me je sinoči z njo žandar prašil. Seveda sem jo pobral in jo visoko zavihtel nad Hanzijem, ki je še nekam kar pospešil korak, nisem ga pa z njo oplazil. Še takrat, ko je ta ubogi predstavnik žive narave pogledal nazaj, sem skoraj opazil v njegovih očeh skoraj posmeh, samooobtožbo, pomilovanje in tudi občudovanje.

Visoko sem namreč dvignil gorjačo, da bi ubogega Hanzija pognal v malo hitrejši tek, a sem si premislil, kajti spomnil sem se predsinočnjega dogodka, ko sem prestrašil dve ženski, ki sta kradli bob. To sta bili dobro poznani Mica in njena hčerka Krista, ki sta bili bolj potrebni batine, zato sem jo zabrisal daleč tja v tisti bobov nasad. No, kar skoraj sva bila s Hanzijem za ovinkom hleva, ko naju že prestreže sam gospodar, ki naju z začudenjem pogleda. V rokah je že držal ravnokar narejene kele, pa ne sira ali kruha, pač pa pripomočke, ki jih uporabljajo gozdni delavci za usmerjanje svojih storitev. Zdaj gospodar pravi: »Pa menda se ja nisi zmotil, in gnal Hanzija na kopanje namesto h kovaču.« »Oče Lužnik, vi samo oskrbite konja, jaz se moram, kot vidite, takoj spreobleč.« In kot bi potegnil nit sem jo ubral proti Gačnikovi baj-

ti. Ključ sem imel svoj in na hitrico sem zakuril. Preden se je razgorelo, sem se popolnoma spreoblekel, pristavil dve šalici na štedilnik, eno sem vtaknil globoko v cilindre, jo nalil z vodo do polovice, dodal plininskega čaja, a drugo sem nalil tudi do polovice z rumom, in rum tudi pogrel, da je bil potem čaj dovolj vroč. Ko sem to izpil, sem na vrh napravil še dva krepka požirka čistega ruma. Že sem se nameril proti postelji, ko na mizi ugledam odprto knjigo. V njej uzrem že davno znano Gregorčičevo pesem:

Zunaj je nevihta bila
dež na okno je rosil
midva sva se pa ljubila,
lep večer je nama bil.

Ko sem bil že pod toplo odejo, so mi stih še brneli v glavi, sem pa vse skupaj po svojem prikrojil:

DANES JE NEVIHTA BILA!
TRIKRAT VAL ME JE OBLIL,
KER S HANZOM NISVA SE LJUBILA.
ZA NAJU DAN NIČ LEP NI BIL.

Ko sem se tisti usodni večer zbudil, že pred polnočjo, sem ugotovil, da je tudi Lojz že zraven mene in tudi ne spi (Zaradi stabilizacije sva namreč spala oba v eni postelji). Rahlo sem ga vprašal, zakaj ne spi. Povedal mi je, da je zaradi dežja malo preje nehal z delom, stopil še v Kotlje nekaj nakupit in je malo večerjal kar pri Toniju. Silno ga je zdaj zanimalo, kaj pomeni vsa ta mokra obleka, ki še kar kaplja od nje, da se pod njo delajo cele mlake, in še ta vonj po gusarskem čaju, ki sem ga moral tudi kar izdatno potegniti. Najprej sem moral zdaj na stran, seveda ven iz bajte, a zunaj skoro z grozo ugotovim, da je dež ponehal in sneži, kolikor more. Lojzu že kar med vrati povem, kaj je zunaj, in mu tudi omenim, da bova zdaj imela veliko časa za pomenke. Zdaj mi je Lojz povedal, da sta sinoči na Kisli vodi Stanko in Viktor prijela fanta, ki je kradel stvari smučarjem, in da so žandarji šli mimo Žerjava, ni jih pa bilo na Kislo vodo, kjer so jih zaman pričakovali. Tudi jaz sem Lojzu do pike povedal za sinočnjo in za nocojšnjo prigodo. Torej precej sem zvedel. Nekaj sem zvedel čez štiri leta, ker sem imel nekaj skrižem z oblastjo zaradi divjega lova. Tistega mroža takrat že ni bilo med žandarji, a njegov tovariš, ki je imel sedaj že nekakšen čin vodnika, me je prepoznal, in ravno tisti vodnik mi je povedal, kakšne sitnosti sta si takrat v pomoti z menoj nakopala. Odkrito mi je tudi priznal, da me je občudoval za tisti drzni salto v grozljivo globočino. Čez polnih trinajst let sem se srečal v Ljubljani s Stankom Marchiottijem, nekje na tržnici. Petinštiridesetega sem bil še v službi v domu JLA. Ko sva se spoznala, me je takoj odgnal k svojemu bratu, ki je stanoval v nekem podprtiličju. Vedela sta, da so tisti večer po vsej verjetnosti prijeli mene, ker sem pač večkrat na večer tam mimo šel. Zdaj je razumel celo stvar, ko sem mu povedal dogodivščino z žandarji. Tudi jaz sem zvedel marsikaj, tudi to, da je tisti mrož potegnil težko pljučnico in močan izpah zapestja pa tri mesece bolnišnice. Materialno izgubo sem pa ugotovil že na kraju dogodka.

Jernej Krof

Laborantom

Pozdravljeni, laboranti,
dekleta in vsi fanti,
zraven še vsi drugi,
meni na uslugi.

Hočete od mene
slišati novice,
jaz sem pa pozabil
doma še rokavice.

Doma sem jaz od kmetov,
slovenskih staršev sin,
kadim ne cigaretov,
ker sicer bi bil že hin.

Nimam za pogovor
kdaj že preveč časa,
bom pa za odgovor vam
dal le malo glasa.

Kateri me poznate,
vprašate me nič,
jaz nosim le kravate
kot en mlad fantič.

Beseda naj nobena
vas užalila ne bo.
Razsula se je štrana
v resnico .. to.

Poslušajte me, fanti
in stari vsi možje,
beseda ni na ranti,
ki družbi se pove.

Odločno se postavim
jaz na svojo stran.
Drugi pa molčite,
kot da vas je sram.

Doživel sem to leto
petinšedemdeset let,
pa nimam kaj od tega,
če hočem še živeti.

Recitiral na občnem zboru
v Nami 23. nov. 1984
Laborant

Rudi Kotnik

Looska

Zjutraj zgodaj, ko zasvita,
lovca že v naravo mika,
zdaj je čas za to,
da na lov v gozd gremo.

V gozdu zjutraj je lepo,
nam ptički lepo pojejo,
prav lepa je narava
in vsa še rosna trava.

Ko lovec vse to občuduje,
se nekaj mu začuje.
V hipu se je odločil,
življenje srni vzeli.

Lovec se domov poda,
med potjo se smehlja:
to mu bo velika čast,
vse ga občuduje,
lovsko društvo pa točkuje.

MISLI

Misel je samo utrinek v noči.
In prav ta utrinek je vse.

POINCARÉ

Biti filozof ne pomeni pisati,
ampak živeti.

TIMMERMANS

Norčevati se iz filozofije pome-
ni resnično filozofirati.

PASCAL

Blagor pozabljivcem, saj pozab-
ljajo tudi svoje zmote.

KNOWLES

Strašno je, če govorijo o vas,
še strašneje pa, če sploh ne govo-
rijo o vas.

WILDE

Rok Gorenšek

Jože Jesičnik — Kumrov Pepi

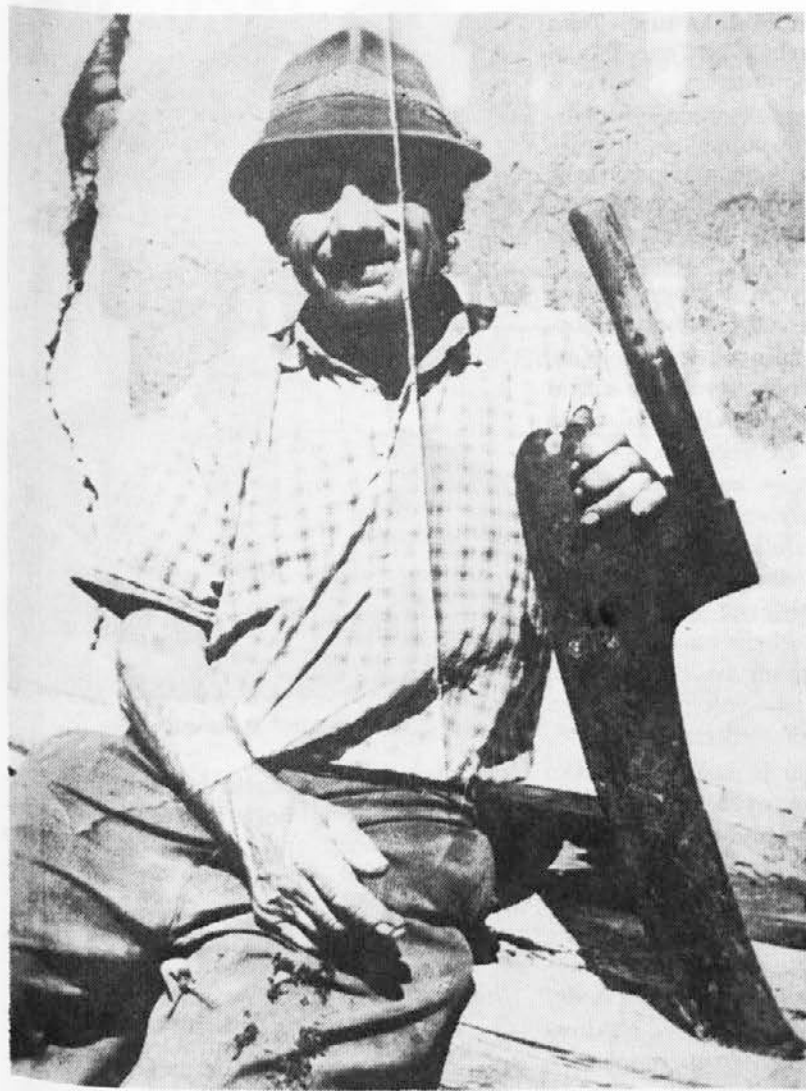
»Na svetu vse mine,« pravi prerok. To je resnica. Prav dobro se spominjam, kako sem občudoval rajnega Kumrovega Pepna, zaradi njegove moči. Bil je pravi silak, ki je bil sposoben premakniti in vzdigniti karkoli, najmanj pa voz. Če ga je bilo treba postaviti pokonci ali pa zvrniti, je bilo to za Pepna prava igračka. Toda čas, leta in starost so storili svoje. Tudi neizčrpne sile in moči Kumrovega Pepna so se izčrpale. Bil je naš. Bil je hotuljska posebnost. Eden izmed mnogih takih ljudi, ki so nekaj živeli med nami, bili nekakšne posebnosti, zaradi katerih so bili znani zaradi katerih smo jih po svoje radi imeli.

Roman Jereb

Vabilo

Pece bogastva skrita
vabijo rudarje,
da ob svitu zarje
zapuste družine
in gredo v globine.

Peca je kakor ljubeča mati,
vsem želi roko podati.
Prehranila je že rodove
in vabi še sinove,
da gredo v rove
iskat zaloge nove.

Jože Jesičnik —
Kumrov Pepi

jih pa tudi sovražili in se jih bali. Škoda! Naš kraj bo revnejši, ko takih posebnih ne bo več med nami.

Rajni Pep je bil rojen 1912. leta. Učakal si je lepo starost, posebno zato, ker vemo, da je vse svoje življenje trdo delal, da se je preživel. Bil je od rojstva gluhonem, hodil pa je v šolo v Kotlje. Naučil se je podpisovati in na to je bil ponosen. Naučili pa so ga tudi delati, znal je vsa kmečka dela. Najraje je tesal, ali po naše — »sekal« les. Tudi košnja ga je veselila, samo takrat je moral biti prvi, na čelu koscev, drugače je bil užaljen. Les pa je znal sekati lepo. Mnogim, ki so si po vojni zgradili hiše, je za ostrejšo on obtesal les.

Pepi je bil rojen pri Kumru. Bil je Kumrov sin. Zato je v življenju tudi največ zadrževal tod okoli. Celih 25 let je služil za hlapca pri Zabčniku na Selah. Dolgo časa je bil pri Kogelniku, pa v Brčnikovi bajti pri Zvodniku. Delal je tudi pri Lužniku in drugod po Kotljah. Povsod so ga radi imeli, ker je bil močan in je nekaj zaleglo, kjer je on poprijel.

Ko je onemogel, je na pobudo Marije ŠTRUC, občinske poverjenice za socialno skrbstvo za Kotlje in s pomočjo socialnega skrbstva občine Ravne na Koroškem, dobil zavetišče v domu ostarelih v Črnečah. Tu je bil zadovoljen in srečen. Nepričakovano hitro se je vživel. Veselil se je vsakega obiska Hotuljcev in vse je poznal, vse nas si je zapomnil.

Sedaj se je vrnil med nas, da se poslovi in odide za zmeraj. Hvala ti, Kumrov Pepi, za vse tvoje delo, ki si ga v svojem življenju opravil tu med nami.

Ni ga bilo malo, bilo ga je zelo veliko — včasih si ga komaj zmogel, čeravno si bil močan in krepak.

Dovolite mi, da se v imenu rajnega Kumrovega Pepna najtopleje zahvalim njegovi oskrbnici, ki je dolga leta skrbela zanj in ki jo je zelo rad imel, Zvodnikovi Lenčki. Naj se zahvalim tudi Kogovskim, ki so zanj skrbeli, ko je bil bolan, pa Kotnikovi Ančki, tudi Lužnikovi Geli in drugim Hotuljcem, ki so ga obiskovali v domu in ga radi imeli, on pa njih. Zahvala pa gre tudi osebjem doma za ostarele v Črnečah za skrb in nego.

Ajnžik

Spomini na starega cimpermana

V »zlato« stari Avstriji je prišel na boben marsikateri kmet. To se je zgodilo tudi mlademu Purku kmalu potem, ko je prevzel do kraja zadolžen grunt in se oženil s sosedovo Jakopljjo Trezo. Za mlada zakonca se je začelo še težje življenje; vandrata sta od bajte do frete in od frete do bajte z družino, ki se je vsako leto redno povečala za enega člana, pobirala sta priložnostno delo, vsi skupaj pa so stradali. Odrasli otroci so se morali udnjati kot pastirji, pozneje pa hlapci in deklet.

Ko so se ustalili na Opriesnikovem — v nekdanji Travnearjevi bajti — so ostali v skupnem gospodinjstvu: oče Anton, mati Treza, sinovi Tini, Tonč in Luka ter najmlajša hči Pavla.

Po današnjem pojmovanju so sestavljali nekakšen tozd. Z dohodki združenega dela so namreč razpolagali skupno, kar jim je uspelo tudi brez dolgočasnih sej in brez-zveznih razprav.

Tini, Tonč in Luka so bili cimpermani. Les so sekali v največji meri za lesnega trgovca Petra Ringa, pri katerem so imeli odprt račun; obračunavali so letno, ker so pač zaupali drug drugemu. Les so sicer obrezovali vsak na svojih stolih, pomagali pa so si vzajemno: skupno so podirali drevesa, jih klestili, razrezali in s cepini potegnili k stolom; tudi ožnurali so jih skupno, potem so zapele cimrovke in puntake na treh stolih hkrati.

Nabavno službo je imela na skrbi Pavla. Pri taki bajti je treba razen krompirja kupiti vse, vso to kramarijo je znosila Pavla po dolgi strmi cesti, ki ni zlozna niti za nekaj korakov. Vsakokrat je na odprtem računu pri Ringu dvignila denar, nakupila in se oprtana podala na strmino.

V tem tozdu so spoznali tudi kulturno udejstvovanje. Naši cimpermani so bili namreč pevci. Tonč je pel naprej, Tini čez, Luka je basiral. Kaj pa šport? Radi so podirali keglje in metali karte. Kaj? Da to ni bilo lepo, celo pregrešno! Dajte no mir! Če so se po nedeljskem opraviilu pomudili na Jagrovem kegljišču, ali kje v soseščini podaljšali večer z mavšlom, pa res ni taka reč in sem prepričan, da jim Bog tega ni štel v greh. Razen socialnega skrbstva za svoje onemogle starše niso imeli drugih družbenih dajatev. Čemu tudi, saj niso imeli zdravstvenega, kakor tudi ne socialnega varstva.

Kaj pa letni dopust, če že govorimo o delovni organizaciji? Tudi to so imeli urejeno. Za letni oddih so si lahko šteli tiste tri, morebiti štiri tedne, ko so bili pri Travnearju na travnci. Za letno najemnino bajte so morali pomagati pokositi in posušiti seno in otavo. Taka je bila namreč pogodba; nikjer zapisana, vendar vsako leto vestno izpolnjena.

Tini je že kot otrok po nesreči izgubil oko. »Bo pa na drugega bolje videl,« je takrat potroštal trški dohtar. Mož je imel prav. Tinijevo edino oko je natanko sledilo rdeči cimprski žnuri; vajene roke so vihtele cimrovko in iz okroglic so nastajali trami, štirioglati in gladki, kot bi prišli iz skobelnega stroja.

Ko so začeli vsak na svoje, je prišlo do razpusta tozda. Tini je bil že precej v letih, ko se je oženil, zato je ostal zakon jalov. Čeprav je delal največ za privatnega lesnega trgovca, ga ni zadela usoda Vorančevega Žvapa. Penzijo mu je omogočila naša socialistična ureditev. Nekaj let je bil namreč zaposlen na Lahovnikovi žagi, kjer je pustil zadnje moči. Nekako takrat, ko je nehala obratovati Lahovnikova žaga, se je upokojil. Kmalu je ovdovel in tako ostal sam. Zadnja leta je preživel v dotrajanjani Križnikovi hiši, kamor se je priselila tudi njegova sestra Franca. Ta mu je gospodinjala in ga v boleznih tako lepo negovala, kar je vredno javne pohvale! Tako mu ni bilo treba v dom onemoglih, kamor

Martin Mager — Opriesnikov Tini

se morajo zateči celo taki, ki so vzgajali in spravili h kruhu lastne otroke!

Zapis, ki naj bi bil Tinijeva smrtnica, sem zasukal malo šegavo. Tudi Tini je bil šegav, pogruntal je marsikatero okroglo in duhovito. Pogruntal jo je tudi nazadnje: umrl je na svoj devetdeseti rojstni dan. Kdo se more pohvaliti s čim takim?

Cimrovke in puntake mirujejo že davno. Tini, odpočij si tudi ti!

Leopold Radovič

Odšel je Aleš Mrdavšič

V nedeljo, 16. decembra 1984, je mrliški zvon zazvonil Alešu Mrdavšiču-Lekšu, kot smo ga najraje klicali.

Poslovil se je prijatelj in poustvarjalec gledališke umetnosti in kulturnih stvaritev v Črni.

Nikoli več ne bomo skupno z njim razmišljali in snovali ljubiteljskih kulturno-umetniških stvaritev, ne bomo se več srečevali na odskih deskah. Odšel je od nas in nas zapustil v žalosti in bolečini.

Žalostne vesti razum, še posebej pa čustva sprva niso hotela sprejeti in so jo odklanjale, saj si je bilo nemogoče zamisliti, da je prenehal živeti in delati človek, ki je bil utelešenje dela in ustvarjalnosti. In vendar so se morala čustva in občutja podrediti stvarnosti, dejstvu, da je naša domača kultura ustvarjalnost izguba nadarjenega ter hkrati zagnanega in požrtvovalnega kulturnega delavca, režiserja gledaliških del, literarnih večerov, recitalov in proslav. Pa ni bil samo režiser, tudi scenografija, kostumografija, šminka in drugo,

kar sodi k odru, mu ni bilo tuje. Tako samorastniško je skrbel za vse, dajal ustvarjalne misli in pobude.

Viden polet in napredek domače kulturne ustvarjalnosti vsa povojna leta, do njegove resnejše oboletosti, je bilo prav tako kot nekaj danega, kot nekaj normalnega, toda za vsem tem so bili naponi, je bila Lekševa požrtvovalnost, ki pravzaprav te dejavnosti ni niti čutil kot žrtev, pač pa nekaj, kar je samo po sebi umevno in normalno. Za Lekša ni bilo normalno le to, da je igralce in druge izvajalce zbiral na vaje in z njimi preživel ob vsaki pripravi dela večer za večerom — tudi noči niso bile izjema — za njega je bilo nekaj povsem razumljivega, da je stalno širil krog svojih sodelavcev z mladimi igralci, recitatorji in drugimi, jih vzgajal in usposabljal za zahtevne odrske stvaritve. To je delal ne glede na čas in uro, dostikrat na neformalen način, ko nam je največ poklonil iz svojega bogatega znanja in zavestne naklonjenosti.

Če se vprašamo, kje je Lekš črpal tako in tolikšno vnemo in zavzetost za svoje delo, se nam zdi, da je bilo to prepričanje, da vsak posameznik in vsaka skupnost velja toliko, kolikor pokaže svojih sposobnosti in vrlin.

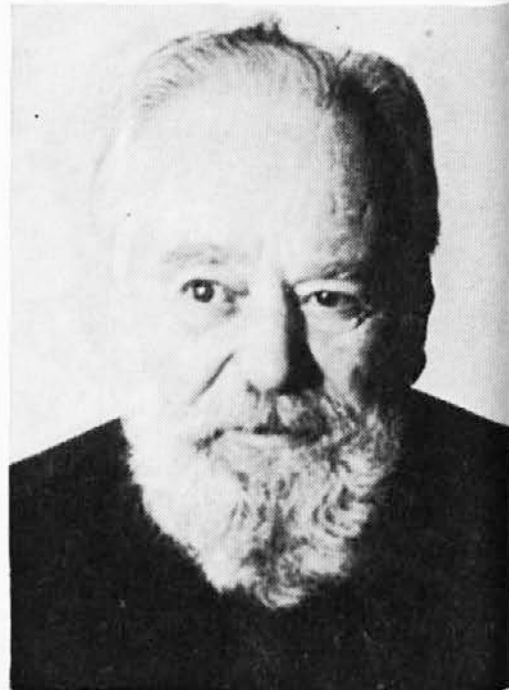
Izvajalcem pa tudi gledalcem so neopozabne njegove uprizoritve dramskih del na prostem. Spomnimo se Sketove Miklove Zale, ko je na trgu v Črni sodelovalo nad sto igralcev, konjenikov in vojščakov in domala vsa Črna s svojo amfiteatrsko posebnostjo, spomnimo se Prežihovih Samorastnikov in Pernjakovih, Kreftove Velike puntarije, Cankarjevega Martina Kačurja, Finžgarjeve Vdove Rošlinke, Dekle Ančke in Verige, pa Celjskih grofov in še kaj.

Z deli, kot so Inšpektor na obisku, Klambundov Krog s kredom, Vasa Železnova, Raztrganci, Z vrati treskajo, Gozdna jagoda v soncu, Draga Ruth, Nočni vlak in drugimi nas je popeljal na okrajne in republiške revije oziroma srečanja dramskih skupin Slovenije od Slovenj Gradca, Maribora, Ptuja, Ljutomer, Slovenske Bistrice do Jesenč, Novega mesta in še kam.

Gledaliških prireditev, literarnih večerov, recitalov, proslav, turistično-kulturnih del, izvedenih pod njegovo taktirko, je bilo 100 in še 100 in še več.

Za veličino opravljenega dela je dobil odlikovanja red zasluge za narod s srebrnim vencem, red republike z bronastim vencem, srebrno plaketo osvobodilne fronte, zlato plaketo Prežihovega Voranca, odličje Svobod in prosvetnih društev in še mnoga druga družbena in društvena priznanja in pohvale.

Zdaj Aleša Mrdavšiča ni več, ni več splošno priznanega režiserja in kulturnega delavca, ni več človeka, ki je znal razgibati, usmerjati in dvigati našo domačo črnjansko kulturno življenje v sozvočnosti misli, hotenj in možnosti. Ostalo nam je njegovo delo, ki ne bi smelo zastati.

Aleš Mrdavšič

V njegov trajen spomin bomo morali njegovi igralci, recitatorji in vsi njegovi kulturni aktivnosti najti moč za nadaljevanje poti, ki jo je tako ravno začrtal on — Aleš Mrdavšič.

Popravki

V 4. številki Koroškega fužinarja je prišlo do nekaj napak, ki jim ni botroval samo tiskarski škrt. V imenu uredništva in avtorjev se za napake opravičujemo.

Na strani 12 mora biti pod fotografijo pravilen podpis UŠOVNIKOVA DOMAČIJA V PODOLŠEVI.

V članku Petra Tomazina — Skale »Spomin na borca iz leta 1943« je na strani 14 v srednjem stolpcu 4. odstavek »V Dalmaciji...« nepravilen in se mora pravilno glasil: »V Bližini DOMAČIJE JE POSTAVLJENO...«

Avtor pesmi »ZMAGA« na strani 39 je Roman Jereb.

Listnica uredništva

Gradivo za naslednjo številko sprejemamo do 15. marca 1985. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Vse fotografije morajo biti označene s priimki avtorjev.

Fotografije so prispevali: Rado Vončina (naslovna fotografija), Bojan Golja, Ervin Wlodyga, Franc Gornik, Franc Rotar, Mirko Korošec, Koroška osrednja knjižnica »Dr. Franc Sušnik«, Mojca Potočnik, Alojz Krivograd, Franc Kamnik in Fotoarhiv Koroškega fužinarja.

Izdaja delavski svet Železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Sešel, Jože Kert, Fanka Korošec, Rudi Mlinar, Jože Šater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Zunc. Glavni in odgovorni urednik: Jože Šater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor: Marija Potočnik. Tiska ČGP Večer, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitinger, Filip Jerlen, Marija Kolar, Janez Mrdavšič, Franc Rotar in Ivan Žunko.

Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.